

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ Επιθεώρηση

ΑΔΙΣΠΟ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Διοικητής ΑΔΙΣΠΟ

Ταξίαρχος Δημήτριος Κουτρουμάνης

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ταξίαρχος (Ι) Αθανάσιος Μακαντάσης

Σμχος (Ι) Παναγιώτης Μαλούδης

Αντχος Δημήτριος Σπύρου ΠΝ

ΜΥ Ελευθερία Καρατσίν

ΜΥ Θεοδώρα Χατζηδάκη

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΧΕΔΙΑΣΗ ΕΝΤΥΠΟΥ

ΜΥ Ελευθερία Καρατσίν

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ-ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ**ΕΙΚΟΝΑΣ**

Αλχίας (ΠΖ) Χριστίνα Αντωνιάδου

ΜΥ Ελευθερία Καρατσίν

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

Σμχος (Ι) Παναγιώτης Μαλούδης

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Νικόλαος Ραπτόπουλος

(Λέκτορας του Πανεπιστημίου Μακεδονίας)

Πχης Σταύρος Πολυδώρου ΠΝ

Πχης Πέτρος Μπούτσελης ΠΝ

Τχης (ΥΠ) Γεώργιος Μιχαήλ

Τχης (ΠΖ) Αγγελής Νικόλαου

Τχης Κων/νος Κωστογλούδης

Επχος Σάββας Γκαλιμαρίδης

Λγος (ΠΒΑ) Ζόραν Τρουμπάγιτς

Αντχος Κλεάνθης Κυριακίδης ΠΝ

Έδρα Ασφάλειας Στρατηγικής

Έδρα Επιχειρησιακής Σχεδίασης

Έδρα Διακλαδικού Αμυντικού

Προσανατολισού

Έδρα Διακλαδικών Επιχειρήσεων-Ασκήσεων

ΕΚΤΥΠΩΣΗ

ΤΥΕΣ

ΔΙΑΝΟΜΗ

Υπουργεία, Πρεσβείες, Προξενεία, Μουσεία,

Γενικά Επιτελεία,

Στρατιωτικοί Σχηματισμοί, ΓΕΕΦ, ΣΕΘΑ,

Στρατιωτικές Σχολές,

Σπουδαστές ΑΔΙΣΠΟ,

ΑΕΙ, Ινστιτούτα και Ερευνητικά Ιδρύματα

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ

ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

Γεωργικής Σχολής 29, ΤΚ 55535 Θεσσαλονίκη

Τηλ. 2310 472603, FAX 2310 471710

e-mail: grammateia@adispo.auth.gr

Διανέμεται Δωρεάν

Το Περιοδικό
“Διακλαδική Επιθεώρηση”
δημοσιεύεται και στο διαδίκτυο
στον ιστοχώρο του ΓΕΕΘΑ
www.geetha.mil.gr
(επιλογή: οργάνωση/..ΑΔΙΣΠΟ)

ΟΡΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στη Διακλαδική Επιθεώρηση δημοσιεύονται:

α. Επιστημονικές εργασίες και διαλέξεις των Σπουδαστών της Σχολής, ομιλίες της Ηγεσίας του ΥΕΘΑ, που αφορούν τις ΕΔ, Καθηγητών Πανεπιστημίων και γενικά Πνευματικών Προσωποκρίτων, για θέματα Διακλαδικού ενδιαφέροντος, Στρατηγικής, Γεωπολιτικής και Διεθνών Σχέσεων.

β. Συμπεράσματα ή αποσπάσματα από σεμινάρια, ημερίδες και διημερίδες, που διοργανώνει η Σχολή.

γ. Εκπαιδευτικές και λοιπές δραστηριότητες της Σχολής.

Οι εργασίες πρέπει να περιλαμβάνουν πλήρη επιστημονική τεκμηρίωση - βιβλιογραφία, να αναφέρουν πλήρως τα στοιχεία του συγγραφέα και να μην υπερβαίνουν τις 4000 λέξεις.

Δε δημοσιεύονται εργασίες που περιέχουν διαβαθμισμένες πληροφορίες, εργασίες που δεν τεκμηριώνεται το περιεχόμενό τους και έχουν αιχμές πολιτικής φύσεως ή μη ευπρεπείς εκφράσεις.

Δημοσίευση εργασίας δε σημαίνει αποδοχή απόψεων του συγγραφέα της από την ΑΔΙΣΠΟ.

Οι βιβλιογραφικές σημειώσεις πρέπει να έχουν ενιαία αριθμηση, να βρίσκονται στο τέλος του άρθρου και να δίνονται ως εξής: Ονοματεπώνυμο συγγραφέα, Τίτλος βιβλίου και υπότιτλος, Εκδοτικός οίκος, Έτος έκδοσης, Σελίδα.

Οι μελέτες στρατηγικού και γεωπολιτικού περιεχομένου πρέπει να συνοδεύονται και από σχετικούς χάρτες και σχεδιαγράμματα.

Η οποιαδήποτε εργασία πρέπει να παραδίδεται σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή.

Δεν επιστρέφεται το υλικό, ανεξάρτητα αν δημοσιευθεί ή όχι.

πρόλογος

το Ταξίαρχο Δημήτριο Κουτρουμάνη

Αγαπητοί αναγνώστες,

Σας καλωσορίζω και σε αυτή την έκδοση της "Διακλαδικής Επιθεώρησης", που έχει ως στόχο να εμβαθύνει και να προβληματίσει στα θέματα που πραγματώνεται. Τα θέματα επιλέχθηκαν με βάση την επικαιρότητα, την ποιότητα και σε μια προσπάθεια ανάδειξης της παραγωγής ακαδημαϊκής σκέψης των μαθητών της Σχολής, άρθρα και εργασίες των οποίων συμπεριλαμβάνονται στις επόμενες σελίδες.

Η Σχολή το τελευταίο τετράμηνο ανέπτυξε μια πολυδιάστατη δραστηριότητα που μοναδικό της μέλημα ήταν η παροχή γνώσης ώστε να καταστήσει τους σπουδαστές της πανέτοιμους για την εντός μικρού χρονικού διαστήματος αποφοίτησή τους και ανάληψη σημαντικών επιτελικών θέσεων, αφού σύμφωνα με τον Μένανδρο "Αρχή τετευχώς, ίσθη ταύτης άξιος". Με υπευθυνότητα τηρήθηκε η ισορροπία μεταξύ της Επιχειρησιακής και της Ακαδημαϊκής Εκπαίδευσης. Σε ότι αφορά στην Επιχειρησιακή Εκπαίδευση εκπονήθηκε με ζήλο και καθολική συμμετοχή μια μελέτη για το μέλλον των Ενόπλων Δυνάμεων, ενώ έλαβαν χώρα και ασκήσεις ιδιαίτερων απαιτήσεων και πολυπλοκότητας. Σε ότι αφορά την ακαδημαϊκή εκπαίδευση, η Σχολή δεν αρκέστηκε στην σημαντικότερη παρακολούθηση των γεγονότων με τη γεωστρατηγική τους ανάλυση, αλλά με την πρόσκληση εκλεκτών διαλεκτών, με σεμινάρια και με διοργάνωση ημερίδων έδωσε στους μαθητές της τη σφαιρική γνώση που απαιτείται να έχει ένας διακλαδικός επιτελής συγχρόνων Ενόπλων Δυνάμεων.

Επιπρόσθετα, η Σχολή συμβάλλοντας στο δύσκολο έργο του ΓΕΕΘΑ και των Γενικών Επιτελείων αλλά και στα πλαίσια της αναγκαίας εθνικής προβολής στο εξωτερικό και εξωστρέφειας των Ενόπλων Δυνάμεων στο εσωτερικό, φρόντισε να έχει παρουσία εντός και εκτός των συνόρων, διευρύνοντας τη συνεργασία της με φορείς όπως το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης, το Πανεπιστήμιο της Μακεδονίας, Προξενία Θεσσαλονίκης (κυρίως των χωρών από τις οποίες έχει σπουδαστές), φορείς ιστορίας και πολιτισμού όπως το "Ίδρυμα Ελευθέριος Βενιζέλος" και ινστιτούτα συνεργαζόμενα με το ΝΑΤΟ, όπως το Ινστιτούτο Διεθνούς Στρατηγικής της Θεσσαλονίκης (Strategy International).

Ως Διοικητής της Σχολής οφείλω να ευχαριστήσω το ΓΕΕΘΑ και τα Γενικά Επιτελεία για την αμέριστη συμπαράσταση και το Γ' ΣΣ για την υποστήριξη, σε μια δύσκολη για όλους εποχή, κάτι που καταδεικνύει το βάρος που δίδουν οι Ένοπλες Δυνάμεις στην Εκπαίδευση. Παράλληλα οφείλω να εξάρω τους εκλεκτούς εκπαιδευτές οι οποίοι μη φειδόμενοι κόπων και χρόνου αναθεώρησαν ασκήσεις, διαδικασίες, οδηγούς σπουδών και μόνιμες διαταγές της Σχολής με εκπληκτική ταχύτητα, χωρίς να κάνουν εκπτώσεις στην ποιότητα της εργασίας τους, πάντα στα πλαίσια της υποστήριξης της εκπαίδευσης. Δε θα πρέπει να λησμονώ την κοινωνική προσφορά των σπουδαστών, των οικογενειών τους, αλλά και του μόνιμου πληρώματος της Σχολής, οι οποίοι τόσο με εθελοντική αιμοδοσία όσο και με φιλανθρωπικές εκδηλώσεις απέδειξαν ότι τα στελέχη των Ενόπλων Δυνάμεων και οι οικογένειές τους ξεχωρίζουν για το ήθος, την κοινωνική ευαισθησία και την εν γένει συμπεριφορά τους.

Αγαπητοί αναγνώστες, ο Έλληνας αξιωματικός παράγει σκέψη την οποία θα κρίνετε και αναμένουμε τα σχόλιά σας για να γίνουμε καλύτεροι, όπως είναι το καθήκον των νεότερων προς τους παλαιότερους, κατά το σοφό "Άμές δε γ' εσσόμεθα πολλώ κάρρονες", που έλεγαν οι νέοι Σπαρτιάτες στους γέροντες. Ο Έλληνας αξιωματικός είναι παρών στην κοινωνία μας στη σημερινή κρίση. Δεν μοιρολατρεί και δεν το βάζει κάτω. Στέκεται όρθιος και είναι αρωγός στην προσπάθεια για την ανόρθωση της πατρίδας. Η Σχολή στα πλαίσια του δυνατού προσπαθεί να δώσει στον μελλοντικό στρατιωτικό ηγέτη την απαραίτητη γνώση για να φέρει εις πέρας την αποστολή του. Και πιστεύω ακράδαντα ότι το πετυχαίνει.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Ταξχος Δημήτριος Κουτρουμάνης, γεννήθηκε στο Μόντρεαλ του Καναδά το 1961. Εισήλθε στη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων το 1979 και αποφοίτησε το 1983 ως ανθυπολοχαγός Διαβιβάσεων.

Κατά τη διάρκεια της σταδιοδρομίας του, έχει υπηρετήσει σε Μονάδες των Διαβιβάσεων και των Ειδικών Δυνάμεων και ως επιτελής σε Σχηματισμούς και Μείζονες Επιχειρησιακούς Σχηματισμούς. Ως ειδικός επιτελής υπηρέτησε στο Κλάδο Επιχειρήσεων της ΝΑCOSA του Ανωτάτου Δισυμμαχικού Στρατηγείου Δυνάμεων Ευρώπης, SHAPE. Επίσης, υπηρέτησε ως εκπρόσωπος της χώρας μας στην Επιτροπή C3 του ΝΑΤΟ τοποθετημένος στη Μόνιμη Αντιπροσωπεία της Ελλάδας στο ΝΑΤΟ από το 2004 μέχρι το 2007.

Οι επιπτώσεις της "Συριακής Άνοιξης" στη Μεσανατολική πολιτική της κυβέρνησης ΑΚΡ (Ημερίδα της ΑΔΙΣΠΟ)
Ομιλία του Νικόλαου Ραπτόπουλου (Λέκτορας του Πανεπιστημίου Μακεδονίας)

4

Ανάλυση της θεωρίας Νταβούτογλου περί στρατηγικού βάθους με τη μέθοδο SWOT
Περίληψη Διατριβής του Πλωτάρχη Σταύρου Πολυδώρου ΠΝ (8ης ΕΣ ΑΔΙΣΠΟ)

21

Πλουτοπαραγωγικές Πηγές και Διεθνείς Συγκρούσεις
Περίληψη διατριβής του Πλωτάρχη Πέτρου Μπούτσελη ΠΝ (8ης ΕΣ ΑΔΙΣΠΟ)

29

Αλλοδαποί στη χώρα μας, προοπτικές απορρόφησης και αφομοίωσης τους από το Κυπριακό Κράτος στα πλαίσια και των πολιτικών της Ε.Ε. Εξέταση της δυνατότητας συμβολής τους στην άμυνα της χώρας
Περίληψη διατριβής του Τχη (ΥΠ) Γεώργιου Μιχαήλ (8ης ΕΣ ΑΔΙΣΠΟ)

39

"Πως επηρεάζονται οι Βαλκανικές ισορροπίες και σχέσεις από την ανάδειξη της πολυπολικής παγκόσμιας τάξης και της προσπάθειας της Τουρκίας να μετατραπεί σε περιφερειακή δύναμη"

Περίληψη Διατριβής του Τχη (ΠΖ) Αγγελή Νικόλαου (8ης ΕΣ ΑΔΙΣΠΟ)

54

Σεμινάριο της ΑΔΙΣΠΟ με θέμα: "Το Καθεστώς του Μαχητή, του Άμαχου και του Αιχμαλώτου Πολέμου υπό το Πρίσμα των Σύγχρονων Ενόπλων Συρράξεων"

Εισήγηση του Τχη Κων/νου Κωστογλούδη (Σπουδαστή 9ης ΕΣ)

75

Σεμινάριο της ΑΔΙΣΠΟ με θέμα: "Η επιρροή του Ισλάμ στη διαμόρφωση του Τουρκικού εθνικισμού. Προοπτικές για την περίπτωση της Θράκης"

Εισήγηση του Επίταρχου Γκαλιμαρίδη Σάββα (Σπουδαστή 9ης ΕΣ)

90

Σεμινάριο της ΑΔΙΣΠΟ με θέμα: "Γεωπολιτική της Ενέργειας στην Ευρύτερη Μέση Ανατολή και ΝΑ Μεσόγειο"

Εισήγηση του Λγου (ΠΒΑ) Ζόραν Τρουμπάγιτς (Σπουδαστή 9ης ΕΣ)

107

Δραστηριότητες ΑΔΙΣΠΟ

Ο κ. Α/ΓΕΕΘΑ στην ΑΔΙΣΠΟ

123

Ο κ. Α/ΓΕΣ στην
ΑΔΙΣΠΟ

125

Ο κ. Υ/ΓΕΝ στην
ΑΔΙΣΠΟ

125

Εκπαιδευτικές
Επισκέψεις της
ΑΔΙΣΠΟ

138-140

Δραστηριότητες
Κοινωνικής
Προσφοράς της
ΑΔΙΣΠΟ

141

Ημερίδα ΑΔΙΣΠΟ
“Αραβική Άνοιξη”

126

Η ΑΔΙΣΠΟ στο
Παπάφειο

141

Το Ίδρυμα “Ελευθέριος
Βενιζέλος” στην ΑΔΙΣΠΟ

129

Αιμοδοσία στην
ΑΔΙΣΠΟ

142

Διαλέκτες στην
ΑΔΙΣΠΟ

130-136

Εθυμοτυπικές
Επισκέψεις

143-144

Οι επιπτώσεις της "Συριακής Άνοιξης" στη Μεσανατολική πολιτική της κυβέρνησης ΑΚΡ (Ημερίδα της ΑΔΙΣΠΟ)

Ομιλία του Νικόλαου Ραπτόπουλου (Λέκτορας του Πανεπιστημίου Μακεδονίας)

Εισαγωγή

Η "Συριακή Άνοιξη", πέρα από τις καθεστωτικές αλλαγές, που προβλέπεται να επιφέρει, έχει ήδη επηρεάσει σε σημαντικό βαθμό τις σχέσεις της Δαμασκού με το διεθνές και περιφερειακό υποσύστημα.

Οι σχέσεις της Τουρκίας επηρεάστηκαν σε σημαντικό βαθμό τόσο με το καθεστώς αλ-Άσαντ όσο και με τις υπόλοιπες χώρες της άμεσης περιφέρειάς της, εξαιτίας των εσωτερικών αναταραχών, που λαμβάνουν χώρα στη Συρία.

Έως την εκδήλωση των αντικαθεστωτικών διαδηλώσεων πριν από ένα χρόνο περίπου, η Συρία αποτελούσε τη χώρα εκείνη, στην οποία το Δόγμα Νταβούτογλου βρήκε εφαρμογή με σχετική επιτυχία. Ωστόσο, η τροπή που πήραν τα πράγματα στη Συρία και η κορύφωση των θρησκευτικών αντιπαράθεσεων στην περιοχή, φαίνεται να αφαιρούν από την Άγκυρα όσα είχε προλάβει να "οικοδομήσει" έως εκείνη τη στιγμή.

Επιπλέον, η συμπεριφορά της Άγκυρας εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από τη στάση των μεγάλων παιχτών τους διεθνούς και περιφερειακού συστήματος. Το συνεχιζόμενο ενδιαφέρον των ΗΠΑ για την περιοχή -παρά την πρόσφατη απόσυρση των αμερικανικών στρατευμάτων από το Ιράκ-, η προσπάθεια της Ρωσίας να διατηρήσει τα ερείσματά της στη Συρία, όπως η ναυτική βάση στην Ταρτό, η ολοένα και αυξανόμενη επιρροή του Ιράν στην ευρύτερη περιοχή κ.ο.κ, έχουν συμβάλλει στη ριζική αλλαγή των συνθηκών στη Μέση Ανατολή, περιορίζοντας τις κινήσεις της Τουρκίας. Το ενδιαφέρον και οι παρεμβάσεις του διεθνούς παράγοντα στην περιοχή, στενεύει ακόμη περισσότερο, όπως όλα δείχνουν, τα περιθώρια διατήρησης του "προνομιακού" καθεστώτος, που έχαιρε η κυβέρνηση ΑΚΡ στην περιφέρειά της κατά την προ-Αραβική Άνοιξη εποχή.

Σκοπός μας εδώ είναι να εξετάσουμε τις επιπτώσεις της Συριακής εξέγερσης στη μεσανατολική πολιτική της κυβέρνησης ΑΚΡ, με έμφαση στις χώρες της άμεσης περιφέρειας της Τουρκίας, που είτε έχουν άμεσο ενδιαφέρον και παίζουν κάποιο ρόλο στις εξελίξεις της συριακής πολιτικής σκηνής, όπως το Ιράν, είτε -πιο συχνά- επηρεάζονται με τη σειρά τους από τις εξελίξεις στη Συρία και τις προσπάθειες των συμμάχων της να τη στηρίξουν, όπως είναι η περίπτωση του Ιράκ και του Λιβάνου.

Προτού αναφερθούμε στη στάση που τήρησε η Άγκυρα ενώπιον της εξέγερσης του συριακού λαού, η οποία φαίνεται να ακολουθεί τους υπόλοιπους πρωταγωνιστές της "Αραβικής Άνοιξης" και τον τρόπο που αυτή επηρέασε την εξωτερική πολιτική της Τουρκίας απέναντι στις γειτονικές

μεσανατολικές χώρες, αξίζει να αναφερθούμε εν συντομία στο θεωρητικό υπόβαθρο της μεσανατολικής πολιτικής του ΑΚΡ.

Το Δόγμα Νταβούτογλου και η Μεσανατολική πολιτική του ΑΚΡ

Το δόγμα Νταβούτογλου συνιστά μια πρόταση στρατηγικής για την υλοποίηση μεγαλεπήβολων στόχων της Τουρκίας στο πλαίσιο της διεθνούς πολιτικής της. Πρόκειται για ένα σχέδιο άσκησης ηγεμονικής πολιτικής εκ μέρους της Άγκυρας με αποδέκτες τις χώρες της άμεσης περιφέρειάς της. Η πολιτική αυτή προσβλέπει στη βέλτιστη εκμετάλλευση των συντελεστών ισχύος, που διαθέτει η χώρα για την αύξηση της ισχύος της. Η επίτευξη αυτού του στόχου αποτελεί προϋπόθεση για την άσκηση πολιτικών διεθνούς εμβέλειας. Η απόκτηση, όμως, της εν λόγω ισχύος απαιτεί ικανή χρήση των πλεονεκτημάτων που παρέχει η γεωγραφική θέση, η ιστορία και ο πολιτισμός της χώρας στις αλληλεπιδράσεις της με τα γειτονικά κράτη. Αιχμή του δόρατος της πολιτικής της Άγκυρας έναντι των γειτόνων της υπήρξε η πολιτική "μηδενικών προβλημάτων", που υποσχόταν επίλυση κάθε είδους διαφοράς, που αποτέλεσε εμπόδιο για την ανάπτυξη στενών σχέσεων κατά το παρελθόν. Σύμφωνα με το δόγμα Νταβούτογλου, η ανάπτυξη στενών σχέσεων με τις γειτονικές χώρες, με τις οποίες θα αναπτύσσονταν ικανοποιητικές πολιτικο-διπλωματικές σχέσεις μέσω της παράλληλης ανάπτυξης της οικονομικής και πολιτισμικής "αλληλεξάρτησης", απαιτεί την εισαγωγή των σημαντικών διαφορών στο "χρονοντούλαπο". Προϋπέθετε, δηλαδή, μια "επίπλαστη ειρήνη" κατά την τήρηση της οποίας κερδισμένος στην ουσία θα ήταν εκείνος που θα διέθετε περισσότερες ικανότητες.

Το πλέγμα σχέσεων που πρότεινε -και πέτυχε έως ενός βαθμού- ο Νταβούτογλου, όμως, είχε ένα μειονέκτημα. Μπορεί να υποστηρίξει κανείς με αξιώσεις ότι αυτό είχε κατασκευαστεί σε "συνθήκες εργαστηρίου", καθώς απαιτούσε την ύπαρξη σφαιρών επιρροής, οι οποίες θα διέπονταν εσαεί από

ένα καθεστώς πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής σταθερότητας¹. Απαιτεί, δηλαδή, μια κατάσταση σχεδόν πλήρους "ισορροπίας" τόσο στην εσωτερική πολιτική σκηνή όσο και στις διεθνείς σχέσεις της χώρας².

Το σχήμα του Νταβούτογλου δίνει έμφαση, συνεπώς, στην εκμετάλλευση των σταθερών δεδομένων, όπως η κοινή ιστορία και παράδοση, η κοινή ισλαμική θρησκεία, οι κοινές πολιτισμικές αξίες κ.λπ., παραβλέποντας τις αλλαγές που μπορούν να επέλθουν στις ανεξάρτητες μεταβλητές. Δεν προβλέπει, δηλαδή, λαϊκές εξεγέρσεις και ανατροπές καθεστώτων, τα οποία κρατούσαν για δεκαετίες στα χέρια τους τις τύχες

1. Είναι εκπληκτική η ομοιότητα του θεωρητικού σχήματος που κατασκεύασε ο Νταβούτογλου, με εκείνο του κλασσικού Οθωμανικού συστήματος, η ύπαρξη και διαιώνιση του οποίου εξαρτάται από τη σταθερότητα, αφενός, της εσωτερικής πολιτικής και κοινωνικής σκηνής, δηλαδή, την πειθαρχία και υπακοή των λαών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, και, αφετέρου, της διεθνούς σκηνής. Η ουσιαστική διαφορά προφανώς έγκειται στα εθνικά σύνορα που καλείται να "υπερβεί" η κυβέρνηση AKP για να ομογενοποιήσει τις σφαίρες επιρροής που επιδιώκει να αποκτήσει. Για την έννοια της "σταθερότητας" στην Οθωμανική Αυτοκρατορία βλέπε: ΣΑΡΡΗΣ Νεοκλής, Προεπαναστατική Ελλάδα και Οσμανικό κράτος. Από το έγγραφο του Σουλεϊμάν Πενάχ Εφέντη του Μοράιτη (1785), Θεσσαλονίκη, Ηρόδοτος, 1993.

2. Στο σημείο αυτό διακρίνουμε μια πιθανή εξήγηση της προθυμίας του αρχηγού της τουρκικής διπλωματίας να προσφέρει τις καλές του υπηρεσίες για την ειρηνική διευθέτηση διεθνών διαφορών ανά τον κόσμο. Άλλοι λόγοι είναι η επιθυμία του να στηρίξει τις μουσουλμανικές χώρες στον αγώνα τους και η ανάδειξη της Άγκυρας μέσω των διαμεσολαβήσεων σε ηγετική χώρα του Ισλαμικού κόσμου, σημαντικό στάδιο για την καθιέρωσή της ως δύναμης παγκόσμιας εμβέλειας.

των λαών της περιοχής. Όπως δεν προβλέπει και συρράξεις μεταξύ κρατών, διαμελισμούς γειτόνων και ανεξαρτητοποιήσεις. Η υπερβολική αυτή πίστη στην ικανότητα των αυταρχικών καθεστώτων της περιοχής να διαιωνίσουν την εξουσία τους, ίσως, είχε ενθαρρύνει και επιταχύνει το εγχείρημα της Άγκυρας για "υπερεξάπλωση" της τουρκικής επιρροής στην περιοχή της Μέσης Ανατολής, την οποία αντιλαμβάνεται ως σφαίρα επιρροής.

Το δόγμα Νταβούτογλου σημείωσε περιορισμένες επιτυχίες κατά την προ-Αραβική Άνοιξη εποχή, καθώς πέτυχε να αναπτύξει ικανοποιητικές σχέσεις με ορισμένες αραβικές χώρες της Μέσης Ανατολής, όπως είναι η Συρία. Η διάρκεια και το βάθος των εν λόγω σχέσεων, οι οποίες είχαν οικοδομηθεί πάνω στην ανάπτυξη των οικονομικών και εμπορικών συναλλαγών και την πολιτισμική προσέγγιση, όπου το Ισλάμ έπαιξε το ρόλο του κοινού σημείου αναφοράς, κράτησαν για όσο διάστημα παρέμειναν ανέπαφα τα πραγματικά συμφέροντα κάθε μέρους. Υπ' αυτή την έννοια η συριακή εξέγερση αποτελεί μια πραγματική δοκιμασία για τις τουρκο-συριακές σχέσεις και κατ' επέκταση για το ίδιο το δόγμα Νταβούτογλου.

Η νέα πραγματικότητα που διαμορφώνεται στην περιφέρεια της Τουρκίας, απαιτεί εκ μέρους της τουρκικής διπλωματίας περισσότερη ενέργεια για την επιβίωση του δόγματος Νταβούτογλου. Για να μην πάει, λοιπόν, χαμένος όλος ο κόπος, ο αρχηγός της τουρκικής διπλωματίας είναι αναγκασμένος όχι μόνο να διατηρήσει, αλλά και να αυξήσει την ένταση "αλληλεπίδρασης" με τις μονάδες του διεθνούς και περιφερειακού συστήματος.

Το αδιέξοδο στο οποίο έχει περιέλθει η Μεσανατολική πολιτική της κυβέρνησης ΑΚΡ μετά την απώλεια του συμμάχου αλ-Άσαντ, την οδηγεί προς άλλες κατευθύνσεις εν αναμονή σταθεροποίησης της κατάστασης και ομαλοποίησης των σχέσεων. Λύση "ανάγκης" για τον Νταβούτογλου φαίνεται ότι αποτελεί η στροφή προς την προάσπιση "ηθικών αρχών" που διέπουν τις διεθνείς σχέσεις. Ωστόσο, η ρητορική της προάσπισης των ανθρωπίνων και μειονοτικών δικαιωμάτων και του εκδημοκρατισμού των καθεστώτων στη Μέση Ανατολή, μπορεί να οδηγήσει σε τουλάχιστον δύο καταστάσεις: Από τη μία, προσφέρεται στην Άγκυρα η ευκαιρία προάσπισης και προώθησης των εθνικών της

συμφερόντων, ενώ από την άλλη, ελλοχεύει ο κίνδυνος να εγκλωβιστεί στις δογματικές διαμάχες μεταξύ σουνιτών και σιιτών, όπως θα δούμε παρακάτω.

Η Συρία

Εξετάζοντας τις σχέσεις μεταξύ Τουρκίας και Συρίας, παρατηρεί κανείς ότι αυτές είχαν βελτιωθεί σε σημαντικό βαθμό μετά το διπλωματικό και οικονομικό άνοιγμα που έκανε το καθεστώς αλ-Άσαντ προς την ισλαμική κυβέρνηση του Κόμματος Ανάπτυξη και Δικαιοσύνη το 2004. Ωστόσο, η μεγάλη ώθηση στις διμερείς σχέσεις δόθηκε κυρίως μετά το 2006, όταν τέθηκαν σε ισχύ τα οικονομικά πρωτόκολλα και άρχισε η

Άγκυρα να παρέχει περιορισμένη μεν, αλλά σημαντική για τις περιστάσεις της εποχής εκείνης, πολιτική στήριξη³. Λίγο πριν το ξέσπασμα της εξέγερσης, οι δύο χώρες είχαν φτάσει σε σημείο να συνεργάζονται στα πλαίσια Ανώτερων Συμβουλίων Συνεργασίας, να υπογράφουν συμφωνίες κατασκευής φραγμάτων, να σχεδιάζουν την αύξηση των οικονομικών και εμπορικών συναλλαγών τους κ.λπ.

Από τη στιγμή της εκδήλωσης της εξέγερσης η κυβέρνηση ΑΚΡ τέθηκε σε κατάσταση συναγερμού για να αντιμετωπίσει ένα καταστροφικό σενάριο, σύμφωνα με το οποίο η Άγκυρα θα έχανε ένα σημαντικό σύμμαχο. Μετά από μια στάση αναμονής, η οποία σταδιακά άφησε τη θέση της σε διπλωματικές παρεμβάσεις, τόσο ο πρωθυπουργός, Ρετζέπ Ταγίπ Έρντογαν, όσο και ο υπουργός Εξωτερικών, Αχμέτ Νταβούτογλου, προέβησαν σε παραινήσεις προς το καθεστώς αλ-Άσαντ για να τηρήσει μια πιο διαλλακτική στάση απέναντι στους εξεγερθέντες. Προτάθηκε ακόμη στον Πρόεδρο αλ-Άσαντ ένα σχέδιο διαχείρισης της κρίσης, το οποίο θα τον επέτρεπε να διατηρήσει τον έλεγχο. Η κυβέρνηση ΑΚΡ άλλαξε στάση μόλις άρχισε η εξέγερση να λαμβάνει ανεξέλεγκτες διαστάσεις: προέβη σε αυστηρές συστάσεις προς τη Συρία και έθεσε "κόκκινες γραμμές". Για να ασκήσει επιπλέον πιέσεις προς τη Δαμασκό φιλοξένησε στο έδαφός της συνέδρια της συριακής αντιπολίτευσης, επιχειρώντας να εξασφαλίσει, ίσως, έτσι την εύνοιά των αντικαθεστωτικών σε

περίπτωση που έλθουν στην εξουσία. Οι σχέσεις μεταξύ Άγκυρας και Δαμασκού οξύνθηκαν ακόμη περισσότερο από τη στιγμή που η κυβέρνηση ΑΚΡ αποφάσισε να στηρίξει διεθνείς ή περιφερειακές προτάσεις για την ανεύρεση λύσης για τη διέξοδο από την κρίση, όπως οι πρωτοβουλίες που προήλθαν από τον Αραβικό Σύνδεσμο με σημαντικότερες την αναστολή της ιδιότητας μέλους της Συρίας στον εν λόγω οργανισμό, την αποστολή παρατηρητών από Αραβικές χώρες και την επιβολή οικονομικών κυρώσεων. Οι τόννοι ανέβηκαν δραματικά, όταν ο αλ-Άσαντ αποφάσισε να προβεί σε αντίποινα, αναστέλλοντας την εφαρμογή των οικονομικών συμφωνιών με την Άγκυρα, πρόκληση που δεν έμεινε αναπάντητη από την κυβέρνηση ΑΚΡ.

Παρατηρείται, δηλαδή, μια στροφή 180° εκ μέρους της κυβέρνησης ΑΚΡ όσον αφορά στις σχέσεις της με τη Συρία, που προφανώς υπαγορεύεται από τα συμφέροντά της. Υπενθυμίζεται ότι η Άγκυρα είχε στηρίξει τη Δαμασκό σε εξίσου δύσκολες καταστάσεις, όπως η υπόθεση δολοφονίας του Ράφικ Χαρίρι το 2005.

Τα νέα αυτά δεδομένα αλλάζουν όλους τους συσχετισμούς στην περιοχή και δίδουν νέα αξία σε κάθε έναν από τους παίκτες του περιφερειακού συστήματος. Γι' αυτό το λόγο αξίζει να μελετήσουμε εν συντομία τις επιπτώσεις της ρήξης στις σχέσεις με τα υπόλοιπα γειτονικά κράτη της Τουρκίας.

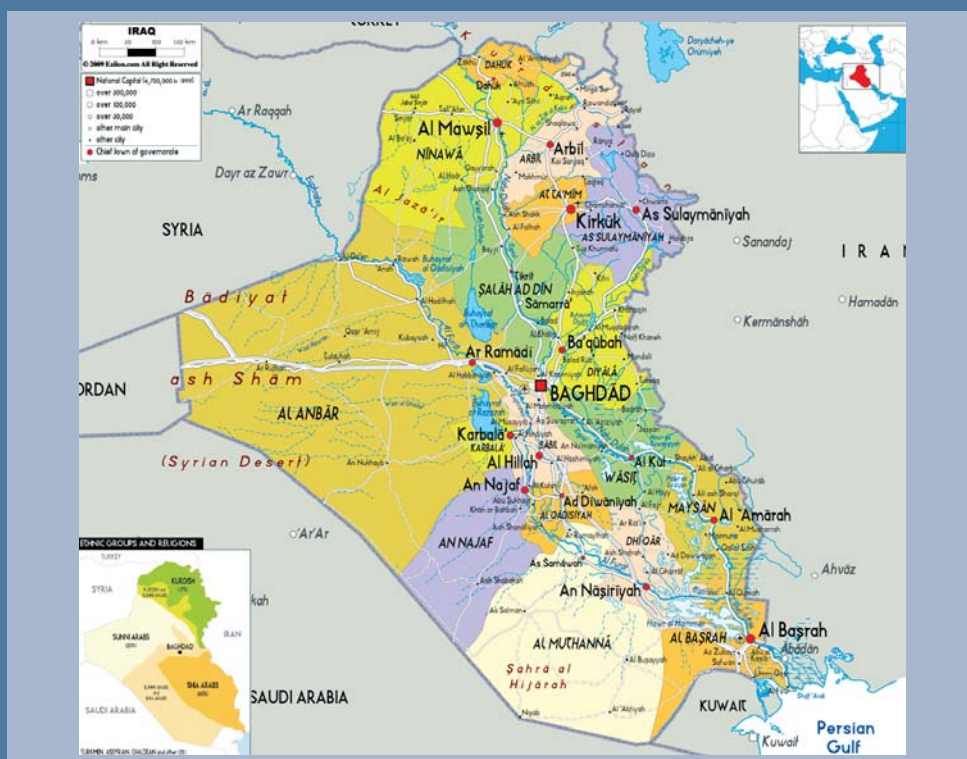
3. ΡΑΠΤΟΠΟΥΛΟΣ Νικόλαος, Οι τρέχουσες εμπορικές και οικονομικές συναλλαγές της Τουρκίας με τις χώρες της άμεσης περιφέρειάς της. Η περίπτωση της Συρίας (2002-2009), Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη, 2011.

Το Ιράκ

Η πρόοδος στις μετά-Σαντάμ τουρκο-ιρακινές σχέσεις εξαρτήθηκε σε μεγάλο βαθμό από τις επαφές της Άγκυρας με την Ουάσινγκτον, η οποία δέσποζε στην περιοχή μετά το 2003 και τις κυριότερες θρησκευτικές και εθνικές ομάδες που ανταγωνίζονταν η μία την άλλη στο παιχνίδι της εξουσίας. Καθ' όλη τη διάρκεια της "ανασυγκρότησης" του ιρακινού κράτους, η Άγκυρα πέτυχε να προωθήσει στενές πολιτικές, διπλωματικές, οικονομικές σχέσεις και σχέσεις ασφάλειας με τη Βαγδάτη. Ενδεικτικά αναφέρουμε τη συμφωνία συγκρότησης Ανωτάτου Συμβουλίου Συνεργασίας μεταξύ των δύο χωρών το καλοκαίρι του 2009 και τη μεσολάβηση της Άγκυρας στις διαφορές της Βαγδάτης με τη Δαμασκό την ίδια περίοδο.

Μετά την αποχώρηση των τελευταίων αμερικανικών στρατευμάτων από το Ιράκ, παρατηρείται νέα έξαρση στην εθνο-θρησκευτική πόλωση στη χώρα, η οποία έχει μεταφερθεί και σε θεσμικό επίπεδο. Το ένταλμα σύλληψης του αντιπροέδρου της ιρακινής Δημοκρατίας, Ταρίκ αλ-Χασίμι, το οποίο εκδόθηκε πριν από λίγες μόνο εβδομάδες, αποκαλύπτει τις πραγματικές διαστάσεις του φαινομένου.

Η απόφαση των ΗΠΑ να εγκαταλείψουν το Ιράκ, είχε ως συνέπεια την ανατροπή των ευαίσθητων ισορροπιών που είχαν διαμορφωθεί μεταξύ σουνιτών και σιιτών. Ο πρωθυπουργός του Ιράκ Νουρί αλ-Μαλίκι, ο οποίος είναι σίιτης, φέρεται να έχει υπαγορεύσει την παραπομπή στη δικαιοσύνη του

σουνίτη αντιπάλου του. Οι διώξεις κατά του αλ-Χασίμι, ο οποίος διέφυγε της σύλληψης, κινητοποίησαν αμέσως την τουρκική διπλωματία, η οποία είδε να δέχεται απηνείς διώξεις ο στενότερος συνομιλητής της στο Ιράκ. Ο πρωθυπουργός της Τουρκίας, Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, δε δίστασε να καλέσει τον ιρακινό ομόλογό του και να του ζητήσει να χαμηλώσουν οι τόνοι, καθώς υπάρχει σοβαρός κίνδυνος η εθνικο-θρησκευτική κρίση να οδηγήσει τη χώρα σε χάος⁴. Έχοντας επισημάνει τη θέση της Τουρκίας υπέρ της εδαφικής ακεραιότητας στο Ιράκ και την εγκαθίδρυση ενός δημοκρατικού καθεστώτος, προσφέρθηκε να παρέχει κάθε δυνατή βοήθεια για τη βελτίωση της κατάστασης στο Ιράκ. Τέλος, πρότεινε η δίκη του αλ-Χασίμι να διεξαχθεί όχι στη Βαγδάτη, αλλά στο Κιρκούκ, με τι δικαιολογία ότι η δίκη πρέπει να διεξαχθεί μακριά από κάθε είδους πολιτικές πιέσεις.

Η προσπάθεια του Ερντογάν θεωρήθηκε από τον αλ-Μαλίκι ως προσπάθεια επέμβασης εκ μέρους της Τουρκίας στις εσωτερικές υποθέσεις του Ιράκ. Ο σίιτης πρωθυπουργός του Ιράκ κατηγόρησε την Τουρκία ότι ωθεί την περιοχή στο χείλος του εμφυλίου πολέμου και της καταστροφής⁵. Έτσι, οι τουρκο-ιρακινές σχέσεις εισήλθαν σε μια περίοδο έντασης, στην οποία οι θρησκευτικές διαχωριστικές γραμμές φαίνεται ότι θα παίξουν καθοριστικό

ρόλο. Άλλωστε, όλες οι ενδείξεις συνηγορούν στο ότι ο σίιτης πρωθυπουργός του Ιράκ, αλ-Μαλίκι, τελεί υπό την επιρροή της Τεχεράνης, γεγονός που επιβεβαιώνεται όχι μόνο από τον τρόπο που αντιλαμβάνεται τις σχέσεις με την Τεχεράνη, αλλά και από τη στήριξη που παρέχει στο καθεστώς αλ-Άσαντ.

Η Κουρδική Αυτόνομη Περιοχή (Β. Ιράκ)

Η Άγκυρα έχει σοβαρούς λόγους να ανησυχεί για την εδαφική ακεραιότητα του Ιράκ και την εγκαθίδρυση ενός βιώσιμου καθεστώτος στην περιοχή. Ο πρώτος λόγος συνδέεται με τον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα που διεξάγουν οι κούρδοι της Τουρκίας. Το PKK διαθέτει βάσεις στο Βόρειο Ιράκ, στα εδάφη, δηλαδή, που ελέγχονται από την Κουρδική Αυτόνομη Περιοχή. Ο δεύτερος λόγος αφορά την Τουρκομανική μειονότητα στο Ιρακινό Κουρδιστάν, τα συμφέροντα της οποίας διατείνεται η Άγκυρα ότι

4. ΜΠΟΣΤΑΝ Γιαχιά, "Erdogan'dan Maliki'ye 'donus yok' uyarisi" [Προειδοποίηση Ερντογάν προς αλ-Μαλίκι: "δρόμος χωρίς επιστροφή"], Sabah, 12 Ιανουαρίου 2012.

5. Zaman, "Maliki: Turkiye bolgeye felaket getirmek istiyor" [Αλ-Μαλίκι: Η Τουρκία επιθυμεί να φέρει τη συμφορά στην περιοχή], 15 Ιανουαρίου 2012.

"προστατεύει"⁶. Τέλος, θα πρέπει να υπολογίσει κανείς τα τεράστια οικονομικά συμφέροντα που διακυβεύονται στην περιοχή, η οποία είναι πλούσια σε κοιτάσματα υδρογονανθράκων και η Άγκυρα επιθυμεί διακαώς να έχει λόγο σ' αυτά.

νηθεί πολλές φορές στην Άγκυρα, ενώ ο πρωθυπουργός της Τουρκίας επισκέφτηκε την Ερμπίλ στο πλαίσιο της επίσημης επίσκεψής του στο Ιράκ τον Μάρτιο του 2011⁷.

Η σημασία που δίνει η Άγκυρα στις σχέσεις με την Αρμπίλ έγκειται

Η Τουρκία επεδίωξε, λοιπόν, να εγκαθιδρύσει και να καλλιεργήσει τις επαφές της όχι μόνο με τη Βαγδάτη, αλλά και με την Αρμπίλ (τα αρχαία Άρβηλα), την πρωτεύουσα της Κουρδικής Αυτόνομης Περιοχής. Από το καλοκαίρι του 2009 έχουν αποκατασταθεί οι σχέσεις με τον Μασούτ Μπαρζανί, τον ηγέτη του Κουρδικού Δημοκρατικού Κόμματος και Πρόεδρο της Κουρδικής Περιφερειακής Κυβέρνησης, παραμερίζοντας τις παλιές τους διαφορές. Έκτοτε μέλη της οικογένειας Μπαρζανί έχουν φιλοξε-

στη θέση-κλειδί που κατέχει η Κουρδική Αυτόνομη Περιοχή, μεταξύ Δαμασκού και Τεχεράνης, από τη μία και Βαγδάτης και Άγκυρας από την άλλη. Μετά το πολύνεκρο επεισόδιο στην Τσουκουρτζά το Σεπτέμβριο του 2011, η Άγκυρα προσεγγίζει θετικά το ενδεχόμενο "παρέμβασης" του Μπαρζανί στο θέμα του ΠΚΚ, κάτι που συζητήθηκε στην Άγκυρα στις αρχές Νοεμβρίου 2011. Ο αρχηγός της τουρκικής διπλωματίας ζήτησε από τον Μπαρζανί να λάβει συγκεκριμένα μέτρα εναντίον του ΠΚΚ στο βόρειο Ιράκ, έτσι ώστε να αναγκαστεί αυτό να αφήσει τα όπλα. Ο Μπαρζανί, από

6. ΡΑΠΤΟΠΟΥΛΟΣ Νικόλαος, "Η εξωτερική πολιτική του AKP στη Μέση Ανατολή. Το Κιρκούκ του βορείου Ιράκ στο στόχαστρο του Νέο-Οθωμανισμού", Αθηνά, Επιθεώρηση Σχολής Εθνικής Άμυνας, Ιούnius 2009, σελ. 22-28.

7. Hurriyet, "Basbakan Erdogan Erbil'de konustu" [Ο πρωθυπουργός Ερντογάν μίλησε στην Αρμπίλ], 29 Μαρτίου 2011.

την άλλη, απογοητευμένος από τα αποτελέσματα της επίσκεψής του στο Ιράν, το οποίο έστειλε αρνητικά μηνύματα αναφορικά με το ενδεχόμενο ανεξαρτησίας του Ιρακινού Κουρδιστάν, προσβλέπει σε μια στενότερη συνεργασία με την Τουρκία, έτσι ώστε να εξισορροπηθεί ο άξονας Δαμασκός-Τεχεράνη.

Η προσέγγιση αυτή προκύπτει και από την αντίδραση του Μπαρζανί στις πρόσφατες εξελίξεις που έλαβαν χώρα στο Ιράκ. Δεν είναι τυχαίο ότι ο αλ-Χασίμι εναντίον του οποίου εκδόθηκε ένταλμα σύλληψης από την κυβέρνηση της Βαγδάτης, βρήκε ασφαλή καταφύγιο στην Κουρδική Αυτόνομη Περιοχή. Η κίνηση του Μπαρζανί να υποστηρίξει τους σουνίτες άραβες του Ιράκ, δε μπορεί να

εξηγηθεί με μόνο κριτήριο το κοινό θρήσκευμα των Κούρδων ή την παράταξη στην οποία ανήκει ο αλ-Χασίμι. Συνδέεται εκτός των άλλων και με τη στενή σχέση μεταξύ Άγκυρας και σουνιτών του Ιράκ. Εξάλλου, λίγες μέρες μετά την παρέμβαση του Ερντογάν στον αλ-Μαλίκι σχετικά με τη δίωξη εναντίον του αλ-Χασίμι, ο γενικός γραμματέας του τουρκικού Υπουργείου Εξωτερικών, Φερντινάντ Σινιρλίογλου, βρισκόταν στο Βόρειο Ιράκ, όπου διεξήγαγε συζητήσεις με την κουρδική ηγεσία.

Το Ιράν

Μια άλλη σημαντική χώρα, η οποία κατέχει κεντρικό ρόλο στις ανακατατάξεις που συντελούνται στη

Μέση Ανατολή, είναι το Ιράν. Η Τεχεράνη διατηρεί στενές σχέσεις με το καθεστώς αλ-Άσαντ της Συρίας τόσο λόγω θρησκείας, όσο και λόγω γεω-πολιτικών ισορροπιών στην περιοχή.

Οι σχέσεις της Τουρκίας σημείωσαν πρόοδο σχεδόν σ' όλα τα επίπεδα τα τελευταία χρόνια. Μολονότι η τουρκική διπλωματία έχει θέσει υψηλές στρατηγικές βλέψεις, εποφθαλμιώντας μια θέση μεταξύ των μεγάλων παικτών του διεθνούς συστήματος, προκαλώντας, ίσως έτσι, τα συμφέροντα του Ιράν σε περιφερειακό επίπεδο, οι διεθνείς συγκυρίες ευνόησαν τη συμπίεση των δύο χωρών σε ορισμένα θέματα, όπως το θέμα των πυρηνικών. Σε άλλα θέματα, όπως τα ΝΑΤΟϊκά πυραυλικά συστήματα, που αποφασίστηκε να τοποθετηθούν σε τουρκικό έδαφος (στην Ανατολική Μικρά Ασία) ως ομπρέλα προστασίας από ενδεχόμενη επίθεση που μπορεί να προέλθει από την Ανατολή, έχουν τεθεί εμπόδια στις σχέσεις Άγκυρας-Τεχεράνης. Η τροπή που έχει πάρει η εξέγερση στη Συρία είναι ένα άλλο μεγάλο αγκάθι στις σχέσεις των δύο γειτόνων, καθώς η Δαμασκός κατέχει στρατηγική θέση στην προβολή επιρροής της Τεχεράνης στις χώρες και τα πολιτικά μορφώματα γύρω από τη Συρία. Στην προσπάθεια της να στηρίξει το καθεστώς αλ-Άσαντ, η Τεχεράνη βρέθηκε σε αντίπαλα στρατόπεδα με την Άγκυρα, καθώς κάθε μια τους προαπίζεται διαφορετικά συμφέροντα.

Εκ φύσεως ανταγωνιστικές, οι σχέσεις μεταξύ Άγκυρας και Τεχεράνης οξύνθηκαν έτσι περεταίρω μετά την πρόσφατη λήψη επιπλέον μέτρων εκ μέρους της πρώτης κατά το καθεστώς αλ-Άσαντ. Οι πολιτικές διαφορές μεταξύ τους, αναπόφευκτα,

πήραν άλλες διαστάσεις, φέρνοντας στο προσκήνιο και τις δογματικές διαφορές.

Η κατάσταση επιδεινώθηκε το Δεκέμβριο του 2011, όταν ο Αλί Εκμπέρ Βελαϊετί, σύμβουλος του Χαμανέϊ και πρώην ΥΠΕΞ του Ιράν, δήλωσε ότι "το κοσμικό σύστημα διακυβέρνησης της Τουρκίας δεν ταιριάζει στις χώρες που οδεύουν προς την 'Ισλαμική αφύπνιση', εννοώντας τις χώρες της "Αραβικής Άνοιξης", καθώς το τουρκικό σύστημα είναι ένα κακέκτυπο δυτικού τύπου φιλελεύθερης δημοκρατίας"⁸. Το Ιράν είχε ενοχληθεί από τη στάση της Τουρκίας όσον αφορά στο θέμα της εγκατάλειψης του καθεστώτος αλ-Άσαντ και τη στήριξη που παρέχει στους αντικαθεστωτικούς. Έτσι, τη δεδομένη στιγμή η Τεχεράνη βρήκε την ευκαιρία να διατυπώσει την εν λόγω δυσανεμία της απέναντι στην Άγκυρα. Ωστόσο, η Τεχεράνη φαίνεται να μην περιορίστηκε μόνο σ' αυτό, αλλά κινητοποίησε και τους συμμάχους της να την ακολουθήσουν. Την ίδια περίπου περίοδο, ο σιίτης πρωθυπουργός του Ιράκ, αλ-Μαλίκι, τον οποίο είχε υποστηρίξει η Τεχεράνη στις εκλογές πριν ένα χρόνο, ενώ η Άγκυρα είχε στηρίξει τον Ιγιαντ Αλάουι, δήλωνε από τη Ουάσιγκτον όπου βρισκόταν, ότι ανησυχούσε περισσότερο για τις "συνεχείς επεμβάσεις της Τουρκίας", παρά για εκείνες του Ιράν⁹.

Η Άγκυρα από τη μεριά της, έχοντας αντιληφθεί την κρισιμότητα

8. DOMBEY Daniel, BOZORGMEHR Najmeh, "Iran criticises Turkey's "secular Islam"", Financial Times, 13 Δεκεμβρίου 2011.

9. DAGHER Sam, "Excerpts: Nuri al-Maliki", The Wall Street Journal, 12 Δεκεμβρίου 2011.

της κατάστασης στη Μέση Ανατολή, επεδίωξε διαβουλεύσεις εκ του σύνεγγυς με τους Ιρανούς αξιωματούχους. Μολονότι ο αρχηγός της τουρκικής διπλωματίας είχε αρκετές συναντήσεις με τους Ιρανούς από το Σεπτέμβριο του 2011 (6 συναντήσεις σε 4 μήνες), μετέβη στο Ιράν στις αρχές του Γενάρη. Πριν την αναχώρησή του για την Τεχεράνη σημείωσε την ανησυχία του για την κλιμάκωση των αντιπαραθέσεων μεταξύ σουνιτών και σιιτών στη Μέση Ανατολή. Αναφερόμενος στην περίπτωση του Ιράκ εξέφρασε τη θλίψη του για τη σύλληψη του αλ-Χασίμι, καθώς τη θεώρησε κίνηση που υποδηλώνει ανικανότητα εκ μέρους των κρατών της περιοχής να διασφαλίσουν την ομαλή μετάβαση στη δημοκρατία, συμβάλλοντας στην αστάθεια της περιοχής. Δε λησμόνησε ακόμη να υπογραμμίσει το ρόλο-κλειδί που κατέχει το Ιράν σ' αυτή την υπόθεση¹⁰. Ας σημειωθεί ότι, στην ίδια συνέν-

τευξη, ο Νταβούτογλου διαφοροποιήθηκε αναφορικά με την περίπτωση της Συρίας, όπου μολονότι αναγνωρίζει τους κινδύνους εξάπλωσης των θρησκευτικών αντιπαραθέσεων, θεωρεί ότι ο αγώνας που διεξάγεται εκεί δεν είναι μεταξύ σουνιτών και σιιτών, αλλά στοχεύει στην εγκαθίδρυση ενός δημοκρατικού καθεστώτος. Τελικά, η κατάσταση τόσο στη Συρία όσο και στο Ιράκ τέθηκαν επί τάπητος κατά τις συναντήσεις που είχε ο τούρκος ΥΠΕΞ με τους ιρανούς αξιωματούχους. Στην κοινή συνέντευξη Τύπου που παραχώρησε ο Νταβούτογλου με τον ιρανό ομόλογό του, Αλί Εκμπέρ Σαλιχί, τα δύο μέρη δήλωσαν ότι παρακολουθούν από κοντά τις εξελίξεις στη Συρία και το Ιράκ και θα συνεχίσουν να συνεργάζονται στενά. Ο Νταβούτογλου εξέφρασε τον προβληματισμό του για την κατάσταση στη Συρία, καθώς παρά τις μεσολαβητικές προσπάθειες του Αραβικού Συνδέσμου οι συγκρούσεις συνεχίζονται με το ίδιο μένος. Τόνισε ακόμη ότι η λαϊκή βούληση θα πρέπει να εισακουστεί και να αποτυπωθεί ταχύτατα στο πολιτικό σύστημα δίχως εξωτερικές παρεμβάσεις. Στο σημείο αυτό ο Νταβούτογλου εξέφρασε την πεποίθησή του ότι το Ιράν μπορεί να διαδραματίσει ένα σημαντικό ρόλο ως προς την κατεύθυνση αυτή. Σημείωσε, τέλος, ότι η Τεχεράνη θα συνεισέφερε τα μέγιστα εάν παρείχε τις "συμβουλές" της ιδιαίτερα στο "καθεστώς της Συρίας"¹¹.

10. BILICI Abdulhamit, "Suriye'deki mezhep degil, demokrasi mucadelesi" [Ο αγώνας που διεξάγεται στη Συρία δεν είναι θρησκευτικός, αλλά στοχεύει στην εγκαθίδρυση της δημοκρατίας], Zaman, 6 Ιανουαρίου 2012.

11. Πρακτορείο ειδήσεων CIHAN, "Davutoglu: Iran ve Turkiye, Suriye ve Irak'ta cozume katki saglayabilir" [Νταβούτογλου: Το Ιράν και η Τουρκία μπορούν να συμβάλλουν στην επίλυση του προβλήματος στη Συρία και στο Ιράκ], 5 Ιανουαρίου 2012.

Ο Λίβανος

Ένα άλλο κράτος που επηρεάζεται από την ένταση που έχει προκληθεί στη Συρία, είναι ο Λίβανος. Το ιδιόμορφο πολιτικό καθεστώς του Λιβάνου, βασισμένο στις σεκταριστικές αντιπαραθέσεις, προσφέρεται για πολιτικά "παιχνίδια" και εξωτερικές επεμβάσεις. Με τις παρεμβάσεις του κατά το παρελθόν, ο εξωτερικός παράγοντας έδειξε ότι ξέρει να εκμεταλλεύεται τις θρησκευτικές διαφορές σε αυτή τη χώρα. Επιπλέον, ο Λίβανος είναι ο πιο ευαίσθητος γείτονας της Συρίας, το καθεστώς της οποίας εξακολουθεί να έχει αυξημένο λόγο στην εσωτερική πολιτική σκηνή αυτής της χώρας.

Η Τουρκία επιδιώκει στενές σχέσεις με τους σουνίτες του Λιβάνου, οι οποίοι είναι ευαίσθητοι στις πιέσεις που ασκεί στην περιοχή το καθεστώς αλ-Άσαντ. Κατά την κρίση του 2008, η Τουρκία είχε μεσολαβήσει μαζί με το Κατάρ για την εξεύρεση μιας λύσης στο ζήτημα της αντιπροσώπευσης των θρησκευτικών κοινοτήτων στη διακυβέρνηση της χώρας (Συμφωνία της Ντόχα). Στον αντίποδα της προσπάθειας προσέγγισης και συνεργασίας της Τουρκίας με τους σουνίτες του Λιβάνου, στέκεται ένας από τους πιο ισχυρούς παίκτες της πολιτικής σκηνής της εν λόγω χώρας, η Χεζμπολάχ, η οποία υποστηρίζει το Συριακό καθεστώς.

Κατά την πρόσφατη επίσκεψή του στο Λίβανο, πριν από ένα περίπου μήνα (15/1/2012), ο υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας, Αχμέτ Νταβούτογλου, συναντήθηκε με όλες τις πολιτικές δυνάμεις του τόπου. Στη συνάντησή του με τον κοινοβουλευτικό εκπρόσωπο της Χεζμπολάχ, Μουχαμάντ Ραάντ, εξέφρασε την

άποψη ότι το καθεστώς στη Συρία εξακολουθεί να εφαρμόζει μια καταπιεστική πολιτική και ότι όλα τα εμπλεκόμενα μέρη οφείλουν να συμβάλλουν, έτσι ώστε να τερματιστεί το αιματοκύλισμα. Ο Νταβούτογλου υπογράμμισε επίσης τους κινδύνους που ελλοχεύουν από την ενδεχόμενη εμφάνιση εκτεταμένων θρησκευτικών συγκρούσεων στην περιοχή. Τέλος, τόνισε ότι οι προσπάθειες προς αυτή την κατεύθυνση είναι μια ηθική επιταγή, στην οποία πρέπει να ανταποκριθούν όλα τα εμπλεκόμενα μέρη¹².

Συμπέρασμα

Συμπερασματικά να σημειώσουμε ότι οι εσωτερικές εξελίξεις στη Συρία, έχουν συμβάλει στην ανατροπή της βασικής συνιστώσας του δόγματος Νταβούτογλου, την πολιτική "μηδενικών προβλημάτων", η οποία έχει σχεδόν μεταμορφωθεί σε "Πανδώρα προβλημάτων". Η ρήξη στις σχέσεις της Άγκυρας με τη Δαμασκό αποδεικνύει το πραγματικό βάθος της τουρκο-συριακής συμμαχίας και τα όρια της ηγεμονικής πολιτικής που επιχείρησε να εφαρμόσει ο τούρκος ΥΠΕΞ μέσω της οικονομικής και πολιτισμικής "αλληλεξάρτησης", όπως εννοούσε τις ιεραρχικές σχέσεις, στις οποίες η Άγκυρα θα είχε τη μερίδα του λέοντος. Η ανατροπή του άξονα Άγκυρας-Δαμασκού σε συνδυασμό με τη συμπεριφορά του διεθνούς παράγοντα στην περιοχή, έχει δημιουργήσει πλείστα προβλήματα στην κυβέρνηση AKP, η οποία επιχειρεί να εξισορροπήσει τους νέους άξονες

12. Πρακτορείο ειδήσεων CIHAN, "Davutoglu, Lubnan'da Hizbullah temsilcileriyle gorustu" [Ο Νταβούτογλου συναντήθηκε με εκπροσώπους της Χεζμπολάχ στο Λίβανο], 15 Ιανουαρίου 2012.

που διαμορφώνονται στη Μέση Ανατολή. Ο αυξημένος ρόλος και η επιρροή που ασκεί το Ιράν στους μεσανατολικούς γείτονες της Τουρκίας, όπως η Συρία, το Ιράκ και ο Λίβανος, θέτει επιπλέον εμπόδια στην Άγκυρα για την προάσπιση των συμφερόντων της. Η κατάσταση αυτή

επιδεινώνεται συνεχώς με την αύξηση των δογματικών αντιπαραθέσεων στην περιοχή, κάτι που δεν ευνοεί την κυβέρνηση ΑΚΡ με αποτέλεσμα να προσφεύγει σε ηθικολογίες, αλλά και ανοίγματα σε περιφερειακούς παίκτες, που σ' άλλες εποχές θα ήταν αδιανόητα.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Νικόλαος Ραπτόπουλος είναι Λέκτορας του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, στο Τμήμα Βαλκανικών Σλαβικών & Ανατολικών Σπουδών, με γνωστικό αντικείμενο τις Διεθνείς Σχέσεις στην Τουρκία και στη Μέση Ανατολή. Είναι κάτοχος πτυχίου Πολιτικών Επιστημών και Διεθνών Σπουδών στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, της Αθήνας. Επίσης κάτοχος διδακτορικού διπλώματος στις Πολιτικές Επιστήμες, Université catholique de Louvain (UCL), Βέλγιο 2006 και μεταπτυχιακού διπλώματος (D.E.A) στις Πολιτικές Επιστήμες, κατεύθυνση "Διεθνείς Σχέσεις", Université catholique de Louvain (UCL), Βέλγιο 2001 και. Τα ερευνητικά ενδιαφέροντά του είναι, η Εξωτερική Πολιτική και Άμυνα της Τουρκίας και η Νοτιοανατολική Ευρώπη (Βαλκάνια), Μέση Ανατολή.

Συμπεράσματα Ημερίδας με Θέμα: “Η Αραβική Άνοιξη και οι επιπτώσεις για την Ελλάδα και την ευρύτερη περιοχή

Οι Εισηγητές συμφώνησαν ότι είναι νωρίς για να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα σχετικά με την πορεία των Αραβικών χωρών μετά τις εξεγέρσεις της ομώνυμου "Ανοιξέως". Από την πλέον αισιόδοξη νότα που μετέφερε ο Αιγύπτιος Επίκουρος Καθηγητής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Χασάν Μπαντάουι έως την πλέον απαισιόδοξη του Καθηγητού του Πανεπιστημίου Μακεδονίας κ. Ηλία Κουσκουβέλη και του Επίκουρου Καθηγητού του Πανεπιστημίου Μακεδονίας κ. Αριστείδη Μπιτζένη, οι οποίοι υιοθετούν την άποψη ότι μέχρι τούδε η "Ανοιξη" τείνει να μετατραπεί σε "Χειμώνα", αποτελεί κοινό τόπο η ανησυχία και αβεβαιότητα για το μέλλον.

Στην ανάλυση των αιτίων της εξεγέρσεως, ο κ. Μπιτζένης επεσήμανε ότι δεν ήταν οικονομικά. Συγκεκριμένα ότι "δεν μπορούμε να αιτιολογήσουμε με οικονομικά στοιχεία τα αίτια αυτών των εξεγέρσεων αφού κοιτώντας δείκτες όπως της ανεργίας, του πληθωρισμού, των κοινωνικών ανισοτήτων, της διαφθοράς και της διαφάνειας, του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, της ανάπτυξης της οικονομίας αλλά και των επενδύσεων που έχουν εισρεύσει διαχρονικά σε αυτές τις χώρες από το εξωτερικό, δεν δικαιολογούν τα αίτια της εξέγερσης". Ο Αντιπλοίαρχος Κλεάνθης Κυριακίδης, κάτοχος MA σε μεσανατολικές σπουδές και MPA από το πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ, διέκρινε ένα ντετερμινισμό στο ανωτέρω επιχείρημα, επισημαίνοντας ότι ισχύει για οικονομική ανάλυση "*ceteris paribus*" των υπολοίπων παραγόντων. Όμως επειδή υπάρχει αλληλεξάρτηση μεταξύ κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών δεδομένων και η "Αραβική Άνοιξη" ξεκίνησε από μια μορφωμένη, άνεργη και χωρίς συμμετοχή στα κοινά μέση τάξη, την οποία ακολούθησαν εν μέρει και μάζες, προβλήματα όπως αυτό της ανεργίας ή της διαφθοράς της εξουσίας δύνανται να θεωρηθούν ως καταλύτες και γενεσιουργές αιτίες των εξεγέρσεων της "Αραβικής Άνοιξης".

Ο Επίκουρος Καθηγητής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας κ. Σπυρίδων Λίτσας μέσα από ένα εξαιρετικό ιστορικό παραλληλισμό, επεξηγεί το φαινόμενο και τις αιτίες της "Αραβικής Άνοιξης", υπό το πρίσμα της "Θουκυδίδειας Στάσεως" σε ένα πλήθος κρατών που δημιουργήθηκαν τεχνητά, χωρίς ποτέ να διαρραγούν οι συνεκτικοί κρίκοι τόσο του αραβικού έθνους όσο και του Ισλάμ. Συγκεκριμένα, ο κ. Λίτσας υποστηρίζει ότι "η Στάσις μπορεί να αποδώσει με τον καλύτερο τρόπο την πολυπλοκότητα του υπό εξέταση φαινομένου, να καταδείξει τις διαδρομές εξέλιξης αυτού (βία και πολιτική-πολιτειακή αμφισβήτηση), καθώς και τη διεθνoσυστημική ένταση που το εν λόγω φαινόμενο παράγει εξ' αιτίας των ποιοτικών δομικών του

χαρακτηριστικών". Όπως και οι υπόλοιποι αναλυτές δε δέχεται τη συνομωσιολογική προσέγγιση της ανατροπής των καθεστώτων των Αραβικών χωρών από το διεθνές status quo, επισημαίνοντας ότι αυτή αντιτίθεται στα συμφέροντα των ισχυροτέρων κρατών.

Ο τέως Πρύτανης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, κ. Κουσκουβέλης επεσήμανε ότι οι εξεγέρσεις ευνοήθηκαν από το διεθνές κλίμα, περισσότερο στην Τυνησία και την Λιβύη και λιγότερο στην Αίγυπτο. Τα κυριότερα γεγονότα, συμφέροντα και πολιτικές που αλληλεπιδρούν στις εξελίξεις στην Αραβική Άνοιξη είναι τα συμφέροντα της αποχωρούσας από το Ιράκ, Αμερικής, της "παραμένουσας στη Συρία", Ρωσίας, του ανησυχούντος για το Ιράν, Ισραήλ, της σε προεκλογική περίοδο ευρισκόμενης Γαλλίας, του αισθανόμενου περικυκλωμένου Ιράν και της Τουρκίας με την πολιτική του νεοθωμανισμού του ΑΚΡ, που τουλάχιστον όσον αφορά τα "μηδενικά προβλήματα με τους γείτονες" έχει αποτύχει. Όπως μάλιστα το έθεσε ο Λέκτορας του Πανεπιστημίου Μακεδονίας κ. Νικόλαος Ραπτόπουλος "έχει σχεδόν μεταμορφωθεί σε "Πανδώρα προβλημάτων". Ο κ. Ραπτόπουλος ανέλυσε περαιτέρω τη ρήξη μεταξύ της Άγκυρας και της Δαμασκού, με αφορμή την "Αραβική Άνοιξη", επισημαίνοντας την ηγεμονική πολιτική της Τουρκίας. Επίσης συμπέρανε ότι η Άγκυρα ασκεί συγκυριακή πολιτική ανάλογα με τα συμφέροντα τόσο της ίδιας όσο και άλλων δυνάμεων της περιοχής και ενώ είχε στηρίξει τη Δαμασκό σε περιπτώσεις όπως η δολοφονία Χαρίρι το 2005, μετά το ξέσπασμα της εξέγερσης, "φιλοξένησε στο έδαφός της συνέδρια της συριακής αντιπολίτευσης, επιχειρώντας να εξασφαλίσει ίσως, έτσι την εύνοιά των αντικαθεστωτικών σε περίπτωση που έλθουν στην εξουσία". Παρόλα αυτά όπως επεσήμανε ο κ. Λίτσας δεν πρέπει να παραβλέπουμε ότι "η Αραβική Άνοιξη δίνει την ευκαιρία στην Τουρκία να αναβαθμίσει το ρόλο της στην περιοχή".

Ο "κερδισμένος" εσωτερικός παίκτης των εξεγέρσεων, σύμφωνα με όλους τους εισηγητές, είναι το Πολιτικό Ισλάμ. Ο κ. Λίτσας επισημαίνει την "κατάρρευση του παναραβισμού και των ιδεολογικών προταγμάτων που αυτός φέρει ως στηρίγματα ενίσχυσης σε επίπεδο συλλογικής νοηματοδοτικής νομιμοποίησης όπως ο Μπααθισμός" με ταυτόχρονη άνοδο του Πολιτικού Ισλάμ. Την τελευταία ο Αντιπλοίαρχος Κυριακίδης εξηγεί με βάση τις κοινωνικές παροχές των Ισλαμικών οργανώσεων προς τους αναξιοπαθούντες, την καλύτερη δομή, οργάνωση και ηγεσία του Πολιτικού Ισλάμ, αλλά και την αποδεδειγμένη ή θεωρούμενη ηθική υπεροχή του στον πόλεμο κατά της διαφθοράς. Εκεί που οι δυο αναλυτές διαφοροποιούνται είναι στο βαθμό επικινδυνότητας του πολιτικού Ισλάμ για το μέλλον της περιοχής. Σύμφωνα με τον Αντιπλοίαρχο Κυριακίδη, το μετριοπαθές Πολιτικό Ισλάμ έχει αποδείξει σε όλες του τις μορφές (Ενάχντα, Χαμάς, Χεζμπολά, Αδελφοί Μουσουλμάνοι

κλπ) ότι επιδεικνύει πολιτικό ρεαλισμό και μετριοπάθεια όταν του δίνεται εξουσία. Μέχρι τούδε φαίνεται η περιθωριοποίηση των ακραίων στοιχείων, με εξαίρεση τις φυλετικά διηρημένες Λιβύη και την Υεμένη, στις οποίες η κατάσταση είναι ρευστή και υφίσταται κίνδυνος ανάληψης εξουσίας από εξτρεμιστικά ισλαμικά στοιχεία. Επίσης επεσήμανε ότι ουσιαστική αντιπολίτευση του μετριοπαθούς Πολιτικού Ισλάμ είναι το ριζοσπαστικό Σαλαφιστικό Ισλάμ και γι' αυτό η συνεργασία της Δύσης με αυτό δεν είναι μόνο ωφέλιμη, αλλά απολύτως αναγκαία, αφού τα δυτικά ισλαμοφοβικά σύνδρομα και η αλαζονεία μπορεί να εκτροχιάσουν την ειρηνική πορεία της "Αραβικής Άνοιξης". Ο κ. Λίτσας θεωρεί ότι "ουδείς μπορεί με βεβαιότητα να απαντήσει ποια θα είναι η στάση που θα κρατήσουν [οι μετριοπαθείς Ισλαμιστές] όταν και αν αναλάβουν τη διακυβέρνηση του κράτους ή ποιες θα είναι οι αντοχές τους απέναντι στις πιέσεις των Σαλαφιστών", κρούοντας τον κώδωνα του κινδύνου.

Στο ερώτημα εάν η "Αραβική Άνοιξη" μπορεί να οδηγήσει στη δημοκρατία, η απάντηση όπως συμπέραναν οι αναλυτές εξαρτάται από το πώς ορίζουμε τη δημοκρατία. Ο Αντιπλοίαρχος Κυριακίδης υποστήριξε ότι "οι Μουσουλμάνοι είναι άνθρωποι όπως όλοι και έχουν δυνατότητα δημοκρατικής κυβέρνησης, όμως δεν πρέπει να επιμένουμε σε μια δυτικού τύπου δημοκρατία. Το Ισλάμ θα επηρεάσει τη δημοκρατία τους, όπως ο Κομφουκιανισμός επηρέαζε πάντα την Κίνα και ο Διαφωτισμός, παράλληλα με το Χριστιανισμό, τη Δύση". Ο κ. Λίτσας υποστήριξε ότι "Ισλάμ και Δημοκρατία δεν μπορούν να συμβαδίσουν, όντας δυο εντελώς διαφορετικά συστήματα οργάνωσης των εσωτερικών των κοινωνιών", επεξηγώντας ότι ομιλεί για "αστική φιλελεύθερη δημοκρατία", ουσιαστικά δηλαδή για μια δημοκρατία δυτικού τύπου. Οι δυο προαναφερθέντες αναλυτές τόνισαν ότι είναι σημαντικός και ο ρόλος που θα κληθεί να παίξει ο στρατός στις χώρες που παρουσιάζει άνοδο το Πολιτικό Ισλάμ, με τον Αντιπλοίαρχο Κυριακίδη να επισημαίνει ότι "ως Δυτικοί, θέλουμε έναν ισχυρό στρατό ως φόβητρο για να παραμένει το πολιτικό Ισλάμ μετριοπαθές, από την άλλη, ποτέ δεν μπορεί να είμαστε βέβαιοι ότι δε θα αναδυθεί ένας νέος Καντάφι, Μπεν Άλι ή Μουμπάρακ".

Ένας τελευταίος κίνδυνος που επισημάνθηκε ήταν η πιθανότητα αλλαγής συνόρων σε περίπτωση επικράτησης των αντικαθεστωτικών δυνάμεων στη Συρία, κάτι που θα οδηγούσε σε ανεξέλεγκτες διαδοχικές αλλαγές συνόρων σε όλη την περιοχή. Φυσικά επισημάνθηκε και η έκρυθμη κατάσταση στο Ιράν ως πιθανή αιτία για ανατροπή της πορείας των εξεγέρσεων της "Αραβικής Άνοιξης", ιδιαίτερα σε περίπτωση εμπλοκής του Ισραήλ και ανοικτής σύγκρουσης.

Ολοκληρώνοντας τα συμπεράσματα της Ημερίδος, για τις συνέπειες των εξεγέρσεων στη χώρα μας, ο κ. Κουσκουβέλης

επεσήμανε ότι η "Αραβική Άνοιξη" παρουσιάζει ορισμένα αρνητικά σημεία περιορισμένου βαθμού, αλλά δημιουργεί και ευκαιρίες, αφού η προσέγγιση με το Ισραήλ δε δημιουργεί κατ' ανάγκη ρήξη με τις Αραβικές χώρες, με τις οποίες η Ελλάδα έχει παραδοσιακές σχέσεις φιλίας και συνεργασίας. Σε αυτό το σημείο υπήρχε πλήρης ταύτιση απόψεων και με τον κ. Μπαντάουι. Αξίζει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με τον κ. Κουσκουβέλη "φαίνεται ότι η οικονομική κρίση μας έχει οδηγήσει σε μία αδράνεια η οποία ενδεχομένως πέρα από οικονομική είναι πολιτική και ψυχολογική", και εξέφρασε την ελπίδα της εξόδου "πρώτα από αυτή την κρίση αυτοπεποίθησης και αδράνειας και μετά από την οικονομική".

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ
Ημερίδα
ΘΕΜΑ :
"Η Αραβική Άνοιξη και οι επιπτώσεις της για την Ελλάδα και την ευρύτερη περιοχή"

Αμφιθέατρο ΑΔΙΣΠΟ
9 Φεβρουαρίου 2012

ΟΡΓΑΝΩΣΗ : Έδρα Ασφάλειας και Στρατηγικής της ΑΔΙΣΠΟ
Σε συνεργασία με το Εργαστήριο Διεθνών Σχέσεων του Παν/μίου Μακεδονίας

Ανάλυση της θεωρίας Νταβούτογλου περί στρατηγικού βάθους με τη μέθοδο SWOT

Περίληψη Διατριβής του Πλωτάρχη Σταύρου Πολυδώρου ΠΝ (8ης ΕΣ ΑΔΙΣΠΟ)

Ο Αχμέτ Νταβούτογλου στο έργο του "Το Στρατηγικό Βάθος. Η διεθνής θέση της Τουρκίας (Stratejik Derinlik. Turkiye 'nin uluslararası konumu)" επιχειρεί να εξετάσει τη διεθνή θέση της Τουρκίας με μια ολιστική στρατηγική ανάλυση στην οποία δίνει πολυδιάστατο χαρακτήρα. Έτσι, από τη μια, αναλύει την έννοια της εθνικής ισχύος, μελετάει την έλλειψη της στρατηγικής θεωρίας και εξετάζει την ιστορική κληρονομιά της Τουρκίας ως κράτους διαδόχου της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και από την άλλη, παρουσιάζει το θεωρητικό πλαίσιο της στρατηγικής ανάλυσης με γεωπολιτικούς όρους και εφαρμόζει το πλαίσιο αυτό στην εξωτερική πολιτική. Ο σκοπός του συγγραφέα είναι η ανάδειξη της Τουρκίας όχι απλώς ως διαδόχου καταστάσεως της Αυτοκρατορίας αλλά και ως εκπληρωτή ενός "νέο-οθωμανικού" οράματος που θα προσδώσει στην πρώτη χαρακτηριστικά ισλαμικής, παν-τουρκικής, περιφερειακής δύναμης.

Σκοπός

Η ανάλυση της θεωρίας Νταβούτογλου περί στρατηγικού βάθους της Τουρκίας.

Προϋποθέσεις

Η χρήση της μεθόδου SWOT ως αναλυτικό εργαλείο για να διαπιστωθούν οι ισχυρισμοί του συγγραφέα και η χρήση των θεωριών του Ρεαλισμού και του Ιδεαλισμού από το πεδίο των Διεθνών Σχέσεων για την ερμηνεία των ευρημάτων της ανάλυσης.

Η ανάλυση SWOT, όπως προκύπτει και από τα αρχικά της, εξετάζει τα Ισχυρά (Strengths) και Αδύναμα (Weaknesses) σημεία μιας επιχείρησης, τις Ευκαιρίες (Opportunities) και Απειλές (Threats) και προέρχεται από την κατεύθυνση της διευθυντικής όπου χρησιμοποιείται για τον προσδιορισμό δυνατοτήτων και αδυναμιών επιχειρήσεων και την εύρεση απειλών αλλά και ευκαιριών σε ένα συνεκτικά οικονομικό περιβάλλον. Με παραπλήσιο τρόπο χρησιμοποιείται ως αναλυτικό εργαλείο στις πολιτικές επιστήμες, στις Διεθνείς Σχέσεις αλλά και στις γεωπολιτικές προσεγγίσεις υπό την προϋπόθεση βέβαια ότι το κράτος διατηρεί την ιδρυματική του δομή.

Επιπλέον, η χρησιμοποίηση των ευρημάτων από την ανάλυση SWOT και η ερμηνεία τους από τις θεωρίες των Διεθνών Σχέσεων (Ρεαλισμό και Ιδεαλισμό) επιτρέπει την βαθύτερη αξιοποίησή τους και, τελικά, την πρόβλεψη της ακολουθητέας πολιτικής.

Σύνοψη

Στο βιβλίο του "Το Στρατηγικό Βάθος. Η διεθνής θέση της Τουρκίας", ο κ. Αχμέτ Νταβούτογλου, παρέχει μια στρατηγική ανάλυση συνδυάζοντας την θεωρία

με την πρακτική εφαρμογή. Προσπαθεί να δώσει ένα όραμα και τον ρόλο που πρέπει να επιδιώξει η Τουρκία για την ενσωμάτωση των γειτονικών, προς αυτή, περιοχών. Για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος πρέπει να εφαρμοστούν συγκεκριμένες πολιτικές, περιφερειακής κλίμακας, που να μεγιστοποιούν τους παράγοντες της, προτεινόμενης από τον συγγραφέα, εξίσωσης ισχύος. Συγκεκριμένα, θα πρέπει να αξιοποιηθεί η συμμετοχή της Τουρκίας στους διεθνείς οργανισμούς και συμμαχίες ώστε να ισχυροποιηθούν και να προωθηθούν οι πολιτικές της χώρας. Στο εσωτερικό της Τουρκίας θα πρέπει να γίνουν σταθερά βήματα προς τον εκδημοκρατισμό και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Παράλληλα, θα πρέπει να επανεκτιμηθούν οι σχέσεις της με το Ιράν, τις αραβικές χώρες και το Ισραήλ προσεγγίζοντας τις πρώτες ως πρότυπο κοσμικής δυτικότητας μουσουλμανικής χώρας που αποτελεί το σύνδεσμό τους με τη Δύση και διαφοροποιώντας τη μέχρι τώρα στάση της απέναντι στο Ισραήλ.

Ο ρόλος της στη Μέση Ανατολή θα πρέπει να είναι διαμεσολαβητικός αποτινάσσοντας τη διάχυτη εντύπωση του πιστού συμμάχου του Ισραήλ, το οποίο έχει περισσότερο ανάγκη την Τουρκία από ότι η τελευταία το Ισραήλ. Θα πρέπει να προωθήσει μια πολιτική "μηδενικών προβλημάτων" με τους γείτονές της για επίλυση των εντάσεων αλλά υπό το πρίσμα του μεγέθους της χώρας, το οποίο δεν επιτρέπει την ενασχόληση με αναντίστοιχα, υποδεέστερα προς αυτό ζητήματα και πολιτικές (π.χ. τα προβλήματα με την Ελλάδα και την Κύπρο αν και ως προς την τελευταία, η επιρροή επιβάλλεται λόγω της στρατηγικής της θέσης). Το μέγεθος της χώρας επιβάλλει την ανάπτυξη πολιτικών έναντι των κρατών της Κεντρικής Ασίας, όπως η Κίνα και προς τούτο πρέπει να δημιουργηθεί κατάλληλο στελεχιακό δυναμικό. Τέλος, η Τουρκία θα πρέπει να επιδιώξει την ένταξή της στην Ευρώπη αλλά με παράλληλη αύξηση, όχι απλώς διατήρηση, του γεωπολιτισμικού της βάθους.

Κλειδί για τα παραπάνω αποτελεί το "Ιστορικό βάθος" η κληρονομιά δηλαδή από την Τουρκία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας που, κατά τον συγγραφέα, ενσωματώνει διαφορετικά πολιτισμικά στοιχεία κάτω την κυριαρχία μιας μετριοπαθούς ισλαμικής και δυτικότροπης Τουρκίας. Αυτή η κοινή ισλαμική κληρονομιά μπορεί και πρέπει να αποτελέσει τη λύση σε όλα τα ζητήματα που απασχολούν την Τουρκία. Μπορεί να περικυκλώσει παραδοσιακούς αντιπάλους στα Βαλκάνια και στον Καύκασο (π.χ. Ελλάδα, Σερβία, Αρμενία, κ.οκ.) να εξουδετερώσει άλλους (π.χ. αραβικές χώρες και Ιράν) και να επηρεάσει τρίτους που έχουν ενσωματώσει στο κράτος τους τουρκικές ή και μουσουλμανικές μειονότητες (π.χ. Γερμανία, Βουλγαρία, Κίνα, κ.οκ.). Αυτή ακριβώς η "οθωμανική κληρονομιά" δίνει τη νοηματοδότηση που απαιτείται, ώστε η στρατηγική της Τουρκίας να αποκτήσει μια δυναμική, περιφερειακή, παν-τουρκική διάσταση αλλά και εναλλακτική πρόταση σε περίπτωση αδυναμίας της να ενταχθεί, ως πλήρες μέλος, στην ΕΕ.

Εφαρμόζοντας τη μεθοδολογία της ανάλυσης SWOT στη θεωρία του Αχμέτ Νταβούτογλου για την Τουρκία προσδιορίστηκαν ως Ισχυρά σημεία η Γεωγραφία, ο Πληθυσμός, οι Ένοπλες Δυνάμεις, η Οικονομία (ΑΕΠ, πληθωρισμός, έλλειμμα, χρέος, κατά κεφαλήν εισόδημα, ανεργία), ο Πολιτισμός και η Ιστορία. Η

ανάλυση δείχνει ότι οι παράγοντες που έχουν σχέση με τη γεωγραφία, τον πληθυσμό και την οικονομία πραγματικά αποτελούν ισχυρά σημεία της Τουρκίας. Οι παράγοντες πολιτισμός, ιστορία και ένοπλες δυνάμεις έχουν διπλή ανάγνωση: από τη μια θεωρούνται ως ισχυρά σημεία ή ευκαιρίες του νεο-οθωμανικού οράματος αλλά στην πραγματικότητα, λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους (κράμα πολιτισμών, ιστορικό παρελθόν, ανάμιξη στην πολιτική ζωή), αποτελούν μάλλον αδυναμίες.

Συναφώς, τα Αδύναμα σημεία προσδιορίστηκαν ως οι Πολιτικοί Παράγοντες (δημοκρατία, σταθερότητα πολιτικού συστήματος, ανθρώπινα δικαιώματα, μειονότητες) και οι Κοινωνικοί Παράγοντες (κοινωνία των πολιτών, μέσος όρος ζωής). Σε αυτό το σημείο η Τουρκία έχει να διανύσει αρκετό δρόμο ακόμα για να μπορέσει να αποκτήσει κοινωνικά και πολιτειακά χαρακτηριστικά μιας φιλελεύθερης δημοκρατίας δυτικοευρωπαϊκού τύπου.

Ως Ευκαιρίες παρουσιάζονται η ένταξη στην ΕΕ και η αναβίωση ενός "νέο-θωμανισμού". Ο παράγοντας ΕΕ σίγουρα αποτελεί ευκαιρία για την Τουρκία, θα της δώσει δυνατότητες, πολιτικές και οικονομικές πρωτόγνωρες και θα εκπληρώσει ένα, τουρκικό, όραμα δεκαετιών. Μένει να αποδειχθεί αν και οι ισχυροί της ΕΕ αποδέχονται την Τουρκία. Ο άλλος δρόμος, συμπληρωματικός ή εναλλακτικός της ένταξης στην ΕΕ, του "νέο-οθωμανισμού" θα της προσδώσει χαρακτηριστικά περιφερειακής, παντουρκικής δύναμης, αν καταστεί κατορθωτός.

Απειλές σε αυτήν την προσπάθεια μπορούν να αναδειχθούν η στάση των Μεγάλων Δυνάμεων, η στάση των γειτονικών κρατών, ο ισλαμικός φονταμενταλισμός και οι εσωτερικές κοινωνικές αδυναμίες της Τουρκίας. Οι απειλές αυτές αυξάνουν με την υλοποίηση του "νέο-οθωμανικού" οράματος, γεγονός που θα πρέπει να το αντιμετωπίσει η Τουρκία. Ως προς το τελευταίο η πολιτική των "μηδενικών προβλημάτων" μάλλον αντιμετωπίζεται με καχυποψία από τους αποδέκτες της.

Η χρησιμοποίηση των συμπερασμάτων από τις θεωρίες των Διεθνών

Bir bayrağa sarılmışız ki...
İki cihan bir olsa ayıramaz biz

Σχέσεων επιτρέπει την βαθύτερη αξιοποίηση των ευρημάτων. Στο πλαίσιο αυτό έγινε εμφανής η προσπάθεια του συγγραφέα να αναδείξει τη σημασία της στρατηγικής σκέψης μέσα από την υιοθέτηση μιας διαφορετικής, από την κλασσική, Εξίσωση Ισχύος, όπου η Στρατηγική Σκέψη, η Στρατηγική Νοοτροπία και η Πολιτική Βούληση μεγιστοποιούν τη συμβολή τους σε αυτή.

Επιπλέον, η Τουρκία με βάση τη Ρεαλιστική σχολή σκέψης αναζητά την ισχύ, στρατιωτική και οικονομική (νεορεαλισμός). Όσο όμως ακολουθείται ο "νέο-οθωμανικός" δρόμος τόσο απομακρύνεται η Τουρκία από το μέγιστο της οικονομικής ικανότητας που μπορεί να αποκτήσει και, ακολούθως, της μέγιστης τεχνολογικής και στρατιωτικής ισχύος χωρίς να υποστεί εσωτερική καταστροφή. Παράλληλα όμως προκαλεί την τύχη της, κάτι που αντιλαμβάνονται οι κοσμικές ελίτ και οι Ένοπλες Δυνάμεις. Συναφώς η ανάλυση με βάση την Ιδεαλιστική θεώρηση αναδεικνύει το πρόβλημα του πολιτικού και κοινωνικού ελλείμματος της Τουρκίας, που επηρεάζει τόσο τη σχέση της με την ΕΕ, αλλά και τις εξελίξεις στο ίδιο της το εσωτερικό με τις πολλές μειονότητες. Επιπλέον, η απομάκρυνση από τα χαρακτηριστικά της δυτικού τύπου φιλελεύθερης δημοκρατίας δεν μπορεί να αντικατασταθεί από την επαναφορά του Οθωμανικού κράτους, που παρεμβαίνει μέχρι και στο εσωτερικό τρίτων κρατών, θεωρώντας όλους τους μουσουλμανικούς πληθυσμούς ως τουρκοκούς και δεχόμενη μια "ιστορική" υποχρέωση υποστήριξής τους ενώ παράλληλα διατηρεί ανισομέρεια στη συμπεριφορά στο εσωτερικό της χώρας.

Τέλος, παρότι η Τουρκία αρνείται την αναβίωση μιας νέας Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και προτάσσει μια πολιτική που στοχεύει στην ασφάλεια για όλους, στην ενσωμάτωση του πολιτικού διαλόγου, στην αύξηση της οικονομικής αλληλεξάρτησης, στην πολιτισμική αρμονία και στον αμοιβαίο σεβασμό η πρακτική της δείχνει ότι ακολουθείται σχεδόν κατά γράμμα ο σχεδιασμός του "Στρατηγικού Βάθους". Το τελευταίο όμως, όπως έχει δείχθει, επιδιώκει να εκκολάψει μια στρατηγική σκέψη που θα βοηθήσει την Τουρκία να εκπληρώσει ένα "νέο οθωμανικό όραμα", γεμάτο δυναμισμό, προσδίδοντάς της χαρακτηριστικά περιφερειακής, παν-τουρκικής δύναμης και όχι παθητικού αποδέκτη της πολιτικής άλλων δρώντων.

Συμπεράσματα

Η συνολική ανάλυση του "Στρατηγικού Βάθους" αναδεικνύει σειρά χρήσιμων συμπερασμάτων.

Πρώτον, το βιβλίο στοχεύει στο να αποτελέσει σύγγραμμα μιας νέας στρατηγικής, ολιστικής, ρεαλιστικής θεωρίας για την Τουρκία. Μιας θεωρίας δυναμικής που θα επιτρέψει στην χώρα να ασκεί την εξωτερική της πολιτική με αυτοπεποίθηση αίσθηση μεγαλείου και περιφερειακής δύναμης. Προς τούτο η προτεινόμενη εξίσωση ισχύος από τον συγγραφέα προβάλλει έντονα τα χαρακτηριστικά της στρατηγικής σκέψης και νοοτροπίας. Ως προς αυτό το χαρακτηριστικό, το "Στρατηγικό Βάθος" απευθύνεται στο εσωτερικό της Τουρκίας, ενώ τα παρακάτω συμπεράσματα παρουσιάζουν έντονα "εξαγωγίμο" χαρακτήρα.

Δεύτερον, στο σύγγραμμα διάχυτη είναι η θέση ότι η Τουρκία μπορεί να πετύχει τον παραπάνω στόχο, διότι διαθέτει μια "υποδομή" όσον αφορά την ιστορία της, τη γεωγραφία, τον πληθυσμό και τον πολιτισμό της, που οφείλεται στο ότι η

χώρα αποτελεί τη διάδοχη κατάσταση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Επιδιώκεται δηλαδή, η σύνδεση του ισλαμικού πολιτισμικού στοιχείου, μέσα από τα πιο ήπια χαρακτηριστικά του Οθωμανικού κράτους, με τον πολιτικό ρεαλισμό της Τουρκίας ήτοι την επικράτησή της έναντι των ανταγωνιστικών δυνάμεων. Η επιδίωξη αυτή μπορεί να πραγματοποιηθεί με την Τουρκία είτε ως διαμεσολαβητή μεταξύ Δύσης και μουσουλμανικού κόσμου και με την παροχή "προστασίας" σε μουσουλμανικές μειονότητες από τα Βαλκάνια έως την Κίνα (εξωτερικός ρόλος), είτε με την επιρροή της στις μειονότητες της Δύσης (εσωτερικός ρόλος). Η ανάλυση SWOT όμως έδειξε ότι η υπόθεση αυτή αποτελεί μάλλον μια τεχνητή κατασκευή. Η επίκληση ιστορικών, κοινωνικών και ανθρωπολογικών χαρακτηριστικών υπέρ της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας για τους υπόδουλους σε αυτή λαούς αποτελεί διαστρέβλωση της πραγματικότητας και το αδύναμο στοιχείο του "Στρατηγικού Βάθους". Άλλοι ήταν οι κατέχοντες την ισχύ στην αυτοκρατορία και άλλοι την υφίσταντο, με αποτέλεσμα οι τελευταίοι να έχουν έντονη ακόμα την ιστορική μνήμη που οδηγεί σε αποστροφή από το οθωμανικό παρελθόν.

Τρίτον, η επίδραση της Ρεαλιστικής σχολής είναι έντονη στη θεωρία του κ. Νταβούτογλου, γεγονός αναμενόμενο αφού είναι διάχυτη στο έργο του συγγραφέα η αναζήτηση της οικονομικής, στρατιωτικής και τεχνολογικής ισχύος. Αντίθετα, ελάχιστη μνεία γίνεται για άλλου είδους χαρακτηριστικά ενός σύγχρονου κράτους που επιθυμεί να γίνει πλήρες μέλος της ΕΕ, πέραν από την επίκληση του κοινωνικού βάθους της Τουρκίας ως συνέχειας του πολυ-πολιτισμικού "πάζλ" της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Αυτό δεν είναι τυχαίο. Όπως έδειξε η ανάλυση SWOT οι επιδώσεις της Τουρκίας σε θέματα δημοκρατίας, προστασίας μειονοτήτων και ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι φτωχές. Η προσπάθεια προβολής τέτοιων χαρακτηριστικών από τρίτους, λ.χ. τον αγγλοσαξονικό χώρο, υποπίπτει σε λογικό σφάλμα, ένα σφάλμα που δεν επιθυμεί να πράξει το "Στρατηγικό Βάθος", ο συγγραφέας του οποίου αναγνωρίζει ότι την προσπάθεια εκδημοκρατισμού πρέπει να την κάνει η Τουρκία για την ίδια και όχι γιατί το επιτάσσουν άλλοι, π.χ. ΕΕ.

Τέταρτον, το "Στρατηγικό Βάθος" προβάλλει ένα όραμα για μια Τουρκία που "όλα τα καταφέρνει" και που απαιτεί έναν ζωτικό χώρο και χώρο επιρροής της Τουρκίας μεγαλύτερο και από αυτόν της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στο μέγιστο εύρος της. Η ανάλυση ανέδειξε σαφώς την έλλειψη βάθους τέτοιων εκτιμήσεων αλλά και των κινδύνων που εμπεριέχουν για την Τουρκία. Ειδικότερα, όπως έδειξε η ανάλυση SWOT, η "φαντασίωση" αυτή της Τουρκίας δεν αποτελεί απλώς σημαντικό μειονέκτημα για την ίδια αλλά απειλή καθώς με αυτές τις υπερβολές στην πολιτική της θα βρεθεί αντιμέτωπη με τις Μεγάλες Δυνάμεις, τις γειτονικές της χώρες αλλά θα απομακρυνθεί και από την ΕΕ, αφού το όραμα αυτό και η ένταξη στην ΕΕ είναι έννοιες ασύμβατες.

Πέμπτον, το έργο παραπέμπει έντονα στο Οθωμανικό κράτος κατά τη

διάρκεια του Ανατολικού Ζητήματος αλλά με μια ουσιώδη διαφορά. Η Τουρκία, αυτή τη φορά, προσπαθεί εκείνη να θέσει τους κανόνες του παιχνιδιού με αιχμή του δόρατος τους μουσουλμανικούς πληθυσμούς στην Ευρώπη δίδοντας ένα άλλο νόημα στη θρησκεία από εκείνο που είχε αυτή στην εποχή του Ανατολικού Ζητήματος. Είναι εμφανής η θεωρητική και πρακτική προσπάθεια της Τουρκίας να διαφοροποιηθεί από το Ισραήλ και να επηρεάσει την ΕΕ εκμεταλλευόμενη το επιβεβλημένο για την τελευταία status νομικά επιβεβλημένης πολιτικής και θρησκευτικής ανεκτικότητας και συμμετοχής στα κοινά, δημιουργώντας πλέον ένα "Ανατολικό Πρόβλημα".

Τέλος, η πρακτική της εξωτερικής πολιτικής της Τουρκίας ουσιαστικά αποτελεί την υλοποίηση της στρατηγικής του συγγραμματος, γεγονός λογικό και αναμενόμενο αφού ο, "παθιασμένος" με το "Στρατηγικό Βάθος" συγγραφέας, κ. Νταβούτογλου είναι ο Υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας. Ο τρόπος υλοποίησης είναι ακριβώς αυτός του "Στρατηγικού Βάθους" και ειδικότερα, η Τουρκική-Οθωμανική γεωγραφική ανάγνωση των προβλημάτων με τις γειτονικές χώρες ότι δηλαδή είναι η μόνη δύναμη που μπορεί λόγω του Οθωμανικού παρελθόντος να εξαάγει συνεχώς νέα δικαιώματα και απαιτήσεις από αυτό. Μόνον που οι απαιτήσεις αυτές προτάσσονται έναντι των υπόδουλων, τότε, εθνών στην Αυτοκρατορία. Σε αυτόν τον θεμέλιο λίθο εδράζεται η πολιτική των "μηδενικών προβλημάτων", ειδικά ως προς την Ελλάδα, την Κύπρο και την Αρμενία.

Προτάσεις

Η απάντηση οφείλει να είναι θαρραλέα, σύνθετη, πολυδιάστατη και πολυεπίπεδη. Να διακρίνεται για την ευρηματικότητά της αλλά και τη συνέπειά της αξιοποιώντας στο έπακρο τις δυνατότητές της, υιοθετώντας μια εξωστρεφή πολιτική με ελάχιστο στόχο την επίτευξη, κάποτε, αμοιβαίας εμπιστοσύνης με την Τουρκία.

Πρώτα απ' όλα πρέπει να πιστέψει ότι δεν είναι -και δεν πρέπει να λειτουργεί ως- μικρός δρών στη διεθνή πολιτική σκηνή. Η μελέτη της εξίσωσης ισχύος που προτείνει ο συγγραφέας αποκαλύπτει ότι η Ελλάδα δεν στερείται δυνατοτήτων. Αντίθετα, στα Σταθερά Δυναμικά υστερεί μόνο στις συνιστώσες της Γεωγραφίας και του Πληθυσμού αλλά υπερέχει σαφώς όσον αφορά τις συνιστώσες της Ιστορίας και Πολιτισμού.

Δεν χρήζει περεταίρω αποδείξεως η υπεροχή αυτή καθόσον η ιστορία και ο πολιτισμός της Ελλάδας αποτελούν στοιχεία της παγκόσμιας κληρονομιάς της ανθρωπότητας. Όπως έδειξε η ανάλυση, ακόμα και η Τουρκία τα χρησιμοποιεί για να αναδείξει τον δικό της πολιτισμό. Η υπεροχή στις συνιστώσες Γεωγραφία και ο Πληθυσμός ενδέχεται να περιοριστούν αν γίνει εφικτή η υλοποίηση του πολιτικού πυλώνα της ΕΕ και η Τουρκία βρει απέναντί της μια συμπαγή Ένωση και όχι μια μοναχική Ελλάδα. Μέχρι τότε η τελευταία μπορεί και πρέπει να προτάξει το βάθεμα και το πλάτεμα της δημοκρατίας στη χώρα με την προοπτική ενσωμάτωσης σε αυτή όχι μόνον όλων των μειονοτήτων αλλά και του ενεργού πληθυσμού που ζει σε αυτή,

αλλά δεν αποτελεί κομμάτι του ελληνικού κράτους, τους οικονομικούς μετανάστες, τουλάχιστον όσους από αυτούς το επιθυμούν. Τα πρόσφατα γεγονότα στην Υπατία (Φεβρουάριος-Μάρτιος 2011) ανέδειξαν το ζήτημα. Η Ελληνική Δημοκρατία προτείνεται να αποτελείται από πολίτες που αποκτούν την ιδιότητα αυτή όχι με βάση την αιματική συγγένεια, αλλά με βάση την επιθυμία τους προς τούτο, μια επιθυμία που γεννά βεβαίως δικαιώματα και υποχρεώσεις έναντι των ίδιων αλλά κυρίως έναντι του κράτους. Προς την κατεύθυνση αυτή θα πρέπει να τύχει κατάλληλης εκμετάλλευσης και η Ελληνική Διασπορά, που περιλαμβάνει σημαντικότερους πληθυσμούς εκτός του κράτους.

Η μελέτη των Δυναμικών Δεδομένων αναδεικνύει παρόμοιες δυνατότητες. Η Ελλάδα, παρά τη δεινή οικονομική της θέση, έχει καλύτερο βιοτικό επίπεδο με πολλαπλάσιο κατακεφαλήν εισόδημα από την Τουρκία. Εξακολουθεί να είναι μια χώρα με ένα από τα ισχυρότερα νομίσματα παγκοσμίως. Το ζητούμενο είναι να εξέλθει το συντομότερο δυνατόν από την κρίση έχοντας αναδιαρθρώσει την οικονομία της, δηλαδή έχοντας αντιμετωπίσει την κρίση ως μια ευκαιρία για ανάπτυξη. Σε αυτή την συγκυρία προτείνεται η αντιμετώπιση των επενδύσεων σε τεχνολογία να τύχει ευνοϊκής μεταχείρισης (π.χ. φορολογικής, ένταξης στο "fast track" κλπ). Άλλωστε η ανάπτυξη ορισμένων μορφών τεχνολογικής ικανότητας, π.χ. λογισμικού, δεν απαιτεί βαριά βιομηχανία. Ανάλογη θα πρέπει να είναι κατεύθυνση στην περίπτωση των εξοπλιστικών προγραμμάτων, όπου θα πρέπει να επιδιώκεται η συμπαραγωγή και η μεταφορά υψηλής τεχνολογίας και τεχνογνωσίας. Ιδιαίτερα όσον αφορά στους ναυτικούς εξοπλισμούς πρέπει να τονιστεί ότι θα πρέπει αυτοί να διαδραματίσουν πρωταγωνιστικό ρόλο. Πρώτα απ' όλα διότι υπάρχουν ικανότατα ναυπηγεία που κατασκευάζουν κάθε είδους πλοίο. Κατόπιν διότι η Στρατιωτική Ικανότητα της Τουρκίας, λόγω μεγέθους, μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνον με ισχυρό Ναυτικό και Αεροπορία και πολλαπλασιαστές ισχύος στον Στρατό Ξηράς. Τέλος, διότι όπως παραδέχεται και ο κ. Νταβούτογλου, η Τουρκία υστερεί στη θαλάσσια πολιτική της και θα αναπτύξει προς τούτο ισχυρό Ναυτικό. Για την Ελλάδα, μια ναυτιλιακή υπερδύναμη, η θαλάσσια πολιτική είναι ζωτικής σημασίας (Αιγαίο, Κύπρος, Ανατολική Μεσόγειος). Η τελευταία όμως για να υπάρξει απαιτεί ισχυρό και αποτελεσματικό ναυτικό.

Επιπρόσθετα, θα πρέπει να προβληθούν οι αντιφάσεις και οι φαντασιώσεις του "Στρατηγικού Βάθους" και να αποκαλυφθεί ο "επιτίδειος ουδέτερος". Φαντάζει προκλητικό όταν ορισμένοι κύκλοι της Δύσης εμφανίζουν την Τουρκία ως ένα υπόδειγμα διαλόγου θρησκείων και πολιτισμών την ίδια στιγμή που η ίδια δεν ανέχεται στα εδάφη της τα δικαιώματα των μειονοτήτων της. Η Τουρκία δεν είναι μια μουσουλμανική χώρα παράδειγμα. Τέτοια είναι η Ινδία. Επιπλέον, δεν μπορεί να απαιτεί διαφορετικές διαδικασίες από τους άλλους από εκείνες που εφαρμόζει η ίδια. Συναφώς, θα πρέπει να αποδομηθεί η φαντασίωση ενός "νέο-οθωμανισμού", η πολιτική των "μηδενικών προβλημάτων" και της σχεδόν υπερφυσικής, ικανότητας της Τουρκίας να πράξει τα πάντα σε ένα "ιεραποστολικό" ρόλο. Οι λαοί δεν είναι χωρίς μνήμη. Η νοηματοδότηση της Τουρκίας από την Οθωμανική Αυτοκρατορία πρέπει να συνοδευτεί με τα ιστορικά εγκλήματα που διέπραξε. Κανείς δεν μπορεί να αποποιηθεί το παρελθόν του και αν θέλει εντέχνως να το πράξει, η Ελλάδα οφείλει να το θυμίσει και να δημιουργήσει έντονες διπλωματικές σχέσεις με όλους εκείνους προς τους οποίους απευθύνεται μια "νέο-οθωμανική" Τουρκία.

Παράλληλα, θα πρέπει να προσεχθεί ο δρόμος που προτείνει το "Στρατηγικό Βάθος" ως συμπληρωματικός ή και εναλλακτικός της ένταξης στην ΕΕ.

Η Ελλάδα οφείλει να είναι δογματική στην ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ. Μόνο το τελευταίο παρέχει εγγύηση ότι το πολιτικό και κοινωνικό σύστημά της, που αποτελούν όχι μόνον τα αδύναμα σημεία της ίδιας αλλά και πηγή της έκνομης συμπεριφοράς της, θα εκσυγχρονιστεί δημοκρατικά και θα εξευρωπαϊστεί, γεγονός που θα οδηγήσει στην αποκατάσταση της εμπιστοσύνης μεταξύ των δύο χωρών. Η Ελλάδα δεν θα πρέπει να μετακινηθεί από τη σημερινή θέση της αν δε λάβει ουσιαστικές εγγυήσεις για τα σύνορά της. Επιπρόσθετα, σε περίπτωση υιοθέτησης μιας ειδικής σχέσης οφείλει να συμμετάσχει ενεργά στη διαμόρφωση αυτής ώστε να μην ζημιωθούν τα συμφέροντά της.

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό για την Ελλάδα να αξιοποιήσει στο έπακρο την συμμετοχή της στην ΕΕ, ως "Στρατηγικό Βάθος" της Ελλάδας. Ως προς αυτό απαιτείται συνέπεια. Παρότι έχει τονιστεί συγγραφικά η ανάγκη επαναπροσδιορισμού με τρίτες χώρες (μεταξύ άλλων η Ρωσία, η Κίνα, η Βραζιλία, η Ινδία, το Ιράν, το Ιράκ κ.α.) εκτιμάται ότι η Ελλάδα θα πρέπει να βρει τρόπους να αναπτύξει σχέσεις μαζί τους χωρίς να εγκαταλείψει αρχές και αξίες, εμφανίζοντας με αυτόν τον τρόπο μια "ανατολίτικη" πολιτική. Συναφώς, με την ιδιότητα του κράτους μέλους της ΕΕ, θα πρέπει να υποστηρίξει κράτη, όπως π.χ. η Αρμενία, η Σερβία και τον Αραβικό κόσμο, που υπέστησαν δεινά από την Οθωμανική Αυτοκρατορία δημιουργώντας αντίβαρα στην υλοποίηση του "Στρατηγικού Βάθους".

Τέλος, προτείνεται η ανάθεση σε επιστημονικό ίδρυμα, με συμμετοχή προσώπων από τη διεθνή επιστημονική κοινότητα, μιας ολοκληρωμένης, τεκμηριωμένης, αναλυτικής απάντησης στο "Στρατηγικό Βάθος" και τη συναφή διοργάνωση σεμιναρίων και διεπιστημονικών ημερίδων διεθνών και μη, με συμμετοχή επιστημόνων και από την Τουρκία και, γιατί όχι, του κ. Νταβούτογλου. Δεν είναι δυνατόν το Τουρκικό Επιτελείο Στρατού να εκδίδει το 1985 "στρατηγική μελέτη" με θέμα τη "Μεγάλη Ιδέα" και να μένει αναπάντητο επίσημα, επιστημονικά, το "Στρατηγικό Βάθος". Σε αυτή την κατεύθυνση ελπίζει να συμβάλλει και η παρούσα εργασία.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Πλωτάρχης Πολυδώρου Σταύρος αποφοίτησε από τη Στρατιωτική Σχολή Ναυτικών Δοκίμων το 1992. Έχει αποφοιτήσει επιτυχώς από τη Σχολή Διοίκησης και Επιτελών του Ναυτικού (ΣΔΙΕΠΝ). Έχει υπηρετήσει σε Μονάδες και Διοικήσεις Κρούσεως και Επιτηρήσεως του ΑΣ. Διδάσκει σε σχολεία του ΠΝ, θέματα Ναυτικής Τακτικής και Επιχειρήσεων. Είναι υποψήφιος Διδάκτορας Νομικής Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΚΠΑ), κάτοχος πτυχίων, Νομικής ΕΚΠΑ, Master of Arts in International Security and Civil Military Relations, Master in Science in Applied Physics Master in Science in Engineering Acoustics (NPS Monterey-California) και κάτοχος διπλώματος Naval War College Command and Staff Diploma (JPME PHASE I) NEWPORT, R.I. Είναι γνώστης θεμάτων CIMIC και LEGAD του NATO. Είναι κάτοχος πτυχίου Αγγλικών Proficiency και γνωρίζει Γερμανικά και Κινέζικα. Προήχθη στο βαθμό του Πλωτάρχη τον Οκτώβριο του 2006.

Πλουτοπαραγωγικές Πηγές και Διεθνείς Συγκρούσεις

Περίληψη διατριβής του Πλωτάρχη Πέτρου Μπούτσελη ΠΝ (8ης ΕΣ ΑΔΙΣΠΟ)

Η κατοχή και εκμετάλλευση των φυσικών πόρων, ως παράγοντας, λειτουργεί σαν μια ικανή συνθήκη αλλά όχι όμως και αναγκαία για την εμφάνιση βίας, συγκρούσεων, αλλά και των ονομαζόμενων ως συμπτωμάτων της "κατάρας των φυσικών πηγών", δηλαδή χαρακτηριστικών καταστάσεων εξαθλίωσης της ζωής των πολιτών που ζουν σε περιοχές πλούσιες σε φυσικούς πόρους.

Συνολικά λοιπόν οι παράγοντες που εκτιμάται ότι συντελούν στην εμφάνιση βίας λόγω των φυσικών πόρων είναι οι κάτωθι:

- α. Κατ' αρχήν πρέπει να υπάρχει πηγή φυσικού πόρου. (Π1)
- β. Η πολιτική και οικονομική ιστορία μιας χώρας. (Π2)
- γ. Το επίπεδο της ανάπτυξης των θεσμών πριν της ανακάλυψης και εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων. (Π3)
- δ. Τα κίνητρα αλλά και οι δυνατότητες / προσωπικότητα των ηγετών της. (Π4)
- ε. Το μέγεθος της παγκόσμιας απαίτησης για τα συγκεκριμένα αγαθά αλλά και επιπρόσθετα ο ρυθμός αύξησης αυτής της απαίτησης. (Π5)
- στ. Η διαθέσιμη ποσότητα προς εκμετάλλευση του αγαθού. (Π6)
- ζ. Η ύπαρξη κατάλληλης και εφαρμόσιμης τεχνολογίας για την εκμετάλλευση του συγκεκριμένου αγαθού. (Π7)
- η. Τα χαρακτηριστικά του είδους του αγαθού και πιο συγκεκριμένα ο λόγος / πηλίκο της αξίας μονάδος προς την ποσότητα μονάδος. (Π8)
- θ. Το πόσο εύκολα προσεγγίσιμη είναι η τοποθεσία της πηγής του

αγαθού. Ειδικότερα μάλιστα το αν ανήκει στις διεσπαρμένες ή στις σημειακές πηγές. (Π9)

ι. Η απαιτούμενη μέθοδος εκμετάλλευσης ως προς το πόση εξειδίκευση απαιτείται (πόρος σε προσωπικό (ποιοτικά και ποσοτικά)), τα κεφάλαια (πόρος σε χρήμα για μηχανήματα και εγκαταστάσεις), ταχύτητα παραγωγής (πόρος σε χρόνο). (Π10)

ια. Το ποσοστό του ΑΕΠ το οποίο καλύπτεται από την εκμετάλλευση του φυσικού πόρου. Η οριακή τιμή πάνω από την οποία οι μελέτες έχουν δείξει κίνδυνο είναι το 1/3 του ΑΕΠ. (Π11)

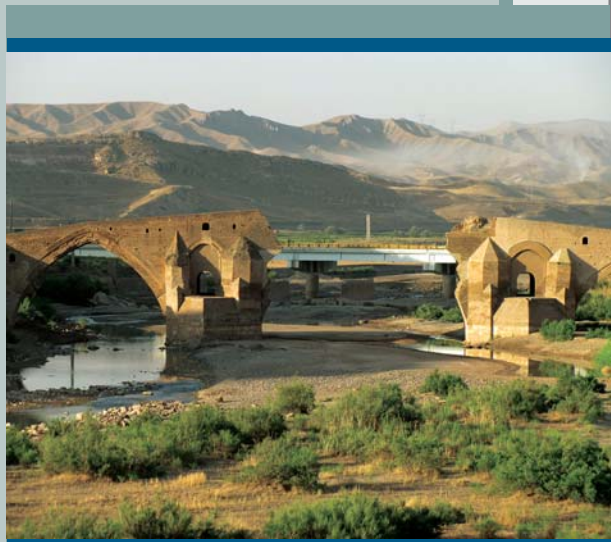
Μελέτη περίπτωσης ΙΡΑΚ

Ένα από τα χαρακτηριστικότερα παραδείγματα της σύγχρονης ιστορίας είναι και αυτό του Ιράκ. Ο κυριότερος παράγοντας είναι η ύπαρξη του πετρελαίου σαν ένας βασικότερος τομέας οικονομικής εξάρτησης της συγκεκριμένης χώρας καθόλη τη διάρκεια του 20ου αιώνα. Η *πολιτική ιστορία* κατατάσσει το Ιράκ στις χώρες που η βρετανική αποικιοκρατική πολιτική δημιούργησε με σκοπό να ελέγχει πιθανές πηγές πετρελαίου. Το γεγονός ότι δεν ήταν ένα παλιό κράτος, αλλά ήταν δημιούργημα της βρετανικής πολιτικής δεν άφησε περιθώριο στο να ωριμάσει και να έχει τη δυνατότητα να δημιουργήσει κάποιο *υψηλό επίπεδο ανάπτυξης θεσμών πριν την εμφάνιση του φυσικού αυτού αγαθού*. Ως προς την *οικονομική ιστορία* του Ιράκ, το κράτος ωφελήθηκε πάρα πολύ από την απότομη αύξηση των τιμών του πετρελαίου το 1970. Σταδιακά και μέχρι το 1979 είχε γίνει η 2η στον κόσμο μεγαλύτερη χώρα εξαγωγής πετρελαίου μετά την Σαουδική Αραβία, έχοντας μια μέση ετήσια οικονομική ανάπτυξη της τάξεως του 14% στη διάρκεια αυτή των εννέα (9) χρόνων. Οι εξαγωγές όμως πετρελαίου αποτελούσαν το 55% του ΑΕΠ και πάνω από το 90% των εισπράξεων της ιρακινής κυβέρνησης. Αυτά τα έσοδα

δεν ήταν καθόλου λίγα. Τουναντίον, ήταν υπερβολικά υψηλά. Η υψηλή αυτή οικονομική ευμάρεια των κυβερνώντων σε συνδυασμό με τα κίνητρά τους αλλά και την προσωπικότητά τους, τους οδήγησε στο να τα χρησιμοποιήσουν με σκοπό να ισχυροποιήσουν τη θέση τους μέσω της ευνοιοκρατίας αλλά και του εξαναγκασμού. Αυτό δημιούργησε δύο (2) διαφορετικές δυναμικές ενδεχόμενες περιπτώσεις ξεσπάσματος βίας. Η πρώτη (1) έχει να κάνει με το εσωτερικό της χώρας και την πόλωση που δημιουργήθηκε από την κοινωνική ανισότητα. Περισσότερο δε, η κατάσταση πολώθηκε με την πάροδο των ετών αφού το κυβερνών κόμμα του Ba'ath συμπεριφερόταν περισσότερο ευνοϊκά στους Σουνίτες Άραβες από ότι στους Σιίτες. Παρόλα αυτά, τα έσοδα ήταν τόσο μεγάλα ώστε υπήρξε η δυνατότητα ωφέλειας και των πολιτών, όλων, με αποτέλεσμα η συγκεκριμένη δυναμική να βρίσκεται σε ύπνωση τουλάχιστον για όσο η οικονομική ευμάρεια κρατούσε. Η δεύτερη (2) περίπτωση, που προέρχεται πάλι από τα κίνητρα και την προσωπικότητα των ηγετών, ήταν οι στρατιωτικές τους επιδιώξεις οι οποίες έγινε δυνατόν να ενδυναμωθούν μέσω μεγαλεπήβολου εξοπλισμού ο οποίος βέβαια έγινε δυνατόν να υλοποιηθεί χάριν στην οικονομική ευμάρεια που προσέφερε στους διοικούντες το πετρέλαιο. Η αστάθεια αυτού του συστήματος δεν άργησε βέβαια να φανεί. Ο πόλεμος του Ιράκ με το Ιράν το 1980 - 1988 κόστισε στις οικονομίες και των δύο (2) πλευρών όπως ήταν αναμενόμενο. Η οικονομική κατάσταση της χώρας επιδεινώθηκε πολλαπλασιαστικά με την πτώση των τιμών του πετρελαίου μετά το 1981. Το αποτέλεσμα στην οικονομία ήταν δραματικό. Σε εκείνη τη δεκαετία η ανάπτυξη είχε αρνητικό πρόσημο με μέση τιμή -6% καθ' έτος. Αυτό όμως δεν ήταν το τέρμα της πτώσης. Το εμπάργκο των Ηνωμένων Εθνών του 1994 παράλληλα με τις τρέχουσες υποχρεώσεις της χώρας σε δανεισμό οδήγησαν σε ένα εξωτερικό χρέος της τάξεως των \$383 δισεκατομμυρίων και ένα λαό με μεγάλα ποσοστά φτώχειας. Αυτό είναι και το δεύτερο (2) σύμπτωμα της "κατάρας των φυσικών πηγών", αλλά

δεν είναι και το μοναδικό. Η οικονομική δυσπραγία της δεκαετίας του 1980 έκανε την πολιτεία να αποτραβηχτεί από βασικές κοινωνικές και οικονομικές υπηρεσίες. Οι περισσότερες από τις βιομηχανίες είχαν κρατικοποιηθεί από το καθεστώς του Σαντάμ και έτσι όταν εγκαταλείφθηκαν μεγάλο κομμάτι του πληθυσμού έμεινε άνεργο. Η υπηρεσία ηλεκτρισμού δεν λειτουργούσε κανονικά με αποτέλεσμα τροφικές παραγωγές ή και μεταποιήσεις να καταστραφούν και λόγω της οριακής κατάστασης και της ανασφάλειας να κλείσουν μειώνοντας έτσι και την προσφορά στις απαιτήσεις του κόσμου. Συνεπακόλουθη πτώση υπήρξε και στον τομέα υγείας. Οι κλινικές οι οποίες

ήταν δημόσιες σταμάτησαν να λειτουργούν. Οι γιατροί έδιναν ιατρικές συνταγές τις οποίες τα φαρμακεία δεν μπορούσαν να υλοποιήσουν. Μέλη των οικογενειών των ασθενών έπαιζαν το ρόλο των νοσηλευτών για τους οικείους τους ενώ οι σύριγγες ξαναχρησιμοποιούνταν. Το σύστημα αποχέτευσης σε πολλές πόλεις δεν συντηρούνταν και παράλληλα το νερό δεν χλωριωνόταν. Οι δρόμοι γέμισαν σκουπίδια. Σχολεία είχαν καταστραφεί από τις πολεμικές επιχειρήσεις ενώ η οικονομική δυσπραγία δεν επέτρεπε ούτε την επισκευή τους ούτε καν την εκτύπωση βασικών εκπαιδευτικών βιβλίων. Αποτέλεσμα τούτου ήταν όχι παραπάνω από το ένα έκτο (1 / 6) των παιδιών στο Ιράκ να έχουν βασική εκπαίδευση. Καθώς λοιπόν το κράτος αποσυρόταν από τις κοινωνικές και οικονομικές υποχρεώσεις του, μη - κρατικοί οργανισμοί, όπως θρησκευτικοί, σταδιακά συμπλήρωναν το μεγάλο κενό. Παράλληλα το καθεστώς συνέχιζε να βασίζεται στη βία για να εξασφαλίζει την επιβίωσή του.

Μελέτη Περίπτωσης της Βενεζουέλας

Η Βενεζουέλα έχει μερικά από τα μεγαλύτερα ποσοστά από τα αποδεδειγμένα αποθέματα σε πετρέλαιο παγκοσμίως. Έχει επίσης τεράστιες ποσότητες σε άνθρακα, σε ορυκτά σιδήρου, βωξίτη και χρυσού. Όπως δηλώνει ο πρόεδρός της, Χιούγκο Τσάβες, ηγείται μιας χώρας η οποία απολαμβάνει απρόσμενα κέρδη από τις υψηλές τιμές του πετρελαίου.

Οι οικονομικές της δυνατότητες είναι άμεσα συνδεδεμένες με τις παγκόσμιες τιμές του πετρελαίου. Η έκρηξη των τιμών του 1970 ωφέλησε πάρα πολύ τη μεσαία κοινωνική τάξη, αλλά οι ακόλουθες πτώσεις στις τιμές καταδίκασε στη φτώχεια πολλούς από την ίδια αυτή τάξη και παράλληλα διέβρωσε το βιοτικό επίπεδο αυτών που ήδη ήταν σε κατάσταση φτώχειας.

Η ανεργία αυτή τη στιγμή βρίσκεται σε υψηλότατα επίπεδα και σύμφωνα με επίσημες πηγές περίπου το 60% των νοικοκυριών είναι κάτω του επιπέδου φτώχειας. Πολλοί από τους πολίτες ζουν σε παραγκουπόλεις, μερικές από τις οποίες εξαπλώνονται στους λόφους γύρω από την πρωτεύουσα το Καράκας.

Το 1998 οι πολίτες ανέτρεψαν το αμφισβητούμενο κυρίαρχο κομματικό σύστημα και εξέλεξαν τον Χιούγκο Τσάβες, έναν απόστρατο Αξιωματικό του Στρατού Ξηράς ο οποίος ηγήθηκε μιας "Βολιβιανής επανάστασης". Ριζικές αναμορφώσεις, πολιτικός αναβρασμός και βαθιές διαιρέσεις έχουν μέχρι τώρα χαρακτηρίσει την θητεία του συγκεκριμένου ηγέτη στην προεδρεία.

Οι υποστηρικτές του και οι αντίπαλοί του έχουν κατ' επανάληψη συγκρουστεί σε διαδηλώσεις.

Οι υποστηρικτές του ισχυρίζονται ότι οι οικονομικές του αναμορφώσεις, συμπεριλαμβανομένης και της εθνικοποίησης του μεγαλύτερου ποσοστού της οικονομίας, ιδίως της παραγωγής του πετρελαίου, καθώς και οι κοινωνικές κρατικές παρεμβάσεις έχουν βοηθήσει τους φτωχούς να επωφελούνται από τα κέρδη των εξαγωγών του αγαθού αυτού.

Οι αντίπαλοί του ισχυρίζονται πως οι ενέργειές του έχουν ζημιώσει την οικονομική ανάπτυξη και απόδοση και έχουν αναπτύξει την αύξηση του πληθωρισμού, ο οποίος ήταν 25% στο τέλος του 2009. Τον Ιανουάριο του 2010, η κυβέρνηση υποτίμησε το νόμισμα σε μία προσπάθεια να ωθήσει τα κέρδη από το πετρέλαιο.

Μια πανεθνική απεργία από τον Δεκέμβριο του 2002 έως τον Φεβρουάριο του 2003 έφερε βαθύτατες οικονομικές επιπτώσεις. Το πραγματικό ΑΕΠ μειώθηκε κατά περίπου 9% το 2002 και 8% το 2003, παρόλα αυτά η οικονομική κατάσταση βελτιώθηκε κατά πολύ από τότε. Λόγω πάντα του πετρελαίου, των τιμών του αλλά και της παγκόσμιας ζήτησής του, οι πρωτοφανείς κυβερνητικές επενδύσεις ώθησαν το ΑΕΠ σε αύξηση κατά 10% περίπου το 2006, 8% το 2007 και κοντά στο 5% το 2008 πριν την παγκόσμια ύφεση του 2009. Αυτές οι επενδύσεις, σε συνδυασμό με ελάχιστες αυξήσεις σε μισθούς αλλά και βελτιωμένες εγχώριες πιστώσεις δημιούργησε μια έκρηξη καταναλωτισμού εις βάρος όμως υψηλότερου πληθωρισμού - περίπου 20% το 2007 και περισσότερο από 30% το 2008. Οι εισαγωγές επίσης αυξήθηκαν σημαντικά πριν την οικονομική ύφεση του 2009.

Στον αντίποδα κάποιοι εντός της χώρας ισχυρίζονται ότι ίσως να ήταν ασφαλέστερα να ζούσαν στη Βαγδάτη παρά το Καράκας. Τα ακόλουθα νούμερα δείχνουν να υποστηρίζουν αυτόν τον ισχυρισμό:

α. Στο Ιράκ, μια χώρα με πληθυσμό περίπου ίδιο με αυτόν της Βενεζουέλας, υπήρξαν 4644 θάνατοι πολιτών από χρήση βίας το 2009. Την ίδια χρονική περίοδο ο θάνατος από δολοφονίες στην τελευταία ανέβηκε σε πάνω από 16000 άτομα. Σημειώνεται ότι ούτε και ο περίφημος "πόλεμος για τα ναρκωτικά" στο Μεξικό δεν είχε τόσα θύματα.

β. Όσοι από τους πολίτες είχαν την ανάλογη οικονομική δυνατότητα έχτισαν ψηλούς τοίχους γύρω από τα σπίτια τους και νοίκιασαν αλλοδαπούς ειδικούς στην αποφυγή και προστασία από φόνους και απαγωγές.

γ. Στην ανεξάρτητη εφημερίδα "El Nacional", παρουσιάστηκε φωτογραφία από το μεγαλύτερο νεκροτομείο της πρωτεύουσας όπου υπήρχαν ντουζίνες θυμάτων της βίας ως δείγμα μιας διήμερης συμπλοκής αναρχικών.

Οι ρίζες για τις αιτίες δεν δείχνουν να είναι άλλες από τις πολύπλοκες

και συνάμα αναμενόμενες αιτίες που συνδιάζονται με την μεγάλη εξάρτησης της οικονομίας της χώρας από το πετρέλαιο. Η οικονομία της χώρας συνέχιζε και συνεχίζει να συρρικνώνεται αυξάνοντας ακόμα περισσότερο το χάσμα ανάμεσα σε πλούσιους και φτωχούς παρόλες τις κυβερνητικές επενδύσεις προς ανακούφιση των φτωχών.

Το γεγονός είναι όμως πως η Βενεζουέλα παραμένει ιδιαίτερα εξαρτημένη οικονομικά από τις φυσικές πηγές της και ιδίως από το πετρέλαιο. Το 90% των εσόδων της από εισαγόμενο συνάλλαγμα γίνεται από την πώληση του "μαύρου χρυσού", το οποίο αντιπροσωπεύει περίπου το 50% των κρατικών εσόδων και περίπου το 1/3 του ΑΕΠ.

Προστιθέμενο σε όλα αυτά είναι το γεγονός ότι η χώρα μαστίζεται από χιλιάδες παράνομα όπλα. Οι αποδοχές των αστυνομικών παραμένουν χαμηλές λειτουργώντας σαν αντικίνητρο. Αυτό το γεγονός επιπρόσθετα οδηγεί στο φαινόμενο τα όργανα της τάξης να συμπληρώνουν τα έσοδά τους μέσω παράνομων πράξεων όπως οι απαγωγές.

Εκτός από τις προαναφερθείσες συγκρούσεις κατά τη διάρκεια διαδηλώσεων καθώς και των άλλων περιπτώσεων βίας, υφίστανται και τα ακόλουθα χαρακτηριστικά της "κατάρας των φυσικών πηγών":

α. Οι πτωτικές τιμές του πετρελαίου στα τέλη του 2008 υπονόμευσαν τη δυνατότητα της κυβέρνησης για υψηλό ρυθμό επενδύσεων.

β. Υψηλά ποσοστά μόλυνσης της θάλασσας, των δρόμων στις πόλεις, των παραλίων και ιδιαίτερα κατά μήκος της ακτής της Καραϊβικής, απειλή στο οικοσύστημα του τροπικού δάσους εξαιτίας της αλόγιστης εξόρυξης ορυκτών.

γ. Η Βενεζουέλα είναι η χώρα που λειτουργεί ως πηγή, ως διαμεσολαβητής αλλά και ως αποδέκτης ανδρών, γυναικών και παιδιών που χρησιμοποιούνται ως αντικείμενα εμπορίου λευκής σάρκας και δουλεμπορίου. Οι γυναίκες και τα κορίτσια εμπορευματοποιούνται εντός της χώρας για σεξουαλική εκμετάλλευση προσελκύοντας κόσμο από το εσωτερικό της χώρας στις πόλεις και στις τουριστικές περιοχές. Η παιδική πορνεία στις πόλεις και στις τουριστικές περιοχές είναι συνεχώς αυξανόμενη. Οι γυναίκες και τα

κορίτσια προωθούνται επίσης για τον ίδιο λόγο στη Δυτική Ευρώπη, το Μεξικό και την Καραϊβική.

δ. Μεγάλες ποσότητες κοκαίνης, ηρωίνης και μαριχουάνας κυκλοφορούν στη χώρα αλλά και τη διασχίζουν από την Κολομβία με προορισμό τις ΗΠΑ και την Ευρώπη.

ε. Υπάρχει αρκετά υψηλή δραστηριότητα ξεπλύματος χρήματος από ναρκωτικά, ιδίως κατά μήκος των συνόρων με την Κολομβία και στο νησί της Μαργαρίτας.

στ. Πολλές από τις δραστηριότητες παρακυβερνητικών ομάδων που σχετίζονται με τα ναρκωτικά, ιδίως κατά μήκος των συνόρων.

Περίπτωση της Ελλάδας

Η Ελλάδα είναι μία από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) που διαθέτει αρκετά σημαντικό ορυκτό πλούτο. Ο εξορυκτικός κλάδος, αποτελεί ένα σημαντικό τομέα της οικονομικής δραστηριότητας της χώρας, ο οποίος τροφοδοτεί με την βασική υποδομή σε πρώτες ύλες μια σειρά άλλων κλάδων όπως η παραγωγή ενέργειας, η τσιμεντοβιομηχανία, η οικοδομική / κατασκευαστική βιομηχανία, η βιομηχανία μη σιδηρούχων μετάλλων (αλουμινίου, νικελίου, κλπ), η βιομηχανία ανοξείδωτου χάλυβα κ.ά. Αν συμπεριληφθούν οι κλάδοι τσιμεντοβιομηχανίας και σκυροδέματος, ο κύκλος πωλήσεων των προϊόντων της εξορυκτικής βιομηχανίας και των βασικών μεταλλουργιών της αντιστοιχεί στο 2-3% του ΑΕΠ.

Οι εξειδικευμένες χρήσεις των ορυκτών που διαθέτει η Ελλάδα, σε σχέση με άλλες χώρες, ελκύουν το ενδιαφέρον της διεθνούς αγοράς γενικά και ειδικά της αγοράς των Χωρών της ΕΕ. Ο εξορυκτικός κλάδος, είναι ισχυρά εξωστρεφής, αφού οι εξαγωγές πρωτογενών και επεξεργασμένων υλικών αντιπροσωπεύουν πάνω από το 65% των πωλήσεών του, ενώ παράλληλα εταιρείες του κλάδου κατέχουν ηγετικές θέσεις στην Ευρωπαϊκή αλλά και στην διεθνή αγορά σε προϊόντα όπως βωξίτης, αλουμίνα, αλουμίνιο, νικέλιο, λευκόλιθος, καυστική μαγνησία, μπεντονίτης, περλίτης, ελαφρόπετρα, αταπουλγίτης, χουντίτης και μάρμαρα. Ενδεικτικά σημειώνεται ότι η Ελλάδα, σε παγκόσμια κλίμακα, είναι η μοναδική χώρα παραγωγής χουντίτη, πρώτη χώρα παραγωγής περλίτη, δεύτερη χώρα παραγωγής κίσσηρης (ελαφρόπετρας) και μπεντονίτη καθώς και πρώτη στην εξαγωγή προϊόντων λευκόλιθου / μαγνησίτη στην ΕΕ.

Παρόλα αυτά τα παραγόμενα υλικά ελλείπονται στους Παράγοντες που ονομάστηκαν πριν ως Π5 και κυρίως Π8, δηλαδή το μέγεθος της παγκόσμιας απαίτησης για τα συγκεκριμένα αγαθά και το ηηλικό της αξίας μονάδος προς την ποσότητα μονάδος.

Υποθέτοντας όμως ότι πράγματι υπήρχε η περίπτωση εμφάνισης / ανακάλυψης μίας τέτοιας πηγής που κάλυπτε τους ανωτέρω παράγοντες και μάλιστα σε τέτοια ποσότητα ώστε να είναι εκμεταλλεύσιμη προς εξαγωγή (Π6), θα γίνει μια σύντομη έρευνα του αν εκτιμάται πως θα οδηγούσε σε βελτίωση της κατάστασης της χώρας ή σε κάποια από τα συμπτώματα της "κατάρτας των φυσικών πηγών" ή ακόμη και σε κάποιες από τις μορφές βίας.

Κατ' αρχήν θα εξεταστεί εν συντομία η πολιτική και οικονομική ιστορία της χώρας και το επίπεδο της ανάπτυξης των θεσμών πριν της ανακάλυψης και εκμετάλλευσης του φυσικού πόρου καθώς και τα κίνητρα αλλά και οι δυνατότητες / προσωπικότητα των ηγετών της.

Στην τρέχουσα ιστορική περίοδο το ένα και σημαντικότερο πολιτικό δικαίωμα που έχει ο Έλληνας πολίτης είναι αυτό της ανά τετραετία ψήφου, στο οποίο οι τελευταίες δημοτικές / νομαρχιακές εκλογές έδειξαν μεγάλο ποσοστό απαξίωσης.

Αν και το σύστημα είναι αντιπροσωπευτικό, η συντριπτική πλειοψηφία των απλών Ελλήνων δεν έχει την ευκολία, τη δυνατότητα αλλά και την παιδεία να συμμετέχει στην εκλογή σε πρώτη φάση των κομματικών αντιπροσώπων οι οποίοι στην κυριολεξία ανήκουν στα κόμματα και στις ονομαζόμενες "κομματικές γραμμές" και οι οποίοι προ - επιλέγονται και είναι υποταγμένοι, στην καλύτερη περίπτωση, στους αρχηγούς των κομμάτων, των οποίων επιπλέον η λειτουργία δεν υπόκειται σε κάποιον κρατικό νόμο αλλά στις αρχές τους, οι οποίες αρχές δεν συντάσσονται ούτε εφαρμόζονται μέσω λαϊκής αλλά ούτε καν κρατικής εποπτείας. Η διακυβέρνηση της Χώρας ανατίθεται από το Σύνταγμα στα κόμματα, διότι εκφράζουν τη βούληση του λαού. Όμως καμία διάταξή του δεν κατοχυρώνει την εσωκομματική έκφρασή της λαϊκής βούλησης.

Ως προς τον παράγοντα Π9, δηλαδή το πόσο εύκολα προσεγγίσιμη είναι η τοποθεσία της πηγής του αγαθού και ειδικότερα μάλιστα το αν ανήκει στις διεσπαρμένες ή στις σημειακές πηγές, μπορεί να ειπωθεί ότι καθόσον η γεωγραφική διάταξη της Ελλάδας δεν δίνει τη δυνατότητα δημιουργίας ισχυρών, διακρατικής εμβέλειας παρακρατικών ομάδων, εάν τελικά δημιουργηθεί το ανάλογο κλίμα / προϋποθέσεις για βία λόγω του φυσικού πόρου, το πλέον αναμενόμενο θα είναι είτε να γίνει μέσω του επίσημου κράτους και της κεντρικής εξουσίας, είτε μέσω διακρατικής σύγκρουσης με άλλη όμορη χώρα.

Επιπρόσθετα, καθόσον δεν υφίσταται ανάλογη γνώση και εμπειρία, ο παράγοντας Π10, δηλαδή η απαιτούμενη μέθοδος εκμετάλλευσης ως προς το πόση εξειδίκευση απαιτείται (πόρος σε προσωπικό (ποιοτικά και ποσοτικά)), τα κεφάλαια (πόρος σε χρήμα για μηχανήματα και εγκαταστάσεις), εκτιμάται ότι δεν θα μπορέσει να χτιστεί ένα αμιγές εθνικό σύστημα εκμετάλλευσης οπότε και θα δημιουργηθεί η ανάγκη άμεσης εμπλοκής και σχετικών πολυεθνικών εταιρειών.

Ως προς το ποσοστό του ΑΕΠ το οποίο θα καλύπτεται από την εκμετάλλευση του φυσικού πόρου και κατ' επέκταση το πόσο διασπαρμένη θα είναι η οικονομική δραστηριότητα τη χώρας, ήδη τα υπάρχοντα στοιχεία δεν είναι ευνοϊκά. Η τρέχουσα κατάσταση δείχνει πως ο παραγωγικός τομέας είναι ιδιαίτερα περιορισμένος, με καθόλου πλουραλισμό και ελάχιστη εξάρτηση από πρωτογενείς δραστηριότητες. Η ενδεχόμενη ανακάλυψη του κατάλληλου φυσικού πόρου η οποία θα έδινε την προοπτική οικονομικής

ανόδου και μάλιστα με γρήγορο ρυθμό, μεσοπρόθεσμα, όπου η ιστορική οικονομική δυσπραγία της χώρας ενστικτωδώς αναζητά μια "εξ ουρανού" λύση, εκτιμάται ότι θα έδινε μεγάλη ποσόστωση της οικονομικής δραστηριότητας και του ΑΕΠ σε αυτόν τον τομέα, επιβαρύνοντας μάλιστα, όπως έγινε στο παρελθόν στην Ολλανδία, πολλούς από τους ήδη λανθάνοντες οικονομικούς τομείς.

Έτσι θα πρέπει να αναμένεται να γίνουν εμφανή τα συμπτώματα της "κατάρας των φυσικών πηγών". Αν συντρέξουν τα ως άνω αναφερόμενα για την αναμενόμενη μονοδιάστατη εξάρτηση από τη φυσική πηγή θα πρέπει να είναι αναμενόμενος ο εύκολος επηρεασμός από τις μεγάλες αλλαγές στις τιμές της διεθνούς αγοράς.

Οι ανισότητες είναι ήδη υπάρχουσες στην τρέχουσα ιστορική περίοδο που διανύει ο κόσμος άρα και η Ελλάδα. Δεν έχουν βέβαια ακόμη παρουσιαστεί φαινόμενα παιδικού υποσιτισμού, χαμηλών προϋπολογισμών για την υγεία, μη κανονικής εξέλιξης της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, υψηλά ποσοστά αναφαλβητισμού και χαμηλού προσδόκιμου ζωής, αλλά η μη ισοκατανομή των κερδών από τα ενδεχόμενα αγαθά, η μη εξάρτηση της επιβίωσης των οικονομικά κυρίαρχων από το λαό και τους φόρους, έχει οδηγήσει άλλες χώρες, όπως αυτές που προαναφέρθηκαν, σε αυτά τα φαινόμενα.

Ως προς τα υψηλά επίπεδα διαφθοράς στον κρατικό ιστό είναι ήδη ιδιαίτερα υψηλά οπότε και το ενδεχόμενο εμφάνισης, ή καλύτερα επιδείνωσης αυτού του συμπτώματος είναι υψηλό.

Συμπεράσματα - Προτάσεις

Η ανθρώπινη ιστορία είναι γεμάτη από βία η οποία οφείλεται στην προσπάθεια ομάδων ή και μεμονωμένων ανθρώπων οι οποίοι ως σκοπό τους είχαν το να ελέγξουν και να εκμεταλλευθούν τους φυσικούς πόρους που βρίσκονταν κοντά τους. Από τους νομάδες και τις μετακινήσεις τους οι οποίες εκτόπιζαν πληθυσμούς για τον έλεγχο εκτάσεων και του νερού, μέχρι στη σημερινή εποχή και τα τρέχοντα ιστορικά παραδείγματα στο Ιράκ, την Ασία, την Αφρική και αλλού το μοτίβο της βίας συνεχίζεται.

Το φαινόμενο δυστυχώς όπως αναφέρθηκε δεν είναι η αιτία μόνο για διάφορες μορφές βίας. Αν και θα αναμενόταν το αντίθετο, είναι εξίσου ο βασικός συντελεστής και για άλλα δεινά τα οποία οι μελετητές, λόγω της σοβαρότητάς τους αλλά και της τραγικότητάς τους (με την αρχαιοελληνική έννοια του όρου) ονόμασαν ως συμπτώματα της "κατάρας των φυσικών πηγών".

Η ύπαρξη φυσικών πηγών αυτή καθ' εαυτή δεν είναι ικανή και αναγκαία συνθήκη για το ξέσπασμα και τη συντήρηση μορφών βίας, ούτε για τα προαναφερθέντα συμπτώματα. Απαιτείται να συνυπάρχει και με άλλους παράγοντες οι οποίοι δυστυχώς δεν είναι ούτε άμεσα ούτε εύκολα ελεγχόμενοι. Δεν εξαρτώνται από τους πολίτες του κράτους αλλά επηρεάζονται από παράγοντες έξω από αυτό, όπως οι τιμές του αγαθού, ο βαθμός εμπλοκής πολυεθνικών εταιρειών κλπ, παράγοντες οι οποίοι αναφέρθηκαν. Η γνώση όμως και η μελέτη δύναται να δώσει άμυνες και τρόπους προετοιμασίας αν όχι για κάτι άλλο, τουλάχιστον για αυτό που πρέπει να αναμένεται. Προσεκτική μελέτη των παραγόντων που απαριθμήθηκαν δίνει μεγάλο ποσοστό επηρεασμού στους παράγοντες αυτούς στους κυβερνώντες / ηγέτες, στις πολιτικές που εφαρμόζουν άρα και στην επιλογή τους. Επιμονή στην αποκεντρική, πολύπλευρη κατανομή των οικονομικών δραστηριοτήτων, εξασφάλιση ότι συμπεριλαμβάνονται υποχρεωτικά και οι πρωτογενείς δραστηριότητες στο σύνολό τους, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι θα έπρεπε να αποτελούν το ανάλογο των Αποφασιστικών Σημείων του αμυντικού σκέλους μιας επιχειρησιακής σχεδίασης σε στρατηγικό επίπεδο.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Πλωτάρχης Μπουτσέλης Πέτρος αποφοίτησε από τη Στρατιωτική Σχολή Ναυτικών Δοκίμων το 1993. Έχει αποφοιτήσει επιτυχώς από το Σχολείο Ανθυποπλοιάρχων με εξειδίκευση στον Α/Υ πόλεμο, το Σχολείο Υ/Β Κυβερνητών και τη Σχολή Διοίκησης και Επιτελών του Ναυτικού (ΣΔΙΕΠΝ).

Έχει υπηρετήσει σε μονάδες Υ/Β ως Βοηθός Δντου Επξεων, Οπλισμού και ως Κυβερνήτης. Είναι κάτοχος MSc in Military Operational Research (CRANFIELD University of the UK). Προήχθη στο βαθμό του Πλωτάρχη τον Απρίλιο του 2008.

Αλλοδαποί στη χώρα μας, προοπτικές απορρόφησης και αφομοίωσης τους από το Κυπριακό Κράτος στα πλαίσια και των πολιτικών της Ε.Ε. Εξέταση της δυνατότητας συμβολής τους στην άμυνα της χώρας

Περίληψη διατριβής του Τχη (ΥΠ) Γεωργίου Μιχαήλ (8ης ΕΣ ΑΔΙΣΠΟ)

Εισαγωγή

Η Κύπρος λόγω της γεωγραφικής της θέσης αλλά και του υψηλού της βιοτικού επιπέδου, φαίνεται να αποτελεί έναν από τους προορισμούς που έχουν στο στόχαστρο τους οι αλλοδαποί στην προσπάθειά τους να εξασφαλίσουν μια καλύτερη ζωή για τους ίδιους αλλά και για να διασφαλίσουν το μέλλον των παιδιών τους. Έτσι μετά το πρόβλημα της κατοχής του 37% του εδάφους από τον τουρκικό

στρατό και τους χιλιάδες εποίκους που συνεχίζουν να κατακλύζουν τις 262 κατεχόμενες κοινότητες του νησιού, το Ευρωπαϊκό πλέον Κυπριακό κράτος, καλείται σήμερα να αντιμετωπίσει και το πρόβλημα των 200.000 χιλιάδων μεταναστών που είτε νόμιμα είτε παράνομα βρίσκονται στις ελεύθερες περιοχές.

Όπως αποδεικνύεται από την μελέτη της εξέλιξης του φαινομένου της μετανάστευσης, η εποχή όπου οι μετανάστες αντιμετωπίζονταν ως φιλοξενούμενοι εργάτες έχει παρέλθει και το κράτος καλείται, μέσω μιας ενεργητικής μεταναστευτικής πολιτικής, εναρμονισμένης με τις αρχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να επενδύσει στην ενσωμάτωση και την κοινωνική ένταξη των μεταναστών, κυρίως της δεύτερης γενιάς, προκειμένου να πετύχει την επίλυση των προβλημάτων που επιφέρει η ραγδαία αυτή και ανομοιογενής αύξηση του πληθυσμού αντιμετωπίζοντας ταυτόχρονα τα μεγάλα και κοινά για όλα τα ευρωπαϊκά κράτη, προβλήματα της υπογεννητικότητας, της γήρανσης του πληθυσμού και τις συνεπακολουθούμενες αυτών επιπτώσεις στο οικονομικό, πολιτικό, κοινωνικό και εργασιακό επίπεδο.

Σκοπός

Σκοπός της μελέτης είναι μέσα από την εξέταση και ανάλυση του μεταναστευτικού προβλήματος που αντιμετωπίζει η Κυπριακή Δημοκρατία, να εντοπιστούν τα εμπόδια που δυσχεραίνουν την ομαλή ένταξη και αφομοίωση των αλλοδαπών στην Κυπριακή κοινωνία, να εξαχθούν αντίστοιχα συμπεράσματα και να υποβληθούν προτάσεις που να συμβάλουν στην υιοθέτηση της μεταναστευτικής πολιτικής που θα αποσκοπεί στην άμβλυνση του προβλήματος και θα αποφέρει στο κράτος τα μέγιστα δυνατά οφέλη, στην

οικονομία, στην κοινωνία αλλά και στην ασφάλεια του, από μια ενδεχόμενη αξιοποίηση των μεταναστών από την Εθνική Φρουρά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α

Ευρωπαϊκή Πολιτική Μετανάστευσης

Η Μετανάστευση ως Ιστορικό και Κοινωνικό Φαινόμενο

Η μετανάστευση δεν είναι πρόσφατο φαινόμενο, ο πόλεμος, οι φυσικές καταστροφές και γενικά η αναζήτηση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης ή απλά η επιβίωση, υποχρεώνουν τον άνθρωπο, να μετακινείται από τόπο σε τόπο, από τα κρύα κλίματα στα πιο ζεστά, από τις ορεινές περιοχές στις πεδιάδες ή και αντίστροφα ανάλογα με τις επικρατούσες συνθήκες της κάθε εποχής.

Στη σύγχρονη Ευρώπη, η μετανάστευση μπορεί να διαχωριστεί σε τρεις φάσεις. Η πρώτη περιλαμβάνει την περίοδο μετά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο

όπου η ανοικοδόμηση και βιομηχανική ανάπτυξη δημιούργησαν χιλιάδες νέες θέσεις εργασίας τις οποίες κλήθηκαν να καλύψουν ξένοι "εισαγόμενοι" κυρίως από τις πρώην αποικίες των Δυτικών. Η δεύτερη περίοδος αρχίζει τη δεκαετία του 70 κατά την οποία τα κράτη, σαφώς επηρεασμένα από την οικονομική επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης, επιδιώκουν τη "μηδενική μετανάστευση"¹. Οι τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου στις ΗΠΑ και η συνεπακολουθούμενη έξαρση της τρομοκρατίας στην Ευρώπη σηματοδοτούν την έναρξη της τρίτης περιόδου, κύριο χαρακτηριστικό της οποίας αποτελεί ο φόβος. Οι Ευρωπαίοι, αρχίζουν πλέον να συνειδητοποιούν ότι η πολιτική στην οποία επένδυσαν για χρόνια, της οικονομικής ενσωμάτωσης των μεταναστών και του πολυπολιτισμικού κράτους έχει καταρρεύσει².

Η Μεταναστευτική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Αν και τα νομοθετικά όργανα της Ένωσης διέγνωσαν έγκαιρα το πρόβλημα της ραγδαίας αύξησης της μετανάστευσης, παράνομης και νόμιμης,

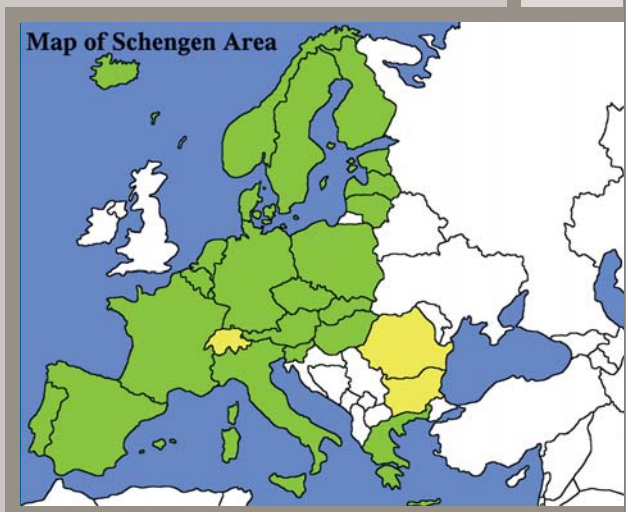
1. Α.ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΟΥ-Ρ.ΓΡΩΠΑ "Η μετανάστευση στην Ενωμένη Ευρώπη", εκδόσεις "Κριτική" 2009, σελ. 29.

2. Δήλωση τις Γερμανίδας Καγκελαρίου που δημοσιεύτηκε στο BBC NEWS στις 25 Οκτ 2010, <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-11559451>.

οι διαφορετικές δυνατότητες που έχει η κάθε χώρα μέλος στην αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού αλλά και ο διαφορετικός τρόπος με τον οποίο προσεγγίζει κάθε μέλος την διαχείριση των μεταναστών, αποτέλεσαν τις κύριες αιτίες που δεν επέτρεψαν ούτε τον περιορισμό του φαινομένου αλλά ούτε και την εναρμόνιση των διάφορων πολιτικών μετανάστευσης που εφαρμόζουν τα κράτη μέλη. Έτσι στην πραγματικότητα, οι χώρες μέλη της Ένωσης, παραμένουν χωρίς μια ουσιαστική κοινή πολιτική μετανάστευσης.

Η Συνθήκη του Schengen

Αποτελεί την πρώτη ουσιαστική, κοινή προσπάθεια των χωρών μελών κρατών της Ένωσης για τον έλεγχο της μετανάστευσης. Στοχεύει στην κατάργηση των ελέγχων στα κοινά εσωτερικά - σύνορα, μεταξύ των κρατών - μελών και στην χάραξη κοινής πολιτικής για την περιφρούρηση των εξωτερικών τους συνόρων. Υπογράφηκε αρχικά από τη Γαλλία, τη Γερμανία και τις κάτω χώρες της Ευρώπης, (Βέλγιο, Ολλανδία, Λουξεμβούργο) το 1985³ και τέθηκε σε εφαρμογή από το 1995 σε όλα τα κράτη μέλη με εξαίρεση την Κύπρο, τη Ρουμανία και τη Βουλγαρία που δεν πληρούν ακόμη τα κριτήρια της σύμβασης⁴.

Κανονισμός "Δουβλίνο II"

Αφορά την προσπάθεια των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης να εξουδετερώσουν τη δυνατότητα των αιτητών πολιτικού ασύλου να επιλέγουν τη χώρα στην οποία θα υποβάλουν την αίτηση τους είτε να υποβάλουν πολλαπλές ή διαδοχικές αιτήσεις σε περισσότερα κράτη μέλη. Με τον κανονισμό καθορίζεται ότι υπεύθυνο για την εξέταση μιας αίτησης ασύλου είναι μόνο το κράτος μέλος της Ένωσης στο οποίο έφτασε αρχικά ο αιτούμενος το άσυλο, στο πρώτο δηλαδή, ασφαλές γι' αυτόν έδαφος.

Στην πράξη όμως, χώρες όπως η Βρετανία και η Δανία, έχουν την υποχρέωση να ασχοληθούν μόνο με τους αιτητές πολιτικού ασύλου που φθάνουν εκεί με απευθείας πτήση από τη χώρα προέλευσης τους ενώ χώρες, όπως η Ελλάδα, η Κύπρος και η Μάλτα, επωμίζονται το βάρος της μαζικής μετακίνησης πληθυσμών που δημιουργούν οι συνθήκες οικονομικής και

3. ΒΑΣΙΛΗΣ Χ. ΚΑΡΥΔΗΣ "Η Εγκληματικότητα των Μεταναστών στην Ελλάδα", Εκδόσεις "ΠΑΠΑΖΗΣΗ" 1996, σελ. 35.

4. Το Λίχτενσταϊν και η Ελβετία αποτελούν τρίτες χώρες που έχουν ενταχθεί στη συνθήκη Schengen ενώ ο χώρος, εκτείνεται με τροποποιήσεις και στις χώρες που αποτελούν την Σκανδιναβική Ένωση Διαβατηρίων.

πολιτικής αστάθειας στην εφραπτόμενη τους γεωγραφική περιοχή της Μέσης Ανατολής και Αφρικής.

Η Πολυπολιτισμική Διάσταση της Μετανάστευσης στην Ευρώπη

Στις ΗΠΑ ο μετανάστης αποτελεί έναν από τους βασικούς συντελεστές που συνθέτουν την Αμερικανική κοινωνία, η οποία ενεργώντας ως "φυλετικό χωνευτήρι"⁵, melting pot, απαιτεί από τους νεοφερμένους να αποκτήσουν τα απαραίτητα στοιχεία προκειμένου να συγχωνευτούν και να αμερικανοποιηθούν. Αντίθετα στις Ευρωπαϊκές χώρες, ο μετανάστης και η μετανάστευση, αποτελούν όρους που δηλώνουν μια συνεχή κινητικότητα προσφύγων/μεταναστών και εκφράζουν την ελπίδα που διατηρούν οι αυτόχθονες κάτοικοι, για την επιστροφή των ξένων στη χώρα καταγωγής τους ή την επαναμετάστευση τους κάπου αλλού. Ακόμα όμως και στην περίπτωση που η προσωρινότητα του μετανάστη, μετατραπεί σε εγκατάσταση, διαπιστώνεται ότι οι πρακτικές που εφαρμόζουν τα Ευρωπαϊκά κράτη δεν απαιτούν την ένταξη του και έτσι αυτός συνεχίζει να παραμένει ξένος.

Η εμμονή των μαθητριών στη Γαλλία να φέρουν στο σχολείο την ισλαμική μαντίλα, τα γκέτο στα Ολλανδικά αστικά κέντρα της Ουτρέχτης, του Άμστερνταμ, του Ρότερνταμ και τη Χάγης που δημιούργησαν οι μετανάστες από την Τουρκία, το Μαρόκο, το Σουρινάμ και τις Αντίλλες, αποδεικνύουν ότι η πολιτική αυτή που δίνει έμφαση και υποστηρίζει τις διαφορές μεταξύ διαφόρων κοινοτικών ομάδων απέτυχε να δημιουργήσει μια αρμονική πιο ενσωματωμένη κοινωνία αλλά αντίθετα, δημιουργεί μια ακόμα βαθύτερη διαιρεμένη κοινωνία αφού τα μέλη των κοινωνικών αυτών ομάδων συσπειρώνονται γύρω από αυτό το διαφορετικό που τους στιγματίζει και τους περιθωριοποιεί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β

Το Μεταναστευτικό Πρόβλημα της Κύπρου

Η Κύπρος ως Χώρα Υποδοχής Μεταναστών

Η συνεχής και σταθερή αναπτυξιακή πορεία της κυπριακής οικονομίας θα οδηγήσει αρχικά στην σταδιακή επιστροφή σημαντικού αριθμού απόδημων Κυπρίων που εγκατέλειψαν το νησί μετά την τουρκική εισβολή του 1974 και θα δημιουργήσει σε δεύτερο χρόνο την ανάγκη για εισαγωγή ξένου εργατικού δυναμικού ενώ η ένταξη

5. NANCY L. GREEN "Οι Δρόμοι της Μετανάστευσης", εκδόσεις "ΣΑΒΑΛΛΑΣ", 2004, σελ.73

στην Ευρωπαϊκή Ένωση θα προκαλέσει τον διπλασιασμό της εισροής Ευρωπαίων πολιτών. Ταυτόχρονα η αδυναμία που επιδεικνύει το κράτος στον έλεγχο της παράνομης μετανάστευσης και οι χιλιάδες των αιτητών πολιτικού ασύλου που παραμένουν στο νησί εκτοξεύουν τους αριθμούς των μεταναστών, παράνομων και νόμιμων, σε βαθμό που ο συνολικός αριθμός τους δεν καταγράφεται πλέον επακριβώς από τις Αρχές της Δημοκρατίας αλλά βασίζεται σε εκτιμήσεις ειδικών και όχι μόνο.

Αιτίες Μετανάστευσης στο Κυπριακό Κράτος

Η ροή μεταναστών προς την Κύπρο αρχίζει ουσιαστικά από το 1989 με την εισαγωγή των ξένων εργατών από τις Ασιατικές κυρίως χώρες και παραμένει σταθερή και ελεγχόμενη για μια δεκαετία. Την περίοδο όμως πριν και μετά την ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η μετανάστευση θα παρουσιάσει αξιοσημείωτη άνοδο με μεγαλύτερη αυτή του 2004, όπου η συνολική καθαρή μετανάστευση ξεπέρασε τις δεκαπέντε χιλιάδες⁶.

Πέραν όμως τις νόμιμης μετανάστευσης, πολλές χιλιάδες παράνομων μεταναστών προσελκύονται από τις συνθήκες προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που προσφέρει το Κυπριακό κράτος ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δεδομένης της μικρής απόστασης της Κύπρου από τις χώρες της Μέσης Ανατολής, το νησί αποτελεί για τους μετανάστες, τον ενδιάμεσο ή μόνιμο σταθμό στην πορεία τους μακριά από τη φτώχεια, τη δυστυχία και τους πολέμους.

Παράλληλα, η Τουρκία εκμεταλλευόμενη την 180 χιλιομέτρων "πράσινη γραμμή", διοχετεύει στην Κυπριακή Δημοκρατία ένα μεγάλο αριθμό παράνομων μεταναστών μουσουλμανικής καταγωγής που με την ανέχεια, αν όχι την καθοδήγηση του Τουρκικού στρατού, φθάνουν στα κατεχόμενα εδάφη της Δημοκρατίας είτε από με ψαροκάικα από τα τουρκικά παράλια είτε μέσω της παράνομης ακτοπλοϊκής γραμμής που συνδέει τα κατεχόμενα με τη Συρία και το Λίβανο (Αμμόχωστος - Λατάκεια).

Επιπτώσεις της Μετανάστευσης στο Κυπριακό Κράτος

Η Κυπριακή κοινωνία σαφώς επηρεασμένη από το τραγικό παρελθόν του 1974 και τις θύμησες της προσφυγιάς, θα παρουσιαστεί αλληλέγγυα προς τους μετανάστες και αρχικά δεν θα αντιδράσει στην κυβερνητική μεταναστευτική πολιτική που με την παροχή επιδομάτων και την εξίσωση των αλλοδαπών με τους Κύπριους κατοίκους επιδιώκει την ένταξη τους σε ένα πολιτισμικό κράτος. Η ανάδειξη όμως της διαφορετικότητας των μεταναστών,

6. Στατιστική Υπηρεσία Κυπριακής Δημοκρατίας "Δημογραφική Έκθεση 2008" σελ.145

η ραγδαία αύξηση του ισλαμικού στοιχείου και η εμφάνιση μουσουλμανικών γειτονιών στις ελεύθερες πόλεις της Κύπρου αρχίζει να προβληματίζει και να προκαλεί αντιδράσεις.

Τα αρνητικά συναισθήματα των πολιτών εστιάζονται, σύμφωνα με τα συμπεράσματα της έρευνας του Υπουργείου Εσωτερικών, στην αύξηση της εγκληματικότητας, στην άνοδο της ανεργίας και στην ανασφάλεια. Ειδικότερα οι πολίτες συμφωνούν ότι η μετανάστευση προκαλεί αύξηση της

ανεργίας σε ποσοστό 85%, αύξηση της εγκληματικότητας, 81%, περισσότερα προβλήματα παρά ευκαιρίες, 70%, αίσθημα ανασφάλειας στους πολίτες, 73%.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ

Η Ενσωμάτωση των Αλλοδαπών στο Έθνος Κράτος

Μετανάστευση και Ιθαγένεια στο Έθνος - Κράτος

Κάθε έθνος είναι διαφορετικό και διακρίνεται από τα άλλα έθνη εξαιτίας του ξεχωριστού του πολιτισμού ενώ η μοναδικότητα του προσμετρείται με τα αντικειμενικά κριτήρια της καταγωγής, της φυλής, της γλώσσας, της θρησκείας αλλά και των κοινών ιστορικών βιωμάτων⁷. Το κράτος που αποτελεί το κυρίαρχο θεσμικό όργανο μιας συγκεκριμένης γεωγραφικής περιοχής, αναλαμβάνει μέσω των περιορισμών που επιβάλλει κυρίως στη χορήγηση της ιθαγένειας να διαφυλάξει αυτά τα χαρακτηριστικά του έθνους.

Επομένως και ενώ θα αναμένετο από το κράτος να προασπίζεται το έθνος του και να θέτει απαιτήσεις ενσωμάτωσης, διαπιστώνεται ότι η αδυναμία ελέγχου του φαινομένου της μαζικής μετανάστευσης, οδήγησε στην υιοθέτηση της πολιτικής της πολυδιαφημιζόμενης πολυπολιτισμικότητας. Προχωρεί δηλαδή το κράτος στην εξασθένηση των θεσμών που το ίδιο θέσπισε και παραχωρεί στους μετανάστες απρόσκοπτη πρόσβαση στις παροχές κοινωνικής πρόνοιας και δικαιώματα που τους εξισώνουν με το γηγενή πληθυσμό.

Προϋποθέσεις - Κίνητρα Ενσωμάτωσης

Προκειμένου να επιτευχθεί η ομαλή ενσωμάτωση των μεταναστών στο κράτος χωρίς να διαταραχθεί η κοινωνική ειρήνη και σταθερότητα, απαιτείται η εφαρμογή μιας σωστά δομημένης διαδικασίας που θα στηρίζεται στη διπλή προσαρμογή τόσο του κράτους όσο και του μετανάστη. Σε πρακτικό επίπεδο,

7. Δημητρίου Κωνσταντόπουλου, "Περί του Έθνους", εκδόσεις "ΑΠΘ" 1966, σελ. 12 (βιβλίο βιβλιοθήκης ΑΔΙΣΠΟ).

η διαδικασία ενσωμάτωσης, μπορεί να αποτελέσει μια συμφωνία, ένα συμβόλαιο, μεταξύ του κράτους που αναλαμβάνει να διασφαλίσει την απουσία διακρίσεων μεταξύ μεταναστών και πολιτών, και του μετανάστη που θα επιδεικνύει την αντίστοιχη βούληση του να ενταχθεί ως ενεργό μέλος στην κοινωνία, να αισθάνεται δηλαδή ότι είναι ενεργός μέλος της πολιτείας και συμμετέχει ισότιμα στην κοινωνία που καθορίζει το παρόν και το μέλλον του χωρίς φυλετικούς, εθνοτικούς ή θρησκευτικούς διαχωρισμούς και προκαταλήψεις.

Η εξέλιξη του φαινομένου της μετανάστευσης απέδειξε ότι οι μετανάστες δεν αποτελούν απλά φθηνό εργατικό δυναμικό για τις χώρες υποδοχής αλλά ανθρώπους που συνεισφέρουν στο κοινωνικό σύνολο και ταυτόχρονα διεκδικούν καθεστώς ισότιμου μέλους. Επομένως τα αρχικά συμβόλαια εργασίας θα πρέπει και αυτά να αντικατασταθούν με καινούργια συμβόλαια ενσωμάτωσης στα οποία θα καθορίζονται οι υποχρεώσεις του κάθε μετανάστη έναντι της πολιτείας και τα αντίστοιχα οφέλη που θα του παρέχει το κράτος.

Ο Ρόλος του Εκπαιδευτικού Συστήματος

Η επιμόρφωση του και πρωτίστως η εκμάθηση της γλώσσας στη χώρα υποδοχής, αποτελεί για τον μετανάστη, τη σημαντικότερη ίσως παράμετρο του συνόλου των διαδικασιών στις οποίες υποβάλλεται προκειμένου να ενσωματωθεί και να καταστεί πλήρες και ισότιμο μέλος της κοινωνίας υποδοχής. Εφόσον το κράτος δεσμευτεί να ακολουθήσει μια σταθερή μεταναστευτική πολιτική και ξεκαθαρίσει πλήρως το τοπίο της νομιμοποίησης, ο μετανάστης απαλλαγμένος από το καθεστώς της αβεβαιότητας στην οποία ζει, θα μπορέσει να επικεντρωθεί στο στόχο της ένταξης του.

Ο ρόλος της εκπαίδευσης, δεν πρέπει να περιορίζεται στην παροχή ταχύρυθμων μαθημάτων προς απόκτηση των αναγκαίων πιστοποιητικών βεβαίωσης καλής γνώσης της γλώσσας και της ιστορίας που θα εξασφαλίζουν τη συμμετοχή του μετανάστη στην αγορά εργασίας αλλά κυρίως για τους μετανάστες της δεύτερης και τρίτης γενιάς, ο ρόλος αυτός καθίσταται ιδιαίτερα καθοριστικός καθότι το εκπαιδευτικό σύστημα αναλαμβάνει να διαχειριστεί παιδιά που μη έχοντας γνωρίσει τη χώρα και τον πολιτισμό καταγωγής τους, η επιθυμία τους για να αποκτήσουν τα χαρακτηριστικά της χώρας και της κοινωνίας στην οποία κατοικούν και γνωρίζουν, προέχει της επιθυμίας να γνωρίσουν τον πολιτισμό και τη χώρα καταγωγής των γονιών τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ

Αξιοποίηση των Αλλοδαπών στην Εθνική Φρουρά

Το Δημογραφικό Πρόβλημα της Κύπρου

Ενώ το απαιτούμενο ελάχιστο ποσοστό για τη διατήρηση του πληθυσμού είναι 2,1 το ποσοστό γονιμότητας στην Κύπρο παρουσιάζει συνεχή μείωση και από το 2.42 που ήταν το 1990 έχει μειωθεί στο 1.44. Οι επιπτώσεις της υπογεννητικότητας αυτής είναι μεγάλες και φαίνονται άμεσα στη διαμόρφωση του πληθυσμού⁸. Το ποσοστό των παιδιών ηλικίας μέχρι 15 χρονών ενώ το 1992 αποτελούσε το 25,4% του πληθυσμού της χώρας, σήμερα αποτελεί μόνο το 16,9% σε αντίθεση με τους ηλικιωμένους άνω των 65 ετών που παρουσιάζουν συνεχή αύξηση.

Επιπτώσεις της Υπογεννητικότητας στην Ε.Φ

Πέραν του μόνιμου προσωπικού της, η Εθνική Φρουρά, αντλεί δυνάμεις από τους άρρενες αποφοίτους των λυκείων της χώρας που υπηρετούν υποχρεωτική στρατιωτική θητεία 24 μηνών. Η μείωση όμως των γεννήσεων επιφέρει και ανάλογη μείωση στην ενεργό δύναμη της Εθνικής Φρουράς. Συγκεκριμένα ενώ από το 1998 μέχρι και την κατάταξη του 2010 ο αριθμός των οπλιτών παρέμενε σχετικά σταθερός και πάνω από τις 5.000, από φέτος το καλοκαίρι ο αριθμός αυτός αρχίζει να μειώνεται σταθερά και αναμένεται έως το 2020 η μείωση αυτή να αγγίξει το 25%.

Αξιοποίηση των Αλλοδαπών στην Ε.Φ

Η αγάπη για την πατρίδα φαίνεται να είναι μια από τις αξίες που δεν καλλιεργούνται πλέον ούτε από τα σχολεία αλλά ούτε και από την οικογένεια. Οι νέοι εκπαιδεύονται να ζουν στον κόσμο της παγκοσμιοποίησης όπου τα πολλά λεφτά, η εργασία χωρίς κόπο, τα ακριβά σπίτια και τα πολυτελή αυτοκίνητα, αποτελούν δεσμευτικούς στόχους και επομένως δικαιολογημένα οι νέοι δεν δείχνουν διατεθειμένοι να αποστερηθούν την καλοπέραση τους και τον υπερπροστατευτισμό που απολαμβάνουν δίπλα στους γονείς τους προκειμένου να περιοριστούν για 24 μήνες σε ένα χώρο όπου κυριαρχεί η πειθαρχία.

Η έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού, ωστόσο δεν αποτελεί πρόβλημα μόνο για την Εθνική Φρουρά αλλά φαίνεται να προβληματίζει και άλλα Ευρωπαϊκά κράτη αλλά ακόμα και τις ΗΠΑ. Η αξιοποίηση του μεταναστευτικού πληθυσμού παρουσιάζεται ως η πιο πρόσφορη λύση του προβλήματος και οι ΗΠΑ αναδεικνύονται πρωτοπόρες στην ένταξη των αλλοδαπών στις ένοπλες δυνάμεις τους.

8. Στατιστική Υπηρεσία Κυπριακής Δημοκρατίας "Δημογραφική Έκθεση 2009" σελ. 12.

Το Αμερικανικό Μοντέλο ως Πρότυπο

Η κάλυψη των αυξημένων απαιτήσεων των Αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων που δημιουργήθηκαν κατόπιν των διευρυμένων επιχειρήσεων που ανέλαβαν μετά τις επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου τους οδήγησαν στην δημιουργία ενός καλά οργανωμένου μηχανισμού, που πέραν της προσέλκυσης των ξένων στο στράτευμα και την ομαλή ένταξή τους στο σώμα των ενόπλων δυνάμεων, επιτυγχάνει παράλληλα και την ευρύτερη ενσωμάτωση τους στην αμερικανική κοινωνία ως νέους αμερικανούς αφοσιωμένους πολίτες έτοιμους να θυσιάσουν για την νέα τους πατρίδα⁹.

Το επιτυχημένο αμερικανικό αυτό πρότυπο, εφαρμόζουν πλέον και οι Βρετανικές ένοπλες δυνάμεις που προσπαθούν με κάθε τρόπο να προσελκύσουν τους Ευρωπαίους πολίτες αλλά και ξένους που προέρχονται από τις παλιές τους αποικίες, μέλη της κοινοπολιτείας, ώστε να ενταχθούν στο Βρετανικό στρατό. Παρόμοια πολιτική τείνει να εφαρμόσει και ο γερμανικός στρατός που φέρεται μετά τη πρόσφατη κατάργηση της υποχρεωτικής θητείας στη χώρα, να προσανατολίζεται στην αξιοποίηση του μεταναστευτικού πληθυσμού¹⁰.

Η Συμμετοχή της Δεύτερης Γενιάς Μεταναστών στην Άμυνα της Χώρας

Τα παιδιά των χιλιάδων μεταναστών που είτε γεννήθηκαν στην Κύπρο, είτε ακολούθησαν τους γονείς τους, αποτελούν τους αποκαλούμενους μετανάστες της "δεύτερης γενιάς" που σε αντίθεση με τους μετανάστες της "πρώτης γενιάς" δεν θεωρούν την Κύπρο ως ένα προσωρινό σταθμό όπου θα επιλύσουν το οικονομικό τους πρόβλημα αλλά ζουν και μεγαλώνουν αναμειγμένοι μέσα στην Κυπριακή κοινωνία και η οποιαδήποτε διαφορετική μεταχείριση τους, τους τονίζει τη διαφορετικότητά τους, δημιουργεί προκαταλήψεις και οδηγεί στην περιθωριοποίηση τους.

Η παροχή του δικαιώματος της συμμετοχής τους στην άμυνα της χώρας στις επτά χιλιάδες¹¹ ξένων αρρένων μαθητών που φοιτούν κάθε χρόνο στα κυπριακά σχολεία, θα συμβάλει στην ομαλή ένταξη των νέων αυτών στην κυπριακή κοινωνία και θα βοηθήσει σημαντικά στην επίλυση του προβλήματος της μειωμένης επάνδρωσης της Εθνικής Φρουράς. Εξάλλου η επένδυση του κράτους σε αυτά τα παιδιά είναι τεράστια αφού επιπλέον των άλλων οικονομικών επιδομάτων που τους παρέχονται στα πλαίσια της κοινωνικής πρόνοιας, δαπανούνται και 5.500 Ευρώ κατά μέσο όρο, το χρόνο, για την εκπαίδευση καθενός από τα παιδιά αυτά. Κατά συνέπεια το κράτος θα πρέπει να επιδείξει τη βούληση του για ενσωμάτωση των παιδιών αυτών συνδέοντας την παραχώρηση της ιθαγένειας και των πολιτικών δικαιωμάτων με την υποχρέωση για συμμετοχή στην Εθνική Φρουρά.

9. <http://www.spiegel.de/international/world/0,1518,512384,00.html>

10. <http://bbnworldnews.com/newspost/german-army-set-to-open-ranks-to-foreigners/>

11. Στατιστική Υπηρεσία Κυπριακής Δημοκρατίας "Στατιστικές Εκπαίδευσης 2008/2009" σελ.40

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε

Συμπεράσματα - Προτάσεις

Η προσπάθεια των ανθρώπων να αποφύγουν τη φτώχεια και την εξαθλίωση και να βελτιώσουν το βιοτικό τους επίπεδο αλλά και να εξασφαλίσουν το μέλλον των παιδιών τους αποτελεί διαχρονικά στους αιώνες της ανθρωπίνης ιστορίας, την κύρια αιτία που προκαλεί το φαινόμενο της μετανάστευσης.

Η προσπάθεια διαχείρισης και αντιμετώπισης των μεταναστευτικών ρευμάτων οδήγησε στη δημιουργία δύο βασικών διαφορετικών προτύπων ένταξης. Το γαλλικό, που ως αφομοιωτικό δεν αποδέχεται την διαφορετικότητα και το πολυπολιτισμικό, που επενδύει στη διαφορετικότητα των ανθρώπων και του πολιτισμού τους ευνοώντας τη δημιουργία κοινοτήτων μεταναστών.

Η κατάρρευση των κουμουνιστικών καθεστώτων και οι επερχόμενοι μετά την 11η Σεπτεμβρίου, πόλεμοι, σε συνδυασμό με τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η δυνατότητα της ελεύθερης διακίνησης των υπηκόων της, ενισχύουν το μεταναστευτικό ρεύμα και επιβαρύνουν ακόμα περισσότερο την κατάσταση.

Η μετανάστευση θα συνεχίσει ως μείζον θέμα να ταλανίζει το στόχο της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και τα κράτη μέλη πρέπει να αναγνωρίσουν τον υπερεθνικό χαρακτήρα του προβλήματος και να υιοθετήσουν επιτέλους μια κοινή Ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική που θα ανασχηματίζει τα μοντέλα ένταξης και θα δίδει έμφαση στην ενσωμάτωση και την κοινωνική συνοχή.

Ο αριθμός των αλλοδαπών που έχει συσσωρευτεί στην Κύπρο μέσα σε μια 20ετή μεταναστευτική περίοδο αντιστοιχεί στο 20% του συνόλου του πληθυσμού και οι μελλοντικές προβλέψεις τρομάζουν την κυπριακή κοινωνία. Η αύξηση της εγκληματικότητας, ο επηρεασμός της αγοράς εργασίας αποτελούν τις άμεσες επιπτώσεις ενώ ο κίνδυνος της δημογραφικής αλλοίωσης του πληθυσμού αποτελεί σε συνδυασμό με τον παράνομο εποικισμό των κατεχομένων εδαφών, τη μείζονα απειλή για τον κυπριακό ελληνισμό.

Η Κυπριακή Δημοκρατία οφείλει να εφαρμόσει μια πιο ενεργητική μεταναστευτική πολιτική που να στοχεύει ταυτόχρονα σε δύο πυλώνες. Στον περιορισμό της εισόδου νέων μεταναστών και στην ομαλή ένταξη των ήδη υπαρχόντων ή και νεοεισαχθέντων στη χώρα.

Στα πλαίσια του πρώτου πυλώνα:

Εντατικοποίηση των ελέγχων τόσο στη θαλάσσια περιοχή όσο και στη γραμμή καταπαύσεως του πυρός.

Αξιοποίηση στο έπακρο των κοινοτικών κονδυλίων που διατίθενται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Εξωτερικών Συνόρων για την προμήθεια και ηλεκτρονικών μέσων παρακολούθησης και την απόκτηση πτητικών και πλωτών μέσων που θα βελτιώσουν σημαντικά, τις δυνατότητες των δυνάμεων

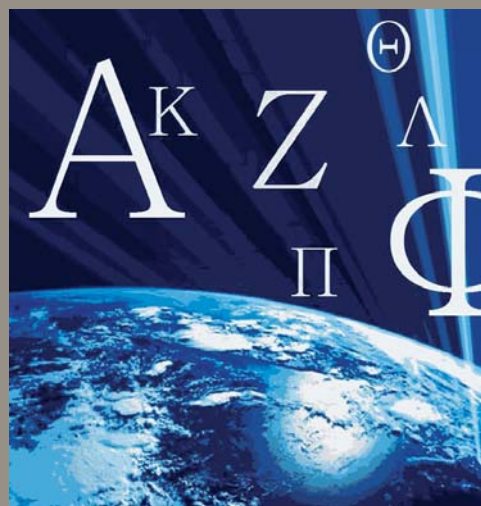
ασφαλείας και θα περιορίσουν αισθητά τον αριθμό του απαιτούμενου προσωπικού που διατίθεται γι' αυτό τον σκοπό κυρίως από την Εθνικής Φρουράς.

Σύσταση ενός εθνικού κέντρου εποπτείας των συνόρων που θα συντονίζει τη δραστηριότητα μιας πλειάδας Αρχών του κράτους στην επιτήρηση και διαφύλαξη των συνόρων και παράλληλα θα τους διοχετεύει τις αναγκαίες πληροφορίες που θα λαμβάνει από τις διάφορες Ευρωπαϊκές υπηρεσίες ασφαλείας, όπως τη FRONTEX, την EMSA¹², αλλά ακόμα και τα άλλα κέντρα, όπως το NATO και ο Διεθνής Οργανισμός Ναυσιπλοΐας.

Όσον αφορά το δεύτερο πυλώνα, εκτιμάται ότι η αξιοποίηση των παραδοσιακά καλών σχέσεων που διατηρεί η Κύπρος με τις περισσότερες εκ των βασικών χωρών προέλευσης των μεταναστών, Συρία, Λίβανο, Φιλιππίνες, Ινδία και η σύναψη διμερών συμφωνιών μπορεί να συμβάλει στη ρύθμιση θεμάτων μετανάστευσης που ενδιαφέρουν την Κύπρο. Η ενημέρωση των ενδιαφερομένων πολιτών στις χώρες αυτές για τις συνθήκες εργασίας στην Κύπρο, το κόστος ζωής αλλά και τις απαιτήσεις όσον αφορά το επίπεδο μόρφωσης ή και εξειδίκευσης, θα συνέβαλλε από τη μια στην απομυθοποίηση της Κύπρου ως ιδανικού προορισμού και από την άλλη στην αναμόρφωση του μεταναστευτικού ρεύματος από έτσι που να αποτελείται από ειδικευμένους μετανάστες που με εξασφαλισμένα τα εργατικά και ανθρώπινα τους δικαιώματα να έρχονται στην Κύπρο με νόμιμο τρόπο με σκοπό τη μόνιμη εργασία και εγκατάσταση.

Παράλληλα θα πρέπει να εντατικοποιηθούν οι προσπάθειες για ενσωμάτωση των χιλιάδων μεταναστών που βρίσκονται στη χώρα. Η εφαρμογή του θεσμού του "αμοιβαίου συμβολαίου" μεταξύ μετανάστη και κράτους, μπορεί να συμβάλει θετικά στην όλη προσπάθεια ενσωμάτωσης αφού θα προσδίδει τα αναγκαία κίνητρα στο μετανάστη προκειμένου να συμμετέχει ενεργά στο Κυπριακό κράτος.

Έμφαση ακόμα πρέπει να δοθεί στην εκπαίδευση των μεταναστών της 2ης γενιάς, αφού η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, της

12. European Maritime Safety Agency.

ιστορίας και η συμμετοχή τους στο σχολείο χωρίς καμία διάκριση αποτελεί την απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχή ενσωμάτωση τους στον Κυπριακό πληθυσμό που δείχνει πραγματικά να τους έχει ανάγκη προκειμένου να αντιμετωπίσει το πρόβλημα της υπογεννητικότητας και τις επακόλουθες επιπτώσεις του στην κοινωνία, στην οικονομία και την ασφάλεια του τόπου.

Βιβλιογραφία

Βιβλία

- (α) ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ, "Περί του Έθνους", Εκδόσεις "ΑΠΘ", 1966.
- (β) ΒΑΣΙΛΗΣ Χ. ΚΑΡΥΔΗΣ "Η Εγκληματικότητα των Μεταναστών στην Ελλάδα", Εκδόσεις "ΠΑΠΑΖΗΣΗ", 1996.
- (γ) ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ, "Μετανάστευση από τα Βαλκάνια - Κοινωνικός Αποκλεισμός στην Αθήνα", Εκδόσεις "ΠΑΠΑΖΗΣΗ", 2001.
- (δ) Δ.ΛΩΛΗ "ΥΠΟΓΕΝΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ", Εκδόσεις "ΠΑΡΙΣΣΙΑΝΟΥ", 2001.
- (ε) NANCY L. GREEN "Οι Δρόμοι της Μετανάστευσης", Εκδόσεις "ΣΑΒΑΛΛΑΣ", 2004.
- (στ) ΜΙΛΤΟΣ ΠΑΥΛΟΥ "Η Ελλάδα της Μετανάστευσης", Εκδόσεις "ΚΡΙΤΙΚΗ" 2004.
- (ζ) ANNA ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΟΥ, "Ελληνική Μεταναστευτική Πολιτική: Προβλήματα και Κατευθύνσεις", Εκδόσεις "ΕΛΙΑΜΕΠ" 2005.
- (η) IAN SPENCER "British Immigration policy since 1939: the making of multi-racial Britain", Εκδόσεις "Routledge" 2007.
- (θ) Κ. ΛΑΜΠΟΣ "Αμερικανισμός και Παγκοσμιοποίηση: Οικονομία του Φόβου και της Παρακμής", Εκδόσεις "ΠΑΠΑΖΗΣΗ" 2009.
- (ι) Α. ΚΟΝΤΗΣ "Ζητήματα Κοινωνικής Ένταξης Μεταναστών", Εκδόσεις "ΠΑΠΑΖΗΣΗ" 2009.
- (ια) Α.ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΟΥ-Ρ.ΓΡΩΠΑ "Η μετανάστευση στην Ενωμένη Ευρώπη", Εκδόσεις "ΚΡΙΤΙΚΗ" 2009.
- (ιβ) Π. ΓΟΥΝΑΡΗ ΚΑΙ D. MACEDO "Η παγκοσμιοποίηση του Ρατσισμού", Εκδόσεις "Επίκεντρο" 2008.

Περιοδικός - Ημερήσιος Τύπος

- (α) Άρθρο του Γιώργου Στάμκου "Υπογεννητικότητα , γήρανση, μετανάστευση και διεθνής θέση της Ελλάδα, περιοδικό "ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ" τεύχος 102, Μάρτιος 2003, σελ. 117
- (β) Συνέντευξη του Αρχηγού ΓΕΕΦ Αντιστράτηγου Πέτρου Τσαλικίδη που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα "Σημερινή" στις 27 Ιουν 2010.
- (γ) Άρθρο του Φ. Δαλίτη "Τους φοβόμαστε και τους λυπούμαστε", στην εφημερίδα "Ο Φιλελεύθερος", 25 Ιουν 2010 σελ. 3.
- (δ) Άρθρο του Α. Παλληκαρίδη "Εναλλακτική Θητεία κατά της Φυγοστρατίας" στην εφημερίδα "Σημερινή" στις 10 Ιουλ 2009, <http://www.sigmalive.com/simerini/news/social/171300>
- (ε) Άρθρο του Ανδρέα Θεοφάνους, "Από την καταστροφή στο οικονομικό θαύμα" στην εφημερίδα "Αλήθεια", 1 Οκτ 2010.
- (στ) Άρθρο "Ταχύτατη αύξηση του μουσουλμανικού πληθυσμού ως το 2030" στην εφημερίδα "Καθημερινή" 27 Ιαν 2011, http://portal.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_kathbreak_1_27/01/2011_375347

Κυβερνητικά Έγγραφα και Εκδόσεις

- (α) Σοφοκλής Μιχαηλίδης "Ιστορία του Επίσημου Νομίσματος και της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου", Εκδόσεις "Κεντρική Τράπεζα Κύπρου" 2009, σελ.19.
- (β) Roy Walmsley "World Prison Population List (eighth edition), Εκδόσεις "LONDON KING'S COLLEGE, (International Centre for Prison Studies)", 2008.
- (γ) Έκθεση του Γενικού Ελεγκτή της Κυπριακής Δημοκρατίας, έτους 2005.
- (δ) Αρχή Κατά του Ρατσισμού και των Διακρίσεων "Ετήσια Έκθεση 2009".
- (ε) Στατιστική Υπηρεσία Κυπριακής Δημοκρατίας
- (1) "Απογραφή πληθυσμού 2001, Τόμος V, Εργατικό Δυναμικό".
- (2) "Δημογραφική Έκθεση 2005"
- (3) "Δημογραφική Έκθεση 2008"
- (4) "Δημογραφική Έκθεση 2009".
- (5) "Εγκληματολογικές Στατιστικές 2004".
- (6) "Εγκληματολογικές Στατιστικές 2008".
- (7) "Στατιστικές Εκπαίδευσης 2008/2009"
- (στ) Εκδόσεις EUROSTAT
- (1) M. Marcu "Population and social conditions" 31/2009. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Fertility_statistics
- (2) K.Giannakouris "Population and social conditions" 72/2008. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-08-072/EN/KS-SF-08-072-EN.PDF
- (ζ) Ενημερωτικό φυλλάδιο του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων για τον "περί ίσης μεταχείρισης στην απασχόληση και εργασία Νόμο (N58(1)/2004)".
- (η) Ενημερωτικό φυλλάδιο του Υπουργείου Εσωτερικών για την στεγαστική του πολιτική, http://moi.gov.cy/images/stories/PDF_FILES/STEG_ASTIKI_POLITIKI/stekastiki%20FINAL%20LOW%20FOR%20WEB.pdf
- (θ) Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου, "Διαπολιτισμική Εκπαίδευση"
- (ι) Μονάδα Οικονομικών Ερευνών Πανεπιστημίου Κύπρου, "Οι Οικονομικές Επιδράσεις των Ξένων Εργατών στην Κύπρο" 2005.
- (ια) Πάνος Πασιαρδής, "Κύπρος, Προγράμματα Ελάχιστου Εισοδήματος" Εκδόσεις "Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Απασχόληση, τις Κοινωνικές Υποθέσεις και την Κοινωνική Ένταξη" 2009.
- (ιβ) Ο "περί δημοσίων βοηθημάτων και υπηρεσιών νόμος" Ν.95(Ι)/2006 της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Διαδίκτυο (τελευταία ημερ. θέασης ιστοσελίδων 02 Απρ 2010)

- (α) Ομιλία Υπουργού Εσωτερικών, κ. Νεοκλή Συλικιώτη, στο πανεπιστήμιο Κύπρου στις 16 Δεκ 2010 <http://moi.gov.cy/admin/sections/filedepot/uploaded/file/PDFFILES3/MINISTERS/OMILIESXAIRETISMOI/silPanepLeykosMetan161210.pdf>.
- (β) Ομιλία της Παπαδοπούλου Ελένης "Ο ρόλος της μητρικής γλώσσας των αλλοδαπών μαθητών στην εκπαίδευση τους", στο 12ο Διεθνές Συνέδριο "Διαπολιτισμική Εκπαίδευση - Μετανάστευση - Διαχείριση Συγκρούσεων και Παιδαγωγική της Δημοκρατίας" Πάτρα, 19-21 Ιουνίου 2009 [http://www.kedek.inpatra.gr/dida.php?\\$ser=2&\\$mer=0](http://www.kedek.inpatra.gr/dida.php?$ser=2&$mer=0).
- (γ) Πρεσβεία Κυπριακής Δημοκρατίας στην Αθήνα, στρατιωτικές υποχρεώσεις σύμφωνα με τον περί Εθνικής Φρουράς νόμο, <http://www.mfa.gov.cy/mfa/Embassies/>

Embassy_Athens.nsf/DMLarmygr/DMLarmy_gr?OpenDocument.

(δ) Κυπριακή Αστυνομία, Διεύθυνση Ευρωπαϊκής Ένωσης και Διεθνούς Αστυνομικής Συνεργασίας, η συμμετοχή της αστυνομίας στο σύστημα Shengen, <http://www.police.gov.cy/police/police.nsf/All/26D654EA63BB1620C225730C00378DB2?OpenDocument>.

(ε) Κυπριακή Αστυνομία, δραστηριότητες της Υπηρεσίας Αλλοδαπών και Μετανάστευσης, [http://www.police.gov.cy/police/police.nsf/All/A32AAB1ABA39A825C2257591003ABBEF/\\$file/](http://www.police.gov.cy/police/police.nsf/All/A32AAB1ABA39A825C2257591003ABBEF/$file/).

(στ) Υπάτη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε για τους πρόσφυγες, Σύμβαση της 28.4.1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων και το Πρωτόκολλο της 31.1.1967 για τη Νομική τους Κατάσταση, <http://www.unhcr.gr/protect.htm>.

(ζ) Υπάτη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε για τους πρόσφυγες, στατιστικά στοιχεία αιτητών πολιτικού ασύλου και προσφύγων στην Κύπρο, <http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/page?page=49e48dba6>.

(η) Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 2ας Σεπτεμβρίου 2008 σχετικά με την αξιολόγηση του συστήματος του Δουβλίνου (2007/2262(INI)) <http://hosting01.vivodinet.gr/unhcr/protect/EU/DUBLIN.pdf>.

(θ) Έκθεση της Γενικής Διεύθυνσης απασχόλησης, κοινωνικών υποθέσεων και ίσων ευκαιριών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 2007, ec.europa.eu/social/ajax/BlobServlet?docId=2602&langId=el.

(ι) Απόφαση (ΕΚ) αριθ. 574/2007/ΕΚ, για τη θεσμοθέτηση Ευρωπαϊκού Ταμείου Εξωτερικών Συνόρων στο πλαίσιο του γενικού προγράμματος "Αλληλεγγύη και διαχείριση των μεταναστευτικών ροών" http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/114571_el.htm.

(ια) Στατιστικά στοιχεία πληθυσμού της Γαλλίας από INED (Institut national d'études démographiques) http://www.ined.fr/en/france/immigrants_foreigners/countries_birth_1999/.

(ιβ) Στατιστικά στοιχεία Κυπριακής παροικίας <http://www.greekcypriotsworldwide.com/editorials/index.html>.

(ιγ) Άρθρο "Merkel says German multicultural society has failed" στο BBC News, 17 οκτ 2010, <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-11559451>.

(ιδ) LINDA PRESSLY, άρθρο "The forgotten race riot" στο BBC News, 21 Μαΐ 2007, http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/6675793.stm.

(ιε) Άρθρο "Madrid bombings: Defendants" στο BBC News, 17 ιουλ 2008, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4899544.stm>.

European Commission, "Ευρωβαρόμετρο 65: Η Κοινή Γνώμη στην Ευρωπαϊκή Ένωση" 2006, σελ 18

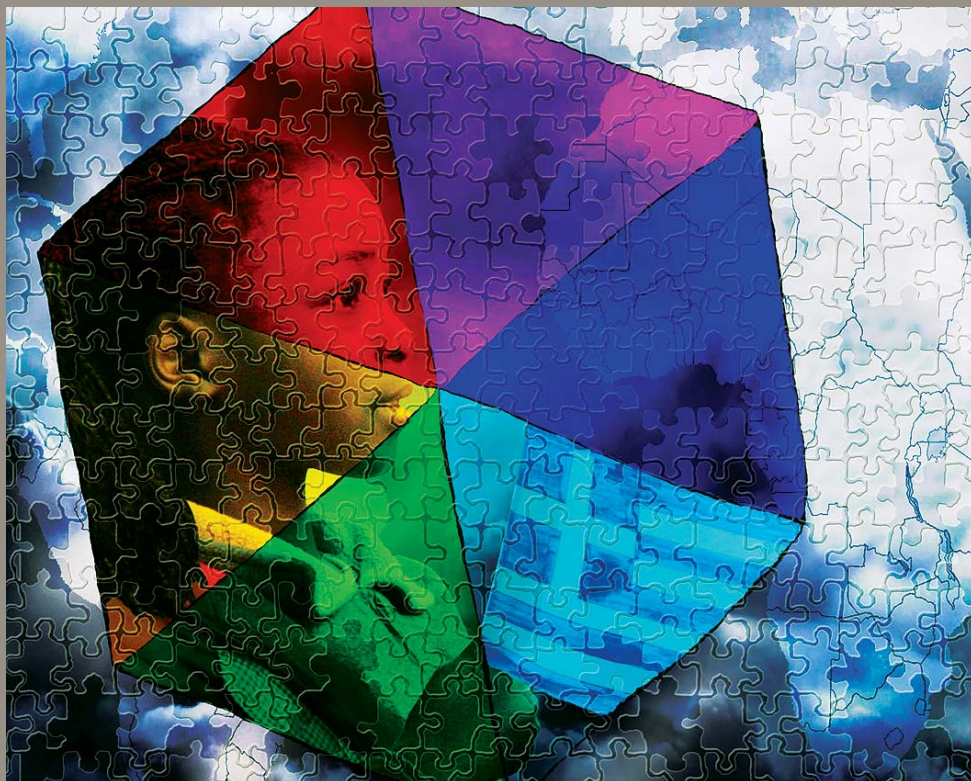
(ιστ) Άρθρο "Fighting for a new Homeland" στο online περιοδικό SPIEGEL, 19 Οκτ 2007, <http://www.spiegel.de/international/world/0,1518,512384,00.html>.

(ιζ) Άρθρο "German army set to open ranks to foreigners" στο BBN World News, 3 Φεβ 2011, <http://bbnworldnews.com/newspost/german-army-set-to-open-ranks-to-foreigners/>

(ιη) Julia Preston, άρθρο "U.S. military to recruit temporary visa holders with offer of citizenship" στους The New York Times, 5 Νοε 2009, <http://www.nytimes.com/2009/02/15/world/americas/15ihtmilitary.4.20199128.html?scp=1&sq=military%20to%20recruit%20temporary%20visa%20holders%20with%20offer%20of%20citizenship&st=cse>.

(ιθ) Lisa Alley "A Diverse Fighting Force", U.S Department of State, Bureau of international Programs, 13 Φεβ 2008, <http://www.america.gov/st/peopleplace-english/2008/February/20080307161519ebyeessedo0.1961481.html>.

(κ) GRAEME WILSON "UK Army is a foreign legion" 27 Δεκ 2007, The Sun newspaper http://www.thesun.co.uk/sol/homepage/news/article_623015.ece.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Τχης (ΥΠ) Μιχαήλ Γεώργιος αποφοίτησε από τη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων το 1994 ως Ανθλγός Υλικού Πολέμου. Είναι απόφοιτος όλων των Σχολών ΥΠ και της Σχολής Διοίκησης και Επιτελών (ΣΔΙΕΠ).

Έχει υπηρετήσει σε Μονάδες ΥΠ, στη Διεύθυνση Υλικού Πολέμου του ΓΕΕΦ καθώς και στο Τμήμα Προμηθειών του Υπουργείου Οικονομικών. Είναι κάτοχος πτυχίου Αγγλικής Γλώσσας GCE και πτυχίου ECDL στους Η/Υ. Προήχθη στο βαθμό του Τχη στις 01 Ιουλίου 2008.

"Πως επηρεάζονται οι Βαλκανικές ισορροπίες και σχέσεις από την ανάδειξη της πολυπολικής παγκόσμιας τάξης και της προσπάθειας της Τουρκίας να μετατραπεί σε περιφερειακή δύναμη"

Περίληψη Διατριβής του Τχη (ΠΖ) Αγγελή Νικόλαου (8ης ΕΣ ΑΔΙΣΠΟ)

Εισαγωγή

Ο Σερ Χάλφορντ Τζ. Μάκιντερ (Sir Halford Mackinder) αποτέλεσε έναν από τους σύγχρονους της Γεωπολιτικής επιστήμης περί της "καρδιάς της γής" (heartland) και της "περιμέτρου" (rimland) αυτής. Η θεωρία του επιβεβαιώθηκε από τους δύο Παγκόσμιους Πολέμους με βασικό πρωταγωνιστή τη Γερμανία. Η περιοχή των Βαλκανίων αποτελεί επίσης μέρος του Κρηπιδώματος, της θεωρίας του Νίκολας Σπάικμαν (Nicholas J. Spykman), ο οποίος δήλωσε ότι "όποιος ελέγχει το Κρηπίδωμα (rimland) ελέγχει την Ευρασία, όποιος ελέγχει την Ευρασία ελέγχει το πεπρωμένο του κόσμου". Σύμφωνα με τον Τούρκο Καθηγητή και Υπουργό Εξωτερικών της Τουρκίας (2008 -) Αχμέτ Νταβούτογλου η γεωπολιτική αξία των Βαλκανίων προκύπτει από το γεγονός ότι αποτελούν τη βασική ζώνη, η οποία εκτείνεται από τις στέπες της Ευρασιατικής ηπείρου προς τη Μεσόγειο. Η Βαλκανική χερσόνησος συνεχίζει και σήμερα να αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα πεδία αντιπαράθεσης των Μεγάλων Δυνάμεων και περιοχή που επηρεάζονται τα συμφέροντα τους έστω και αν δεν γειτνιάζουν με αυτή. Οι τάσεις αυτές περιπλέκονται ακόμη περισσότερο με την προσπάθεια εμφάνισης νέων δυνάμεων ικανών να διαταράξουν την κατανομή ισχύος στην περιοχή για άλλη μια φορά δια μέσου της θρησκευτικής, οικονομικής, στρατιωτικής και πολιτικής προβολής τους, όπως η Τουρκία.

Βαλκάνια

Προσδιορισμός Βαλκανικής

Χερσόνησος της ΝΑ Ευρώπης ορίζεται Βόρεια από το Δούναβη και τον παραπόταμο του Σάβο, Ανατολικά από τον Εύξεινο Πόντο, το Βόσπορο, την Προποντίδα (θάλασσα του Μαρμαρά), τον Ελλήσποντο (στενά των Δαρδανελλίων) και το Αιγαίο Πέλαγος. Νότια από τη Μεσόγειο Θάλασσα, Δυτικά από την Αδριατική Θάλασσα και το Ιόνιο Πέλαγος και συμπεριλαμβάνει τη Βουλγαρία, την Ευρωπαϊκή Τουρκία, την Ελλάδα, την Αλβανία και τις Χώρες της πρώην Γιουγκοσλαβίας. Ωστόσο η βαλκανική χερσόνησος

περιλαμβάνει και εδάφη που βρίσκονται βόρεια αυτών των φυσικών ορίων όπως τα πρώην Γιουγκοσλαβικά εδάφη, τη Ρουμανία και τις περιοχές βόρεια και δυτικά του Σάβου.

Ιστορική Αναδρομή των Βαλκανίων

Η σημασία της περιοχής των Βαλκανίων ως κομβικού χώρου ανάπτυξης πολιτισμών, εμπορικών και οικονομικών ανταλλαγών, ήταν και είναι μεγάλη, διότι η περιοχή αποτελεί τη "γέφυρα" μεταξύ Ευρώπης και Ασίας. Η ιστορία των Βαλκανίων ξεκινάει από την Ελλάδα και την άνοδο του Κρητικού πολιτισμού τον 18 αιώνα π.Χ. Την κλασική Ελληνική εποχή θα διαδεχθεί η Μακεδονική δυναστεία, η οποία θα εξαπλωθεί Ανατολικά, προς την Αίγυπτο και τον Ινδό ποταμό. Η Ρώμη κυριαρχεί από το 146 π.Χ. μέχρι το 330 μ.Χ. και στη συνέχεια δημιουργείται το Βυζάντιο (330-476 μ.Χ.). Οι Σλάβοι (527-565 μ.Χ.), εγκαθίστανται στα Βαλκάνια με αποτέλεσμα το βόρειο και δυτικό τμήμα της χερσονήσου να ξεφύγει από την εξουσία του Βυζαντίου. Οι εμφανιζόμενοι Οθωμανοί Τούρκοι κατέκτησαν τα απομεινάρια της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας στις αρχές του 14ου αιώνα. Μετά το 1354 μ.Χ. κυριάρχησαν στα Βαλκάνια και τελικά εκπόρθησαν την Πόλη το 1453 μ.Χ. Από το 1453 μ.Χ. μέχρι το 1821 μ.Χ. η περιοχή αυτή αποτέλεσε μέρος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και κάθε στοιχείο προόδου που προϋπήρχε από την εποχή της Βυζαντινής εξαφανίστηκε. Η Ελλάδα το 1821 ξεκινά την απελευθέρωση της και μέχρι το 1908 οι Βαλκανικές χώρες θα αποκτήσουν την εθνική ανεξαρτησία τους. Ο Β' Βαλκανικός πόλεμος (1913), που πυροδοτήθηκε από τη διαμάχη Ελλήνων και Βουλγάρων για την κατοχή της Θεσσαλονίκης, έληξε με τη Συνθήκη του Βουκουρεστίου (Ιούλιος 1913) που όριζε τα σύνορα της Ελλάδας στην κορυφή του Μπέλες και στις εκβολές του Νέστου. Μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου τα Βαλκάνια διήνυσαν μια εποχή χωρίς γενικευμένες συρράξεις. Το 1991 διεξήχθη ο πόλεμος μεταξύ Γιουγκοσλαβίας και Σλοβενίας, στη συνέχεια ο Σερβοκροατικός πόλεμος (1991-1995) και η διενέργεια του βομβαρδισμού της Γιουγκοσλαβίας από τα Νατοϊκά αεροσκάφη (1999), με στόχο την προστασία των Αλβανών του Κοσσυφοπεδίου από τις μαζικές εθνοκαθάρσεις του τότε προέδρου της Μιλόσεβιτς.

Ενεργειακά Δίκτυα στα Βαλκάνια

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια έντονη δραστηριότητα στην περιοχή των Βαλκανίων και κυρίως στις οδεύσεις αγωγών πετρελαίου και φυσικού αερίου. Η διοχέτευση των μεγάλων ενεργειακών αποθεμάτων πετρελαίου και φυσικού αερίου στην περιοχή της Κασπίας και των χωρών της κεντρικής Ασίας παράλληλα με τις

Ρωσικές προσπάθειες διείσδυσης στην Ευρώπη δια μέσου της περιοχής αυτής, εμπλέκουν τις Βαλκανικές χώρες και κυρίως την Τουρκία προκειμένου να γίνουν διακινητές υδρογονανθράκων. Η περιοχή των Βαλκανίων ως κομβικό σημείο αποτελεί το πεδίο ανταγωνισμού των Μεγάλων Δυνάμεων για τον έλεγχο των οδών αυτών. Επίσης τεράστιες ποσότητες υδρογονανθράκων μεταφέρονται από τα Ρωσικά λιμάνια στον Εύξεινο Πόντο προς το Αιγαίο και τη Μεσόγειο δια μέσου των στενών των Δαρδανελίων επιβεβαιώνοντας τη γεω-

πολιτική αξία των "στενών" προσδίδοντας ιδιαίτερη στρατηγική αξία στην Τουρκία, η οποία τα ελέγχει. Επίσης μια νέα διάσταση που στο μέλλον θα επηρεάσει τις σχέσεις των χωρών στα Βαλκάνια θα είναι αυτή της πυρηνικής ενέργειας.

Πολιτικο - Στρατιωτικές Συνεργασίες της Τουρκίας με τα Βαλκανικά Κράτη

Πέραν των συμφωνιών που απορρέουν από τη συμμετοχή των κρατών της Βαλκανικής με τη συμμετοχή τους στους Διεθνείς Οργανισμούς, έχει αναπτυχθεί ένα πλέγμα διμερών και πολυμερών συμφωνιών, οι οποίες προσπαθούν να επηρεάσουν τις μελλοντικές εξελίξεις είτε με την απλή υπογραφή τους αλλά και σε μερικές περιπτώσεις και με την εφαρμογή τους. Κύριος πρωταγωνιστής τη τελευταία περίοδο αποτελεί η Τουρκία. Κατά την περίοδο 1990 -1994¹ όταν τα Τίρανα συνεργάζονταν στενά με το Βελιγράδι, ο αλβανικός στρατός ήταν εξοπλισμένος και εκπαιδευμένος σύμφωνα με τις γιουγκοσλαβικές προδιαγραφές. Στη συνέχεια η ρήξη με τη Γιουγκοσλαβία και η σύσφιξη σχέσεων με την ΕΣΣΔ έφερε δραματικές αλλαγές στη διαμόρφωση της στρατηγικής της. Η προσέγγιση της Κίνας από την Αλβανία ήταν αποτέλεσμα του φόβου της Αλβανίας απέναντι στην Σοβιετική Ένωση. Η νέα προσέγγιση είχε σημαντικές επιπτώσεις για την αμυντική στρατηγική της Αλβανίας, αφού αυτή υιοθέτησε πολλές από τις στρατιωτικές αντιλήψεις της. Η Τουρκία συνάπτει με την Αλβανία το Δεκέμβριο 1990 στρατιωτική συνεργασία που απέβλεπε στην εκπαίδευση των αξιωματικών του Αλβανικού στρατού. Από το 1991² μέχρι το 2006 η Τουρκία έχει δαπανήσει για την ανασυγκρότηση των Αλβανικών δυνάμεων περί τα 120 εκατομμύρια δολάρια. Υπάρχει στενή συνεργασία στην προσφορά τεχνογνωσίας, οικονομικής ενίσχυσης, αναβάθμιση και ανάπτυξη της ναυτικής βάσεως στην Αυλώνα και του Αλβανικού στρατιωτικού αεροδρομίου στο Κούτσεβο. Στη δεκαετία του '90 η Τουρκία και η ΠΓΔΜ υπέγραψαν συμφωνίες περιορισμένης εκτάσεως με ποιο σημαντική αυτή του 1998 με την παραχώρηση από την Άγκυρα είκοσι (20) αεροσκαφών F-5 σε μια προσπάθεια της Τουρκίας να ενισχύσουν την ΠΓΔΜ και να έρθουν σε επαφή με

1. Παρατηρητήριο Βαλκανίων "Αλβανία", ΙΣΤΑΜΕ, Ανδρέας Παπανδρέου, Αθήνα, Ιούλιος 2000, σελ. 55

2. Μάξη Ι.Θ "Η Τούρκικη διπλωματία στα Βαλκάνια : Νέες Διαμορφούμενες Αμυντικές Συνεργασίες (Εισήγηση από τη Διημερίδα ΑΔΙΣΠΟ, 15 - 16 Φεβ. 2006), Διακλαδική Επιθεώρηση Τεύχος 6ο, 2008, σελ. 4

οπλικά συστήματα δυτικού τύπου. Πρόσφατα το 2005 στις επαφές που είχαν οι δύο χώρες υπήρξε συμφωνία παραχώρησης στρατιωτικής βοήθειας ύψους 1 εκατομμυρίων δολαρίων και τέθηκαν τα ζητήματα της εκπαίδευσης ανωτέρων στελεχών της ΠΓΔΤΜ από την Τουρκία και τη συμμετοχή τμημάτων Τούρκικων ειδικών δυνάμεων στην εκπαίδευση των αντίστοιχών της ΠΓΔΤΜ. Μέχρι σήμερα η Τούρκικη βοήθεια προς τα Σκόπια ανέρχεται στα 13 εκατομμύρια ευρώ. Στη Βουλγαρία η Τουρκική επιρροή είναι ιδιαίτερα έντονη στο πολιτικό επίπεδο αφού το Κίνημα για τα Δικαιώματα και τις Ελευθερίες (ΚΔΕ) συμμετέχει στην κυβέρνηση κατέχοντας θέσεις υπουργών, υφυπουργών στο Κοινοβούλιο και στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και φυσικά στο στρατιωτικό τομέα. Από το 2002 η Τουρκία και Βουλγαρία διεξάγουν από κοινού στρατιωτικά γυμνάσια σε Βουλγαρικό έδαφος, δραστηριοποιούνται και έχουν συγκροτήσει Κοινή Ναυτική Δύναμη (με τη συμμετοχή της Ρουμανίας, Ουκρανίας, Γεωργίας, Ρωσίας) και στην από κοινού παραγωγή αμυντικού υλικού(διόπτρες νυχτερινής οράσεως και συστημάτων επικοινωνίας, μηχανές τεθωρακισμένων κ.α.). Από το 2004 οι δύο χώρες συνεργάζονται στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας, της αντιμετώπισης ασύμμετρων απειλών και στις ειρηνευτικές επιχειρήσεις. Το μεγαλύτερο δίλλημα που αντιμετωπίζει η βουλγαρική αμυντική πολιτική είναι³ ότι η συγκεκριμένη πολιτική λόγω οικονομικών ανεπαρκειών και των στρατηγικών ανακατατάξεων δεν μπορεί να δώσει προτεραιότητα στον αμυντικό της τομέα. Κατά συνέπεια, μετά το 1990, παρατηρείται μια σημαντική μείωση των Βουλγαρικών στρατιωτικών δαπανών, όπως και ένας δραματικός περιορισμός της παραγωγής της αμυντικής δραστηριότητας. Η Βουλγαρία βρίσκεται σε μια ευαίσθητη περιοχή με έντονη αντιπαράθεση (ιδίως λόγω των τοπικών υπερδυνάμεων Ελλάδας- Τουρκίας).

3. Παρατηρητήριο Βαλκανίων "Βουλγαρία", ΙΣΤΑΜΕ, Ανδρέας Παπανδρέου, Αθήνα, Φεβρουάριος 1999, σελ. 35

Πολιτιστικοί Δεσμοί - Θρησκευτικές Μειονότητες

α. Τη χρονιά της πτώσης του τοίχους του Βερολίνου, ο Φράνσις Φουκογιάμα, πολιτικός επιστήμονας, μίλησε για "το τέλος της ιστορίας" και την οριστική νίκη του Δυτικού καπιταλιστικού μοντέλου έναντι του Ανατολικού σοσιαλιστικού. Ο πόλεμος των ιδεών τελείωσε. Το μέλλον του κόσμου διαγράφεται σε μια παγκόσμια τάξη ειρηνόφιλων εθνών, όπου οι διαφωνίες θα έχουν πλέον να κάνουν με την επίλυση οικονομικών και τεχνικών προβλημάτων. Μερικά χρόνια αργότερα, ο γνωστός,

επίσης πολιτικός επιστήμονας, Σάμιουελ Χάντινγκτον, παρουσίασε μια διαμετρικά αντίθετη ερμηνεία υποστηρίζοντας πως ο κόσμος δεν οδηγείται προς μια ιδεολογική συνοχή. Αντίθετα, πιστεύει πως τείνει προς περαιτέρω διάσπαση που την προκαλεί η "σύγκρουση των πολιτισμών", Υποστηρίζοντας ότι οι μεγάλες αντιπαραθέσεις θα έχουν ως ταυτότητα την πολιτισμική ταυτότητα. Η τελευταία περιλαμβάνει τον τρόπο σκέψης μιας ομάδας ανθρώπων, τις αξίες, ήθη και έθιμα, γλώσσα, θεσμούς, που παρά τις μεταβολές και

προσαρμογές που υφίστανται, είναι σε τελική ανάλυση κάτι το δεδομένο και αμετάβλητο. Το έθνος-κράτος παραμένει η κυρίαρχουσα δομή και μορφή οργάνωσης, οι μεγάλες συγκρούσεις πολιτικής και συμφερόντων που θα ξεσπάσουν θα είναι ανάμεσα στις μεγάλες πολιτισμικές ενότητες που υπάρχουν στον κόσμο. Θα ξεσπάσουν τόσο σε τοπικό επίπεδο ανάμεσα σε διαφορετικές εθνικές και θρησκευτικές κοινότητες όσο και σε διεθνές επίπεδο ανάμεσα στις σχηματιζόμενες συμμαχίες εθνών για κοινή δράση.

β. Ο Α. Νταβούτογλου αναφέρει στο βιβλίο του Στρατηγικό Βάθος ότι "η βάση της πολιτικής επιρροής της Τουρκίας στα Βαλκάνια είναι τα Οθωμανικά κατάλοιπα που είναι μουσουλμανικές κοινότητες"⁴, κατονομάζοντας στη συνέχεια αυτές τις κοινότητες ως μουσουλμανικές και Τούρκικες μειονότητες που διαβιούν στη Βουλγαρία, στην Ελλάδα, στη Μακεδονία⁵, στο Σατζάκ (επαρχία της Σερβίας), στο Κοσσυφοπέδιο και στη Ρουμανία. Επίσης "οι δύο βραχυπρόθεσμοι και μεσοπρόθεσμοι στόχοι της εξωτερικής, πολιτικής της Τουρκίας στα Βαλκάνια είναι η ισχυροποίηση της Βοσνίας και της Αλβανίας μέσα σε ένα πλαίσιο σταθερότητας και δημιουργίας ενός **διεθνούς νομικού πλαισίου** που θα θέσει υπό την προστασία του τις **εθνικές μειονότητες** της περιοχής"⁶. Η εν συνεχεία αναφορά για τη "**νομιμότητα της επέμβασης στην Κύπρο**", η οποία έγινε δυνατή, όπως αναφέρει ο συγγραφέας, μέσα από ένα τέτοιο νομικό πλαίσιο δίνει άλλη διάσταση στο στρατηγικό όραμα της Τουρκίας. Εμμέσως πλην σαφώς αποτυπώνεται η επιθυμία

4. Αχμέτ Νταβούτογλου, "Το Στρατηγικό Βάθος. Η Διεθνής Θέση της Τουρκίας", Εκδόσεις Ποιότητα, 2010, σελ. 200

5. Ο συγγραφέας του βιβλίου εννοεί την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας

6. Αχμέτ Νταβούτογλου, ό.π., σελ. 200.

υιοθέτησης από την Τουρκία μιας στρατιωτικής επέμβασης στις προαναφερόμενες περιοχές για την προστασία αυτών των μειονοτήτων. Αξίζει όμως να σημειωθεί ότι παρά τις μερικές αναφορές για τους μουσουλμάνους της Υπερκαυκασίας είναι μάλλον αδύνατο να οικειοποιηθεί το αυτό το θρησκευτικό στοιχείο. Τα Ευρασιατικά Βαλκάνια δεν είναι εντός των δυνατοτήτων της Τουρκικής Εξωτερικής πολιτικής είναι περιοχή που απαιτεί μεγάλη ισχύ προκειμένου να έρθει αντιμέτωπη με τον Ρωσικό παράγοντα.

γ. Λέγοντας μειονότητα εννοούμε μια "ομάδα ανθρώπων που συνδέονται μεταξύ τους ως προς την καταγωγή, τα πιστεύω ή τη συμπεριφορά, αλλά διαφοροποιούνται ως προς τα ίδια χαρακτηριστικά από το ευρύτερο σύνολο στο οποίο ανήκουν"⁷. Στη θεωρία αλλά και σε πολλά κείμενα εμφανίζονται υποκατηγορίες της έννοιας μειονότητα. Όροι όπως φυλετική, θρησκευτική, εθνική, εθνοτική, πολιτιστική και γλωσσική αποτελούν τους συνηθέστερους χαρακτηρισμούς για τον προσδιορισμό μιας μειονότητας. Οι πόλεμοι το 1991 και το 2001 οδήγησαν τους πληθυσμούς των πρώην Γιουγκοσλαβικών χωρών σε μια σχεδόν αναγκαστική μετανάστευση και σε μερικές περιπτώσεις σε βίαιους εκτοπισμούς. Υπάρχουν ακόμη χώρες όπως η ΠΓΔΜ και η Σερβία (Κοσσυφοπέδιο) οι οποίες αποτελούν χώρες στις οποίες το Αλβανικό στοιχείο διαδραματίζει σημαντικό ρόλο και στην περίπτωση που αυτό κινηθεί μαζικά προς μια ένωση με την Αλβανία τότε πιθανόν τα σύνορα των Βαλκανίων θα επαναχαραχθούν. Η Τουρκία στην περίπτωση αυτή επιθυμεί να διαδραματίσει διαμεσολαβητικό ρόλο για την ειρηνική διευθέτηση και τη διαφύλαξη της ενότητας της ΠΓΔΜ⁸, διαφορετικά "η συνεργασία της Ελλάδας με το κράτος των Σκοπίων θα καταστεί εκ των πραγμάτων αναγκαία"⁹. Βασική προϋπόθεση στην υλοποίηση της στρατηγικής της Τουρκίας είναι η εξασφάλιση της εσωτερικής ασφάλειας, της διατήρησης της πολιτισμικής ταυτότητας και η ενδυνάμωση των οικονομικών, κοινωνικών υποδομών και της επικοινωνίας¹⁰ των "οθωμανικών καταλοίπων"¹¹. Στα "οθωμανικά κατάλοιπα ανήκουν και οι μουσουλμάνοι της Βοσνίας, οι οποίοι μαζί με τους αλβανούς μουσουλμάνους αποτελούν το "εξισορροπητικό υποκείμενο της περιοχής"¹² για τη Γερμανία, ΗΠΑ και Ρωσία.

Βαλκανικές Χώρες και Διεθνείς Οργανισμοί

Οργανισμός του Βορειοατλαντικού Συμφώνου

α. Ο Οργανισμός του Βορειοατλαντικού Συμφώνου (NorthAtlanticTreatyOrganization - NATO) συγκροτήθηκε στις 4 Απριλίου 1949 με την υπογραφή του Συμφώνου του Βορείου Ατλαντικού. Κατά τη διάρκεια

7. Μπαμπινιώτης Γ., ό.π., σελ.1067

8. Αχμέτ Νταβούτογλου, ό.π., σελ. 481

9. Παναγιώτης Κονδύλης, "Θεωρία του Πολέμου", Θεμέλιο, β' Έκδοση 1999,σελ.387

10. Αχμέτ Νταβούτογλου, ό.π., σελ. 478

11. Αχμέτ Νταβούτογλου, ό.π., σελ. 478

12. Αχμέτ Νταβούτογλου, ό.π., σελ. 475

του ψυχρού Πολέμου το NATO διασφάλισε την ειρήνη στην Ευρώπη παράλληλα με την εδαφική ακεραιότητα των κρατών μελών του με σκοπό την προστασία της Δυτικής Ευρώπης από ενδεχόμενη στρατιωτική επίθεση από τη Σοβιετική Ένωση και τους συμμάχους της (Χώρες του Οργανισμού του Συμφώνου της Βαρσοβίας). Με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και τη διάλυση των κομμουνιστικών καθεστώτων δεν υπάρχει πλέον πιθανότητα τέτοιας επίθεσης δημιουργείται λοιπόν το ερώτημα για ποιο λόγο το NATO βρίσκεται στα Βαλκάνια και για ποιο λόγο οι μεγάλες δυνάμεις πιέζουν για την επέκταση του NATO όταν η "σοβιετική απειλή" δεν υπάρχει; Από τις 11 χώρες των Βαλκανίων, τέσσερις (4) χώρες (Ελλάδα, Βουλγαρία, Ρουμανία, Κροατία) ανήκουν στην ΕΕ και επτά (7) χώρες στο NATO. Το "Γερmano-Αμερικανικό σχέδιο" επέμβασης στην πρώην Γιουγκοσλαβία δημιούργησε κράτη ασταθή με το πρόσχημα του εκδημοκρατισμού τους. Τα αποτελέσματα των ενεργειών αυτών και οι δράσεις των ΗΠΑ και της Γερμανίας δεικνύουν τους λόγους. Χώρες όπως η Σλοβενία, η Κροατία και η Βοσνία - Ερζεγοβίνη βρίσκονται υπό τη σφαίρα επιρροής της Γερμανίας, το Κοσσυφοπέδιο επηρεάζεται λιγότερο από τη Γερμανική παρουσία και περισσότερο από τις ΗΠΑ. Με αυτό τον τρόπο η Σερβία των 7,5 εκατομμυρίων κατοίκων δεν έχει άμεση πρόσβαση στην Αδριατική και απέκτησε έμμεσα η Γερμανία. Παράλληλα δεν απέχει μακριά η δημιουργία της Μεγάλης Αλβανίας συμπεριλαμβανομένου και του Κοσσυφοπεδίου της ΠΓΔΜ και του Μαυροβουνίου εκμεταλλευόμενη το αλβανικό στοιχείο που υπάρχει στις περιοχές αυτές.

β. Η περιοχή των Βαλκανίων βρίσκεται στη δυτική πλευρά μιας ευαίσθητης περιοχής για τα ενεργειακά της αποθέματα και αυτή δεν είναι άλλη από την περιοχή της Κασπίας Θάλασσας. Ο Ζ. Μπρζίνσκι την ονομάζει "Ευρασιατικά Βαλκάνια". Όπως επίσης οι περιοχές της Βαλκανικής Χερσονήσου δεν έχουν σταθεροποιηθεί πλήρως. Πέραν της εδραίωσης πολιτικών συστημάτων που δημιουργούν σταθερότητα, είναι απαραίτητη η κοινωνική, πολιτισμική οικονομική και στρατιωτική σταθερότητα, η οποία στη Βοσνία - Ερζεγοβίνη, τη Σερβία, την Αλβανία, και την ΠΓΔΜ δεν έχει επιτευχθεί πλήρως. Παράλληλα υπάρχουν χώρες οι οποίες δεν έχουν ενταχθεί στο NATO και εξακολουθούν να μην έχουν επιλύσει θέματα με γειτονικές χώρες οι οποίες συμμε-

τέχουν στο NATO (Σερβία και Ουγγαρία με τη μειονότητα των Ούγγρων στη Βοϊβοδίνα, ΠΓΔΜ και Αλβανία με τη μειονότητα στη Στρούγκα και το Κίτσεβο). Στην τελευταία τριάδα χωρών ο Τουρκικός παράγων παρουσιάζει καταλυτικό ρόλο για την "ένταξη" αυτών στη σφαίρα επιρροής της. Το κενό ισχύος που δημιουργήθηκε στα Βαλκάνια με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου δεν έχει καλυφθεί πλήρως και οι ανταγωνισμοί στο ενεργειακό πολιτισμικό και στρατιωτικό πεδίο δεν

δημιουργούν περιβάλλον ασφαλείας. Η Τουρκία¹³ επιθυμεί να έχει το ρόλο του "στρατηγικού εταίρου" στο NATO και όχι ως μια "επικουρική στρατηγική πηγή" συνεισφέροντας στα πλαίσια του NATO. Η διεύρυνση του NATO αλλά και της ΕΕ προς Ανατολάς με τη συμμετοχή νέων μελών μειώνει κατά κάποιο τρόπο τη "διπλωματική βαρύτητα" της Τουρκίας δεδομένου ότι το NATO δεν θα εξαρτάται μόνο από την Τουρκία. Η "NATOϊκή πολιτική"¹⁴ της Τουρκίας πρέπει να είναι εναρμονισμένη με την ανάπτυξη μιας "αυτούσιας στρατηγικής Ανατολικής Ευρώπης και Βαλκανίων" δίδοντας έτσι στην Τουρκία να έχει δικαίωμα λόγου στα ευρωπαϊκά πράγματα και να μη είναι σύμμαχος δεύτερης διαλογής. Ο προβληματισμός της Τουρκίας με τα Βαλκάνια είναι ο τυχόν δημιουργούμενος Σερβοελληνικός συνασπισμός και πολύ περισσότερο το ενδεχόμενο συνεργασίας της Βουλγαρίας με το συνασπισμό αυτό και τις δράσεις των χωρών αυτών μέσα στα πλαίσια του NATO. Στην περίπτωση περιθωριοποίησης της ενδέχεται να αναγκάσει την Τουρκία και τη Ρωσία να "συνάψουν στενότερες μελλοντικές σχέσεις"¹⁵, παράλληλα με τη σύναψη στενότερων σχέσεων με τη Ρουμανία.

Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

Μετά το τέλος του Α' ΠΠ, τέθηκε σε ισχύ, μαζί με τη συνθήκη των Βερσαλλιών στις 10 Ιαν 1920, το καταστατικό της Κοινωνίας των Εθνών (ΚΤΕ). Τον Αύγουστο του 1941 ο πρόεδρος των ΗΠΑ Φραγκλίνος Ρούζβελτ και ο πρωθυπουργός της Αγγλίας Ουϊνστον Τσόρτσιλ συναντήθηκαν πάνω σε ένα πολεμικό πλοίο στον Ατλαντικό ωκεανό και συνέταξαν κοινή δήλωση τη γνωστή με το όνομα "χάρτης του Ατλαντικού", με την οποία χαράχτηκε το γενικό περίγραμμα του ΟΗΕ. Στις 24 Οκτωβρίου 1945 μετά τη λήξη του Β' ΠΠ συμπληρώθηκαν οι όροι επικυρώσεως του χάρτη των ΗΕ οπότε και τέθηκε σε ισχύ. Το άρθρο 1 του καταστατικού χάρτη των ΗΕ, αναγράφει ότι, οι σκοποί του ΟΗΕ είναι η "διατήρηση της διεθνούς ειρήνης" η εφαρμογή της "ισότητας των λαών" η "αυτοδιάθεση" τους, και η επίλυση "διεθνών προβλημάτων οικονομικής, κοινωνικής, πολιτιστικής, και ανθρωπιστικής φύσεως". Οι αρχές που διέπουν τον καταστατικό χάρτη των ΗΕ διατυπώνονται στο άρθρο 2. Αναφέρεται η αρχή του "ειρηνικού διακανονισμού των διεθνών διαφορών", η αρχή της "απαρχής συνδρομής" η αρχή της "μη επεμβάσεως του οργανισμού σε ζητήματα εσωτερικής δικαιοδοσίας των κρατών-μελών". Η παγκόσμια δράση του ΟΗΕ και αντίθετη με την τελευταία αρχή έμμεσα σκιαγραφείται στην αρχή της υποχρεώσεως του οργανισμού "να εξασφαλίζει ότι τα κράτη που δεν είναι μέλη του, θα ενεργούν σύμφωνα με τις αρχές του οργανισμού, εφόσον αυτό είναι αναγκαίο για την τήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας". Οι δύο βασικές παράμετροι που οδήγησαν στα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας του για την επέμβαση στα Βαλκάνια

13. Α. Νταβούτογλου ό.π.,σελ. 362

14. Α. Νταβούτογλου ό.π.,σελ. 363

15. Α. Νταβούτογλου ό.π.,σελ. 369

βασικά προέκυψαν από τις προαναφερόμενες αρχές. Θα πρέπει όμως να επισημανθεί ότι τα εργαλεία των αρχών, τα οποία κατά γενική ομολογία παρουσιάζουν αντιθέσεις δημιουργούν και νέες αντιθέσεις όπως παραδείγματος η εξυπηρέτηση των εθνικών συμφερόντων στο διεθνή χώρο χάριν άσκησης πιέσεων από τα μέρη που συνδράμουν με μέσα και οικονομικές επενδύσεις στις ενέργειες του ΟΗΕ. Γεγονός βέβαια αποτελεί ότι τα τεκταινόμενα μέσα σε ένα εθνικό χώρο μπορούν να επηρεάζουν το διεθνές σύστημα και ανάλογα απαιτείται και η επέμβαση της διεθνούς κοινότητας. Τα κράτη κατά τον J. Mearsheimer¹⁶ ενεργούν μέσω θεσμών και ωφελούνται από αυτούς. "Όμως τα κράτη του συστήματος δημιουργούν και διαμορφώνουν θεσμούς προκειμένου να διατηρήσουν αν όχι να αυξήσουν, το μερίδιό τους επί της παγκόσμιας ισχύος". Οι ΗΠΑ έχουν τέτοια ισχύ, η οποία επηρεάζει τα ζητήματα τα οποία κρίνει ότι είναι σημαντικά. Αν δεν ικανοποιηθούν τα αιτήματα τους μέσω των θεσμών τότε απλά αγνοούν το θεσμό και κάνουν αυτό που επιτάσσει το δικό τους εθνικό συμφέρον. Το δόγμα Νταβούτογλου είναι ξεκάθαρο: Το παγκόσμιο status quo, όπως εκφράζεται από την ιεραρχία των χωρών ακόμη και εντός του ΟΗΕ και του Συμβουλίου Ασφαλείας, αντανakλά τον κόσμο μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Είναι δηλαδή μια εξαιρετικά απαρχειωμένη πραγματικότητα, που πρέπει να αλλάξει. Παρ' όλα αυτά το 2008 η Τουρκία είχε συνεισφέρει περί τα 17.514.021 δολάρια για τις ανάγκες του ΟΗΕ και εξελέχθη (με 151 ψήφους) ως μη μόνιμο μέλος του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών για τη διετία 2009-2010. Το γεγονός προκάλεσε αρκετές αντιδράσεις για το πώς "επιβραβεύεται" μια χώρα, η οποία παραβιάζει ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας και της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών που αφορούν την Κυπριακή Δημοκρατία.

Πολιτική των Μεγάλων Δυνάμεων

Εξωγενής Χώρος Βαλκανίων

Ο John J. Mearsheimer¹⁷ εξηγεί ότι "οι μεγάλες δυνάμεις ανταγωνίζονται μεταξύ τους για ισχύ και επιδιώκουν ηγεμονία" Τα κράτη τα οποία έχουν επαρκή πλούτο και πληθυσμό για να είναι μεγάλες δυνάμεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο είναι βασικά πέντε: η Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γερμανία, η Ιταλία και η Ρωσία με κύριους και βασικούς ανταγωνιστές τη Γερμανία και τη Ρωσία, οι οποίοι διαθέτουν δυνητικά στρατιωτικές δυνάμεις. Η Ρωσία το 2007 είχε ενεργό στρατό που έφθανε στα 1.027.000 άτομα με δυνατότητα να φτάσει στα 20 εκατ. με την χρήση εφεδρων ενώ η Γερμανία 245.702 άτομα με δυνατότητα να ενισχυθεί με 161.812 άτομα από την εφεδρεία. Από την άλλη πλευρά η Κίνα με ένα ενεργό στρατό περίπου των 2,3 εκατ. ατόμων διαθέτει την ικανότητα να διαδραματίσει ενεργό ρόλο στην περιοχή αν και εφόσον το επιθυμήσει. Η Τουρκία των 71 εκατ. κατοίκων διαθέτει ένα στρατό των 512.850 ατόμων με δυνατότητα να ανακαλέσει στην ενεργό υπηρεσία 378.700 άτομα. Αυτό που παρατηρείτε στην περιοχή των Βαλκανίων είναι ποια στρατιωτική ισχύς θα επικρατήσει και τι θα γίνει εάν οι ΗΠΑ θελήσουν να αποσύρουν την "προστασία" τους από την Ευρώπη και τα Βαλκάνια. Στην πραγματικότητα εκτός

16. John J. Mearsheimer "Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων", Εκδόσεις Ποιότητα, 5η Έκδοση, Αθήνα 2009, σελ. 700

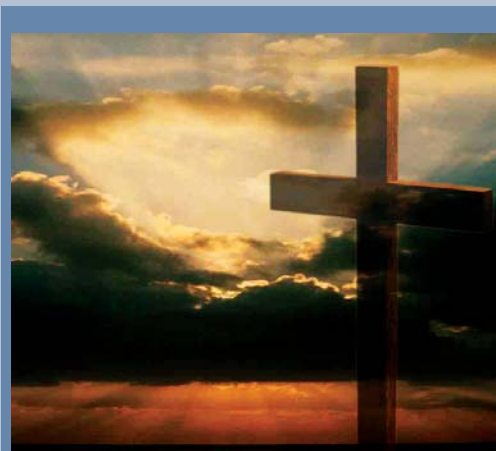
17. John J. Mearsheimer, ό.π., σελ. 78

από τη Ρωσία δεν υπάρχει άλλη δύναμη, η οποία να μπορέσει να λειτουργήσει ως εξισορροπιστής ισχύος στα Βαλκάνια πλην του NATO και των ΗΠΑ. Στην αντίθετη περίπτωση η σύγκρουση της Ρωσίας με έναν άλλο δυνητικό ηγεμόνα είναι βεβαία. Η Τουρκία από την πλευρά της με νέα διπλωματική εξωτερική πολιτική προσπαθεί να διαδραματίσει ηγετικό ρόλο στα Βαλκάνια από τη στιγμή που θεωρεί ότι διαθέτει τα μέσα παράλληλα με τη πολιτική της ήπιας ισχύος προκειμένου να μην δημιουργήσει συγκρουσιακές καταστάσεις και τετελεσμένα που θα οδηγήσουν σε ακραίες καταστάσεις απέναντι στην πολιτική αυτή. Σίγουρα ο στόχος της Τουρκίας να εμφανισθεί ως "μεγάλη δύναμη" στην περιοχή των Βαλκανίων, έχει δυσκολίες αφενός μεν διότι η Τουρκία στερείται στρατηγικών δυνάμεων (πυρηνικά, στρατηγικά μεταφορικά σε αέρα και θάλασσα, στρατηγικά πληροφοριακά συστήματα) και αφετέρου οι οικονομικοί δείκτες που υπάρχουν δεν δικαιολογούν τέτοια προοπτική βραχυπρόθεσμα.

Γεωπολιτικές Δράσεις ΕΕ - Ρωσίας - ΗΠΑ - Κίνας

α. Ευρωπαϊκή Ένωση

Ο Σάμιουελ Χάντιγκτον αναφέρει χαρακτηριστικά ότι ο Ψυχρός Πόλεμος ξεκίνησε με την κατασκευή του Σιδηρού Παραπετάσματος, το οποίο διαίρεσε την Ευρώπη πολιτικά και ιδεολογικά. Μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου εξαφανίστηκε η ιδεολογική διαίρεση της Ευρώπης και εμφανίστηκε η διαίρεση αυτής με βάση το θρησκευτικό στοιχείο (από τη μία πλευρά ο Δυτικός Χριστιανισμός και Ορθόδοξος Χριστιανισμός, Ισλάμ από την άλλη). Τα Βαλκάνια αποτελούν ένα πεδίο οικονομικού ανταγωνισμού πέντε βασικών ευρωπαϊκών κρατών, της Ρωσίας, της Γερμανίας, της Ιταλίας, της Γαλλίας και του Ηνωμένου Βασιλείου. Τελευταία έρχεται να προστεθεί και η Τουρκία. Οι ανισορροπίες ισχύος που έχουν οι χώρες αυτές παράλληλα με τον ανταγωνισμό των βασικών κρατών θα μπορούσαν να οδηγήσουν την περιοχή προς μια νέα διαμόρφωση των Βαλκανικών συνόρων. Έτσι η ΕΕ στο πλαίσιο της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης υπέρ των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων, συνάπτει εταιρικές σχέσεις με την Αλβανία, τη Βοσνία και Ερζεγοβίνη, την Πρώην

Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, τη Σερβία και το Μαυροβούνιο, συμπεριλαμβανομένου και του Κοσσυφοπεδίου, όπως ορίζεται στην απόφαση 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών. Στην πραγματικότητα όμως εκτιμάται ότι η ΕΕ επεκτείνεται Ανατολικά παράλληλα με το ΝΑΤΟ με την ασφάλεια που επιτυγχάνεται με τη δράση του. Η ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ διέρχεται μέσα από την εκπλήρωση των κριτηρίων που έχει θεσπίσει η ΕΕ. Παρά όμως το χρονικό διάστημα που έχει παρέλθει η ΕΤΠ στην τελευταία ανακοίνωση της αναμένει αποτελεσματικές πολιτικές και συνταγματικές μεταρρυθμίσεις από την Τουρκία, οι οποίες θα φέρουν τη χώρα πιο κοντά στα διεθνή και ευρωπαϊκά πρότυπα, επισημαίνει δε ότι είναι περιορισμένες οι πρόοδοι της χώρας όσον αφορά τα ζητήματα της καταπολέμησης της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος. Επιπλέον, η ΕΤΠ εκφράζει την αποδοκιμασία της για το γεγονός ότι τα πρότυπα της ΕΕ σε θέματα πολιτισμικής και θρησκευτικής πολυμορφίας, σεβασμού και προστασίας των μειονοτήτων, καθώς και ισότητας των γυναικών στην πολιτική ζωή δεν τηρούνται πλήρως και υποστηρίζει ότι πρέπει να ληφθούν τα απαιτούμενα νομικά και πρακτικά μέτρα.

β. Ρωσία

Η νέα στρατηγική εθνικής ασφαλείας της Ρωσικής ομοσπονδίας αναφέρει ότι "μακροπρόθεσμα, η Ρωσία θα προσπαθήσει να αξιοποιήσει τις διεθνείς σχέσεις και τις αρχές του διεθνούς δικαίου, για να εξασφαλίζει την αξιόπιστη και ισότιμη ασφάλεια των κρατών. Για την προστασία των εθνικών της συμφερόντων η Ρωσία στα πλαίσια του διεθνούς δικαίου, θα πραγματοποιήσει μια λογική και ρεαλιστική εξωτερική πολιτική που αποκλείει τη δαπανηρή αντιπαράθεση, περιλαμβανομένης μιας νέας κούρσας εξοπλισμών. Ο ΟΗΕ, θεωρεί τη Ρωσία ως κεντρικό στοιχείο του σταθερού συστήματος των διεθνών σχέσεων, με βάση το σεβασμό, την ισότητα και την αμοιβαία επωφελή συνεργασία μεταξύ των χωρών. Η Ρωσία θα ενισχύσει τη συνεργασία σε πολυμερείς μορφές, όπως η Ομάδα των Οκτώ (G-8), η Ομάδα των Είκοσι (G-20), η ομάδα των χωρών Ρωσίας-Ινδίας-Κίνας (RIC), της ομάδας των χωρών Βραζιλίας-Ρωσίας-Ινδίας-Κίνας (BRIC), καθώς και το πλεονέκτημα των άλλων άτυπων διεθνών οργανισμών". Ενώ παράλληλα οι περιοχές στις οποίες θα επικεντρωθεί η προσοχή της διεθνούς πολιτικής εκτιμά ότι θα είναι οι περιοχές για την κατοχή των πηγών ενέργειας, "όπως η Μέση Ανατολή, η Θάλασσα του Μπάρεντς άλλα μέρη της Αρκτικής, η λεκάνη της Κασπίας Θάλασσας και της Κεντρικής Ασίας. Αρνητικές επιπτώσεις για τη διεθνή κατάσταση σε μεσοπρόθεσμη βάση θα συνεχίσει να έχει η κατάσταση στο Ιράκ στο Αφγανιστάν, οι συγκρούσεις στη Μέση Ανατολή, σε αρκετές χώρες της Νότιας Ασίας της Αφρικής και στην Κορεατική Χερσόνησο"¹⁸. Επίσης δεν μπορεί να αποκλεισθεί η επίλυση των προβλημάτων δια της στρατιωτικής βίας στην περίπτωση που παραβιασθεί η υπάρχουσα ισορροπία δυνάμεων. Θα παραμείνει όμως αναπάντητο το ερώτημα ποιά θα ήταν η στάση της Ρωσίας αν σήμερα ο αγωγός πετρελαίου Πύργος - Αλεξανδρούπολη ήταν σε λειτουργία και εμφανίζονταν το σχέδιο "Βαριοπούλα".

18. <http://www.scrf.gov.ru/documents/99.html>, Εθνική Στρατηγική Ασφαλείας της Ρωσικής Ομοσπονδίας, άρθρο, 13

γ. ΗΠΑ

Αν και ο Ψυχρός Πόλεμος έχει τελειώσει η περιοχή των Βαλκανίων δεν έχει χάσει τη γεωστρατηγική της σημασία για τις ΗΠΑ. Εξακολουθεί να διαδραματίζει το ρόλο της περιοχής ανασχέσεως προς τις προσπάθειες της Ρωσίας για έξοδο προς τις θερμές θάλασσες, παράλληλα με το ρόλο της προκεχωρημένης περιοχής βάσεως για την περιοχή των Ευρασιατικών Βαλκανίων (την περιοχή πέριξ της Κασπίας Θάλασσας) και της Μέσης Ανατολής. Τα Βαλκάνια είναι μια περιοχή από την οποία μπορούν να ελεγχθούν τα τρία στενά της Μεσογείου (Γιβραλτάρ, Δαρδανέλια και Σουέζ με προέκταση το Ανατολικό κέρας της Αφρικής). Παράλληλα η περιοχή υποβοηθά τις δυνάμεις του NATO και του Ηνωμένου Βασιλείου που βρίσκονται αναπτυγμένες στην Ανατολική Λεκάνη της Μεσογείου. Η παρουσία των ΗΠΑ συνεχίζεται μέχρι και σήμερα στην περιοχή των Βαλκανίων μετά την επέμβαση του NATO στην πρώην Γιουγκοσλαβία, ενώ η αναγκαιότητα δημιουργίας αεροπορικών βάσεων στη μεσόγειο αναδείχθηκε στις εκστρατείες των συμμάχων κατά το Β' ΠΠ στη Βόρειο Αφρική και την Ιταλία. Αυτές οι αεροπορικές βάσεις πρέπει να υποστηρίζονται από χερσαίες που βρίσκονται στην ηπειρωτική πλευρά της Μεσόγειου. Στην πραγματικότητα μια μεγάλη δύναμη σαν τις ΗΠΑ που επιθυμεί να διαδραματίζει ενεργό ρόλο στη διεθνή σκηνή δεν μπορεί να είναι ανέτοιμη να αντιδράσει ή να αιφνιδιασθεί από ενέργειες άλλων δυνάμεων. Οι ενέργειες προβολής ισχύος κατά την ειρηνική περίοδο δεν διαφέρουν κατά την περίοδο που διεξάγονται επιχειρήσεις.

δ. Κίνα

"Το 1967 η **Αλβανία** αυτοανακηρύχθηκε στο πρώτο αθεϊστικό κράτος στον κόσμο, αντανάκλαση της κινεζικής πολιτιστικής επανάστασης του Μάο. Έκλεισαν όλες οι εκκλησίες και τα τζαμιά και με Διάταγμα του 1975 επέβαλε την

αντικατάσταση των θρησκευτικών ονομάτων με "λαϊκά"¹⁹. Το 2009 η Κίνα²⁰ και η **Σερβία** υπέγραψαν μια συμφωνία "στρατηγικής συνεργασίας" και εξαγγέλθηκαν κινεζικά έργα ύψους άνω του ενός δισεκατομμυρίου ευρώ όταν το ΑΕΠ της χώρας δεν υπερέβαινε τα 30 δισεκατομμύρια ευρώ με άκρως ευνοϊκούς όρους δανειοδότησης. Σχέσεις επίσης έχουν ανεπτυχθεί και με το **Μαυροβούνιο** των 600.000 κατοίκων, με τη χορήγηση δανείου 47 εκατομμυρίων ευρώ για την αγορά κινεζικών πλοίων. Σημαντικές επενδύσεις έχουν γίνει και στην Ελλάδα στο λιμάνι του Πειραιά ενώ Κινέζικα προϊόντα έχουν κάνει την παρουσία τους στις αγορές των Βαλκανίων. Ο Πρωθυπουργός της **Τουρκίας** κ. Ερντογάν σε δήλωση του τον Οκτ. 2010 ανέφερε "πως ο όγκος των εμπορικών συναλλαγών μεταξύ των δύο χωρών ανέρχεται στα 17 δισ. δολάρια και ότι στόχος είναι η αύξηση των συναλλαγών στο ύψος των 50 δισ. δολαρίων το 2015 και σε αυτό των 100 δισ. δολαρίων το 2020". Σημαντικό γεγονός όμως αποτελεί ότι στις εμπορικές συναλλαγές των χωρών θα χρησιμοποιούνται τα νομίσματα των χωρών τους (Τουρκική Λίρα και το Κινέζικο Γουάν) και όχι το δολάριο το οποίο είναι η βασική επιλογή στις περισσότερες διεθνείς εμπορικές συναλλαγές, καθώς και το βασικό νόμισμα στα αποθέματα ξένου συναλλάγματος της Κίνας. Το στρατηγικό μήνυμα όμως, είναι η θέληση του Πεκίνου να δείξει το πόσο μακριά εκτείνεται η επιρροή του, ενώ συγχρόνως η Τουρκία επιδεικνύει τη δυνατότητα προβολής των δυνατοτήτων της σε τόπους που απέχουν αρκετά από εκεί όπου εντοπίζονται τα άμεσα γεωστρατηγικά της συμφέροντα. Οι κοινές στρατιωτικές ασκήσεις Τουρκίας - Κίνας θα μπορούσαν να σηματοδοτήσουν νέες εξελίξεις στο πλαίσιο του NATO καθώς οι ασκήσεις αυτές πραγματοποιήθηκαν σε "NATOϊκό εναέριο χώρο".

Εναλλακτικές Κοσμοθεωρίες με Στρατηγικό Βάθος

Σκοπός Τούρκικης Προβολής Ισχύος

α. Η Τουρκική εξωτερική πολιτική το 2002 άρχισε να παρουσιάζεται με "νέο όραμα" λαμβάνοντας υπόψη το γεωγραφικό της προσδιορισμό και τα ιστορικά της στοιχεία. Κατά την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου η Τουρκία εξυπηρετούσε σε μεγάλο βαθμό τα συμφέροντα του NATO λειτουργώντας ανασχετικά απέναντι στο σοβιετικό επεκτατισμό παράλληλα με μια δυτικότροπη προσέγγιση, η οποία ικανοποιούσε την Κεμαλική επιταγή του εκσυγχρονισμού του κράτους συνάμα με μια αποστροφή των αραβόφωνων και μουσουλμανικών κρατών. Με την κατάρρευση του διπολισμού η Τουρκία σημείωνε σημαντικούς δείκτες ανάπτυξης με ποσοστό άνω του 9% και με στρατιωτικές δυνατότητες ανάλογες των σημερινών. Οι συνθήκες που επικρατούσαν στα Βαλκάνια οδήγησαν τον τότε πρωθυπουργό της Τουρκίας Τουργκούτ Οζάλ, όπου προερχόταν από μια μετριοπαθή πτέρυγα του πολιτικού Ισλάμ, να ενισχύσει την περιφερειακή, οικονομική, πολιτιστική, και πολιτικο-στρατιωτική παρουσία της Τουρκίας. Παρουσιάζοντας συγχρόνως το "Ισλαμικό Τόξο" με ηγεμονικές βλέψεις, να εκτείνεται από την Αδριατική μέχρι το Σινικό Τείχος, από τη Μέση Ανατολή και τον

19. Σπυρίδων Σφέτας, "Η Νοτιοανατολική Ευρώπη από το τέλος του πρώτου παγκοσμίου πολέμου μέχρι την πτώση του Κουμμουνισμού" (1918-1992) - Όψεις των διαβαλκανικών σχέσεων στον 20ό αιώνα. σελ. 261-262

20. Γιώργος Δελαστίκ, "Η Κίνα εισβάλλει στα Βαλκάνια" <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=11826&subid=2&pubid=10396998>

Καύκασο, μέχρι τα Βαλκάνια και την Κεντρική Ασία. Η σημερινή προσέγγιση της Τουρκίας και με τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνεται τον ρόλο της δεν διαφέρει από την ιδεολογία του Τουργκούτ Οζάλ. Οι ανακατατάξεις στη Μέση Ανατολή, στα Βαλκάνια και η προσέγγιση από την Τουρκία των Αραβόφωνων κρατών που επιχειρείται, προβάλλει τη χώρα ως τη μεγάλη περιφερειακή δύναμη σταθεροποίησης με βασικό σύνθημα τα "μηδενικά προβλήματα με τις γειτονικές χώρες". Οι συχνές επισκέψεις στις Βαλκανικές χώρες (Αλβανία - Βοσνία - Ερζεγοβίνη ΠΓΔΜ), οι οποίες έχουν σημαντικό αριθμό μουσουλμανικών μειονοτήτων αποτελούν μέρος της διπλωματικής πολιτικής της Τουρκίας.

β. "Η σημερινή Τουρκία διαθέτει από τη σκοπιά της ιστορίας, της γεωγραφίας, του πληθυσμού και του πολιτισμού μια ριζωμένη υποδομή που θα της επιτρέψει τη συνολική ικανότητα ισχύος της σε πραγματική ισχύ"²¹. Την ισχύ αυτή θα μπορέσει να την αναπτύξει στις **"εγγύς χερσαίες περιοχές"**²² (Βαλκάνια - Μέση Ανατολή - Καύκασος) στις **"εγγύτερες θαλάσσιες περιοχές"** (Εύξεινος Πόντος - Αδριατική Ανατολική Μεσόγειος - Ερυθρά Θάλασσα - Περσικός Κόλπος - Κασπία Θάλασσα) με σκοπό να της δοθεί η δυνατότητα να αναπτυχθεί στις **"εγγύτερες ηπειρωτικές περιοχές"** (Ευρώπη - Βόρεια Αφρική - Νότια Ασία - Κεντρική και Ανατολική Ασία). Θεωρώντας ότι διαθέτει τέτοια ισχύ όπου εντάσεις με την Ελλάδα και τη Συρία να παρομοιάζονται με χώρες "μεσαίων βαρών"²³ με τις οποίες ένας "παλαιστής βαρέων βαρών" μπορεί πάρα πολύ εύκολα να αγωνισθεί αλλά είναι εμπόδια στην εκμετάλλευση του μεγίστου των δυνατοτήτων της. Η πρόταση της Άγκυρας είναι η "άσκηση πολιτικών αφ' υψηλού" προς τα "υποδεέστερα στοιχεία".

Τουρκία παράγων σταθερότητας της Ν - Α Ευρώπης

α. Στο βιβλίο του ο Ζ. Μπρζεζινσκι (Zbigniew Brzezinski) αναφέρει ότι "η Τουρκία σταθεροποιεί την περιοχή της Μαύρης Θάλασσας, ελέγχει την πρόσβαση από τη Μεσόγειο Θάλασσα, εξισορροπεί τη Ρωσία στην περιοχή του Καυκάσου, εξακολουθεί να προσφέρει ένα αντίδοτο για το μουσουλμανικό φονταμενταλισμό και χρησιμεύει ως το νότιο σημείο αγκύρωσης για το ΝΑΤΟ. Μια αποσταθεροποιημένη Τουρκία θα ήταν πιθανό να απελευθερώσει περισσότερη βία στα νότια Βαλκάνια, καθώς διευκολύνει την επιβολή του Ρώσικου ελέγχου επί των νέων ανεξάρτητων κρατών του Καυκάσου"²⁴. Τα κράτη που επιθυμούν να

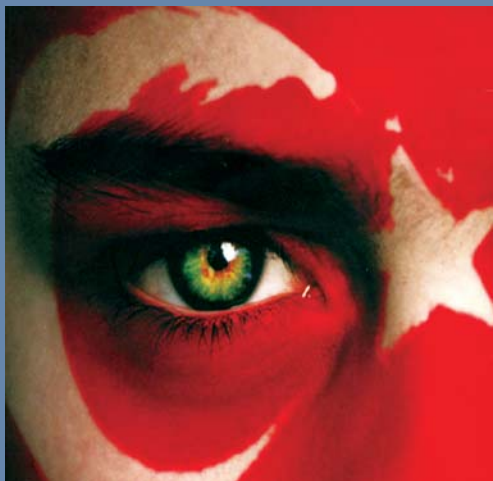
21. Α. Νταβούτογλου ό.π.,σελ. 823

22. Α. Νταβούτογλου ό.π.,σελ. 193 & 301

23. Α. Νταβούτογλου ό.π.,σελ. 235

24. Zbigniew Brzezinski, "The Grand Chessboard", April, 1997 σελ. 25.

διαδραματίσουν ηγεμονικό ρόλο, αλλά και να ενταχθούν - καταταχθούν στις μεγάλες δυνάμεις προσπαθούν να αποκτήσουν **περιφερειακή κυριαρχία** η οποία συνοδεύεται και από την προσπάθεια εμποδίσσης ανάληψης ηγεμονίας από άλλη χώρα. Όμως η μη αντίδραση των πραγματικά Μεγάλων Δυνάμεων στην

προσπάθεια περιφερικής κυριαρχίας της Τουρκία μπορεί να δικαιολογείται: πρώτον διότι κρίνουν ότι η Τουρκία δεν μπορεί επί του παρόντος να διαδραματίσει τέτοιο ρόλο μη θιγόμενες με τις παρούσες πολιτικές της και δεύτερον ίσως προσπαθούν να αποδώσουν στην Τουρκία ένα ρόλο στη Βαλκανική με τον οποίο δεν θα θίγονται τα συμφέροντα τους και φυσικά επιθυμεί και η ίδια. Η "κατασκευή Ισλαμικών δημοκρατιών Τουρκικού τύπου" βοηθούν στην προσπάθεια αυτή, αλλά την απομακρύνουν από τις προσπάθειες ένταξης της στην ΕΕ. Η Τουρκία μέσα από το σύγγραμμα "Στρατηγικό Βάθος", εμφανιζόμενη: πρώτων ως χώρα που πρέπει να ερωτάται για

τα τεκταινόμενα εντός της ΕΕ και παγκοσμίως, δεύτερον ως "συνεχιστής της οθωμανικής αυτοκρατορίας" μάλλον προβάλλει άλλο ρόλο απ' αυτόν επιτελούν σήμερα τα δημοκρατικά κράτη εντός της ΕΕ. Η ανάδειξη ηγεμονικών δοξασιών, οικονομικού πλούτου, στρατιωτικών δυνάμεων, οθωμανικής κουλτούρας και πολιτισμού, "αυτούσιας στρατηγικής Ανατολικής Ευρώπης και Βαλκανίων"²⁵, που βρίσκονται διάχυτα στο έργο "Στρατηγικό Βάθος", εκτιμάται ότι δεν συνάδουν με δημοκρατικά ιδεώδη, αρχών των Ηνωμένων Εθνών, προστασίας των μειονοτήτων, της αξιοπρέπειας, της ισότητας και της αλληλεγγύης των ατόμων μιας κοινωνίας. Τα τελευταία στοιχεία αναδεικνύονται για τα μουσουλμανικά στοιχεία που ανήκουν σε άλλες χώρες που προσπαθούν να σταθεροποιηθούν, ή αποτελούν δημοκρατικές χώρες εντεταγμένες σε διεθνείς οργανισμούς, χωρίς να γίνεται αναφορά για το εσωτερικό της Τουρκίας. Ο οραματισμός του Α. Νταβούτογλου δίδει πράγματι ελπίδα στον Τούρκο πολίτη που μελετά το βιβλίο για μια μεγάλη Τουρκία αλλά δεν δημιουργεί το ίδιο για έναν Αλβανό, Σέρβο, Βούλγαρο που βλέπει την Τουρκία να έρχεται ως "Οθωμανός" κατακτητής με δημοκρατικό προσωπείο να επιβάλλει το λόγο του στην χώρα του.

β. Οι χώρες της Βαλκανική δεν επηρεάζονται από την δράση της Τουρκίας με τον τρόπο που επηρεάζονται οι περιοχές του εγγύτερου ανατολικού περιβάλλοντος της, όπως η Σύρια, η Ιορδανία ή και η Σαουδική Αραβία. Η πολιτική των υδάτων στις περιοχές αυτές αποτελεί μοχλό πίεσης στην άσκηση της εξωτερικής πολιτικής. Το μουσουλμανικό στοιχείο ή διαφορετικά ο Ισλαμικός παράγοντας πράγματι αποτελεί κύριος δρώντας στα Βαλκάνια. Με τη μοναδική χώρα των Βαλκανίων με την οποία η στρατηγική της Τουρκίας έρχεται σε αντίθεση είναι η Ελλάδα και μερικώς η Σερβία. Η Τουρκία, η οποία παρουσιάζει μια πολιτική με μηδενικά προβλήματα

25. Αχμέτ Νταβούτογλου, ό.π.,σελ.363.

κάνει ακριβώς το αντίθετο αναγνωρίζοντας πρώτη (μαζί με τις ΗΠΑ) την ΠΓΔΤΜ με το όνομα "Μακεδονία" παράλληλα με την άμεση και έμμεση προσπάθεια αμφισβήτησης κυριαρχικών δικαιωμάτων της Ελλάδας.

Είναι χαρακτηριστικό ότι ο Α. Νταβούτογλου πέραν της αυθαίρετης ομαδοποίησης και τοποθέτησης των μουσουλμάνων των Βαλκανίων στην σφαίρα επιρροής της Τουρκία προτείνει την υιοθέτηση από τη χώρα του μιας "δυναμικής πολιτικής στα θέματα που αφορούν το μέλλον των μουσουλμανικών κοινοτήτων". Εφαρμογή μιας "δραστικής βαλκανικής πολιτικής, η οποία θα λαμβάνει υπόψη συνεχώς τους πολιτισμικούς ιστορικούς παράγοντες"²⁶ και τις "μεταφορές"²⁷, τη μελλοντική τους επέκταση προς ανατολικά, παράλληλα με την ενεργοποίηση των θαλάσσιων μεταφορών και τη διασφάλιση μιας κεντρικής θέσης στους σχηματισμούς οικονομικού και πολιτικού χαρακτήρα που θα σχηματισθούν στην περιοχή. Κατά αυτόν τον τρόπο η Τουρκία δεν θα χάσει την επιρροή που ασκεί στα Βαλκάνια από την Ελλάδα, η οποία μέσω του Πατριαρχείου του Φαναρίου που με τη μικρή ρωμαϊκή κοινότητα επιδιώκει να αποκτήσει οικουμενικό χαρακτήρα και της Ρωσίας, η οποία επιχειρεί να ασκήσει επιρροή στους ορθόδοξους Σλάβους στην περιοχή των Βαλκανίων και του Καυκάσου²⁸ με παράλληλα την απώλεια στηρίγματος λόγω των ελληνικών και ρωσικών διεκδικήσεων στα "στενά".

Φυσικά επισημαίνονται από τον συγγραφέα, πρώτον η προσεκτική παρακολούθηση των σχέσεων πρώτων μεταξύ Αλβανίας - ΠΓΔΤΜ με την Τουρκία να θέλει να αναλάβει ένα μεσολαβητικό ρόλο στην σταθεροποίηση των διμερών σχέσεων των χωρών αυτών παρά τις υποτιθέμενες πιέσεις²⁹ από τη Σερβία, Ελλάδα και Βουλγαρία. Δεύτερον η αποφυγή μιας περιφερειακής συμμαχίας μεταξύ της Σερβίας - Ελλάδας - Βουλγαρίας η οποία θα δημιουργήσει πιέσεις στην "στρατηγική ζώνη της Τουρκίας"³⁰. Τρίτον η ανάπτυξη των σχέσεων με την Ουγγαρία, Σλοβενία, Κροατία και κυρίως με τη Ρουμανία η οποία θα είναι η διέξοδος σε περίπτωση μη ευόδωσης των δύο πρώτων προσπαθειών.

γ. Φυσικά από τις πρώτες σελίδες του τελευταίου βιβλίου Εναλλακτικές Κοσμοθεωρίες, το οποίο χαρακτηρίζεται ως το "κοσμοθεωρητικό και φιλοσοφικό θεμέλιο του Νέο-Οθωμανισμού και πνευματική δεξαμενή των Νεότουρκων ισλαμιστών ηγετών"³¹, ο Αχμέτ Νταβούτογλου, προβάλλει την κουλτούρα του Ισλάμ και την αναβίωση του, περιγράφοντας μια πλήρη Ισλαμική κοσμοθεωρία όχι

26. Αχμέτ Νταβούτογλου, ό.π.,σελ.201.

27. Αχμέτ Νταβούτογλου, ό.π., σελ.202.

28. Αχμέτ Νταβούτογλου, ό.π.,σελ.201.

29. Αχμέτ Νταβούτογλου, ό.π.,σελ.481.

30. Αχμέτ Νταβούτογλου, ό.π.,σελ.482.

31. <http://www.ifestos.edu.gr>

συμπληρωματική της Δυτικής αλλά εναλλακτική αυτής παρουσιάζοντας σε όλο το βιβλίο τα πλεονεκτήματα που υπάρχουν σε αυτή τη θεωρία. Ενδεχομένως η Άγκυρα να θεωρεί ότι οι ΗΠΑ έχουν αποτύχει στην πολιτική τους για την αραβική προσέγγιση και αυτομάτως παρουσιάζεται η Τουρκία ως ικανός εταίρος να διασφαλίσει την ευρύτερη περιοχή. Η Τουρκία στη διπλωματική της εξωτερική πολιτική για την Τουρκία κάνει το αυτονόητο, χωρίς εσωτερική αντίδραση: δημιουργία στρατηγικού οράματος, εφαρμογή αυτού με εμφανή αποτελέσματα, έτσι ώστε το σύστημα να αποκτήσει εκ νέου δυναμική.

Γεωστρατηγικές Συνθέσεις

Σύνοψη

Η Τουρκία θα μπορούσαμε να πούμε ότι έχει επικεντρωθεί σε τέσσερις³² βασικούς αντικειμενικούς σκοπούς. Πρώτον επιδιώκει περιφερική ηγεμονία προσπαθώντας παράλληλα να εμποδίσει την ανάληψη ηγεμονίας στην περιφέρεια της από άλλη χώρα (βασικοί δρώντες η Ρωσία και η Ελλάδα) ή τη δημιουργία περιφερειακών βαλκανικών συμμαχιών. Δεύτερον προσπαθεί να μεγιστοποιήσει τον οικονομικό πλούτο της, τρίτον να μεγιστοποιήσει τις στρατιωτικές της δυνάμεις (Χερσαίες, Ναυτικές, Αεροπορικές) και τέλος να αποκτήσει πυρηνική υπεροχή. Η Τουρκία στην περίοδο που διανύουμε εφαρμόζει στρατηγικές προκειμένου να επιτύχει τους παραπάνω αντικειμενικούς σκοπούς αλλά μέχρι στιγμής και πλην του επί αιώνων δυνητικού ηγεμόνα στην περιοχή (Ελλάδα) δεν αντιμετωπίζεται "δίλημμα ασφαλείας" από τις άλλες Βαλκανικές Χώρες. Όπως επίσης πλην της άρνησης της ΕΕ μέχρι σήμερα για υποδοχή της στην ένωση, οι λοιπές χώρες της Ευρώπης δεν έχουν δείξει να επηρεάζονται από τις προσπάθειες αυτές σε τέτοιο βαθμό που να επηρεάζουν την πορεία της Τουρκίας (πλην της Ελλάδας και της Κύπρου). Επίσης η ρήση των μηδενικών προβλημάτων δεν έχει απήχηση αλλά και ούτε έχει δώσει στην Τουρκία τα προσδοκώμενα ωφέλη. Παρόλα αυτά όμως τα Βαλκάνια αποτελούν το Δυτικό μέρος της σφαίρας επιρροής που θέλει να δημιουργήσει η Τουρκία, με κύρια στοιχεία τον Ισλαμικό παράγοντα και τη δημιουργία εμπορικών σχέσεων με τις Βαλκανικές χώρες.

Γενικά Συμπεράσματα

Η γεωπολιτική ανάλυση η οποία παρουσιάζεται στο βιβλίο του Α. Νταβούτογλου "Στρατηγικό Βάθος" δημιουργεί ένα μίγμα των διατυπωθέντων κατά το παρελθόν γεωπολιτικών θεωριών καταβάλλοντας μια προσπάθεια γεωστρατηγική σύνθεσης που αναδεικνύει και προσπαθεί να επιβεβαιώσει την προτασόμενη πολιτική. Ένα χαρακτηριστικό μειονέκτημα όσο αφορά τις βλέψεις της Τουρκίας στην περιοχή των Βαλκανίων είναι ότι όλη η πολιτική αυτή εδράζεται από τις θεωρήσεις της περιόδου της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και μετά χωρίς να γίνεται εις βάθος αναφορά στη Ρωμαϊκή και Βυζαντινή περίοδο, με δεδομένο ότι ο οθωμανισμός στα Βαλκάνια δοκιμάσθηκε, πολεμήθηκε και αποκλείσθηκε. Η γεωπολιτική στρατηγική της Τουρκίας στην παρούσα περίοδο εδράζεται σε δύο από τους τέσσερις πυλώνες κατανομής ισχύος της συστημικής γεωπολιτικής

32. John J. Mearsheimer ό.π., σελ. 295

αναλύσεως: στον πολιτισμικό πυλώνα δια μέσου του Ισλαμικού παράγοντα και τον οικονομικό δια μέσου της ανάπτυξης του διαμετακομιστικού εμπορίου, των υποδομών, των μεταφορών εμπορικών προϊόντων και της μεταφοράς υδρογονανθράκων. Η Άγκυρα δεν παρουσιάζει τους άλλους δύο πυλώνες (πυλώνες της άμυνας και της πολιτικής), όχι σε σημείο όπως τους δύο πρώτους: οι οποίοι θα έδειχναν την πραγματική όψη της αρχής "των μηδενικών προβλημάτων" και θα χαρακτήριζαν την πολιτική της Τουρκίας ως άμεση παρέμβαση στα εσωτερικά των χωρών της Βαλκανικής. Η θεωρία της σημασίας της θαλάσσιας ισχύος του Άλφρεντ Μάχαν (Alfred T. Mahan)³³ συνδυάζεται προς όφελος της "χερσαίας Τουρκίας" με την έννοια της αύξησης του ζωτικού χώρου στο έργο του Φ. Ράτσελ (F. Ratzel). Η πολιτική της Τουρκίας παρουσιάζει αντιθέσεις, τοποθετώντας την στο κέντρο των Αραβικών (υποσύστημα Μέσης Ανατολής) και Βαλκανικών (υποσύστημα Βαλκανικής) περιοχών, οι οποίες η μεν πρώτη παρουσιάζει μουσουλμανικό πληθυσμό κατ' βάση (με τεράστιες όμως διαφορές), στη δε δεύτερη με "μουσουλμανικά στοιχεία" τα οποία ανήκουν σε δημοκρατικές κρατικές υποστάσεις. Σε καμία περίπτωση όμως δεν πρέπει να υποτιμηθεί η γεωστρατηγική αξία της Τουρκίας η οποία συνδυαζόμενη με την δημογραφία της και την αύξηση της οικονομικής και στρατιωτικής ισχύος θα επηρεάζει καταλυτικά το σύστημα των Βαλκανίων.

Προτάσεις

α. Η "Ισλαμοποίηση" των βαλκανικών μειονοτήτων με την προώθηση της "ούμα" ως βάση της ενότητας των βαλκανικών κοινωνιών δεν δύναται να γίνει αποδεκτή ως βάση για πολιτισμικούς θεσμούς στις Βαλκανικές χώρες. Η μοναδική Βαλκανική χώρα η οποία κατέχει γεωστρατηγική θέση και ικανή να λειτουργήσει ανασχετικά, στις νέο-οθωμανικές βλέψεις της Τουρκίας, με ιστορικό βάθος είναι η Ελλάδα. Η συχνή αναφορά στην Ελλάδα και στις δυνατότητες αυτής, στο βιβλίο "Στρατηγικό Βάθος" κάθε άλλο από "υποδεέστερο στοιχείο" την καθιστά.

β. Τα κράτη της Βαλκανικής δεν θα παραμείνουν αμέτοχα και παθητικοί δέκτες της διπλωματικής εξωτερικής πολιτικής της Τουρκίας. Οι ανακατατάξεις στο

33. Alfred T. Mahan, "The influence of the sea power upon history" 1660-1783.

εσωτερικό της Τουρκίας και η εδραίωση της νέας πολιτικής (πάλη μεταξύ του κοσμικού χαρακτήρα του κράτους και Ισλαμισμού) δεν έχουν οριστικοποιηθεί³⁴. Είναι χαρακτηριστικό, ο κυρίαρχος ρόλος που διαδραματίζει σε όλο το έργο του Α. Νταβούτογλου η Οθωμανική Αυτοκρατορία και όχι ο δρόμος που χάραξε για την Τουρκία ο Κεμάλ. Η Ελλάδα οφείλει να συνεχίσει να αναδεικνύει τη δική της γεωπολιτική σημασία στη ΝΑ Μεσόγειο και να συμμετέχει ενεργά στις διμερείς σχέσεις με τα Βαλκανικά κράτη με σκοπό την ενίσχυση της διαπραγματευτικής της θέσης. Θα πρέπει να συμβάλει στην πολιτική σταθερότητα των γειτονικών κρατών και στην προσπάθεια ένταξης αυτών σε διεθνείς οργανισμούς (κυρίως στην ενταξιακή πορεία της Τουρκίας). Η ενεργή διπλωματία με χώρες όπως η Σερβία, η Βοσνία - Ερζεγοβίνη, η Ρουμανία και το Κοσσυφοπέδιο μέσα από διεθνείς θεσμικές διαδικασίες θα βοηθήσουν στην εδραίωση της σταθερότητας και μείωσης των πιθανοτήτων ύπαρξης νέων περιφερικών συγκρούσεων στη Βαλκανική με ενδεχόμενο να [από] ρυθμίσουν την Τουρκική διπλωματία και αναδείξουν την πραγματική Τουρκία. Η προώθηση των σχέσεων με το Αζερμπαϊτζάν, τη Γεωργία και την Αρμενία μέσα από πολιτισμικές και πολιτικές επαφές των λαών, η αξιοποίηση των Ελληνοαλβανικών σχέσεων όχι μόνο σε θέματα χαμηλής πολιτικής αλλά και σε θέματα, που αφορούν την ενέργεια, την ελληνική μειονότητα στην Αλβανία και τις αμυντικές συνεργασίες, η προβολή του αξιόπιστου συνομιλητή θα μπορούσαν να ενδυναμώσουν τη θέση της Ελλάδος. Τέλος η ολοκλήρωση του αγωγού Πύργου - Αλεξανδρούπολης θα αυξήσει τη στρατηγική θέση της Ελλάδος και δεν δημιουργεί προβλήματα επιλογών (τυχών αρνητικές επιπτώσεις λόγω συνεργασίας με την Ρωσία) καθόσον δεν εξυπηρετούνται μόνο τα συμφέροντα της

34. Χαρακτηριστικό είναι ότι και στα δύο πρόσφατα βιβλία του Νταβούτογλου δεν αναφέρεται ο Κεμάλ και τον ρόλο που διαδραμάτισε στην Τουρκία.

ΕΕ αλλά και των ΗΠΑ (καθόσον η Ελλάδα αποτελεί μέλος του NATO), παράλληλα με την ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος για το ελληνικό στοιχείο της Ίμβρου και Τενέδου και την οριοθέτηση της ΑΟΖ.

Βιβλιογραφία

Βιβλία - Εγκυκλοπαίδειες

- α. Μαρκεζίνης Βασίλειος, "Μια νέα εξωτερική Πολιτική για την Ελλάδα", Εκδοτικός Οίκος Α.Α Λιβάνη, Αθήνα 2010.
- β. Μάζης Ιωάννης Θ. (Επιμ.- Διεύθυνση - Πρόλογος) - Ratzel F. "Ο Ζωτικός Χώρος" Εκδόσεις Προσκήνιο Άγγελος Σιδεράτος, Αθήνα 2001.
- γ. Μάζης Ιωάννης Θ. (Επιμ. - Διεύθυνση - Πρόλογος) - Spykman N., "Η Γεωγραφία της Ειρήνης", Geolab, Εκδόσεις Παπαζήσης Αθήνα 2004.
- δ. Μάζης Ιωάννης Θ. (Επιμ. - Διεύθυνση - Πρόλογος) "Γεωπολιτική Προσέγγιση ένα Νέο Ελληνικό Αμυντικό Δόγμα", Geolab, Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα 2006.
- ε. Μάζης Ιωάννης Θ. (Επιμ. - Διεύθυνση - Πρόλογος) - Sir Halford Mackinder, "Δημοκρατικά Ιδεώδη και Πραγματικότητα και άλλες Τρεις Εισηγήσεις" Geolab, Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα 2006.
- στ. Αχμέτ Νταβούτογλου, "Το στρατηγικό Βάθος. Η Διεθνή Θέση της Τουρκίας", Εκδόσεις Ποιότητα, 2010.
- ζ. Αχμέτ Νταβούτογλου, "Εναλλακτικές Κοσμοθεωρίες", Εκδόσεις Ποιότητα, 2011.
- η. Μπαμπινιώτης Γ., "Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας", Εκδόσεις Κέντρο Λεξικολογίας, Αθήνα 2002.
- θ. Τάτσης Νικόλαος Χ. "Κοινωνιολογία Κοινωνική Οργάνωση και Πολιτισμικές Διεργασίες" Τόμος Β', Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 1992.
- ι. Γεωστρατηγική, Τεύχος Μάιος - Αύγουστος 2007.
- ια. Samuel Huntington, "The Clash of Civilizations and the Remaking of the World Order" New York: Simon & Schuster, 1996
- ιβ. John J. Mearsheimer" Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων", Εκδόσεις Ποιότητα, 5η Έκδοση, Αθήνα, 2009
- ιγ. Zbigniew Brzezinski, "The Grand Chessboard", April, 1997
- ιδ. Παρατηρητήριο Βαλκανίων "Αλβανία", ΙΣΤΑΜΕ, Ανδρέας Παπανδρέου, Αθήνα, Ιούλιος 2000
- ιε. Παρατηρητήριο Βαλκανίων "ΠΓΔΜ", ΙΣΤΑΜΕ, Ανδρέας Παπανδρέου, Αθήνα, Φεβρουάριος 2000
- ιστ. Παρατηρητήριο Βαλκανίων "Βουλγαρία", ΙΣΤΑΜΕ, Ανδρέας Παπανδρέου, Αθήνα, Φεβρουάριος 1999
- ιζ. International Institute for Strategic Studies, "The Military Balance 1991-1992", 1991
- ιη. Παναγιώτης Κονδύλης, "Θεωρία του Πολέμου", Θεμέλιο, β' Έκδοση 1999
- ιθ. Σπυρίδων Σφέτας, "Η Νοτιοανατολική Ευρώπη από το τέλος του πρώτου παγκοσμίου πολέμου μέχρι την πτώση του Κουμμουνισμού" (1918-1992) - Όψεις των διαβαλκανικών σχέσεων στον 20ό αιώνα.

Περιοδικός Τύπος

Περιοδικό Ιστορία, Τεύχος 456, Ιούλιος 2006, Εκδοτικός Οίκος Πάπυρος

Διαδίκτυο

- α. <http://www.lib.utexas.edu> (Ιστοσελίδα Πανεπιστημίου του Τέξας

β.	http://www.instat.gov.al	(Texas) για χάρτες)
γ.	http://www.nsi.bg	(Στατιστική Υπηρεσία Αλβανίας)
δ.	http://www.dzs.hr	(Στατιστική Υπηρεσία Βουλγαρίας)
ε.	http://www.statistics.gr	(Στατιστική Υπηρεσία Κροατίας)
στ.	http://www.insse.ro	(Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδας)
ζ.	http://www.szs.sv.gov.yu	(Στατιστική Υπηρεσία Ρουμανίας)
η.	http://www.stat.si	(Στατιστική Υπηρεσία Σερβίας - Μαυροβουνίου)
θ.	http://www.fzs.ba	(Στατιστική Υπηρεσία Σλοβενίας)
ι.	http://www.stat.gov.mk	(Στατιστική Υπηρεσία Βοσνίας - Ερζεγοβίνης)
ια.	http://www.unece.org	(Στατιστική Υπηρεσία Της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας)
ιβ.	https://www.cia.gov	(Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών)
ιγ.	http://www.ifestos.edu.gr	(Κεντρική Υπηρεσία Πληροφοριών ΗΠΑ)
ιδ.	http://www.scrf.gov.ru	(Ιστοσελίδα του Καθηγητή Διεθνών Σχέσεων - Στρατηγικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών κ' Παναγιώτη Ήφαιστου.
ιε.	http://www.enet.gr	(Ιστοσελίδα της Ρωσικής Ομοσπονδίας).
ιστ.	http://www.novinite.com	(Ιστοσελίδα της Εφημερίδας Ελευθεροτυπία)
ιζ.	http://www.usun.state.gov	(Ιστοσελίδα Βουλγαρικού Πρακτορείου Ειδήσεων)
ιη.	http://www.eulex-kosovo.eu	(Ιστοσελίδα για τις αποστολές των ΗΠΑ στα ΗΕ)
ιθ.	http://europa.eu	(Ιστοσελίδα της Αστυνομίας που δρα στο Κοσσυφοπέδιο στα πλαίσια της ΕΕ)
κ	www.ethnos.gr	(Ιστοσελίδα της ΕΕ)
		(Ιστοσελίδα της Εφημερίδας Έθνος)

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Τχης Αγγελής Νικόλαος αποφοίτησε από τη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων το 1995 ως Ανθλγός Πεζικού. Είναι απόφοιτος όλων των Σχολείων ΠΖ, του Σχολείου συνοδών CFE και της Σχολής Διοίκησης και Επιτελών (ΣΔΙΕΠ). Έχει υπηρετήσει σε Μονάδες ΠΖ. Είναι κάτοχος πτυχίου Αγγλικής Γλώσσας Γ' βαθμού. Προήχθη στο βαθμό του Τχη τον Απρίλιο του 2009. Είναι έγγαμος και έχει δύο τέκνα.

Σεμινάριο της ΑΔΙΣΠΟ με Θέμα: “Το Καθεστώς του Μαχητή, του Άμαχου και του Αιχμαλώτου Πολέμου υπό το Πρίσμα των Σύγχρονων Ενόπλων Συρράξεων”

*"Και την ειωθυίαν αξίωσιν των ονομάτων ες τα έργα αντήλλαξαν τη δικαιοσύνη"
Για να δικαιολογήσουν τις πράξεις τους άλλαζαν ακόμα και τη σημασία των λέξεων¹
(Θουκυδίδης, μετ. Άγγελος Σ. Βλάχος)*

Εισήγηση του Τχη Κων/νου Κωστογλούδη (Σπουδαστή 9ης ΕΣ)

Εισαγωγή

Υπήρξαν φιλόσοφοι που θεώρησαν τον πόλεμο σαν κάτι το απόλυτα φυσικό. Ο Ηράκλειτος (544-484 π.Χ.) υποστήριζε ότι "Ο πόλεμος πάντων μεν πατήρ ἐστί, πάντων δε βασιλεύς, και τους μεν θεούς έδειξε, τους δε ανθρώπους τους μεν δούλους εποίησε, τους δε ελεύθερους". Σήμερα, που ο πόλεμος θεωρείται έγκλημα, η υιοθέτηση του όρου "Δίκαιο του Πολέμου", δημιουργεί την εύλογη απορία για το πώς μπορεί μια παράνομη κατάσταση να διέπεται από δίκαιο, καθώς στη συνείδηση των ανθρώπων ο πόλεμος, έχει μια θέση τελείως αντίθετη με την έννοια του δικαίου. Αυτή η εντύπωση, που θυμίζει οξύμωρο σχήμα, παραμερίζεται σταδιακά με τη συστηματική μελέτη του αντικειμένου και αφού διαπιστώσουμε, μέσω της Ιστορίας, την επιτακτική ανάγκη ύπαρξης δικαίου που θα διέπει ακόμα και τις ανώμαλες σχέσεις μεταξύ Κρατών². Άλλωστε, κατά τον Αριστοτέλη: "Στόχος του πολέμου είναι η ειρήνη"³.

Στο δοκίμιο που ακολουθεί, μετά από μία σύντομη ιστορική αναφορά των εθιμικών κανόνων που εφαρμόζονταν σε πολεμικές συγκρούσεις, θα εκτεθούν οι βασικές Αρχές του εθιμικού Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου (ΔΑΔ), στις οποίες βασίστηκαν οι Συμβάσεις, που ορίζουν το νομικό πλαίσιο των σύγχρονων ενόπλων συγκρούσεων. Θα αναφερθούν συνοπτικά οι Συμβάσεις αυτές, καθώς και οι έννοιες του μαχητή, του άμαχου και του αιχμάλωτου πολέμου. Στη συνέχεια, θα εξεταστούν οι έννοιες του "παράνομου" και "μη προνομιούχου" Μαχητή υπό το πρίσμα του ΔΑΔ, ενώ θα γίνει μία προσπάθεια να αναλυθεί το πώς οι ΗΠΑ ερμηνεύουν αυτούς τους όρους κατά την εφαρμογή τους στην περίπτωση των μελών της Αλ Κάιντα και των Αφγανών Ταλιμπάν. Στο τέλος του κειμένου, θα διατυπωθούν ορισμένες σκέψεις και συμπεράσματα σχετικά με το μέλλον του ΔΑΔ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α

Ιστορική Αναδρομή Εθιμικών Κανόνων Πολέμου⁴

Αρχαιότητα: Από την αρχαιότητα ακόμα, διαπιστώνουμε ότι εθιμικά εφαρμόζονταν κάποιες αρχές, οι οποίες βεβαιώνουν την ύπαρξη στην κοινή

1. Θουκυδίδου, Ιστορία του Πελοποννησιακού Πολέμου, Μετάφραση Άγγ. Βλάχου, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα 2003, Κεφ. Γ', 82, σελ 66.
2. Άρθρο του Αντιναυάρχου ε.α. Ήρα Στυλιανού Πολίτη, "Ο Πόλεμος, το Ήθις και το Ήθις", Περιοδικό "Προβληματισμοί", Τεύχος 52, Αθήνα 2009, σελ. 20.
3. Άρθρο, "Πόλεμος", Διαδίκτυο, <http://el.wikiquote.org/wiki/Πόλεμος>, 12 Μαρ 2012.
4. Διονύσης Σ. Γάγγας, "Το Καθεστώς των Αιχμαλώτων Πολέμου στο Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο", Εκδόσεις Ι. Σιδέρη, Αθήνα 2008.

συνείδηση της ανθρωπότητας, της πεποίθησης, ότι ακόμα και στον πόλεμο υπάρχει το περιθώριο για πράξεις ανθρωπισμού και καλοσύνης. Ο αρχαίος αιγυπτιακός πολιτισμός, για παράδειγμα, χαρακτηριζόταν από έναν ιδιαίτερο σεβασμό προς τον αντίπαλο. Στην Αρχαία Ελλάδα, εθιμικοί κανόνες υπήρχαν μόνο σε ότι αφορούσε στην συμπεριφορά των αντιπάλων κατά τη μάχη, παράβαση των οποίων συνιστούσε "ύβριν" κολαστέα από τους Θεούς⁵. Τον 5ο αιώνα, εμφανίζονται εθιμικοί κανόνες σε γραπτά ορισμένων συγγραφέων όπως ο Θουκυδίδης και ο Ευριπίδης. Οι κανόνες αυτοί είναι

αμφίβολο αν τηρούνταν στην πράξη. Φωτεινή εξαίρεση αποτελεί το παράδειγμα του Μεγάλου Αλεξάνδρου, του οποίου ο σεβασμός στη ζωή και την αξιοπρέπεια των εχθρών του, αποτέλεσαν κυρίαρχες αρχές της κατακτητικής του δράσης.

Οι Ρωμαίοι έδειχναν μία ανθρωπιστικότερη μεταχείριση στους εχθρούς που συνελάμβαναν, ειδικότερα στις μεταξύ τους συγκρούσεις. Κατά την περίοδο των Καρχηδονιακών Πολέμων, γινόταν ανταλλαγή των αιχμαλώτων ή απελευθέρωσή τους με λύτρα⁶, με γνώμονα πάντοτε το μέγιστο όφελος. Αργότερα, το 49 πΧ, όταν ο Ιούλιος Καίσαρας επέστρεψε στη Ρώμη από τους γαλατικούς πολέμους, άρχισε μία εμφύλια διαμάχη, της οποίας χαρακτηριστικό ήταν ο σεβασμός στους άμαχους και στον αντίπαλο, ίσως διότι με την ευρεία έννοια ήταν συμπολίτες, σίγουρα όμως λόγω της καλοσύνης και του ανθρωπισμού που χαρακτήριζαν τον Καίσαρα.

Ισλάμ - Ευρωπαϊκός Μεσσαίωνας: Στο Ισλάμ, το Ανθρωπιστικό Δίκαιο, αναλύεται λεπτομερώς στο Κοράνιο. Περιλαμβάνει θεμελιώδεις κανόνες για τον τρόπο συμπεριφοράς απέναντι στον αντίπαλο. Σημαντικότεροι κανόνες είναι, η απαγόρευση του βασανισμού και της θανάτωσης των εχθρών αιχμαλώτων, ότι οι άμαχοι δεν αποτελούν ποτέ στρατιωτικό στόχο και

ότι η αιχμαλωσία δεν αφαιρεί από τον αιχμάλωτο το καθεστώς του μαχητή, απλά του στερεί τη δυνατότητα να μάχεται. Ορισμένοι Ευρωπαίοι σχολιαστές

5. Χαρακτηριστικά, αναφέρεται στην Ιλιάδα ότι η φανέρωση από τον Απόλλωνα στον Πάρη, του αδύνατου σημείου του Αχιλλέα που του κόστισε τη ζωή, ήταν αποτέλεσμα της ασέλγειας του Αχιλλέα στο σώμα του νεκρού Έκτορα.

6. Μετά την Μάχη των Κανών το 217 πΧ, Ο Αννίβας πρότεινε την απελευθέρωση των Ρωμαίων αιχμαλώτων, αξιώνοντας λύτρα, τα οποία η Σύγκλητος θεώρησε ότι θα του προσέδιδαν τεράστιο οικονομικό πλεονέκτημα και αρνήθηκε την καταβολή τους, αφήνοντας τους αιχμάλωτους στην τύχη τους.

αναφέρουν περιπτώσεις ανθρωπιστικής συμπεριφοράς κατ' εφαρμογή των εντολών του Προφήτη κατά τη διάρκεια των Σταυροφοριών, όπως εκείνη του Σαλαντίν (Salah-al-Din), όταν κατέλαβε την Ιερουσαλήμ το 1187⁷.

Την ίδια εποχή στην Ευρώπη, εμφανίζεται σταδιακά η θρησκεία ως διαμορφωτής ενός νέου πλαισίου διεξαγωγής πολέμου. Ο εφαρμογή της έννοιας του "Δίκαιου Πολέμου" (jus ad bellum)⁸, επηρέασε αναπόφευκτα και το Δίκαιο του Πολέμου (jus in bello) και διαμόρφωσε έναν άγραφο "Κώδικα Ιπποσύνης". Υπήρξαν όμως και περιπτώσεις ακροτήτων, όπως για παράδειγμα η σφαγή των κατοίκων της Ιερουσαλήμ από τους Σταυροφόρους, το 1099 κατά την Α' Σταυροφορία⁹.

Ασία: Ο συνδυασμός τριών φιλοσοφικών αντιλήψεων, του Βουδισμού στην Ινδία, του Κομφουκιανισμού στην Κίνα και του Σίντο στην Ιαπωνία, δημιούργησε το Πνεύμα του Μπούσιντο (Bushido) που αναπτύχθηκε το 12ο αιώνα στην Ιαπωνία και περιελάμβανε την αρχή της ανθρώπινης συμπεριφοράς, τόσο ως προς τον αντίπαλο στη μάχη, όσο και ως προς τον άμαχο και αιχμάλωτο πολέμου¹⁰.

Πολλοί σημαντικοί φιλόσοφοι της κομφουκιανής σχολής, επικεντρώθηκαν ειδικότερα στην καλή μεταχείριση των αιχμαλώτων υποστηρίζοντας ότι "Η προστασία των αδύναμων είναι βασικός στρατιωτικός κανόνας" και ότι ένας από τους βασικούς στόχους της στρατηγικής είναι η επικράτηση της δικαιοσύνης και του ανθρωπισμού, ενώ όποιος σκοτώνει αιχμαλώτους είναι ένοχος ανθρωποκτονίας¹¹.

Μετά την Αναγέννηση: Τους αιώνες που ακολούθησαν το τέλος του μεσαίωνα, μέχρι τα μέσα του 19ου αιώνα, δεν παρατηρείται κάποια αξιοσημείωτη αλλαγή στον τρόπο αντιμετώπισης των άμαχων και των αιχμαλώτων πολέμου. Την περίοδο αυτή υπογράφηκαν κάποια διμερή σύμφωνα που περιείχαν βασικές αρχές με στόχο την προστασία του ατόμου και είχαν ως αποτέλεσμα να δημιουργηθεί προοδευτικά εθιμικό Δίκαιο. Με την πάροδο του χρόνου, το Δίκαιο αυτό έγινε αποδεκτό και αποτέλεσε αργότερα το θεμέλιο των Συμβάσεων της Χάγης και της Γενεύης.

Με το τέλος των δύο Παγκοσμίων Πολέμων, η Διεθνής Κοινότητα αποφάσισε να μην επιτρέψει ξανά παρόμοιες των προηγούμενων αιώνων βαρβαρότητες. Επιδίωξε να εξασφαλίσει την ειρήνη στον κόσμο με την

7. Ο Σαλαντίν διαπραγματεύτηκε την παράδοση της Ιερουσαλήμ με τον Ιππότη Μπάιαν του Ιμπελίν, ηγέτη των χριστιανών υπερασπιστών της. Ως αντάλλαγμα για την παράδοση της ιερής πόλης, ο Σαλαντίν επέτρεψε σε όλους τους κατοίκους της να αποχωρήσουν αναίμακτα.

8. Ο Ιερός Αυγουστίνος (354-430), πατέρας της θεωρίας του "Δίκαιου Πολέμου", θεωρούσε θεμιτό τον πόλεμο που βασίζεται σε "δίκαια" αιτήματα, για τα οποία επιτρέπεται η προσφυγή στα όπλα.

9. Επίσης, η πρώτη άλωση της Πόλης από τους Ιππότες της Δ' Σταυροφορίας, το 1204.

10. Οι αυστηροί κανόνες ανθρωπισμού που χαρακτήρισαν την ιαπωνική κοινωνία για αιώνες, σταδιακά υποχώρησαν δίνοντας τη θέση τους σε πιο εθνικιστικές και ρατσιστικές αντιλήψεις, με αποκορύφωμα τις αδικαιολόγητες σφαγές αμάχων Κινέζων στη Μαντζουρία λίγο πριν το 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο αλλά και τις απάνθρωπες συνθήκες κράτησης των Βρετανών και Αμερικάνων αιχμαλώτων κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

11. Διονύσης Σ. Γάγγας, "Το Καθεστώς των Αιχμαλώτων Πολέμου στο Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο", Εκδόσεις Ι. Σιδέρη, Αθήνα 2008, σελ. 56.

αποτροπή του πολέμου και να αρχίσει μια τεράστια προσπάθεια αποκατάστασης της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β

Διεθνείς Συμβάσεις - Νομολογία

*"Μισώ τον πόλεμο, όπως μπορεί να το κάνει μόνο ο στρατιώτης που επέζησε του πολέμου. Αυτός που είδε τη σκληρότητα, τη ματαιότητα και την ανοησία του"*¹²

(Στρατηγός Ντουάιτ Αιζενχάουερ)

Βασικές Αρχές του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου: Το 1762, λίγο πριν τη γαλλική επανάσταση, Ο Ζαν Ζακ Ρουσσώ στο έργο του "Κοινωνικό Συμβόλαιο", διατύπωσε την άποψη ότι "ο πόλεμος είναι μία σχέση μεταξύ κρατών και τα άτομα είναι εχθροί ευκαιριακά μόνο, όχι ως άνθρωποι, ούτε ως πολίτες, αλλά ως στρατιώτες. Όσοι δε μετέχουν στις εχθροπραξίες δεν επιτρέπεται να θεωρούνται υπεύθυνοι για εγκλήματα που δε διέπραξαν οι ίδιοι. Οι ζωές τους πρέπει να προστατεύονται και να μην είναι δέκτες οποιουδήποτε πόνου"¹³. Η αρχή

αυτή έγινε γρήγορα αποδεκτή από τη διεθνή κοινότητα και επηρέασε σε μεγάλο βαθμό τις εξελίξεις στο Ανθρωπιστικό Δίκαιο. Οι εξελίξεις αυτές διαμόρφωσαν ορισμένες εθιμικές Αρχές Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου που οδήγησαν στο Δίκαιο της Χάγης και της Γενεύης, οι βασικότερες των οποίων είναι ο Ανθρωπισμός (Humanity), η Στρατιωτική Αναγκαιότητα (Military Necessity), η Αναλογικότητα (Proportionality) και η Διάκριση (Distinction).

Αρχή του Ανθρωπισμού: Η αρχή του ανθρωπισμού υπήρξε ίσως ο πρώτος εθιμικός κανόνας, πάνω στον οποίο στηρίχθηκε η ανάπτυξη του Ανθρωπιστικού Δικαίου. Το βασικό στοιχείο του είναι ότι οι εμπόλεμες δυνάμεις πρέπει να αποφεύγουν να χρησιμοποιούν μέσα που προκαλούν στον άνθρωπο μη αναγκαίο σωματικό πόνο. Επίσης πρέπει να αποφεύγονται οι μη αναγκαίες καταστροφές και η προσβολή των αμάχων.

Αρχή της Στρατιωτικής Αναγκαιότητας: Η έννοια της αρχής της στρατιωτικής αναγκαιότητας αμφισβητήθηκε πολύ στο παρελθόν. Γεγονός πάντως παραμένει πως εθιμικά έχει διαμορφωθεί η αντίληψη πως ορισμένες

12. Άρθρο, "Πόλεμος", Διαδίκτυο, <http://el.wikiquote.org/wiki/Πόλεμος>, 12 Μαρ 2012.

13. Διονύσης Σ. Γάγγας, "Το Καθεστώς των Αιχμαλώτων Πολέμου στο Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο", Εκδόσεις Ι. Σιδέρη, Αθήνα 2008, σελ. 55.

ενέργειες δικαιολογούνται, επειδή μία επιτακτική στρατιωτική ανάγκη το επιβάλλει¹⁴. Η πιο πάνω άποψη, αν και γενικά αποδεκτή σήμερα, δεν μπορεί με κανένα τρόπο να δικαιολογήσει για παράδειγμα, τη ρίψη των δύο ατομικών βομβών στην Ιαπωνία το 1945, παρά το γεγονός ότι οι ΗΠΑ ισχυρίστηκαν ότι το επέβαλλε η στρατιωτική αναγκαιότητα για την άμεση λήξη του πολέμου.

Αρχή της Αναλογικότητας: Στόχος της αρχής της αναλογικότητας είναι να προστατεύσει τον άμαχο πληθυσμό από στρατιωτικές ενέργειες, οι οποίες τον πλήττουν αναπόφευκτα στον πόλεμο. Έχει επικρατήσει εθιμικά η άποψη ότι οι παράπλευρες απώλειες αμάχων από μία στρατιωτική επίθεση, δεν πρέπει να υπερβαίνουν δυσανάλογα τα στρατιωτικά οφέλη τα οποία σκοπεύει να αποκομίσει.

Αρχή της Διάκρισης: Η διάκριση μεταξύ μαχίμων και άμαχων είναι ίσως η σημαντικότερη μεταξύ των αρχών του Διεθνούς Δικαίου και αποτελεί τον ακρογωνιαίό λίθο του Δικαίου της Γενεύης. Σε όλες τις περιπτώσεις, πρέπει να γίνεται διάκριση μεταξύ ατόμων που παίρνουν μέρος στις εχθροπραξίες και άμαχων, με στόχο να προφυλαχθούν οι τελευταίοι.

Συμβάσεις Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου: Το βασικό σώμα του σημερινού ΔΑΔ, του "Jus in Bello", συγκροτείται από πλέγμα 26 Συμβάσεων και Πρωτοκόλλων, μεταξύ των οποίων προεξέχουσα θέση έχουν το Δίκαιο της Χάγης (Law of The Hague), δηλαδή οι ρυθμίσεις που αφορούν τον τρόπο διαξαγωγής των πολεμικών επιχειρήσεων και το Δίκαιο της Γενεύης (Law of Geneva), δηλαδή ένα σώμα κανόνων, σχεδιασμένο για την προστασία των θυμάτων των εχθροπραξιών. Το νομικό αυτό πλαίσιο, είναι ο καρπός των προσπάθειών που ξεκίνησε ο ιδρυτής της Διεθνούς Επιτροπής Ερυθρού Σταυρού (ΔΕΕΣ), Ερρίκος Ντυνάν, βλέποντας στο πεδίο της μάχης του Σολφερίνο (21 Ιουνίου 1859), χιλιάδες τραυματίες στρατιώτες να πεθαίνουν αβοήθητοι. Σήμερα, οι Συμβάσεις της Γενεύης χαίρουν παγκόσμιας αναγνώρισης καθώς συμμετέχουν σ' αυτές 194 Κράτη.

Οι Διασκέψεις της Χάγης (1899 & 1907): Οι δύο Διασκέψεις της Χάγης, του 1899 και του 1907, αποτελούν για το Δίκαιο του Πολέμου την αφετηρία της μεγάλης διαχρονικής προσπάθειας καταγραφής και κωδικοποίησης των κυριοτέρων κανόνων, που αφορούν στη διεξαγωγή των πολεμικών επιχειρήσεων και στην επιβαλλόμενη συμπεριφορά των εμπολέμων. Η Σύμβαση II της Χάγης (1899), που υπήρξε η σημαντικότερη από όσες υπογράφηκαν και έγινε γνωστή ως "Κανονισμοί της Χάγης", κωδικοποιεί το μέχρι τότε υφιστάμενο εθιμικό ΔΑΔ.

Η μεγαλύτερη συνεισφορά των δύο Διασκέψεων της Χάγης, είναι η διάκριση μαχητή και άμαχου και κατ' επέκταση η νομιμότητα ή μη ενός μαχητή. Επίσης, η υιοθέτηση της περίφημης "Ρήτρας Μάρτενς" (Martens Clause), μίας δήλωσης που διάβασε ο αντιπρόσωπος της Ρωσίας, καθηγητής και νομικός Φίοντορ Φιοντόροβιτς Μάρτενς (Fyodor Fyodorovich Martens). Σύμφωνα με τη Ρήτρα αυτή, τα συμβαλλόμενα Μέρη συμφωνούν ότι σε περιπτώσεις που δε ρυθμίζονται από συμβατικές Διατάξεις, πρέπει να τηρούνται οι Αρχές του Διεθνούς Δικαίου, όπως έχουν διαμορφωθεί κατά τη χρήση τους από τους

14. Για παράδειγμα η καύση των σπαρτών και η δηλητηρίαση των πηγαδιών στο δρόμο προς το Άργος από τον Κολοκοτρώνη το 1822, για να εκβιάσει το Δράμαλη να επιστρέψει στην Κόρινθο.

πολιτισμένους λαούς, τους νόμους του ανθρωπισμού και τις επιταγές της δημόσιας συνείδησης¹⁵.

Η Σύμβαση της Γενεύης Περί Αιχμαλώτων Πολέμου (1929): Το 1929 στη Γενεύη, υπογράφησαν δύο νέες Συμβάσεις, η πρώτη περί της μεταχείρισης των τραυματιών και ασθενών κατά τη διάρκεια του πολέμου και η δεύτερη, "Περί Αιχμαλώτων Πολέμου", που αποτελεί συμπλήρωμα της Σύμβασης της Χάγης του 1907. Στις προβλέψεις της προστίθεται για πρώτη φορά η απαγόρευση των αντιποίνων κατά των αιχμαλώτων πολέμου.

Οι Συμβάσεις της Γενεύης του 1949: Η μαζική απάνθρωπη συμπεριφορά και τα αποτρόπαια εγκλήματα πολέμου που σημειώθηκαν κατά τη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, οδήγησαν τη Διεθνή Επιτροπή Ερυθρού Σταυρού στη σύγκλιση διπλωματικής διάσκεψης στη Γενεύη (Απρίλιος - Αύγουστος 1949), με σκοπό την αναθεώρηση και ανάπτυξη πολλών διατάξεων του ήδη υπάρχοντος Δικαίου, προς την κατεύθυνση της μεγαλύτερης προστασίας των θυμάτων του πολέμου. Αποτέλεσμα της διπλωματικής αυτής διάσκεψης υπήρξε η υπογραφή τεσσάρων συμβάσεων την 12η Αυγούστου 1949, οι οποίες αποτελούν τον κορμό του Ανθρωπιστικού Δικαίου:

1. Σύμβαση I: περί των ασθενών και τραυματιών στο πεδίο της μάχης.
2. Σύμβαση II: περί των ασθενών, τραυματιών και ναυαγών στην θάλασσα.
3. Σύμβαση III: περί μεταχειρήσεως των αιχμαλώτων πολέμου.
4. Σύμβαση IV: περί προστασίας αμάχων πολιτών στον πόλεμο.

Οι Συμβάσεις της Γενεύης του 1949, υπαγορεύουν την επιβαλλόμενη συμπεριφορά μεταξύ των μελών των εμπολέμων δυνάμεων, αλλά και απέναντι στους άμαχους και τα θύματα του πολέμου. Τα Άρθρα 2 και 3 είναι κοινά και στις τέσσερις Συμβάσεις και περιλαμβάνουν τις ελάχιστες εγγυήσεις ανθρωπιστικής συμπεριφοράς κατά τη διάρκεια συρράξεων. Το Κοινό Άρθρο 2 σχετικά με τις Διεθνείς Ένοπλες Συγκρούσεις, αναφέρει ότι οι Συμβάσεις της Γενεύης ισχύουν για όλες τις περιπτώσεις διεθνών συγκρούσεων, όπου τουλάχιστον ένα από τα εμπόλεμα έθνη έχει επικυρώσει της Συμβάσεις, είτε έχει κηρυχθεί πόλεμος μεταξύ τους, είτε όχι. Το Κοινό Άρθρο 3 σχετικά με τις Μη Διεθνείς Ένοπλες Συγκρούσεις, ορίζει ότι οι διατάξεις των Συμβάσεων ενεργοποιούνται ακόμα και όταν οι ένοπλες συγκρούσεις λαμβάνουν χώρα εντός των ορίων ενός κράτους, για παράδειγμα μεταξύ κυβερνητικού στρατού και ανταρτών που επιδιώκουν να ανατρέψουν την κυβέρνηση.

Τις Συμβάσεις της Γενεύης του 1949, συνοδεύουν τρία Συμπληρωματικά Πρωτόκολλα (1977, 2005). Πρόκειται για τα δύο Πρωτόκολλα της 12ης Δεκεμβρίου 1977 για τις Ένοπλες Συρράξεις Διεθνούς Χαρακτήρα (Πρωτόκολλο I) και Μη Διεθνούς Χαρακτήρα (Πρωτόκολλο II), και το

15. Διονύσης Σ. Γάγγας, "Το Καθεστώς των Αιχμαλώτων Πολέμου στο Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο", Εκδόσεις Ι. Σιδέρη, Αθήνα 2008, σελ. 65.

Πρωτόκολλο III της 8ης Δεκεμβρίου 2005, σχετικά με την Υιοθέτηση ενός Συμπληρωματικού Διακριτικού Εμβλήματος¹⁶.

Συμπληρωματικά Πρωτόκολλα της Γενεύης του 1977: Στα τέλη του 1977, περατώνει τις εργασίες της στη Γενεύη, η Διπλωματική Διάσκεψη για την αναθεώρηση και συμπλήρωση του ΔΑΔ, που εφαρμόζεται στις ένοπλες συγκρούσεις. Οι σημαντικότεροι λόγοι, που οδήγησαν στη σύγκλιση αυτής της Διάσκεψης ήταν: Η εμφάνιση όπλων μαζικής καταστροφής, η εμφάνιση κινημάτων και επαναστάσεων κατά των αποικιοκρατικών και ρατσιστικών καθεστώτων τις δεκαετίες 1950-60 (οι πολεμικές αυτές επιχειρήσεις δημιούργησαν το νομικό δίλημμα, αν εντάσσονταν στην κατηγορία των διεθνών ή των εσωτερικών ενόπλων συγκρούσεων), η έλλειψη ενός νομικού πλαισίου, για τις αποκαλούμενες "Μη Διεθνείς Ένοπλες Συγκρούσεις" και τέλος, η αδυναμία θέσπισης κανόνων για την επιβολή του Δικαίου των Ενόπλων Συγκρούσεων και η αντιμετώπιση των παραβιάσεών του¹⁷.

Η Διάσκεψη κατέληξε σε δύο "Συμπληρωματικά Πρωτόκολλα". Το πρώτο (Πρωτόκολλο I), αφορούσε στην προστασία των θυμάτων κατά τις διεθνείς ένοπλες συγκρούσεις και συμπεριέλαβε το νομικό καθεστώς των μισθοφόρων και των κατασκόπων¹⁸. Το δεύτερο (Πρωτόκολλο II), αφορούσε στην προστασία των θυμάτων κατά τις μη διεθνείς-εμφύλιες ένοπλες συγκρούσεις. Τα κείμενα αυτά αποτελούν σήμερα την κύρια πηγή αναφοράς για το Δίκαιο των Ενόπλων Συγκρούσεων και μαζί με τους κανονισμούς της Χάγης και τις Συμβάσεις της Γενεύης συγκροτούν τον κορμό του Ανθρωπιστικού Δικαίου. Η κύρια δε συνεισφορά τους, είναι η ένταξη των γενικών αρχών και κανόνων των Συμβάσεων της Χάγης και της Γενεύης, σε ένα σύγχρονο πλαίσιο εφαρμογής, στις ένοπλες συρράξεις των τελευταίων σαράντα ετών.

Η Έννοια του "Μαχητή" (Combatant)¹⁹: Το Άρθρο 4 της 3ης Σύμβασης της Γενεύης του 1949 και το Άρθρο 43 του 1ου Συμπληρωματικού Πρωτοκόλλου, προσδιορίζουν και διακρίνουν τις κατηγορίες προσώπων, που προστατεύονται από τις Συμβάσεις και συνθέτουν την έννοια του "Νόμιμου Μαχητή". Γενικά, ως Μαχητές νοούνται τα μέλη των Ενόπλων Δυνάμεων (ΕΔ) ενός Μέρους της Σύρραξης²⁰. Μέλη συγκεκριμένων ομάδων, που δεν ανήκουν στις επίσημες ΕΔ ενός Κράτους (π.χ. παραστρατιωτικές ομάδες, σώματα

16. Πρόκειται για τον Ερυθρό Κρύσταλο, ένα κόκκινο ρομβοειδές πλαίσιο σε λευκό φόντο, στο εσωτερικό του οποίου παρέχεται η δυνατότητα στο κράτος που επιθυμεί να το χρησιμοποιήσει, να τοποθετήσει ένα διεθνώς αναγνωρισμένο σύμβολο ως διακριτικό.

17. Διονύσης Σ. Γάγγας, "Το Καθεστώς των Αιχμαλώτων Πολέμου στο Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο", Εκδόσεις Ι. Σιδέρη, Αθήνα 2008, σελ. 83-84.

18. Κατά το Δίκαιο της Χάγης του 1907, η κατασκοπία σε καιρό πολέμου αποτελεί νόμιμη πράξη. Το Συμπληρωματικό Πρωτόκολλο I του 1977 θεωρεί ότι οι κατάσκοποι και οι μισθοφόροι είναι "παράνομοι" Μαχητές, συνεπώς στερούνται των δικαιωμάτων των Αιχμαλώτων Πολέμου. Σε κάθε περίπτωση όμως, τα πρόσωπα αυτά δικαιούνται ανθρώπινης μεταχείρισης αν συλληφθούν.

19. Διονύσης Σ. Γάγγας, "Το Καθεστώς των Αιχμαλώτων Πολέμου στο Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο", Εκδόσεις Ι. Σιδέρη, Αθήνα 2008, σελ. 63-68.

20. Εκτός ιατρικού προσωπικού και στρατιωτικών ιερέων. Ενώ ανήκουν στις ΕΔ, δε φέρουν οπλισμό.

εθελοντών, αντάρτικα σώματα), οφείλουν να πληρούν τις παρακάτω τέσσερις προϋποθέσεις νομίμου συμπεριφοράς κατά τη διεξαγωγή των εχθροπραξιών, ώστε να θεωρηθούν Μαχητές:

1. Να έχουν επί κεφαλής πρόσωπο υπεύθυνο για τους υφισταμένους του.
2. Να έχουν διακριτικό σήμα που να αναγνωρίζεται από απόσταση.
3. Να φέρουν τα όπλα τους φανερά.
4. Να συμμορφώνονται με τους νόμους και τα ήθη του πολέμου²¹.

Οι Μαχητές δεν μπορούν να διωχθούν για τη νόμιμη συμμετοχή τους στις εχθροπραξίες, ακόμη και αν η συμπεριφορά τους θα στοιχειοθετούσε αξιόποινη πράξη σε καιρό ειρήνης. Μπορούν να διωχθούν μόνο για παραβιάσεις του ΔΑΔ, ενώ όσο συμμετέχουν στις εχθροπραξίες, αποτελούν νόμιμους στόχους επίθεσης.

Η Έννοια του "Άμαχου" (Civilian)²²: Το καθεστώς των άμαχων καθορίζεται στην 4η Σύμβαση της Γενεύης του 1949. Ο όρος "άμαχος" αναφέρεται σε οποιονδήποτε δεν είναι μέλος των ΕΔ ή άλλης κατηγορίας εμπολέμου και δεν παίρνει μέρος στη σύγκρουση κάτω από οποιαδήποτε ιδιότητα. Η αρνητική αυτή προσέγγιση του όρου επιλέχθηκε σκοπίμως, ώστε να συμπεριλάβει μέσα στη γενικότητά της το σύνολο του πληθυσμού και να αποφευχθεί οποιαδήποτε παρερμηνεία.

Η βασική αρχή της Σύμβασης είναι ότι οι άμαχοι δεν αποτελούν ποτέ στόχο στρατιωτικών επιχειρήσεων και τυγχάνουν πάντοτε ανθρωπίνης μεταχείρισης. Άμεση συνέπεια της εμπλοκής αυτών σε εχθροπραξίες, είναι ότι δεν έχουν τα δικαιώματα του "Νόμιμου Μαχητή" και αν συλληφθούν μπορούν να δικαστούν για εγκλήματα πολέμου. Σ' αυτήν την περίπτωση θα πρέπει να εφαρμόζεται το κοινό Άρθρο 3 των Συμβάσεων της Γενεύης του 1949 και το Άρθρο 75 του 1ου Συμπληρωματικού Πρωτοκόλλου του 1977, που προβλέπουν την ανθρωπίνη μεταχείριση προς οποιοδήποτε πρόσωπο. Επίσης, με βάση τους Κανόνες της Χάγης του 1907, σε δύο περιπτώσεις οι άμαχοι που μετέχουν στις επιχειρήσεις προστατεύονται από τις διατάξεις περί μαχητών: στην περίπτωση του πάνδημου συναγερμού, δηλαδή του δικαιώματος του λαού να αντιστέκεται ένοπλα εναντίον του εχθρού που επιχειρεί να εισβάλει στην πατρίδα του και στη δημιουργία εθνοφρουράς, δηλαδή παραστρατιωτικών οργανώσεων για την άμυνα της χώρας.

Η Έννοια του "Αιχμαλώτου Πολέμου" (Prisoner of War)²³: Σύμφωνα με το Άρθρο 4 της 3ης Σύμβασης της Γενεύης του 1949, Αιχμάλωτοι Πολέμου θεωρούνται τα πρόσωπα που ανήκουν σε μία από τις κατηγορίες των Νόμιμων Μαχητών που αναφέρθηκαν παραπάνω και είτε συλλαμβάνονται από τον

21. ΥΕΘΑ/ΔΣΔ, "ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ", Αθήνα 1996, σελ. 107.

22. Διονύσης Σ. Γάγγας, "Το Καθεστώς των Αιχμαλώτων Πολέμου στο Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο", Εκδόσεις Ι. Σιδέρη, Αθήνα 2008, σελ. 79.

23. Διονύσης Σ. Γάγγας, "Το Καθεστώς των Αιχμαλώτων Πολέμου στο Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο", Εκδόσεις Ι. Σιδέρη, Αθήνα 2008, σελ. 109-113.

εχθρό, είτε παραδίδονται οικειοθελώς, είτε παύουν να μάχονται λόγω τραυματισμού. Οι τραυματίες και οι ασθενείς, όταν ανήκουν σε αυτές τις κατηγορίες, θεωρούνται κι αυτοί Αιχμάλωτοι Πολέμου και καλύπτονται από τη Σύμβαση.

Ο αιχμάλωτος είναι υποχρεωμένος, όταν ερωτηθεί, να δώσει το πραγματικό του όνομα, το βαθμό του στο στράτευμα, την ημερομηνία γεννήσεως και τον αριθμό της στρατιωτικής του ταυτότητας. Σε αιχμαλώτους, που είναι σε καλή φυσική κατάσταση, εκτός των αξιωματικών, μπορεί να ζητηθεί να εργασθούν. Απαγορεύεται να ζητηθεί από τους αιχμαλώτους εργασία στρατιωτικού χαρακτήρα, επικίνδυνη ή ανθυγιεινή. Οι Αιχμάλωτοι Πολέμου πρέπει, σε όλη τη διάρκεια της κράτησής τους, να απολαμβάνουν ανθρώπινης μεταχείρισης και απαγορεύεται να χρησιμοποιηθούν ως μέσο αντιποίνων.

Άλλα συμβατικά άρθρα προβλέπουν μια σειρά δικαιωμάτων των αιχμαλώτων πολέμου, τα οποία είναι υποχρεωμένες να αναγνωρίζουν οι κρατούσες Δυνάμεις. Με τα άρθρα 109 και 119 της 3ης Σύμβασης, εισάγεται ένας νεωτερισμός έναντι της Σύμβασης του 1929, που αναφέρεται στον υποχρεωτικό επαναπατρισμό των αιχμαλώτων αμέσως μετά τη λήξη των εχθροπραξιών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ:

Παράνομοι Μαχητές - Μη Προνομιούχοι Μαχητές του Εχθρού (UNLAWFUL/ UNPRIVILEGED ENEMY COMBATANTS)

Στις 11 Ιαν 2002, ο Υπουργός Άμυνας των ΗΠΑ Ντόναλντ Ράμσφελντ, χαρακτήρισε ως "παράνομους Μαχητές" τους συλληφθέντες ύποπτους για τρομοκρατικές ενέργειες, δηλώνοντας: "*Technically, unlawful combatants do not have any rights under the Geneva Conventions*"²⁴. Βάση της θεωρίας των "παράνομων" Μαχητών είναι η σκέψη, ότι πρόσωπα που πήραν τα όπλα και συμμετείχαν στις εχθροπραξίες χωρίς να έχουν σχετικό δικαίωμα, δεν πληρούν τις προϋποθέσεις του Δικαίου της Γενεύης για το καθεστώς του Μαχητή, ούτε δικαιούνται την προστασία που αρμόζει στον άμαχο πληθυσμό. Οι "παράνομοι" Μαχητές είναι "μη προνομιούχοι" και εφόσον συλληφθούν, δε θεωρούνται Αιχμάλωτοι Πολέμου.

24. "Από τεχνικής (νομικής) πλευράς, οι παράνομοι μαχητές δεν έχουν κανένα από τα δικαιώματα των Συνθηκών της Γενεύης". (Πηγή: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/3034697.stm>, 12 Μαρ 2012).

Συνεπώς, μπορούν να δικαστούν με βάση τις ρυθμίσεις του εσωτερικού δικαίου της Δύναμης που τους κρατάει, για την απλή συμμετοχή τους στις εχθροπραξίες, ακόμη και αν τήρησαν τις αρχές του Ανθρωπιστικού Δικαίου, ενώ δε δικαιούνται να απελευθερωθούν μετά το πέρας των εχθροπραξιών.

Η Εφαρμογή της Θεωρίας Περί "Παράνομων" Μαχητών στον "Πόλεμο Κατά της Τρομοκρατίας" - Αλ Κάιντα & Ταλιμπάν

*"Τρομοκρατία είναι ο πόλεμος των φτωχών και πόλεμος είναι η τρομοκρατία των πλουσίων"*²⁵.

(Σερ Πήτερ Ουστίνωφ)

Η αναγνώριση του καθεστώτος του Μαχητή και η προστασία των Αιχμαλώτων Πολέμου, έλαβε νέες διαστάσεις μετά την 11η Σεπτεμβρίου 2001 όταν η κυβέρνηση των ΗΠΑ ανακοίνωσε την έναρξη του "Πολέμου κατά της Τρομοκρατίας". Λίγο αργότερα, δήλωσε ότι αρνείται την εφαρμογή των κανόνων δικαίου στους συλληφθέντες Ταλιμπάν και στα μέλη της Αλ Κάιντα ή γενικώς των υπόπτων τρομοκρατικών ενεργειών που κρατούνταν στη Βάση Γκουαντάναμο (Guantanamo) των ΗΠΑ στην Κούβα. Οι ΗΠΑ επισήμαναν, ότι παρέχοντας σε τρομοκράτες το προστατευτικό καθεστώς του Μαχητή, νομιμοποιούνται οι τρομοκρατικές τους πράξεις. Τους χαρακτήρισαν

μάλιστα με όρους άγνωστους στις Συνθήκες της Γενεύης όπως, "παράνομοι ή μη προνομιούχοι μαχητές" (unlawful - unprivileged combatants) και "μαχητές του εχθρού" (enemy combatants), προς αποφυγή των όρων "Μαχητές" και "τρομοκράτες" (terrorists). Κοινός γνώμονας αυτών των προσπαθειών ήταν να παρακαμφθεί το Ανθρωπιστικό Δίκαιο θεωρώντας ότι δεν ανταποκρίνεται στο φαινόμενο των διεθνικών τρομοκρατικών οργανώσεων τύπου Αλ Κάιντα.

Στις 7 Φεβρουαρίου 2002, η κυβέρνηση Μπους ανακοίνωσε πως τα μέλη της Αλ Κάιντα και οι στρατιώτες των Ταλιμπάν θεωρούνται "παράνομοι" Μαχητές και δεν πληρούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την υπαγωγή τους στο καθεστώς του Αιχμαλώτου Πολέμου. Τα μέλη της Αλ Κάιντα εξαιτίας της φύσης της οργάνωσης ως Μη Κρατικής Δύναμης, ενώ οι Ταλιμπάν κυρίως εξαιτίας του γεγονότος ότι δε σέβονται τους Κανόνες του Πολέμου κατά τις εχθροπραξίες. Υποστηρίχθηκε επίσης ότι η κυβέρνηση των Ταλιμπάν δεν είχε τη λαϊκή υποστήριξη και ότι οι Ταλιμπάν δεν πληρούν τα τέσσερα κριτήρια που θέτει το Άρθρο 4 της 3ης Σύμβασης της Γενεύης για το χαρακτηρισμό ενός προσώπου ως νομίμου Μαχητή²⁶. Απώτερος σκοπός της κυβέρνησης των ΗΠΑ,

25. Άρθρο, "Πόλεμος", Διαδίκτυο, <http://el.wikiquote.org/wiki/Πόλεμος>, 12 Μαρ 2012.

26. Βλ. παραπάνω, Η έννοια του "Μαχητή" (Combatant).

ήταν να αρνηθούν το δικαίωμα των κρατουμένων, ακόμα και να επικαλεστούν το καθεστώς Αιχμάλωτου Πολέμου ενώπιον αρμόδιου εθνικού δικαστηρίου.

Οι Συμβάσεις της Γενεύης είναι συνθήκες μεταξύ Κυριάρχων Κρατών. Καθώς η Αλ Κάιντα δεν είναι κυρίαρχο Κράτος, δεν μπορεί να είναι Μέρος της 3ης Σύμβασης της Γενεύης. Το γεγονός βέβαια, ότι μόνο Κράτη μπορούν να συνάψουν διεθνείς συνθήκες, όπως οι Συμβάσεις της Γενεύης και τα Συμπληρωματικά τους Πρωτόκολλα, δε σημαίνει ότι το Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο δεν εφαρμόζεται σε μη κρατικούς δρώντες που συμμετέχουν σε Ένοπλες Συρράξεις. Αντιθέτως, από το 1949 και ειδικά μετά το 1977, το ΔΑΔ περιέχει κανόνες που ισχύουν και για μη κρατικές οντότητες που μάχονται εναντίον μιας Κυβέρνησης, ιδίως στα πλαίσια Μη Διεθνούς Ένοπλης Σύρραξης.

Σχετικά με την περίπτωση του Αφγανιστάν, πρέπει να τονιστεί ότι ήταν και είναι κυρίαρχο Κράτος, ανεξάρτητα αν κάποιοι επέκριναν τις μεθόδους διακυβέρνησης των Ταλιμπάν. Επομένως, το επιχείρημα πως οι Ταλιμπάν δεν είχαν τη λαϊκή υποστήριξη δε νομιμοποιεί το χαρακτηρισμό των μελών των επισήμων ΕΔ τους ως "παράνομων" Μαχητών. Όσο για τα τέσσερα κριτήρια του Άρθρου 4 της 3ης Σύμβασης της Γενεύης, αυτά εφαρμόζονται μόνο σε παραστρατιωτικές ομάδες και εθελοντικά σώματα, που δεν αποτελούν τμήμα επίσημων ΕΔ. Συνεπώς, οι Μαχητές των Ταλιμπάν, ως μέλη των επίσημων ΕΔ του αφγανικού Κράτους, δικαιούνται το καθεστώς του Αιχμάλωτου Πολέμου, σύμφωνα με το υπόψη άρθρο.

Σε δημόσιες ανακοινώσεις τους, η ΔΕΕΣ και διάφορα ευρωπαϊκά κράτη, έχουν επικρίνει τις ΗΠΑ για εσφαλμένο χαρακτηρισμό του καθεστώτος των κρατούμενων Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν και τη Ναυτική Βάση του Γκουαντάναμο και την άρνηση της κυβέρνησης Μπους να τους αποδώσει το καθεστώς του Αιχμάλωτου Πολέμου, με βάση το Δίκαιο της Γενεύης. Η ΔΕΕΣ τονίζει ότι ο σεβασμός του Δικαίου της Γενεύης με κανέναν τρόπο δεν παρεμποδίζει τον αγώνα κατά της τρομοκρατίας και των άλλων διεθνών εγκλημάτων.

Δυνατότητα προστασίας των "Παράνομων Μαχητών" με βάση το Συμβατικό Διεθνές Δίκαιο: Το Κοινό Άρθρο 3 των Συμβάσεων της Γενεύης θέτει τα ελάχιστα εχέγγυα προστασίας και ανθρωπίνης μεταχείρισης των Κρατούμενων στον "Πόλεμο κατά της Τρομοκρατίας". Απαγορεύει την άσκηση βίας κατά ατόμων και αποκηρύσσει τις προσβολές κατά της αξιοπρέπειας. Επίσης, επιβάλλει την τήρηση των αρχών της Μη Διάκρισης και της Δίκαιης Δίκης και ορίζει, ότι οι Κρατούμενοι απολαμβάνουν τις δικονομικές εγγυήσεις που αναγνωρίζονται ως απολύτως απαραίτητες από τους πολιτισμένους λαούς. Η θέση αυτή ενισχύεται από το Άρθρο 71 της 4ης Σύμβασης της Γενεύης του 1949, που παρέχει το δικαίωμα της δίκης από αρμόδιο δικαστήριο που θα αποφαινεται για κάθε κρατούμενο χωριστά. Το Άρθρο 5 της 4ης Σύμβασης, επεκτείνει το δικαίωμα της ανθρωπιστικής μεταχείρισης ακόμα και στην περίπτωση δίωξης κατασκόπων και δολιοφθορέων.

Η Ρήτρα του Μάρτενς διατυπώθηκε για να επιλύσει τη διαφωνία των αντιπροσώπων στο συνέδριο της Χάγης ως προς το νομικό καθεστώς των

Πολιτών που παίρνουν τα όπλα εναντίον μίας Δύναμης Κατοχής²⁷. Η Διεθνής Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου (International Law Commission) υιοθετεί την άποψη, πως η Ρήτρα Μάρτενς προβλέπει, ότι ακόμη και σε περιπτώσεις που δεν καλύπτονται από συγκεκριμένες Διεθνείς Συμβάσεις, οι άμαχοι και οι μαχητές παραμένουν υπό την προστασία των αρχών του Διεθνούς Δικαίου, που πηγάζουν από το θεσπισμένο έθιμο, τις αρχές του ανθρωπισμού και τις επιταγές της δημόσιας συνείδησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ:

Το Μέλλον του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου

Το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, σε μια σειρά αποφάσεων του για τη Σομαλία, τη Βοσνία, την Καμπότζη, τη Ρουάντα και τη Λιβερία, έκρινε ότι οι ομάδες που μάχονται σε κράτη υπό διάλυση πρέπει να θεωρούνται ως μέρη σε σύρραξη και οι συγκρούσεις μεταξύ των αποτελούν ένοπλες συρράξεις. Σήμερα οι πλείστες των συγκρούσεων είναι μη διεθνούς χαρακτήρα. Οι εθνικές συγκρούσεις έγιναν ιδιαίτερα βίαιες και υπάρχει αμφιβολία αν σε αυτές τις περιπτώσεις το κλασικό ΔΑΔ διαθέτει ικανοποιητικά εργαλεία επηρεασμού της συμπεριφοράς των ενόπλων ομάδων που αντικατέστησαν τους "Νόμιμους Μαχητές".

Είναι αμφίβολο αν οι συνθήκες της Γενεύης καλύπτουν αποτελεσματικά τις σύγχρονες ένοπλες συρράξεις και οι πόλεμοι στο Αφγανιστάν και το Ιράκ αποτελούν απόδειξη των δυσλειτουργιών του Δικαίου και της παραβίασης του. Η προοπτική μιας αναθεώρησης του ΔΑΔ, ιδίως μετά τα γεγονότα που εξελίχτηκαν από την 11η Σεπτεμβρίου και τον "πόλεμο κατά της τρομοκρατίας", θα πρέπει να λάβει υπόψη και τις οργανώσεις εκείνες που ενεργούν στα όρια μεταξύ πολέμου και εγκλήματος. Νέοι συμβατικοί κανόνες που θα καλύπτουν συγκρούσεις με μη κρατικούς οργανισμούς, περιέχουν τον κίνδυνο να μετατρέψουν τους "τρομοκράτες" σε "Μαχητές" και να νομιμοποιήσουν τη δράση τους στο μέτρο που δε θα μπορούν να διωχθούν για ενέργειες κατά στρατιωτικών στόχων. Εναλλακτικά ίσως, η ιδέα των Μη Νομίμων Μαχητών (unlawful combatants) θα μπορούσε να χρησιμεύσει ως λύση, όμως και στην περίπτωση αυτή η διάκριση μεταξύ μαχόμενων και άμαχων θα καθίσταται αδύνατη με αποτελέσματα πάντοτε εις βάρος των μεγάλων θυμάτων των πολέμων: των άμαχων.

Στην πράξη, συνήθως η εφαρμογή του Δικαίου των Ενόπλων Συγκρούσεων, παρουσιάζει το φαινόμενο της "επιλεκτικής συμμόρφωσης", με τους νικητές να ασκούν τα δικαιώματα που απορρέουν απ' αυτό, και τους ηττημένους να είναι υπόλογοι για τις υποχρεώσεις, που δεν τήρησαν. Η πρακτική αυτή, που είχε αναπτυχθεί κυρίως μέχρι και το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο²⁸, ελαχιστοποιήθηκε στη συνέχεια, χωρίς όμως να εξαλειφθεί, με την αποδοχή ειδικών μηχανισμών επιτήρησης εφαρμογής του, τόσο εθνικού όσο και διεθνούς χαρακτήρα, οι οποίοι περιλήφθησαν στις Συμβάσεις του 1949 και

27. Οι μεγάλες στρατιωτικές δυνάμεις υποστήριζαν, ότι πρέπει να θεωρούνται παράνομοι και να εκτελούνται, ενώ τα μικρότερα κράτη, ότι πρέπει να αντιμετωπίζονται ως νόμιμοι Μαχητές.

28. Κλασική περίπτωση η Δίκη της Νυρεμβέργης, 20 Νοε 1945 - 1 Οκτ 46.

στα Συμπληρωματικά Πρωτόκολλα του 1977.

Η εφαρμογή του Ανθρωπιστικού Δικαίου των Ενόπλων Συγκρούσεων θα πρέπει να εξεταστεί κάτω από το φως τριών βασικών προβλημάτων:

1. Κατά τη διάρκεια της ειρηνικής περιόδου, κανένας δεν είναι πρόθυμος να σκεφθεί, να αντιμετωπίσει και να επιβάλει τις συνθήκες εκείνες, κάτω από τις οποίες θα πρέπει να εφαρμοσθεί το Ανθρωπιστικό Δίκαιο. Αλλά είναι βέβαιο ότι, αν δεν ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα προώθησης κανόνων εφαρμογής του κατά την περίοδο της ειρήνης, δεν θα πρέπει να αναμένεται ότι θα υπάρξει συμμόρφωση, όταν ξεσπάσει η κρίση.

2. Η συχνή παραβίαση των κανόνων του Δικαίου στην πράξη. Είναι γενική η εντύπωση ότι, αφού οι παραβιάσεις αυτής της μορφής δεν μπορούν να αντιμετωπισθούν και να τιμωρηθούν αποτελεσματικά, η προστασία των θυμάτων του πολέμου θα βρίσκεται συνεχώς σε μειονεκτική θέση.

3. Κάθε φορά, το Ανθρωπιστικό Δίκαιο αναμένεται δυστυχώς να αναπτυχθεί μόνον μετά το τέλος μιας εμπόλεμης κατάστασης, μεγάλης μάλιστα κλίμακας, όταν οι συνέπειές της είναι ακόμα νωπές και οι παραβιάσεις των κανόνων έχουν ήδη συντελεσθεί.

Με δεδομένα τα προβλήματα αυτά, είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντική η διαπίστωση ότι ο αριθμός των κρατών, που έχουν προσχωρήσει στις Συμβάσεις της Γενεύης του 1949 και στα Πρωτόκολλα του 1977, αυξάνεται συνεχώς, οι καταγγελίες για παραβιάσεις των κανόνων του Δικαίου των Ενόπλων Συγκρούσεων είναι πιο συχνές και παράλληλα καταβάλλονται προσπάθειες για την εφαρμογή των υποχρεώσεων, που απορρέουν απ' αυτό, σε εθνικό επίπεδο. Μέχρι σήμερα έχουν προσχωρήσει 194 κράτη στις Συμβάσεις του 1949, 170 στο Πρωτόκολλο Ι, 165 στο Πρωτόκολλο ΙΙ και 54 στο Πρωτόκολλο ΙΙΙ του 1977²⁹.

Συμπεράσματα

Σε όλα τα είδη των ενόπλων συγκρούσεων, η μεταχείριση των προσώπων που συμμετέχουν στις εχθροπραξίες ενεργά, σε όποια μορφολογία και αν τους κατατάξουμε, δημιουργεί συχνά μια δύσκολη πρόκληση για τις ανάγκες της ασφάλειας, είτε τα άτομα αυτά είναι οργανωμένα είτε όχι (π.χ. παραστρατιωτικοί, αντάρτες, μισθοφόροι, επαναστάτες, αντιστασιακοί, μαχητές της ελευθερίας, τρομοκράτες, στασιαστές). Μια ακόμα μεγαλύτερη πρόκληση ανακύπτει, θεωρητικά, ηθικά και νομικά, στη διάκριση των "νομίμων" από τους "παράνομους", καθώς το φάσμα των διαφόρων μαχομένων στις πολεμικές επιχειρήσεις εκτείνεται από τις γυναίκες, τα παιδιά και τους ανάπηρους, τους στασιαστές και τους καθεστωτικούς, μέχρι τους "εγκληματίες" και "τρομοκράτες".

Στην προσπάθειά τους να αποφύγουν την ευθύνη για την εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή του τωρινού Δικαίου του Πολέμου, πολλοί προβάλλουν τον ισχυρισμό, ότι μετά την 11η Σεπτεμβρίου έχουν εμφανιστεί νέες μορφές κοινωνικής βίας, που απαιτούν τη δημιουργία ενός νέου Δικαίου του Πολέμου. Όμως οι εμφανιζόμενες ως αναγκαίες αλλαγές στο χαρακτηρισμό των Ενόπλων Συρράξεων, στις προϋποθέσεις εφαρμογής του ΔΑΔ και στο νομικό καθεστώς των εμπλεκομένων στις εχθροπραξίες, μπορούν να έχουν σοβαρές

29. Η Ελλάδα έχει υπογράψει όλες τις Συμβάσεις του Δικαίου της Γενεύης.

επιπτώσεις, ακόμη και για τα Κράτη που τις προωθούν και τις Ένοπλες Δυνάμεις τους.

Ακόμη, όμως, και αν αποδεχθεί κανείς την προβληματική θεωρία περί "Εχθρικών Μη Προνομιούχων Μαχητών", δεν ευσταθεί το επιχείρημα, ότι οι λεγόμενοι "παράνομοι" Μαχητές δε δικαιούνται κανενός είδους προστασίας υπό το πρίσμα του ΔΑΔ. Εάν πληρούν το κριτήριο της ιθαγένειας του Άρθρου 4 της 4ης Σύμβασης της Γενεύης, τότε ευδιάκριτα προστατεύονται από τη Σύμβαση αυτή. Μόνο το γεγονός, ότι ένα πρόσωπο έχει συμμετάσχει σε εχθροπραξίες, παρά το νόμο, δεν το θέτει αυτόματα εκτός νόμου. Οι συγκεκριμένες προστασίες της 4ης Σύμβασης της Γενεύης εξαρτώνται από την κατάσταση κατά την οποία τα πρόσωπα αυτά καταλήγουν στα χέρια του εχθρού. Είναι περισσότερο διευρυμένες αν οι "παράνομοι" Μαχητές βρίσκονται σε κατεχόμενο έδαφος. Για αυτούς που κρατούνται σε εχθρικό έδαφος, οι προστασίες του Ανθρωπιστικού Δικαίου είναι επίσης σαφείς, ενώ στο πεδίο μάχης, δεν μπορεί να υπάρξει πραγματικός έλεγχος.

Οι εγγυήσεις που περιέχονται στο Κοινό άρθρο 3 των Συμβάσεων και στο Άρθρο 75 του 1ου Συμπληρωματικού Πρωτοκόλλου αναγνωρίζονται και από τις ΗΠΑ ως εθιμικής ισχύος και αποτελούν την ελάχιστη προστασία που εφαρμόζεται σε όλα τα πρόσωπα, συμπεριλαμβανομένων και των λεγομένων "μη προνομιούχων Μαχητών", όταν βρίσκονται υπό τη φυσική εξουσία ενός Μέρους της Σύρραξης. Την προστασία αυτή δικαιούνται οι Κρατούμενοι του "Πολέμου κατά της Τρομοκρατίας" ανεξάρτητα από το αν εμπίπτουν και στο πεδίο εφαρμογής της 4ης Σύμβασης της Γενεύης ή όχι. Επίσης, με βάση τη Ρήτρα Μάρτενς, οι άνθρωποι αυτοί δικαιούνται, ως ύστατο καταφύγιο, όπως προαναφέρθηκε, την προστασία που επιβάλλουν οι Αρχές του Ανθρωπισμού, το θεσπισμένο έθιμο και οι Επιταγές της Δημόσιας Συνείδησης.

Σήμερα, κάθε χρήση βίας είναι άδικη και κάθε πόλεμος είναι καταδικαστέος. Εξαίρεση αποτελεί η άμυνα καθώς και τα στρατιωτικά μέτρα για την προστασία της ειρήνης και για την επιβολή των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών. Ωστόσο, ο πόλεμος δεν θα πάψει ποτέ να απειλεί την ανθρωπότητα. Όσο απαισιόδοξο κι αν ακούγεται, φαίνεται ότι το ιδεώδες της πραγματοποίησης μιας διαρκούς παγκόσμιας ειρήνης, αποτελεί ουτοπία. Συνεπώς η σπουδαιότητα του ΔΑΔ, γίνεται σήμερα ευκολότερα αντιληπτή από ποτέ. Όλος ο πολιτισμένος Κόσμος είναι απόλυτα πεπεισμένος για την αναγκαιότητα της υπαγωγής του πολέμου σε θεσπισμένους κανόνες, που θα καθορίζουν την συμπεριφορά των εμπολέμων Μερών και θα προστατεύουν όσους μετέχουν ή όχι σ' αυτόν.

Μόνο η εφαρμογή του ΔΑΔ μπορεί να περιορίσει τις συνέπειες του πολέμου, να απαλύνει τον ανθρώπινο πόνο που προκαλεί ο πόλεμος και να μετριάσει έως και να κατευνάσει την εξολοθρευτική μανία των εμπολέμων. Ο πόλεμος πρέπει υποχρεωτικά να διεξάγεται σύμφωνα με διεθνείς κανόνες. Οι σύγχρονες σχέσεις μεταξύ των Κρατών πρέπει να ακολουθούν την βασική αρχή που διατύπωσε ο μεγάλος ανθρωπιστής Μοντεσκιέ (Montesquieu): "Όλα τα Έθνη οφείλουν στις μεταξύ τους σχέσεις σε περίοδο ειρήνης να πράττουν το μεγαλύτερο καλό, ενώ στην περίοδο του πολέμου το μικρότερο κακό επιδιώκοντας όμως σθεναρά το εθνικό τους συμφέρον"³⁰.

30. Άρθρο του Αντιναυάρχου ε.α. Δρα Στυλιανού Πολίτη, "Ο Πόλεμος, το Διεθνές Δίκαιο και η Στρατηγική", Περιοδικό "Προβληματισμοί", Τεύχος 52, Αθήνα 2009, σελ. 21.

Βιβλιογραφία

Βιβλία

1. Κωνσταντίνος Ι. Σκαλτσάς, "Θεωρία και κείμενα Διεθνούς Δικαίου", ΣΣΕ, Αθήνα 1985.
2. Κωνσταντίνος Ι. Σκαλτσάς, "Αι Συμβάσεις της Γενεύης του 1949", Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός, Αθήνα 1991.
3. Κων/νος Χατζηκωνσταντίνου, "Προσεγγίσεις στο Ανθρωπιστικό Δίκαιο", Εκδόσεις Ι. Σιδέρη, Αθήνα 1999.
4. Κων/νος Χατζηκωνσταντίνου, "Διεθνές Δίκαιο του Πολέμου και της Ειρήνης την Εποχή μετά τον Πόλεμο του Ιράκ", Εκδόσεις Ινστιτούτου Αμυντικών Αναλύσεων, Αθήνα 2003.
5. Διονύσης Σ. Γάγγας, "Το Καθεστώς των Αιχμαλώτων Πολέμου στο Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο", Εκδόσεις Ι. Σιδέρη, Αθήνα 2008.
6. Κων/νου Χατζηκωνσταντίνου, "Επτά+1 Προβλήματα για το Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο", Εκδόσεις Ι. Σιδέρη, Αθήνα 2010.
7. Π. Νάσκου - Περράκη, "Το Δίκαιο των Διεθνών Οργανισμών, Η Θεσμική Διάσταση", Εκδόσεις Α. Σάκκουλα, Θεσ/νικη 2011.
8. ΥΕΘΑ/ΔΣΔ, "ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ", ΤΥΕΣ, Αθήνα 1996.

Περιοδικός Τύπος - Διαδίκτυο

9. Άρθρο του Αντιναυάρχου ε.α. Δρα Στυλιανού Πολίτη, "Ο Πόλεμος, το Διεθνές Δίκαιο και η Στρατηγική", Περιοδικό "Προβληματισμοί", Τεύχος 52, Αθήνα 2009.
10. Άρθρο της Θεανώς Μανωλοπούλου, "ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΥΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ", 2007-2008, http://users.hol.gr/~a_antonopoulos/glj/167-201.pdf.
11. Άρθρο, "Πόλεμος", Διαδίκτυο, <http://el.wikiquote.org/wiki/Πόλεμος>, 12 Μαρ 2012.
12. Άρθρο, "Legal limbo of Guantanamo's prisoners", <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/3034697.stm>, 12 Μαρ 2012.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Τχης (ΜΧ) Κωνσταντίνος Κωστογλούδης αποφοίτησε την ΣΣΕ το 1990, ως Ανθυπολοχαγός Μηχανικού. Έχει φοιτήσει επιτυχώς σε όλα τα Σχολεία που προβλέπονται από το βαθμό και την ειδικότητά του. Το 2001 αποφοίτησε με Άριστα από τη Σχολή των ΗΠΑ, Engineer Captain Career Course, ενώ το 2004 αποφοίτησε με Άριστα από τη ΣΤΕΑΜΧ. Έχει υπηρετήσει σε διάφορες θέσεις σε Μονάδες Εκστρατείας και Τεχνικές Υπηρεσίες του ΕΣ. Την περίοδο 2006 - 2009 υπηρέτησε ως

Επιτελής στο Διασυμμαχικό Στρατηγείο του ΝΑΤΟ στη Νεάπολη Ιταλίας (JFC South Naples). Είναι έγγαμος και έχει τέσσερα τέκνα.

Σεμινάριο της ΑΔΙΣΠΟ με Θέμα: “Η επιρροή του Ισλάμ στη διαμόρφωση του Τουρκικού εθνικισμού. Προοπτικές για την περίπτωση της Θράκης”

Εισήγηση του Επίταρχου Γκαλιμαρίδη Σάββα (Σπουδαστή 9ης ΕΣ)

Εισαγωγή

Ο ελληνικός χώρος από τα πολύ παλιά χρόνια ως σήμερα στάθηκε και στέκεται υπό κάποιας μορφής επιρροή του τουρκικού στοιχείου. Με τον όρο τουρκικό στοιχείο δεν εννοούμε μόνο τους Τούρκους όπως τους εννοούμε σήμερα μετά την ανακήρυξη της Τουρκικής Δημοκρατίας από τον Κεμάλ Ατατούρκ, αλλά και όλα εκείνα τα τουρανικά φύλα που εισέβαλαν ήδη από την μεσοβυζαντινή περίοδο στις αχανείς εκτάσεις του Ανατολικού Ρωμαϊκού κράτους. Μιλάμε δηλαδή για Χαζάρους, Σελτζούκους, Κουμάνους, Πετσενέγκους, Τατάρους, Αζέρους και πλήθος άλλων νομαδικών φυλών που εισέβαλαν κατά καιρούς από τις ασιατικές στέπες. Τα τουρκικά φύλα από θρησκευτικής πλευράς αρχικά κατατάσσονταν στους παγανιστές, αλλά με την πάροδο του χρόνου και την συνεχή επαφή με τους άραβες, ασπάστηκαν τελικά το ισλάμ.

Έκτοτε σηματοδοτείται ο διαρκής αγώνας των τουρκικών φυλών για την απόκτηση ηγετικού ρόλου στη νεότευκτη θρησκεία με αποκορύφωμα την οικειοποίηση του Χαλιφάτου το 1517 για λογαριασμό των απογόνων της δυναστείας του Οσμάν. Οι οσμανλίδες σουλτάνοι, κάθε άλλο παρα ευσεβείς μουσουλμάνοι μπορούσαν να χαρακτηριστούν καθώς η διαφθορά του παλατιού σε πολλές περιπτώσεις άγγιζε την υπερβολή, ωστόσο το ισλάμ και το χαλιφάτο αποτέλεσε ένα πρώτης τάξεως έρεισμα, στα χέρια των πανούργων αυλικών, για την κήρυξη ιερών πολέμων αλλά και για την άσκηση εξωτερικής πολιτικής. Με την κατάργηση του χαλιφάτου το 1924 ξεκινά μια νέα προσέγγιση του ισλάμ, με εκφραστή τον Κεμάλ Ατατούρκ που καθιέρωσε τον κοσμικό χαρακτήρα του κράτους. Η θρησκεία πλέον είχε περάσει στο παρασκήνιο. Έναντι όμως των οραμάτων του Κεμάλ, ορθονόταν ολοένα και περισσότερο το ισλαμικό αίσθημα των λαϊκών μαζών, που παρέμενε άσβεστο

στις δεκαετίες που ακολούθησαν και παρά την εμφανή έχθρα του Κεμάλ προς τις θρησκευτικές δομές. Η επάνοδος του ισλάμ ήταν αναπόφευκτη και ήδη από το 1950 με την άνοδο του Μεντερές σηματοδοτείται μια νέα πορεία, με κύριο χαρακτηριστικό την επιστροφή στην ισλαμική παράδοση. Το Κεμαλικό καθεστώς που μέχρι τότε μεθοδευμένα εδραίωσε την Τουρκική εθνική συνείδηση στο σύνολο του πληθυσμού, ήταν έτοιμο να μετεξελιχθεί, αποδεχόμενο την επαναφορά του ισλάμ όμως αυτή τη φορά υπο το πρίσμα του Οθωμανικού *imperiūm*. Ο νεο-οθωμανισμός είχε πάρει σάρκα και οστά. Σταδιακά η αναθεώρηση των σχέσεων της Τουρκίας με τα τουρκογενή έθνη, τα αραβικά κράτη και την Ευρώπη, προσαρμόστηκε στη νέα αντίληψη που αποκτούσαν οι Τούρκοι για τους γείτονές τους. Ο κεμαλικός εθνικισμός στο εσωτερικό, ο οθωμανικός δεσποτισμός προς τους τουρκογενείς πληθυσμούς στο εξωτερικό και ο ισλαμικός ιμπεριαλισμός προς τις αραβικές χώρες, δημιουργεί πλέον ένα εκρηκτικό μίγμα που όπως θα δούμε παρακάτω μπορεί να οδηγήσει δυνητικά σε ανακατατάξεις στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων. Η Δ. Θράκη με σημαντικό μουσουλμανικό πληθυσμό βιώνει ήδη τα πρώτα σημάδια της πολιτικής αυτής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α

Τουρκία, το ταξίδι στο σήμερα

α. Ισλαμ και Οθωμανική Αυτοκρατορία

Η Οθωμανική Αυτοκρατορία ήταν ένα κράτος βαθιά μεσαιωνικό με αυστηρές διοικητικές δομές και άδικο φορολογικό σύστημα που εξασφάλιζε την διαπλοκή όλων των διοικητικών λειτουργιών στην συλλογή και προσπορισμό των φόρων με αντάλλαγμα την πίστη τους στη διατήρηση του οσμανικού σουλτανάτου. Όλες οι εξουσίες ασκούσαν από τον Σουλτάνο ενώ ολόκληρη η αυτοκρατορία θεωρείτο δική του ιδιοκτησία. Η λογική αυτή θεώρησης του κράτους¹ ακολουθήθηκε σε όλη την διάρκεια του βίου της και παρά τις αλλαγές που επήλθαν στη γειτονική Ευρώπη κατά την αναγέννηση, σχετικά πάντα με την έννοια του κράτους, η οποία σταδιακά συμπεριέλαβε και άλλους παράγοντες εκτός από την κεντρική εξουσία, όπως για παράδειγμα την έννοια του έθνους. Η έλλειψη του έθνους άφησε πίσω την Αυτοκρατορία και όπως θα δούμε σφυρηλατήθηκε πολύ αργότερα ως προϊόν του κεμαλισμού. Τελικά τι ήταν αυτό που προσδιόριζε την κυριαρχία της εθνοτικής ομάδας των Τούρκων; Η απάντηση βρίσκεται στη θρησκεία. Μπορεί η λέξη τούρκος στα χρόνια των Οθωμανών να είχε

1. Ν. Σαρρής Οσμανική πραγματικότητα, Τόμος Α. σελ. 72.

αρνητική έννοια και να ήταν ταυτόσημη με την έννοια του άξεστου και ακαλλιέργητου ανθρώπου, η θρησκευτική όμως ταυτότητα του μουσουλμάνου προσδιόριζε απόλυτα τον λαό των πιστών του Θεού, των ευσεβών και "καθαρών" ανθρώπων, που έκανε την ειδοποιό διαφορά ανάμεσα στο μωσαϊκό αλλόθρησκων εθνοτήτων που τους κατέτασσαν απλά στον κόσμο των απίστων. Το 1517, χρονιά ορόσημο για το οθωμανικό ισλάμ, καταλαμβάνεται το Κάιρο από τον Σουλτάνο Σελίμ Α΄, ο οποίος μεταξύ άλλων τίτλων περιεβλήθηκε και τον τίτλο του χαλίφη. Το χαλιφάτο είναι ένα πολιτικό σύστημα που προκύπτει από την ιδεολογία του Ισλάμ, το οποίο περιλαμβάνει την εφαρμογή της έννομης τάξης, αντιπροσωπευτική κυβέρνηση, ανεξάρτητο σύστημα δικαιοσύνης, ενώ η κυβέρνηση του "χτίζεται" πάνω στην αρχή της εξυπηρέτησης του λαού, ανεξάρτητα από εθνικότητα, φύλο και πίστη. Το χαλιφάτο είναι αντίθετο στην καταπίεση οποιασδήποτε εθνικής ή θρησκευτικής ομάδας. Από το σημείο αυτό και μετά, η οθωμανική αυτοκρατορία καθίσταται ηγέτιδα στον μουσουλμανικό κόσμο, ο δε Σουλτάνος-χαλίφης, αυτοδίκαια αποτελεί τον θεματοφύλακα της θρησκείας παράλληλα όμως έχει στα χέρια του την νομιμοποίηση για την κήρυξη "ιερών" πολέμων.

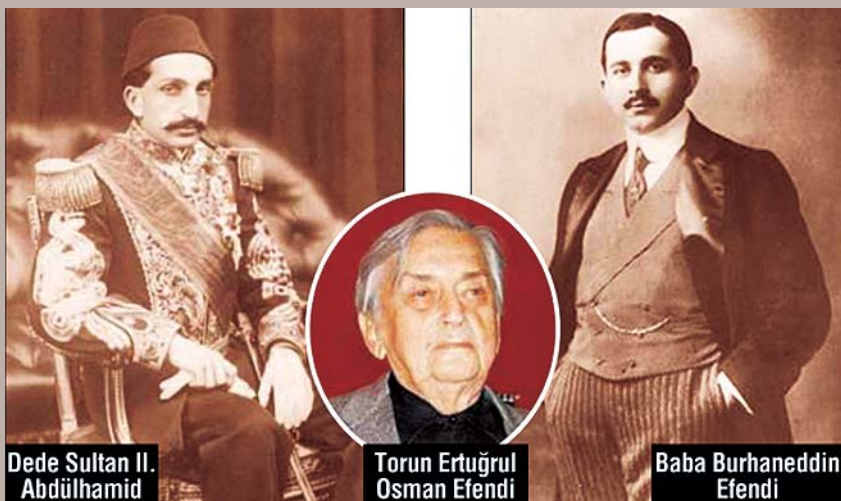
β. Κεμαλισμός και νέο Τουρκικό κράτος

Ο κεμαλισμός έθεσε τέρμα στην ιδεολογία του αυτοκρατορικού οθωμανισμού και εισήγαγε την εθνικιστική ιδεολογία, στη βάση της οποίας οικοδομήθηκε το τουρκικό εθνικό κράτος. Είναι χαρακτηριστικό ότι κατά τη μετάβαση από την Οθωμανική αυτοκρατορία στην Τουρκική Δημοκρατία ο τουρκικός εθνικισμός απέκτησε νέο περιεχόμενο, το κύριο χαρακτηριστικό του οποίου ήταν η ρήξη με τον παντουρκισμό². Ακόμη, η επιρροή του τουρκικού εθνικισμού περιορίστηκε εντός των συνόρων του νεοσύστατου κράτους. Έτσι το κεμαλικό καθεστώς αυτής της περιόδου, επιδόθηκε σε μια ανελέητη επιχείρηση δημιουργίας εθνικής συνείδησης που σε πολλές περιπτώσεις οδήγησε στην εθνοκάθαρση και στη βίαιη επιβολή του τουρκισμού. Εμπόδιο στα σχέδια του καθεστώτος υπήρξε η θρησκεία, που αποτελούσε ενοχλητικό απομεινάρι της αυτοκρατορίας. Παρά την κατάργηση του Χαλιφάτου (1924) και την εδραίωση της κοσμικότητας του νέου κράτους δεν κατέστη δυνατή η αποκοπή από την θρησκεία. Η αποϊσλαμοποίηση της τουρκικής κοινωνίας απέτυχε και με την πρώτη φιλελευθεροποίηση του τουρκικού κράτους, στη δεκαετία του '50, το ισλάμ επανέρχεται δυναμικά. Η κυβέρνηση του Δημοκρατικού Κόμματος με τον Ατνάν Μεντερές επιτρέπει κατά την περίοδο αυτή την επανεμφάνιση του ισλάμ στην τουρκική κοινωνία, στο πλαίσιο μιας γενικότερης φιλελευθεροποίησης του τουρκικού πολιτικο-οικονομικού συστήματος, αλλά και για ψηφοθηρικούς λόγους. Σταδιακά, τα κόμματα της κεντροδεξιάς λεηλατούν κυριολεκτικά την ισλαμική ψήφο με συνεχείς παραχωρήσεις, ιδιαίτερα στον χώρο της παιδείας και της ελεύθερης άσκησης των θρησκευτικών καθηκόντων των πιστών. Αυτή η δυναμική επάνοδος του ισλαμισμού, που μετατρέπεται σταδιακά και σε πολιτική δύναμη, θα επαναφέρει και την ιδεολογία του νεο-οθωμανισμού.

2. Niyazi Kizilyurek Κεμαλισμός εκδ. Μεσόγειος σελ. 53

γ. Ο Νεοοθωμανισμός και η "διάβρωση" του Κεμαλισμού

Η έννοια του νεο-οθωμανισμού παραπέμπει στο οθωμανικό παρελθόν της Τουρκίας, την οθωμανική αυτοκρατορική παράδοση, την οθωμανική και την ισλαμική κληρονομιά, και στοχεύει στην ανάδειξη της Τουρκίας σε μια περιφερειακή υπερδύναμη. Η στρατηγική που αναπτύσσεται από τον νεο-οθωμανισμό στοχεύει στη διεύρυνση της τουρκικής επιρροής στον πάλαι ποτέ ευρύτερο γεωγραφικό χώρο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και ιδιαίτερα στις περιοχές που ζουν κατά πρώτο λόγο τουρκογενείς και κατά δεύτερο λόγο ισλαμογενείς λαοί.

Δύο είναι τα συστατικά στοιχεία του ισλαμικού αυτού νεο-οθωμανισμού: η οθωμανική αυτοκρατορική παράδοση και η ισλαμική αναφορά. Σε αυτά τα δύο πρωταρχικά συστατικά στοιχεία προστίθεται, ένα τρίτο, πολύ σημαντικό, ως αποτέλεσμα του ιστορικού συμβιβασμού ανάμεσα στο πολιτικό ισλάμ και τον κεμαλισμό: ο κεμαλικός κοσμικός προσανατολισμός του κράτους. Εντούτοις, η εντύπωση που δημιουργήθηκε ότι ο νεο-οθωμανισμός θα είχε μια διάσταση λιγότερο εθνοτική από τον κεμαλισμό δεν έχει αποδειχθεί στη πράξη. Θεωρητικά, θα μπορούσε ο νεο-οθωμανισμός, σε αναφορά με την πολιτισμική όσμωση των εθνοτήτων στο πλαίσιο της νεότερης Τουρκίας, να χαλάρωνε τη βίαιη εθνικιστική επιβολή του κεμαλισμού στις επιμέρους εθνοτικές και θρησκευτικές κοινότητες. Ο ιστορικός όμως συμβιβασμός ανάμεσα στο πολιτικό ισλάμ και τον κεμαλισμό, η υιοθέτηση ή καλύτερα η επιβολή από τον δεύτερο του νεο-οθωμανισμού, τον οριοθέτησαν από την εθνικιστική του διάσταση όσον αφορά τα εσωτερικά προβλήματα, και από την επεκτατική του λογική όσον αφορά την εξωτερική πολιτική. Με αυτό τον τρόπο μετουσιώνεται η σύγχρονη Τουρκία από έθνος-κράτος σε έθνος-κράτος-ισλάμ αναδεικνύοντας πλέον σε κρατικό επίπεδο τον ισλαμικό ηγεμονισμό που χαρακτήριζε την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Άρα η διάβρωση που επήλθε στο εσωστρεφές κεμαλικό καθεστώς έχει να κάνει περισσότερο με τον τρόπο που βλέπουν οι Τούρκοι τους άλλους και λιγότερο με το πώς βλέπουν οι Τούρκοι τον

ίδιο τους τον εαυτό³. Επιπλέον, το τουρκικό πολιτικό ισλάμ είναι επί της ουσίας το σουνιτικό ισλάμ, με ηγεμονικό-εξουσιαστικό ρόλο στις άλλες ισλαμικές τάσεις και ξεχωριστά καταπιεστικό απέναντι ιδιαίτερα στους Αλεβίτες, έστω και αν αποτελούν το 15% του τουρκικού πληθυσμού. Το σουνιτικό ισλάμ ήταν άλλωστε, και παραμένει πολύ περισσότερο σήμερα, το κρατικό ισλάμ.

Κυριότερος εκφραστής του νεο-οθωμανισμού σήμερα θεωρείται ο ισλαμιστής ΥΠΕΞ Αχμέτ Νταβούτογλου⁴ που εμφανίστηκε κατά τη δεκαετία του 1990 και διατύπωσε τη θεωρία του νεοοθωμανισμού, η οποία και στηρίζεται στις απόψεις που περιλαμβάνονται στο βιβλίο του, "Το στρατηγικό βάθος και η διεθνής θέση της Τουρκίας". Ο όρος "στρατηγικό βάθος" παραπέμπει στο χρονικό βάθος και το γεωγραφικό βάθος της πρώην οθωμανικής αυτοκρατορίας. Το χρονικό βάθος έχει σχέση με τη χρονική διάρκεια και το γεωγραφικό με τη γεωγραφική έκταση της αυτοκρατορίας. Ο Νταβούτογλου χαρακτηρίζεται ως αρχιτέκτονας και θεωρητικός εμπνευστής του νεοοθωμανισμού και η επιρροή του είναι καθοριστική στη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής της Τουρκίας. Είναι πολιτικός επιστήμονας με έντονη θρησκευτική συνείδηση και διετέλεσε καθηγητής στο πανεπιστήμιο του Μπαχτσέ Σεχίρ της Τουρκίας και το ισλαμικό πανεπιστήμιο της Μαλαισίας. Διαθέτει ευρύτατο φάσμα γνώσεων, συγκροτημένη επιστημονική σκέψη και ένα φιλόδοξο όραμα για ρόλο της χώρας του στο παγκόσμιο γεωπολιτικό σύστημα. Ο πρώην πρέσβης των ΗΠΑ στην Άγκυρα Μαρκ Πάρις τον χαρακτήρισε "Κίσιγκερ" της Τουρκίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β

Η περίπτωση της Θράκης

Για να γίνει καλύτερα αντιληπτή η σχέση της Τουρκίας με την Δ.Θράκη, κρίνω σκόπιμο να αναλύσω την κατάσταση που επικρατεί σήμερα στη Μουσουλμανική μειονότητα της περιοχής αυτής, αλλά και γεγονότα σταθμούς στη διαμόρφωση των ισορροπιών μεταξύ των δύο χωρών.

α. Διάρθρωση της μειονότητας, σύντομη ιστορική αναδρομή

Το γεωγραφικό διαμέρισμα της Θράκης αποτελείται από τους νομούς: Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου. Στους τρεις αυτούς νομούς κατοικούν Έλληνες πολίτες που έχουν διαφορετική θρησκευτική ταυτότητα από τους υπόλοιπους και αποκαλούνται μειονότητα. Η μειονότητα της Δυτικής Θράκης χαρακτηρίζεται ως "μουσουλμανική"⁵ και είναι κατανεμημένη στους τρεις νομούς ως εξής:

- ο στο νομό Ξάνθης καλύπτει το 43,9% του συνολικού πληθυσμού
 - ο στο νομό Ροδόπης το 61,1%
 - ο στο νομό Έβρου το 6,25%
- Στο σύνολο του πληθυσμού της Θράκης ο μειονοτικός πληθυσμός

3. Ν. Σαρρής Οσμανική πραγματικότητα, Τόμος Α. σελ.102.

4. Niyazi Kizilyurek Κεμαλισμός εκδ Μεσόγειοςσελ. 172.

5. Συνθήκη Λωζάνης άρθρο 45.

ανέρχεται σε 112.000 (33,14%) ενώ ο χριστιανικός σε 226.000 (66,86%)⁶.

Οι μουσουλμάνοι της Δυτικής Θράκης χαρακτηρίζονται επίσης από μία ετερογένεια ως προς την καταγωγή τους κι έτσι έχουμε τους:

Μουσουλμάνους τουρκικής καταγωγής

Η καταγωγή της ομάδας αυτής είναι πολύ παλιά και διακρίνεται σε διαφορετικές υπο-ομάδες. Έτσι οι πρώτοι κάτοικοι τουρκικής καταγωγής είναι οι Σελτζούκοι Τούρκοι, οι οποίοι το 1055 πρωτοξεκίνησαν από την περιοχή του Ικονίου τις κατακτήσεις τους, θεωρούσαν τους εαυτούς τους συνεχιστές του Ρωμαϊκού κράτους, γι' αυτό αυτοαποκαλούνταν Ρούμ-Σελτζούκοι. Η κυριαρχία τους επεκτείνονταν από την Παλαιστίνη ως και τη Θράκη αλλά τελικά αφανίζονται από τους Σταυροφόρους.

Ακολουθούν οι Οσμανοί ή Οθωμανοί, υπέρμαχοι του Ισλαμισμού, καταλαμβάνουν ολόκληρο τον μικρασιατικό χώρο και αποτελούν τον κύριο μηχανισμό εξουσίας αναλαμβάνοντας διοικητικές θέσεις.

Οι υπόλοιπες θρησκευτικές και εθνολογικές ομάδες που αποτελούν τους πληθυσμούς τουρκικής καταγωγής ή εκτουρκίστηκαν στην πορεία είναι οι Παυλικιανοί, οι Βογόμελοι, Κιζιλμπάσσηδες, οι Κιρκάσιοι, οι Μπεκτασήδες, οι οποίοι έδρασαν στην ευρύτερη περιοχή της Θράκης και δέχθηκαν επιδράσεις τόσο από το αρχαίο ελληνικό πνεύμα και φιλοσοφία, όσο και από το Βυζάντιο, ενώ στους τουρκικούς πληθυσμούς υπάγονται και οι Δερβίσηδες ένα είδος ισλαμιστών μοναχών των οποίων οι τεκέδες (μοναστήρια) σώζονται στη Θράκη μέχρι σήμερα⁷.

Έτσι λοιπόν αποκαλούμε μουσουλμάνους τουρκικής καταγωγής τους πληθυσμούς που παρέμειναν στη Δυτική Θράκη μετά τη συνθήκη της Λωζάνης και εξαιρέθηκαν από την ανταλλαγή πληθυσμών χαρακτηριζόμενοι Έλληνες πολίτες⁸. Είναι επίσης η πολυπληθέστερη ομάδα της μουσουλμανικής μειονότητας και πολλές φορές συναντάται να αποκαλείται η ομάδα αυτή ως "τουρκογενείς" ή "τουρκόφωνοι". Επίσης χαρακτηριστικό τους είναι η προσήλωσή τους στην ισλαμική πίστη και στις τουρκικές παραδόσεις⁹.

Πομάκοι

Είναι πληθυσμός από τους παλαιότερους των Βαλκανίων που κατοικούν σε κοινότητες στην οροσειρά της Ροδόπης και εξισλαμίστηκαν δια της βίας¹⁰. Ο εξισλαμισμός τους έγινε στα τέλη του 17ου αιώνα όταν Σουλτάνος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ήταν ο Μεχμέτ IV και Μεγάλος Βεζύρης ο Μεχμέτ Κιοπρουλού (1656-1661). Οι Γιουρούκοι, που είχαν

6. Χ. Κατσικας - Ε. Πολίτου, Εκτός "τάξης" το "διαφορετικό", Αθήνα 1999, σελ. 166.

7. Α. Παπάνης, Η μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης, Μυτιλήνη 2008, αριθ. σελ. 2, σελ. 1.

8. Ε. Κανακίδου, Η εκπαίδευση στη μουσουλμανική μειονότητα της Δ. Θράκης, Αθήνα 1997, σελ. 63.

9. Ν. Γονατάς - Π. Κυδωνιάτης, Η μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης, Κομοτηνή 1985, σελ. 81-82.

10. Ε.Χ. Ζεγκίνης, Ο Μπεκτασισμός στη Δυτική Θράκη, Θεσ/νίκη 2001, σελ. 170.
Π.Δ. Θεοχαρίδης, ό.π. σελ. 53.

μεταφέρει από τη Μικρά Ασία οι Οθωμανοί στην περιοχή της Δυτικής Θράκης, είχαν ως έργο, να τρομοκρατήσουν τους Πομάκους και να τους οδηγήσουν στον ισλαμισμό¹¹. Ο σκοπός τους επιτεύχθηκε με τον καλύτερο τρόπο αναγκάζοντας τους προύχοντες των πομακικών χωριών να παρουσιαστούν στον ανώτατο διοικητή της Φιλιππούπολης και να δηλώσουν τη θέλησή τους να ασπαστούν τον ισλαμισμό.

Με τον εξισλαμισμό τους οι Πομάκοι κέρδισαν ορισμένα προνόμια και πολιτικές ελευθερίες πιστεύοντας ότι θα διατηρήσουν τα ήθη, τα έθιμα και τις παραδόσεις τους. Ο Τσέχος συγγραφέας L. Geitler αναφέρει χαρακτηριστικά "Οι κρυφές πεποιθήσεις τους τείνουν προς τον χριστιανισμό, όμως οι νέοι διαπαιδαγωγούμενοι στους στρατώνες της Κωνσταντινούπολης, έγιναν σχεδόν Τούρκοι"¹². Ο Μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως Γαβριήλ (1636-1672) προσπάθησε μάταια να μεταπείσει τους Πομάκους να επιστρέψουν στον Χριστιανισμό, ενώ οι ίδιοι, όταν γύρισαν στα χωριά τους διέδωσαν και επέβαλαν την νέα θρησκεία¹³. Υπάρχουν πολλές εκδοχές για την ονομασία Πομάκος. Κατά τον καθηγητή του ΔΠΘ, Ν. Ξυροτύρη η λέξη προήλθε από την αρχαία λέξη "πόμαξ" που σημαίνει τον πότη και δηλώνει την αγάπη που είχαν οι αρχαίοι θράκες στο κρασί. Ο καθηγητής Κ. Άμαντος υποστηρίζει ότι ο όνομα τους οφείλεται στην αρχαία θρακική πόλη Πόμα¹⁴.

Αθίγγανοι

Η τρίτη ομάδα της μειονότητας είναι οι Αθίγγανοι, οι οποίοι παρέμειναν στη Δυτική Θράκη ως το 1923 και συμπεριελήφθησαν στους μη ανταλλάξιμους μουσουλμανικούς πληθυσμούς. Έτσι μαζί με τους ομόθρησκους Πομάκους και τους τουρκικής καταγωγής πληθυσμούς συνθέτουν την μουσουλμανική μειονότητα, που κατοικεί στη Δυτική Θράκη. Εδώ θα πρέπει να τονιστεί επίσης

11. Π.Δ. Θεοχαρίδης, ό.π. σελ. 53.

12. Δ. Ακριτίδου, Μουσουλμανική μειονότητα, Θεσ/νίκη 2004, σελ. 25.

13. Ζ. Μέκκος, Οι Πομάκοι στη Θράκη, Θεσ/νίκη 2001, σελ. 20-21.

14. Δ. Ακριτίδου, ό.π. σελ. 27.

ότι την περίοδο που υπογράφηκε η συνθήκη της Λωζάνης, κατοικούσαν και αρκετοί ορθόδοξοι Αθίγγανοι, οι οποίοι όμως ουδέποτε αποτέλεσαν τμήμα της μουσουλμανικής μειονότητας γιατί ποτέ δεν εξισλαμίστηκαν. Αντίθετα συνέχισαν την ορθόδοξη παράδοση τους που έχει την αφετηρία της στο Βυζάντιο¹⁵. Η ονομασία τους Αθίγγανοι, που σημαίνει ανέγγιχτος, τους δόθηκε στο Βυζάντιο από την ορθόδοξη εκκλησία γιατί η αυστηρή ενδογαμία των τσιγγάνων συνετέλεσε στην ταύτισή τους με τους αιρετικούς αθίγγανους που ασχολούνταν με τη μαγεία και θεωρούνταν "μιαροί".

Η καταγωγή των Αθιγγάνων ανάγεται στην Ινδία και η μετανάστευσή τους άρχισε γύρω στο 1000 μ.Χ. περνώντας από το Αφγανιστάν, την Περσία, την Αρμενία και την Τουρκία. Μια μικρή μερίδα εγκαταστάθηκε στη Θράκη ενώ οι υπόλοιποι εξαπλώθηκαν στην Κεντρική και Νότια Ευρώπη¹⁶. Μετά την κατάληψη του Βυζαντίου από τους Οθωμανούς Τούρκους, ο Σουλτάνος Βαγιαζίτ Α' (1309-1403) κήρυξε ένα πρωτοφανή σε αγριότητα διωγμό εναντίον κάθε Χριστιανού αλλά και των Αθιγγάνων, γιατί και αυτοί ήταν Χριστιανοί, με αποτέλεσμα οι Αθίγγανοι να μετακινηθούν από την περιοχή της Θράκης ακόμη δυτικότερα και να εγκατασταθούν σε νέες περιοχές. Η εχθρική στάση εναντίον των Αθιγγάνων συνεχίστηκε από τις νέες χώρες εγκατάστασής τους (Γαλλία, Ισπανία) και σταμάτησε το 1788 από τον Κάρολο της Ισπανίας¹⁷.

Οι Αθίγγανοι, είναι μια νομαδική φυλή, χωρίς πολλοί από αυτούς να έχουν μια μόνιμη κατοικία, αφού μετακινούνται από περιοχή σε περιοχή εξασκώντας επαγγέλματα που σήμερα μερικά από αυτά έχουν εκλείψει. Στο οικογενειακό εισόδημα προσφέρουν και τα παιδιά της οικογένειας από μικρή ηλικία εγκαταλείποντας πολλές φορές οριστικά το μειονοτικό σχολείο.

Η γλώσσα των Αθιγγάνων είναι η Ρομανί, η οποία ανήκει στην ομάδα των Ινδοευρωπαϊκών γλωσσών¹⁸. Στη χώρα μας υπάρχουν δύο ομάδες από τη φυλή αυτή:

(α) Οι χριστιανοί Αθίγγανοι, που τους συναντάμε να κατοικούν στην Θεσσαλονίκη, Λάρισα και Αττική με μόνιμο ή προσωρινό τόπο διαμονής και λιγότερο περιπλανώμενους.

(β) Οι μουσουλμάνοι Αθίγγανοι, τους συναντάμε να κατοικούν στη Θράκη. Συγκεκριμένα διαμένουν στην Κομοτηνή, την Αλεξανδρούπολη, στην Ξάνθη και σε άλλα χωριά ή οικισμούς με χριστιανούς ή μουσουλμάνους τουρκικής καταγωγής στους νομούς Ξάνθης και Ροδόπης¹⁹.

β. Εκπ/ση και Θρησκεία

Στη Θράκη λειτουργούν σήμερα 215 **μειονοτικά σχολεία** στοιχειώδους εκπαίδευσης, στα οποία η διδασκαλία γίνεται στην ελληνική και την τουρκική γλώσσα και διδάσκουν άνω των 400 μουσουλμάνων εκπαιδευτικών. Υπάρχουν, επίσης, δύο μειονοτικά Γυμνάσια και δύο Λύκεια καθώς και δύο Ιεροσπου-

15. Ε. Ζεγκίνης, Οι μουσουλμάνοι Αθίγγανοι της Θράκης, Θεσ/νίκη 1994, σελ. 47.

16. Αθίγγανοι,

17. Αθίγγανοι ή Τσιγγάνοι ή Γύφτοι, ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΒΗΜΑ, καθημερινή πολιτική εφημερίδα της Κομοτηνής, 05/10/07.

18. Ε. Ζεγκίνης, Οι μουσουλμάνοι Αθίγγανοι της Δ. Θράκης, Θεσσαλονίκη 1994, σελ.94.

19. Ε. Κανακίδου, Η εκπαίδευση στη μουσουλμανική κοινότητα της Δ. Θράκης, Αθήνα 1997, σελ. 65.

δαστήρια, ένα στον Εχίνο της Ξάνθης και ένα στην Κομοτηνή. Στα 112 δημοτικά σχολεία της μειονοτικής εκπαίδευσης φοιτούν τουρκόφωνοι μαθητές, στα 73-74 δημοτικά σχολεία πομακόφωνοι, στα 4-5 Αθίγγανοι και στα υπόλοιπα 30 μαθητές και από τις τρεις ομάδες της μειονότητας. Ο αριθμός των μαθητών που φοιτούν στα μειονοτικά σχολεία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ανέρχεται γύρω στους 7.000, ενώ άλλοι περίπου 720 φοιτούν σε δημόσια σχολεία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι η δευτεροβάθμια εκπαίδευση δε διέπεται από τη συνθήκη της Λωζάνης, η οποία προβλέπει την παροχή μόνον πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στον μειονοτικό πληθυσμό. Ωστόσο στη Θράκη λειτουργούν με βάση συγκεκριμένα νομοθετικά διατάγματα ως μειονοτικά σχολεία ένα γυμνάσιο και ένα λύκειο (Τζελάλ Μπαγιάρ) στην Κομοτηνή, το ίδιο και στην Ξάνθη, με συνολικά 905 μαθητές και δύο ιεροσπουδαστήρια με 240 μαθητές όπου φοιτούν οι αυριανοί μουσουλμάνοι ιερείς. Σχετικά με την τριτοβάθμια εκπαίδευση, μέχρι το 1995 δεν υπήρχε ούτε ένας μειονοτικός φοιτητής στα ελληνικά πανεπιστήμια και η κίνηση προς την ανώτατη εκπαίδευση ήταν της τάξης του 0,0%. Με νόμο του 1995 καθιερώνεται ειδική ποσόστωση του 0,5% για την εισαγωγή σε ΑΕΙ και ΤΕΙ αποφοίτων λυκείου που προέρχονται από τη μουσουλμανική μειονότητα²⁰. Έτσι, ενώ δινόταν η ευκαιρία για την εισαγωγή 150 αποφοίτων να εισαχθούν σε ελληνικά ΑΕΙ, η προσέλευση ήταν μόνον 66 αποφοίτων και δεν μπόρεσε να καλυφθεί η ποσόστωση. Το βέβαιο είναι πως η συντριπτική πλειοψηφία των αποφοίτων κατευθύνεται προς τα ΑΕΙ της Τουρκίας. Σημαντικό ρόλο στην εξαγωγή των φοιτητών αυτών προς την Τουρκία, παίζει το τουρκόφωνο εκπαιδευτικό προσωπικό που υπηρετεί στη Θράκη σε συνδυασμό με τις υποτροφίες που λαμβάνουν σχεδόν όλοι οι μειονοτικοί μαθητές από την Τουρκία.

Για τους μουσουλμάνους της μειονότητας της Θράκης η θρησκεία αποτελεί το μοναδικό κοινό γνώρισμά τους, δεδομένου ότι η φυλετική και γλωσσική τους διαφοροποίηση υπήρξε εμφανέστατη και κατά την υπογραφή της συνθήκης της Λωζάνης αλλά και σήμερα εξακολουθεί να είναι αρκετά ευδιάκριτη, παρά τις προσπάθειες της Τουρκίας να την εμφανίσει ως μια εθνική μειονότητα.

Οι μουσουλμάνοι της Θράκης στην πλειοψηφία τους είναι Σουνίτες²¹. Υπάρχει όμως και ένα ποσοστό Μπεκτασήδων 10-12%, τους οποίους οι άλλοι αποκαλούν υβριστικά "Κιζίλμπάσηδες" και οι οποίοι ζουν στα ορεινά χωριά της Θράκης, ιδιαίτερα στα όρια των νομών Ροδόπης-Έβρου. Οι μουσουλμάνοι της μειονότητας θεωρούνται από τους πιο αφοσιωμένους στην ισλαμική θρησκεία και μετά τις μεταρρυθμίσεις του Κεμάλ στο θρησκευτικό καθεστώς της Τουρκίας, ο ιδεολογικός τους προσανατολισμός βρίσκεται στο τουρκικό Ισλάμ. Λέγοντας τουρκικό Ισλάμ εννοούμε το ορθόδοξο σουνιτικό Ισλάμ, που λειτουργεί κάτω από την κρατική εποπτεία (Διεύθυνση θρησκευτικών υποθέσεων) με 100.000 υπαλλήλους, που έχουν αποστολή να ελέγχουν απόλυτα τα θρησκευτικά ζητήματα.

20. Ν. Λιάζος, "Η μουσουλμανική μειονότητα της Δ. Θράκης και η εκπαίδευσή της", Η εικόνα του άλλου στη σχολική και ευρύτερη κοινωνία, Θεσ/νίκη, 2003, Κύκλος διαλέξεων, σελ.41.

21. Ν. Σαρρής Οσμανική πραγματικότητα, Τόμος Α. σελ. 56,57.

Για την άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων τους οι μουσουλμάνοι της Θράκης διατηρούν 280 τεμένη. Από αυτά τα 165 βρίσκονται στο νομό Ροδόπης, τα 95 στο νομό Ξάνθης και τα 20 στο νομό Έβρου.

Το ζήτημα των μουφτηδών στη Δ. Θράκη.

Στην Ελλάδα σήμερα λειτουργούν τρεις Μουφτείες: της Κομοτηνής, της Ξάνθης και του Διδυμοτείχου. Παλαιότερα υπήρχαν σε πολλά άλλα σημεία της ελληνικής επικράτειας αλλά, ύστερα από την ανταλλαγή πληθυσμών με την Τουρκία, τα νέα δεδομένα ανέτρεψαν τη γεωγραφική κατανομή των μουσουλμάνων και, κατά συνέπεια, εξέλειπε ο λόγος ύπαρξής τους²². Ο αριθμός αλλά και ο προσδιορισμός της περιφέρειας άσκησης των αρμοδιοτήτων των Μουφτειών μπορεί να μεταβληθεί με Προεδρικό Διάταγμα ύστερα από πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών, Δικαιοσύνης και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, σύμφωνα με το άρθρο 6 του Ν. 1920/1991. Εξάλλου, τα δημογραφικά δεδομένα έχουν μεταβληθεί τις τελευταίες δεκαετίες, αφενός λόγω της οικονομικής εσωτερικής μετανάστευσης που έλαβε χώρα από τη Θράκη προς τα μεγάλα αστικά κέντρα (κυρίως προς την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη) και, αφετέρου, λόγω της αθρόας εισόδου, στη χώρα, μουσουλμάνων μεταναστών²³, αρκετοί από τους οποίους, ενδεχομένως, έχουν πολιτογραφηθεί ως Έλληνες.

Συνεπώς, οι μουσουλμάνοι έλληνες πολίτες που ζουν μόνιμα σε εκτός της Θράκης περιοχή δεν έχουν τη δυνατότητα να αποταθούν σε οικείο

22. Μουφτείες αναγνωρίζονται νομοθετικά το 1881 σε Βόλο, Φάρσαλα, Τρίκαλα και Λάρισα, το 1910 ιδρύεται Μουφεία στην Καρδίτσα, το 1923 ιδρύονται οι Μουφτείες Κομοτηνής, Έβρου και Ξάνθης, και προστίθενται στις προϋπάρχουσες Μουφτείες Σουφλίου και Αλεξανδρουπόλεως. Το 1927 ιδρύεται η Μουφτεία Διδυμοτείχου η οποία απορροφά τη Μουφτεία Αλεξ/πόλεως, ενώ το 1928 ιδρύονται οι Μουφτείες Ηγουμενίσσας και Φιλιατών και προστίθενται στις προαναφερόμενες, όπως και οι Μουφτείες Λαγκαδά, Ιωαννίνων, Παραμυθιάς και Θεσσαλονίκης. Τέλος (με το Β.Δ. της 9ης Δεκεμβρίου 1952 / 9ης Ιανουαρίου 1953) καταργούνται όλες οι προηγούμενες και διατηρούνται οι τρεις Μουφτείες της Θράκης.

23. Είναι, άλλωστε, νωπή η μνήμη από την πρόσφατη υπαίθρια μαζική προσευχή χιλιάδων μουσουλμάνων στο κέντρο της Αθήνας, την 16.11.2010, διά της οποίας αναδείχθηκε δυναμικά το μείζον ζήτημα της κατασκευής τεμένους στην πρωτεύουσα.

Μουφτή. Για τους μουσουλμάνους εκτός Θράκης, δικαιοδοσία έχει οποιοσδήποτε Μουφτής της Θράκης, όπως αναφέρει ο Άρειος Πάγος στην απόφαση 1723/1980, χωρίς όμως να προσδιορίζεται, εάν κάποιος από τους Μουφτήδες έχει υποχρεωτικά δωσιδικία ή εάν εναπόκειται στην ελεύθερη βούληση του διάδικου να υπαγάγει τη διαφορά στο Μουφτή της επιλογής του.

Η ανάδειξη του Μουφτή.

Η ενσωμάτωση ορισμένων μουσουλμανικών θρησκευτικών θεσμών, κληρονομιά της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, στην ελληνική έννομη τάξη και οι πολιτικο-θρησκευτικές εξελίξεις στην Τουρκία επέδρασαν διπλά κατά τη διαμόρφωση του νομικού πλαισίου που αφορά, κατά κύριο λόγο, στην ανάδειξη του Μουφτή. Η αντιπαλότητα μεταξύ παλαιομουσουλμάνων (συντηρητικών θρησκευτικών κύκλων) και κεμαλιστών εκσυγχρονιστών (κοσμικών εθνικιστών) είχε να κάνει εν πολλοίς και με τη θέση του Μουφτή, ο οποίος από την προσάρτηση της Θράκης στο ελληνικό κράτος φέρεται ως ο μόνος θρησκευτικός ηγέτης της τοπικής κοινωνίας. Η πολιτική σημασία της θέσης αυτής κατέστησε τους Μουφτήδες της Θράκης στόχο ενός πολιτικού αγώνα ανάδειξης ή μείωσης της ισχύος τους, ανάλογα με τα διακυβευόμενα συμφέροντα. Εργαλείο αυτής της διαπάλης ήταν, όπως και παραμένει, ο νομικός ρυθμιστικός κανόνας, που επιτρέπει την αντίστοιχη επέμβαση στο θεσμικό πλαίσιο. Έτσι, λοιπόν, ο τρόπος ανάδειξης του Μουφτή αποκτά στρατηγική σημασία λόγω της λειτουργίας του στην τοπική κοινωνία μέσα από την άσκηση των δικαιοδοτικών του αρμοδιοτήτων, εκτός από τα δεδομένα θρησκευτικά του καθήκοντα²⁴.

Το νομικό πλαίσιο που ίσχυσε μέχρι το 1991, χωρίς όμως να εφαρμοστεί πλήρως, ανταποκρίθηκε αρχικά στις απαιτήσεις της ελληνο-τουρκικής Συνθήκης Ειρήνης των Αθηνών του 1913, με την υιοθέτηση του σχετικού νόμου το 1920, πριν δηλαδή την ανταλλαγή πληθυσμών και την οριοθέτηση των συνόρων και, βέβαια, πριν να καταστεί μειονότητα ο μουσουλμανικός πληθυσμός της Δυτικής Θράκης. Σύμφωνα με το καθεστώς του Νόμου 2345/1920, ο κατά τόπο αρμόδιος Νομάρχης προέβαινε στην προκήρυξη εκλογής την οποία γνωστοποιούσε δημόσια. Οι υποψήφιοι ήταν έξι μουσουλμάνοι έλληνες πολίτες, κάτοχοι διπλώματος *μεντρεσέ*²⁵ ή σχολής Ναηπήδων, ή διατελέσαντες Μουφτήδες, οι οποίοι θα έπρεπε να μην έχουν βεβαρημένο ποινικό μητρώο. Οι σχετικές αιτήσεις μεταβιβάζονταν στον Υπουργό Θρησκευμάτων. Ο τελευταίος είχε τη διακριτική ευχέρεια να διαγράψει όσους από τους υποψήφιους δεν ενέκρινε και τελικά προέβαινε στη διενέργεια της εκλογής. Δικαίωμα ψήφου είχαν οι μουσουλμάνοι έλληνες πολίτες, οι οποίοι ήταν εγγεγραμμένοι στους εκλογικούς καταλόγους της

24. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η προβλεπόμενη θέση του Αρχιμουφτή ποτέ δεν πληρώθηκε ύστερα από την κατάργηση του Σείχ-ουλ-ισλαμάτου (αντίστοιχος θεσμός της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας) με την επικράτηση του κεμαλισμού στην Τουρκία. Μάλιστα ο τελευταίος Σείχ-ουλ-ισλάμης Μουσταφά Σαμπρί, αν και ζούσε εξόριστος στην Ελλάδα, τελικά εκδιώχθηκε το 1930 ως δείγμα καλής θέλησης κατά την προσπάθεια ενδυνάμωσης της ελληνοτουρκικής φιλίας, ύστερα από συνεχείς πιέσεις της Τουρκίας από το 1927. Η Τουρκία μάλιστα κατά τις διαπραγματεύσεις για τη συνομιλότητα του ελληνοτουρκικού Συμφώνου Φιλίας της 30ης Οκτωβρίου 1930 δεν έθεσε καν θέμα Μουφτή.

25. Η λέξη *μεντρεσέ* προέρχεται εκ της αραβικής λέξης *ντερς* (= μάθημα) και σημαίνει "σχολείο", εν προκειμένω δε "μουσουλμανικό ιεροσπουδαστήριο".

περιφέρειας της Μουφτείας. Την εποπτεία της εκλογής είχε το αρμόδιο Πρωτοδικείο, το οποίο και ανακήρυσσε τον πλειοψηφούντα Μουφτή.

Παρά τη θεσμοθετημένη με δημοκρατικές διαδικασίες εκλογή του Μουφτή, υπερίσχυσε η προηγούμενη - από την εποχή της Αυτοκρατορίας - πρακτική που ήθελε το Μουφτή να **διορίζεται από τις αρχές**. Συνεπώς, ουδέποτε, από τότε που είχε θεσμοθετηθεί η διαδικασία εκλογής αυτή, δεν εφαρμόστηκε, ενώ στην πράξη παρέμενε το προϋπάρχον καθεστώς διορισμού του Μουφτή από τις αρχές, ύστερα από υπόδειξη, σε πλαίσια που προσδιόριζαν την εκάστοτε πολιτική συγκυρία. Έτσι, άλλοτε ήταν αρκετή η επέμβαση του τουρκικού Προξενείου, η πρόταση του μουσουλμάνου βουλευτή της αντίστοιχης περιφέρειας ή η επιλογή του υπουργείου Εξωτερικών. *Ο Ν. 1920/1991 κατήργησε και τυπικά τη θεσμοθετημένη εκλογή που είχε εισαγάγει ο Ν. 2345/1920 και επανέφερε το καθεστώς διορισμού του Νόμου ΑΛΗ' (1038)/1882.*

Σύμφωνα με τον ισχύοντα Νόμο 1920/1991, η διαδικασία κινείται από τον κατά τόπο αρμόδιο Νομάρχη, ο οποίος και αναλαμβάνει να φέρει σε πέρας την ανάδειξη του Μουφτή. Οι προϋποθέσεις υποβολής υποψηφιότητας για τη θέση του Μουφτή είναι οι εξής (άρθρο 1 παρ. 2):

1. Κατοχή ελληνικής ιθαγένειας,
2. Μουσουλμανική πίστη,
3. Κατοχή πτυχίου ανώτατης ισλαμικής σχολής (ημεδαπής, που δεν υπάρχει μέχρι σήμερα, ή αλλοδαπής) ή κατοχή διπλώματος Ιτζαζέτ Ναμέ ή προϋπηρεσία ως Ιμάμης τουλάχιστον επί μία δεκαετία,
4. Διάκριση για το ήθος και την θεολογική κατάρτιση,
5. Να μη συντρέχουν τα κωλύματα διορισμού των άρθρων 21-23 του Υπαλληλικού Κώδικα.

Τις υποψηφιότητες εξετάζει σε πρώτο βαθμό ενδεκαμελής επιτροπή με πρόεδρο τον αρμόδιο Νομάρχη και μέλη "έλληνες μουσουλμάνους θρησκευτικούς λειτουργούς και εξέχοντες μουσουλμάνους έλληνες πολίτες της περιφέρειάς του", που συγκαλείται με ευθύνη του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας, και η οποία εκφράζεται για τα προσόντα του κάθε υποψηφίου ξεχωριστά. Στη συνέχεια, το πρακτικό της επιτροπής υποβάλλεται στον Υπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων, ο οποίος και επιλέγει τον επικρατέστερο "με βάση ιδίως το ήθος, τη θεολογική κατάρτιση και την εν γένει θρησκευτική δράση των υποψηφίων". Ο διορισμός γίνεται με προεδρικό διάταγμα ύστερα από σχετική πρόταση του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Το ζήτημα της ανάδειξης του Μουφτή με διορισμό και όχι με εκλογή αποτελεί "μήλον της έριδος" για τη σχέση του ελληνικού κράτους με τη μουσουλμανική μειονότητα της Δυτικής Θράκης (και όχι μόνο). Οι εκπρόσωποι της τελευταίας απαιτούν την ανάδειξη του Μουφτή διά εκλογής, ενώ η ελληνική πολιτεία, δεδομένων των δικαιοδοτικών αρμοδιοτήτων του Μουφτή, προβάλλει ως κώλυμα το Σύνταγμα, το οποίο δεν επιτρέπει το θεσμό του "λαϊκού" (υπό την έννοια του *αιρετού*) δικαστή. Εξ αυτού, άλλωστε, έχει προκύψει η (γνωστή τοις πάσι) χρόνια διένεξη που συνίσταται στην παρουσία, σε κάθε μία από τις τρεις Μουφτείες της Θράκης, δύο Μουφτήδων, ενός διορισμένου από το ελληνικό κράτος και ενός εκλεγμένου από την κατά τόπο

μειονότητα. Ο τελευταίος είναι άλλως γνωστός, ως "ψευδομουφτής" με αμφιλεγόμενο ρόλο και παρουσία στη μειονότητα.

Στα θρησκευτικά στελέχη των μουσουλμάνων επιτρέπεται να φορούν τη μουσουλμανική τους ενδυμασία και την ιερατική τους αμφίεση και εκτός ναού, ενώ η Τουρκία απαγορεύει στους ορθόδοξους κληρικούς να φορούν τα εκκλησιαστικά τους άμφια εκτός ναού²⁶.

Η μουσουλμανική μειονότητα της Δ. Θράκης, ως ξεχωριστή πληθυσμιακή ομάδα, λειτουργεί με ιδιαίτερες αξίες που βασίζονται στην παντοδύναμη θρησκεία. Είναι αυτή που πέραν του γεγονότος ότι εξυπηρετεί τις θρησκευτικές ανάγκες του πληθυσμού, αποτελεί συγχρόνως και το σπουδαιότερο σημείο διαφοροποίησης από τους Έλληνες. Αυτή η παντοδυναμία της θρησκείας στη μειονότητα, αφήνει ελεύθερο χώρο στην Τουρκία να ισχυροποιήσει το τουρκικό ισλάμ στο χώρο της Δ. Θράκης, εκμεταλλευόμενη διάφορες καταστάσεις (επιλογή ψευδομουφτηδών, εκφώνηση λόγων με προπαγανδιστικά στοιχεία, λειτουργία φροντιστηρίων για δήθεν σπουδές του Κορανίου, κ.α). Και καθώς τα μουσουλμανικά στοιχεία σταδιακά ενσωματώνονται στην εθνική ιδεολογία, συγχρόνως έχει ξεκινήσει και η εθνικοποίηση της θρησκευτικής συνείδησης των μουσουλμάνων της Θράκης.

γ. Το Τουρκικό Προξενείο και οι σχέσεις του με την μειονότητα

Το τουρκικό προξενείο της Κομοτηνής ιδρύθηκε σε εφαρμογή της συνθήκης της Λωζάνης με σκοπό την επιτήρηση της ομαλής εφαρμογής της, στους μουσουλμάνους της Δ. Θράκης. Διέπεται από την αρχή της αμοιβαιότητας με το αντίστοιχο ελληνικό προξενείο της Κωνσταντινούπολης. Σταδιακά το τουρκικό προξενείο επιχειρεί να εδραιώσει την παρουσία του στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική δραστηριότητα των μουσουλμάνων της περιοχής, υπενθυμίζοντάς τους συνεχώς το ένδοξο οθωμανικό παρελθόν. Η πολυσχιδής δράση του δεν περιορίζεται στην ενεργό παρουσία των τούρκων διπλωματών στη μειονοτική καθημερινότητα αλλά και σε εκτενή χρηματοδότηση²⁷ δραστηριοτήτων όπως, αναβίωση οθωμανικών εορτών με την συμμετοχή αντιπροσώπων από τις αντίστοιχες μειονοτικές ομάδες Βουλγαρίας, Αλβανίας, Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, ίδρυση "τουρκικών" συλλόγων στην θρακική περιφέρεια με σκοπό την προώθηση του αλυτρωτισμού μεταξύ των πολιτών, την απόδοση μεγάλου αριθμού υποτροφιών σε μουσουλμανόπαιδες για σπουδές στην Τουρκία, με τον όρο πάντα πως θα επιστρέψουν στην Δ. Θράκη για εργασία. Η εμμονή του τουρκικού προξενείου να αποκαλεί ως τούρκους τους μουσουλμάνους της Θράκης αποτελεί διαρκή πρόκληση καθώς αρκεί μόνο μια ματιά στον ημερήσιο μειονοτικό τύπο της Θράκης (εφημερίδες Trakyanin Sesi, Ileri, Birlik κλπ) για να διαπιστώσουμε το παραπάνω γεγονός.

δ. Διαχρονικές παθογένειες στη στάση της επίσημης ελληνικής πολιτείας

Ελλάδα και παλαιομουσουλμάνοι. Μετά την απελευθέρωση της

26. Ν. Παναγιωτίδης, Μουσουλμανική. μειονότητα και εθνική συνείδηση, Αλεξανδρούπολη, 1995, σελ. 89.

27. Εφημερίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, Άρθρο Ν.Αθανάσινας, 21-7-2009.

Θράκης και την εδραίωση του Κεμάλ στη Τουρκία, η χώρα μας δέχθηκε ένα μεγάλο μέρος φυγάδων από την γειτονική χώρα τους γνωστούς ως "παλαιομουσουλμάνους". Οι παλαιομουσουλμάνοι" είχαν καταφύγει στη Θράκη, λόγω της αντίθεσής τους με τον Μουσταφά Κεμάλ και ανέπτυξαν δραστηριότητα εναντίον των κεμαλικών ιδεών, με κορυφαίο τον τελευταίο σείχουλισλάμη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, τον Μουσταφά Σαμπρή Εφέντη. Η ελληνική πολιτεία όχι μόνο δεν φυγάδευσε αυτή την ομάδα αλλά απεναντίας προχώρησε σε έξωση 150 επιφανών παλαιομουσουλμάνων το 1930 στο πλαίσιο της ελληνοτουρκικής φιλίας Βενιζέλου-Κεμάλ και μάλιστα κατ' απαίτηση του τουρκικού προξενείου Κομοτηνής.

Ένα διαχρονικό σφάλμα της επίσημης πολιτείας είναι και η αντιμετώπιση του γλωσσικού ζητήματος των Πομάκων. Τα μορφωτικά πρωτόκολλα του 1951 και του 1968 αναγνωρίζουν για άλλη μια φορά μετά τη συνθήκη της Λωζάνης, ως μοναδική γλώσσα της μειονότητας την τουρκική, την οποία όμως γνώριζε μόνο ένα 5% των Πομάκων. Η ελληνική κυβέρνηση, δεχόμενη ως γλώσσα της μουσουλμανικής εκπαίδευσης την τουρκική, δεν έλαβε όπως θα όφειλε καμία μέριμνα για την αυτόνομη εκπαίδευση των Πομάκων, μιας ομάδας ατόμων που είχε διαφορετική γλώσσα και εθνολογική προέλευση. Απορρίπτοντας την πομακική γλώσσα, το ελληνικό κράτος απέρριψε αυτόματα και την πομακική κουλτούρα, εφ' όσον η γλώσσα είναι ο φορέας της ιδιαίτερης κουλτούρας ενός λαού. Έτσι ο χώρος αφέθηκε ελεύθερος στην τουρκική προπαγάνδα που στόχευε στην αφομοίωση και αυτού του στοιχείου, στηριζόμενη απλά και μόνο στην κοινή θρησκευτική πίστη. Τα πομακόπουλα, από τα θρανία του Δημοτικού Σχολείου ακόμη, διαποτίζονται από την ιδέα της τουρκικής καταγωγής. Η γλώσσα τους φθάνει μέχρι το προαύλιο του σχολείου, αλλά δεν μπαίνει ποτέ στις αίθουσες διδασκαλίας.

Επίσης υπάρχουν πολλές μαρτυρίες για τις μεσαιωνικές μεθόδους που χρησιμοποίησαν μουσουλμάνοι εκπαιδευτικοί στα μειονοτικά σχολεία, ώστε τα πομακόπουλα να μη μιλούν τη μητρική τους γλώσσα όχι μόνο στην αίθουσα διδασκαλίας αλλά και στο προαύλιο και ακόμη και στο σπίτι τους. Οι Πομάκοι μαθητές είναι τα θύματα μιας εκπαιδευτικής διαδικασίας η οποία τους καθιστά τρίγλωσσους και μερικές φορές και τετράγλωσσους ή και πεντάγλωσσους. Στο αξιακό σύστημα των Πομάκων, τόσο η ελληνική όσο και η τουρκική, ως χρήσιμες γλώσσες, κατέχουν υψηλή θέση. Την τουρκική γλώσσα την προωθεί η πολιτική σκοπιμότητα, ενώ την ελληνική η καθημερινότητα και ο αγώνας για επιβίωση.

Η ανοχή των ελληνικών αρχών στην προπαγάνδα του προξενείου Κομοτηνής. Πλέον, το τουρκικό προξενείο παρεμβαίνει ανοιχτά στα εσωτερικά ζητήματα της χώρας είτε με την υποστήριξη των ψευδομουφτήδων Ξάνθης και Κομοτηνής, είτε με την καθιέρωση δραστηριοτήτων και εορτών με σκοπό την ανάδειξη της τουρκικής ταυτότητας των μουσουλμάνων της Θράκης και κυρίως αυτών που δεν ανήκουν στη εθνοτική τους ομάδα, όπως οι Πομάκοι. Αυτό αποτελεί παραβατική συμπεριφορά που θα πρέπει κάποια στιγμή να αποδεχθεί η ελληνική διοίκηση επιβάλλοντας αντίστοιχες κυρώσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ

Συμπεράσματα - Προτάσεις

Η Ελλάδα σεβάστηκε μονομερώς το άρθρο 45 της συνθήκης της Λωζάνης παρέχοντας στους μουσουλμάνους όλα τα δικαιώματα που στέρησε η τουρκική πολιτική από τους Έλληνες της Κωνσταντινούπολης. Σεβόμενη τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις ανθρώπινες αξίες, όπως αυτές προστατεύονται από ένα κράτος δικαίου και μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν επικαλέστηκε την αρχή της αμοιβαιότητας (όπως αυτή προβλέπεται στο άρθρο 45 της Συνθήκης) και δεν αξίωσε την αριθμητική τουλάχιστον εξίσωση των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης και των μουσουλμάνων της Δ. Θράκης.

Η Ελλάδα φρόντισε για την παρεχόμενη εκπαίδευση στα παιδιά της μειονότητας, δείχνοντας παράλληλα τελείως ανεξίτηλη συμπεριφορά έναντι των μουσουλμάνων που είχαν εγκατασταθεί στα όρια της ελληνικής επικράτειας. Όπως διαπιστώσαμε αναλύοντας το ελληνικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα των μειονοτικών σχολείων, η Ελλάδα ενστερνίστηκε τις αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά στις μειονότητες και φρόντισε ώστε να παρέχονται οι απαραίτητες εκπαιδευτικές υπηρεσίες.

Η Τουρκία καταπάτησε τους όρους της Συνθήκης αποδυναμώνοντας τους Έλληνες της Κωνσταντινούπολης και συγχρόνως καλλιεργώντας αφομοιωτική πολιτική για τους μουσουλμάνους της Δ. Θράκης. Η Τουρκία εκμεταλλευόμενη το διεθνές ενδιαφέρον για το παρόν και το μέλλον των μειονοτήτων, την κλειστή κοινωνική οργάνωση που συχνά απαντάται σε μουσουλμανικούς πληθυσμούς, καθώς και το χαμηλό πολιτισμικό επίπεδο των μουσουλμάνων της μειονότητας, προώθησε τον ισλαμικό εξτρεισμό και την τουρκική αλυτρωτική προπαγάνδα, διαταράσσοντας έτσι την ειρηνική συμβίωση χριστιανών-μουσουλμάνων στη Θράκη.

Η νεοοθωμανική εξωτερική πολιτική στη Βαλκανική εξασφάλισε στην Τουρκία ενεργό ρόλο στην περιοχή και ανάπτυξη ιδιαίτερα στενών σχέσεων με τις όμορες χώρες των βορείων συνόρων μας, τις οποίες επηρεάζει αποφασιστικά και είναι βέβαιο ότι θα τις χρησιμοποιήσει εις βάρος μας σε περίπτωση ελληνοτουρκικής κρίσεως. Παράλληλα η Τουρκία εκμεταλλευόμενη τα ανοικτά εθνικά θέματα ή τις διεκδικήσεις αυτών των χωρών εις βάρος της Ελλάδας, σύμφωνα με αξιόπιστες πηγές, υποδαυλίζει την επιθετικότητα τους και ενισχύει την αδιαλλαξία τους.

Προτάσεις

Τουρκικό προξενείο. Αναφορικά με το προξενείο της Κομοτηνής θα πρέπει να εξετάσουμε αν σήμερα υπάρχει νόημα υπάρξεώς του. Πράγματι, στη Θράκη δεν υπάρχει ούτε ένας Τούρκος υπήκοος. Η συνθήκη της Λωζάνης καίτοι βρίσκεται σε ισχύ, έχει ήδη περάσει σχεδόν ένας αιώνας από την εφαρμογή της. Από μια άλλη πλευρά, η χώρα μας βρίσκεται στην ΕΕ και υπάρχουν όλες οι θεσμικές προβλέψεις που εγγυώνται την ομαλή συμβίωση των μειονοτήτων, χωρίς να απαιτείται άλλος εγγυητής. Επίσης οι γραφειοκρατικές διαδικασίες για έκδοση βίζα διακίνησης μεταξύ των δύο χωρών δεν υφίστανται αφού πλέον δεν χρειάζεται βίζα. Κατα συνέπεια θα πρέπει να

κινηθούμε προς την κατεύθυνση της απομάκρυνσης του τουρκικού προξενείου από τη Θράκη.

Μειονοτική εκπαίδευση. Η εκπαίδευση αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο για την εδραίωση της κουλτούρας σε ένα λαό. Το γεγονός ότι οι μουσουλμάνοι της Δ. Θράκης είναι αυτόχθονες Έλληνες πολίτες με όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που έχουν οι υπόλοιποι Έλληνες, τους επιτάσσει να αναπτύξουν και αυτοί τα στοιχεία εκείνα που προσιδιάζουν στο σύγχρονο Έλληνα πολίτη. Οι βασικές αρχές της εκπαίδευσης που θα δέχονται, πρέπει να είναι οι ίδιες με αυτές που δέχονται οι υπόλοιποι Έλληνες πολίτες. Ο εντοπισμός της διαφορετικότητας των εθνοτικών ομάδων στην Θράκη δεν αποκλείει την ένταξή τους στον ελληνισμό, απεναντίας τους μετατρέπει σε ένα ενεργό κομμάτι του. Η εισαγωγή της Πομακικής γλώσσας στα μειονοτικά σχολεία θα μπορούσε να αποτελέσει ένα ορόσημο στην προσπάθεια αυτή.

Εφαρμογή των νόμων στη δράση εξτρεμιστικών στοιχείων. Είναι υποχρέωσή μας να ενημερώσουμε τον μειονοτικό κόσμο για το ζήτημα της ελληνικής ταυτότητας. Πρέπει κάποια στιγμή να αντιληφθεί και ο τουρκικής καταγωγής (ή συνείδησης) μουσουλμάνος της Θράκης ότι ως Ελλάδα έχουμε κάποια συμφέροντα αδιαπραγμάτευτα και δεν είναι όλα υπό συζήτηση. Να αντιληφθεί ότι άλλο η τουρκική συνείδηση κι άλλο η υιοθέτηση μιας επεκτατικής, αλυτρωτικής ή αναθεωρητικής πολιτικής από το πολιτικό κατεστημένο της Άγκυρας.

Ελληνοβουλγαρικός άξονας. Είναι γνωστό ότι στη γειτονική χώρα υπάρχει μια πολυπληθέστατη τουρκόφρονη μειονότητα η οποία αποτελεί περίπου το 13% του πληθυσμού της Βουλγαρίας. Στο παρελθόν έχουν ανακύψει προβλήματα στην συμβίωση των κοινοτήτων γεγονός που καταδεικνύει πως και εκεί υποβόσκουν αντίστοιχα προβλήματα. Με αυτό το πρίσμα θα πρέπει η ελληνική πολιτεία να έρθει σε επαφή με την γειτονική χώρα για την δημιουργία ενός κοινού άξονα για την αντιμετώπιση των μειονοτικών ζητημάτων, το οποίο θα μπορούσε να αποτελέσει ανάχωμα στο νέο-οθωμανικό χαρακτήρα της σύγχρονης τουρκικής εξωτερικής πολιτικής.

Βαλκανικός άξονας. Σε ευρύτερο γεωπολιτικό επίπεδο, η βαλκανική συνεννόηση θα αποτελούσε ακόμη πιο ισχυρό ανάχωμα στην τουρκική επιβουλή, σχετικά με όσα αναφέρθηκαν παραπάνω.

Επίλογος

Η Τουρκία όπως διαπιστώσαμε έχει αποβάλλει την κεμαλική εσωστρέφεια και επιδεικνύει εξαιρετική ικανότητα προσαρμογής και εκμετάλλευσης των νέων γεωστρατηγικών δεδομένων. Η Τουρκική εξωτερική πολιτική εμφανίζεται εκλεπτυσμένη, δυναμική, πολυδιάστατη, συντονισμένη και με οργανωμένο σχέδιο δράσης. Ειδικότερα η Τουρκία έχει ενεργό παρουσία σε διεθνές επίπεδο και διαδραματίζει φιλειρηνικό και διαμεσολαβητικό ρόλο, αναπτύσσει πολυδιάστατες πρωτοβουλίες και δημιουργεί συμπληρωματικές παρεμβάσεις για την υποστήριξη της πολιτικής των χωρών της δύσεως. Η επιτυχημένη διεθνής παρουσία έχει αυξήσει σημαντικά το γεωπολιτικό της βάρος και έχει αποκτήσει το ρόλο μιας εν δυνάμει περιφερειακής δύναμης. Η Βαλκανική αποτελεί χώρο ζωτικού ενδιαφέροντος για τα συμφέροντα της Τουρκίας, διότι αποτελεί τη γέφυρα με

την Ευρώπη. Η "εισβολή" στα Βαλκάνια επιχειρείται με τη χρήση της ισλαμικής και οθωμανικής ταυτότητας. Η Τουρκία επιδιώκει μεθοδευμένα να αφυπνίσει τις μουσουλμανικές-τουρκικές μειονότητες της Βαλκανικής και να τις επανασυνδέσει με το οθωμανικό παρελθόν. Σε κάθε περίπτωση, Ελληνισμός και νεοοθωμανισμός είναι δύο ανόμοια και αντίρροπα μεγέθη, με διαφορετικό πνευματικό και πολιτισμικό "βάθος", διαφορετική θρησκεία και αντίθετες επιδιώξεις και στόχους στο παγκόσμιο γεωπολιτικό πεδίο. Με αυτά τα δεδομένα η συνύπαρξη των δύο χωρών ήταν και παραμένει προβληματική. Αν σε όλο αυτό το σκηνικό προστεθεί η οικονομική κρίση που ταλανίζει την πατρίδα μας και μας καθιστά εν δυνάμει αδύναμο κρίκο στην περιοχή, τότε κάθε άλλο παρα εφησυχαστική μπορεί να είναι η περίοδος που ακολουθεί, τόσο για την ευαίσθητη περιοχή της Θράκης, όσο και για τον Ελληνισμό στο σύνολό του.

Βιβλιογραφία

- Ν. Σαρρής, Οσμανική πραγματικότητα, Τόμος Α,Β,εκδ Αρσενίδης, Αθήνα 1999.*
Ε.Χ. Ζεγκίνης, Ο Μπεκτασισμός στη Δυτική Θράκη, Θεσ/νίκη 2001.
Δ. Ακριτίδου, Μουσουλμανική μειονότητα, Θεσ/νίκη 2004.
Ζ. Μέκκος, Οι Πομάκοι στη Θράκη, Θεσ/νίκη 2001.
Ν.Παναγιωτίδης, Μουσουλμανική μειονότητα και εθνική συνείδηση, Αλεξανδρούπολη, 1995.
Niyazi Kizilyurek Κεμαλισμός εκδ. Μεσόγειος, Αθήνα 2006.
Ε. Κανακίδου, Η εκπαίδευση στη μουσουλμανική μειονότητα της Δ. Θράκης, Αθήνα 1997.
Godfrey Goodwin, Οι Γενίτσαροι,εκδ. ΟΔΥΣΣΕΑΣ, Αθήνα 1997.
Π. Χιδίρογλου, Χαρακτηριστικά γνωρίσματα της τουρκικής διπλωματικής συμπεριφοράς έναντι της Ελλάδος εκδ. ΒΑΝΙΑΣ, Θεσ/νίκη 1995.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Επχος Γκαλιμαρίδης Σάββας αποφοίτησε από τη ΣΣΕ το 1996 ως Ανθυπίαρχος. Αποφοίτησε. επιτυχώς από όλα τα Σχολεία που προβλέπονται για τον βαθμό του. Είναι απόφοιτος του τμήματος Ιστορίας και Εθνολογίας με κατεύθυνση Ιστορίας από το ΔΠΘ το 2003. Καθ' όλη την διάρκεια της σταδιοδρομίας του, υπηρέτησε σε άρματα τύπου Leopard. Έχει υπηρετήσει σε διάφορες θέσεις σε Μονάδες Εκστρατείας του όπλου καθώς επίσης και στο Κέντρο Εξομοιωτών στην Αλεξανδρούπολη ως επικεφαλής εκπαίδευσης του νέου άρματος LEO 2 HELL. Ομιλεί Αγγλικά, Ιταλικά και Τούρκικα. Είναι έγγαμος και έχει τρία παιδιά.

Σεμινάριο της ΑΔΙΣΠΟ με Θέμα: “Γεωπολιτική της Ενέργειας στην Ευρύτερη Μέση Ανατολή και ΝΑ Μεσόγειο”

Εισήγηση του Λγου (ΠΒΑ) Ζόραν Τρουμπάγιτς (Σπουδαστή 9ης ΕΣ)

Εισαγωγή

Οι πλουτοπαραγωγικές πηγές και οι ενεργειακοί πόροι της ευρύτερης περιοχής της Μέσης Ανατολής και ΝΑ Μεσογείου, έπαιζαν ανέκαθεν σημαντικότατο ρόλο στις σχέσεις των κρατών και στις μεταξύ τους διεκδικήσεις. Πολύ περισσότερο στο σύγχρονο απαιτητικό περιβάλλον, όπου οι ενεργειακές ανάγκες έχουν αυξηθεί δραματικά και παράλληλα τα ενεργειακά αποθέματα συνεχώς φθίνουν, οι νέες ανακαλύψεις ενεργειακών πόρων, μπορούν να αποτελέσουν το μήλο της έριδος μεταξύ γειτονικών κρατών.

Η περιοχή αυτή μπορεί εύκολα να χαρακτηριστεί ως ασταθής ή τουλάχιστον ως μία περιοχή με λεπτές ισορροπίες κυριαρχίας μεταξύ των κρατών που την απαρτίζουν. Η ανακάλυψη νέων πηγών ενέργειας στην περιοχή της ΝΑ Μεσογείου, μπορεί είτε να δημιουργήσει ένα νέο κύμα εντάσεων μεταξύ των χωρών της, είτε να μπορέσουν τα κράτη, με τη λογική και με ειρηνικά μέσα ή μέσω διακρατικών συμφωνιών και συμβάσεων, να εκμεταλλευτούν τις νέες πηγές ενέργειας.

Στο σύγχρονο ανταγωνιστικό περιβάλλον, η ενέργεια αποτελεί την κινητήρια δύναμη όλων των οικονομιών και συνεπώς ο έλεγχος και η εκμετάλλευση της ενέργειας, τόσο των πηγών και των αποθεμάτων της όσο και των διαδρόμων μεταφοράς της, αποτελούν κατά κανόνα σημαντικότατο παράγοντα, θεμελιώδες εργαλείο και αδιαμφισβήτητο στόχο για την επιβίωση κάθε κράτους, ενώ οι κυβερνήσεις αυτών, διαμορφώνουν και ασκούν την εξωτερική τους πολιτική αναλόγως των ενεργειακών δυνατοτήτων τους.

Σκοπός

Σκοπός του παρόντος σεμιναρίου είναι η ανάλυση της γεωπολιτικής της ενέργειας στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής και ΝΑ Μεσογείου. Στο πλαίσιο αυτό αρχικά θα παρουσιαστεί η κατάσταση που επικρατεί στην εξεταζόμενη περιοχή από πλευράς ενέργειας με τελικό σκοπό μέσα από την ανάλυση της εμπλοκής όλων των παραδοσιακών "παικτών" σε αυτό το "ενεργειακό παιχνίδι" να προκύψουν χρήσιμα συμπεράσματα και προτάσεις καθώς και ο βαθμός επιρροής της Ελλάδας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ "Α"

Ορισμός της Γεωπολιτικής και Γεωπολιτική Αξία της Μέσης Ανατολής και ΝΑ Μεσογείου

Ι. Ορισμός της γεωπολιτικής

Η Γεωπολιτική αποτελεί ταυτόχρονα επιστημονικό γνωστικό αντικείμενο και εργαλείο χάραξης μιας τάξης πραγμάτων στο διεθνές σύστημα. Επιβάλλει την

εξέταση της αλληλεπίδρασης του πολιτισμικού οικοδομήματος του ανθρώπου και του φυσικού περιβάλλοντος (μέσα στο οποίο το οικοδόμημα αυτό εγγράφεται) με σκοπό την απόκτηση και την αύξηση της οικονομικής ισχύος ή/και της στρατιωτικής ισχύος. Στην πρώτη περίπτωση, όταν δηλαδή η εξέταση της διαπλοκής μεταξύ ανθρώπου και φυσικού χώρου γίνεται με στόχο την οικονομική ισχύ, τότε έχουμε να κάνουμε με το σκέλος της Γεωπολιτικής που ονομάζεται **Γεωοικονομία**. Το άλλο σκέλος είναι η **Γεωστρατηγική**, τις αρχές της οποίας εφαρμόζουμε όταν στοχεύουμε στην απόκτηση της στρατιωτικής ισχύος μέσω της αξιοποίησης του ανθρώπινου παρεμβατισμού επί του γεωγραφικού χάρτη¹.

II. Γεωπολιτική αξία της Μέσης Ανατολής

Η Μέση Ανατολή (ΜΑ) ως γεωγραφικός όρος περιλαμβάνει την περιοχή μεταξύ Τουρκίας και Ινδίων. Ιστορικά ως ορολογία εμφανίστηκε μετά τον Α' ΠΠ από τους Βρετανούς. Τα κράτη που περιλαμβάνονται στην περιοχή αυτή δεν είναι απολύτως καθορισμένα, με αποτέλεσμα να υπάρχουν διάφορες απόψεις περί αυτού. Γενικά όμως θα λέγαμε ότι τα κράτη των περιοχών της Ανατολικής Μεσογείου, της ΝΔ Ασίας, του Περσικού Κόλπου, της Ερυθράς Θάλασσας και του Κόλπου του Άντεν, συμπεριλαμβάνονται στην περιοχή της ΜΑ. Παραδοσιακά θεωρείται ότι ανήκουν στη Μέση Ανατολή η Συρία, ο Λίβανος, η Κύπρος, η Ιορδανία, τα Παλαιστινιακά Εδάφη, το Ισραήλ, η Αίγυπτος, η Σαουδική Αραβία, η Υεμένη, το Κατάρ, το Ομάν, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, το Μπαχρέιν, το Κουβέιτ, το Ιράκ και το Ιράν.

Ο όρος Ευρύτερη Μέση Ανατολή χρησιμοποιείται τα τελευταία χρόνια, ο οποίος περιλαμβάνει επίσης και άλλες κυρίως μουσουλμανικές χώρες της ευρύτερης περιοχής, κυρίως της βόρειας Αφρικής (Μαρόκο, Αλγερία, Τυνησία, Λιβύη, Σουδάν, κ.ά.), αλλά και πιο ανατολικά (Πακιστάν και Αφγανιστάν)². Η Τουρκία, παρόλο που γεωγραφικά ανήκει στη Μέση Ανατολή, κατατάσσεται συνήθως στην Ευρώπη.

Η περιοχή της ΜΑ έχει, ως γνωστόν, μεγάλη γεωπολιτική και στρατηγική αξία, όχι μόνο από τα γεωγραφικά της δεδομένα, αλλά η αξία της σε παγκόσμιο επίπεδο έγινε προφανής μετά τα διαπιστωθέντα αποθέματα ενέργειας (πετρέλαιο, αέριο) σε αρκετές από τις χώρες της. Έτσι, όλο σχεδόν τον 20ο αιώνα, η ΜΑ συγκέντρωνε το έντονο ενδιαφέρον των μεγάλων δυνάμεων. Με την διάνοιξη της διώρυγας του Σουέζ η στρατηγική σημασία της ΜΑ συνδέεται άμεσα με αυτή της Αν. Μεσογείου, καθώς αποτελεί τη βασική συγκοινωνιακή διαδρομή μεταξύ Ατλαντικού και Ινδικού Ωκεανού, για μεταφορές πρώτων υλών, βιομηχανικών προϊόντων, αλλά κυρίως του πετρελαίου και του φυσικού αερίου.

1. I. Λουκάς, "Διακλαδική Επιθεώρηση ΑΔΙΣΠΟ", τεύχος 03, Απρ. 2005, σελ. 68

2. Ο όρος ευρύτερη Μέση Ανατολή (Middle East and North Africa) θα αναγράφεται πλέον ως MENA.

III. Γεωπολιτική άξια της ΝΑ Μεσόγειου

Η Μεσόγειος οφείλει το όνομά της στο Γάιο - Ιούλιο Σολίνο ο οποίος στα μέσα του 3ου μ.Χ. αιώνα την ονόμασε Mare Mediterraneum³. Μέσα στην έννοια Μεσόγειος, όταν αυτή εξετάζεται από γεωπολιτική άποψη, εντάσσονται και οι περιμεσόγειες περιοχές και σαν τέτοιες νοούνται η Βαλκανική χερσόνησος, η Μ. Ασία και η Εγγύς Μέση Ανατολή που περιλαμβάνει τις Συρία, Λίβανο, Παλαιστίνη, Ισραήλ, Μεσοποταμία (Ιράκ), Ιορδανία, το Ιρανικό οροπέδιο καθώς και τη Λιβύη - Αίγυπτο.

Η Λεκάνη της Ανατολικής Μεσογείου χαρακτηρίζεται ως γέφυρα μεταξύ τριών ηπείρων: Ευρώπης, Ασίας και Αφρικής. Από την περιοχή αυτή διέρχονται και οι κυριότεροι ναυτικοί δίαυλοι μέσω των οποίων διακινείται το πετρέλαιο του Περσικού κόλπου και της Βόρειας Αφρικής, καθώς και το μεγαλύτερο μέρος του διαρκώς αυξανόμενου Κινεζικού εμπορίου.

Η γεωγραφική θέση της ΝΑ Μεσογείου⁴, είναι εξαιρετική και θεωρείται ακόμη και σήμερα, από τις πιο κρίσιμες, ευαίσθητες και ίσως η πλέον στρατηγική περιοχή του κόσμου. Οι επικρατούσες κλιματολογικές συνθήκες και η αφθονία των πλουτοπαραγωγικών πηγών, είναι οι κρίσιμοι παράγοντες που της προσδίδουν την κυρίαρχη θέση που είχε πάντα στην παγκόσμια ιστορία και τον ανθρώπινο πολιτισμό.

Η ενότητα του χώρου είναι καταρχήν γεωγραφική, αλλά επιπλέον οι χώρες που την περιστοιχίζουν συνθέτουν ένα παζλ θρησκειών, πολιτισμών, κουλτούρας, οικονομίας, ανάπτυξης και πολιτικής συμπεριφοράς, με τις αντίστοιχες πολιτισμικές αμοιβαίες επιδράσεις, αλλά και τις αναπόφευκτες συγκρούσεις που κατέστησαν τον χώρο αυτό, τόσο παλαιότερα όσο και στις μέρες μας, πεδίο αντιπαράθεσης και διαφορετικών γεωπολιτικών και στρατηγικών ανταγωνισμών.

Ο τεράστιος γεωγραφικός χώρος της ευρύτερης ΝΑ Μεσογείου ως πέρα στα βάθη της Ασίας βρίσκεται σε συνεχείς ανακατατάξεις εξαιτίας της θεωρίας περί "αδίκων συνόρων" που έχει διατυπωθεί. Το status quo των προηγούμενων δεκαετιών έχει ακυρωθεί. Όλοι διεκδικούν, για να μη χάσουν ή για να αποσπάσουν κάτι έναντι άλλου που θα χάσουν⁵. Στη μείζονα περιοχή παρουσιάζεται μία ασταθής σταθερότητα.

3. Σ. Καργάκος, "Μεσόγειος η Υγρή Μοίρα της Ελλάδος και της Ευρώπης", Ι.Σιδέρης, Αθήνα 2007, σελ. 29

4. Παράρτημα "Β", Χάρτης της περιοχής ΝΑ Μεσόγειου.

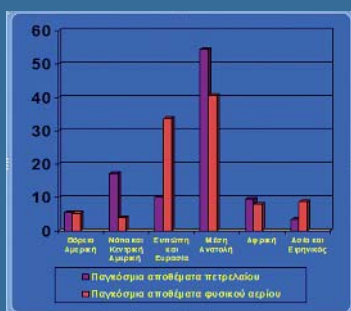
5. Σ. Καργάκος, "Μεσόγειος η Υγρή Μοίρα της Ελλάδος και της Ευρώπης", Ι.Σιδέρης, Αθήνα 2007, σελ. 67

ΚΕΦΑΛΑΙΟ "Β"

Ενεργειακοί Πόροι της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής και ΝΑ Μεσογείου

Ι. Η γεωπολιτική των ενεργειακών πόρων της Ευρύτερης ΜΑ

Η περιοχή της Μέσης Ανατολής αποτελεί την μεγαλύτερη υπόγεια δεξαμενή πετρελαίου και φυσικού αερίου παγκοσμίως, ενώ σημαντικά κοιτάσματα διαθέτει και η Βόρεια Αφρική. Τα συνολικά αποθέματα της MENA αντιπροσωπεύουν παραπάνω από το 60% των παγκόσμιων αποθεμάτων πετρελαίου και το 45% των παγκόσμιων αποθεμάτων φυσικού αερίου. Η περιοχή αυτή παράγει σχεδόν το 40% του πετρελαίου και το 20% του φυσικού αερίου σε παγκόσμιο επίπεδο⁶.

Οι υδρογονάνθρακες δημιουργούνται μετά από γεωλογικές διεργασίες εκατομμυρίων ετών, ενώ οι υπόγειες δεξαμενές στις οποίες βρίσκονται διαφέρουν σε μέγεθος, βάθος αλλά και σε ποιότητα υλικού, οπότε και σε κόστος εξόρυξης⁷. Με βάση αυτούς τους παραπάνω τέσσερις σημαντικούς παράγοντες οι οποίοι καθορίζουν την εκμετάλλευση των πετρελαϊκών κοιτασμάτων, πολλά από τα κοιτάσματα που έχουν ανακαλυφθεί στην περιοχή MENA, χαρακτηρίζονται ως "Giants" ή "Super Giants"⁸. Ταυτόχρονα η υψηλή ποιότητα των κοιτασμά-

των αποτελεί ένα ακόμα σημείο έλξης για τις πετρελαϊκές εταιρίες και τις κυβερνήσεις που θέλουν να προστατεύουν τα οικονομικά τους συμφέροντα.

Πέραν όμως από τα αποθέματα πετρελαίου της περιοχής, εξίσου σημαντικά είναι και τα αποθέματα σε φυσικό αέριο. Τα βασικά πλεονεκτήματα του φυσικού αερίου ως μορφή ενέργειας εκτός από την εναλλακτική χρησιμοποίησή του έναντι του πετρελαίου, είναι το σχετικά χαμηλό κόστος του, οι μειωμένες περιβαλλοντικές συνέπειες της καύσης του και η ύπαρξη αρκετών αποθεμάτων που καλύπτουν τις παγκόσμιες καταναλωτικές ανάγκες για αρκετά χρόνια.

Θα πρέπει βέβαια να αναφέρουμε το βασικότερο μειονέκτημα του φυσικού αερίου που αφορά τους κινδύνους που διατρέχει η παραγωγή, διακίνηση και διάθεσή του. Σαφώς και η παραγωγή πετρελαίου διατρέχει παρόμοιους κινδύνους, το φυσικό αέριο όμως λόγω της αέριας σύνθεσής του εγκυμονεί περισσότερους. Συνήθως η μετατροπή του σε υγρή μορφή (Liquefied Natural Gas - LNG) απαιτεί αυξημένα μέτρα ασφαλούς διακίνησης αλλά και προστασίας των τερματικών σταθμών αποθήκευσής του.

Τα συμπεράσματα των τελευταίων τριάντα και πλέον ετών δείχνουν ότι

6. BP Statistical Review of World Energy, June 2011, <http://www.scribd.com/doc/70723576/BP-Statistical-Review-of-World-Energy-Full-Report-2011>, επ. 21 Μαρ 2012

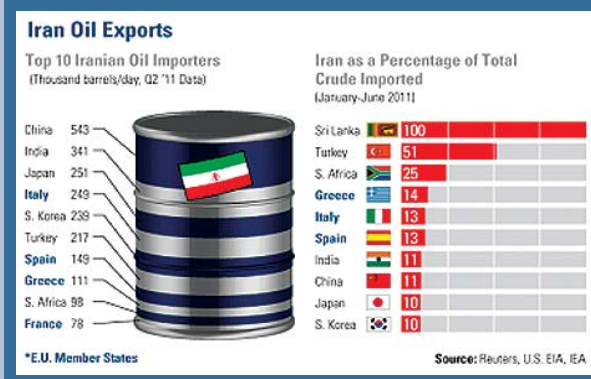
7. Γιώργος Δελαστικός, "Αποκάλυψη τώρα. Ο δρόμος προς την μονοκρατορία", Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 2001, σελ.131

8. Robert L. Hirsch, "The Inevitable Pecking of World Oil Production", October 2005, http://www.acus.org/docs/051007-Hirsch_World_Oil_Production.pdf, επ. 22 Μαρ 2012

τα ενεργειακά αποθέματα της περιοχής έχουν κατά καιρούς χρησιμοποιηθεί ως μέσο πολιτικού-οικονομικού εκβιασμού. Μετά τον τέταρτο αραβοϊσραηλινό πόλεμο του 1973 το πετρέλαιο χρησιμοποιήθηκε ως οικονομικό και πολιτικό όπλο μετά την απόφαση του σείχη Ζακί Γιαμανί, να μειώσει δραστικά τις εξαγωγές των χωρών του OPEC. Η απόφαση αυτή είχε ως στόχο να πιέσει τη Δύση ώστε να αλλάξει την φιλο-εβραϊκή της στάση, οδηγώντας έτσι την παγκόσμια οικονομία στην πρώτη μεγάλη πετρελαϊκή κρίση. Η γεωπολιτική κίνηση των ΗΠΑ ήταν να ενδυναμώσουν ακόμα περισσότερο τους δεσμούς με τη χώρα - ρυθμιστή του OPEC, δηλαδή τη Σαουδική Αραβία, προκειμένου να αποφευχθούν μελλοντικά παρόμοιες καταστάσεις.

Έτσι, σήμερα έχουμε την απόφαση για εμπάργκο στο Ιράν και την επιβολή Δυτικών κυρώσεων κατά των Ιρανικών εξαγωγών πετρελαίου σε Ευρώπη και ΝΑ Ασία. Ένας παράγοντας που δρα ανοδικά στην διαμόρφωση των διεθνών τιμών είναι η έκδηλη ανησυχία παραγωγών και εμπορίων μετά το προαναγγελθέν εμπάργκο από την ΕΕ (η οποία εναρμονίζεται πλήρως στα κελεύσματα των ΗΠΑ) κατά των Ιρανικών εξαγωγών αργού προς της Ευρωπαϊκές αγορές. Κάτι που αναμένεται να πλήξει ιδιαίτερα την Ελλάδα, την Ιταλία και την Ισπανία οι αγορές των οποίων τους τελευταίους μήνες έχουν δει αυξημένες εισαγωγές Ιρανικού αργού - λόγω των πολύ ευνοϊκών εμπορικών όρων που προσφέρει η NIOC⁹.

Στις ανεπτυγμένες κοινωνίες της Δύσης η καταπολέμηση των ενδογενών απειλών για την ενεργειακή ασφάλεια που εντοπίζονται στην περιοχή MENA αποτελεί πλέον αναγκαιότητα. Για τη μοναδική υπερδύναμη όμως είναι κάτι παραπάνω. Η επιρροή σε περιοχές με πλούσια κοιτάσματα πετρελαίου δίνει το συγκριτικό πλεονέκτημα στις ΗΠΑ στον αγώνα διατήρησης του status quo σε σχέση με τις αναδυόμενες δυνάμεις όπως η Κίνα, η ΕΕ, η Ιαπωνία και η Ινδία. Το πετρέλαιο θα συνεχίσει για αρκετά χρόνια ακόμα να αποτελεί την κινητήριο δύναμη κυρίως στον τομέα των μεταφορών.

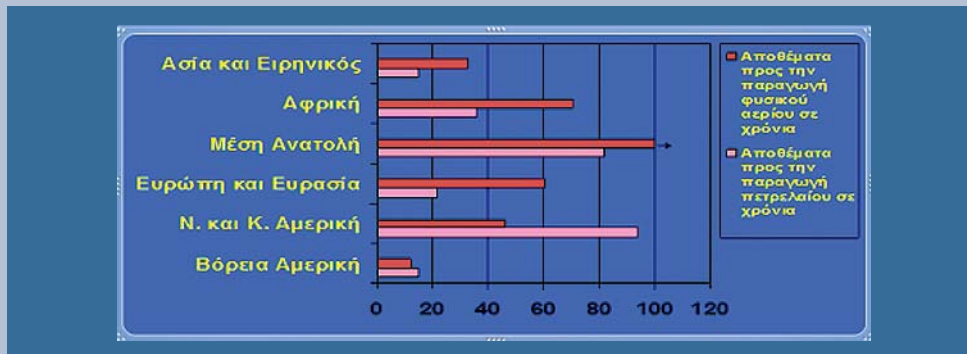

II. Η γεωπολιτική των ενεργειακών πόρων της ΝΑ Μεσόγειου

Τα εκτιμώμενα σήμερα παγκόσμια αποθέματα, ανέρχονται σε 1380 περίπου δισεκατομμύρια βαρέλια ή κάτι λιγότερο από 190 δισεκατομμύρια τόνους (1 τόνος ισούται με 6,25 βαρέλια). Αυτή η τεράστια ποσότητα είναι στην πραγματικότητα πολύ μικρή, αφού η παγκόσμια ζήτηση ανέρχεται σε 85 εκατομμύρια βαρέλια την ημέρα ή 31,2 δισεκατομμύρια βαρέλια τον χρόνο. Αυτό σημαίνει ότι με τους σημερινούς ρυθμούς παραγωγής, το πετρέλαιο στον πλανήτη θα έχει εξαντληθεί σε 46,2 χρόνια. Τα εκτιμώμενα παγκόσμια αποθέματα φυσικού αερίου ανέρχονται σε 6600 περίπου τρισεκατομμύρια κυβικά

9. ENERGIA.gr, http://www.energia.gr/article.asp?art_id=52986 , επ. 22 Μαρ 2012

πόδια και το φυσικό αέριο θα έχει εξαντληθεί σε 58,6 χρόνια¹⁰.

Η μείωση αυτή θα είναι σταδιακή, αλλά το πετρέλαιο θα γίνεται όλο και λιγότερο. Το 2050 θα υπάρχει ακόμα παραγωγή πετρελαίου συγκεντρωμένη πλέον αποκλειστικά στη Μέση Ανατολή και σε ορισμένα άλλα κράτη, κυρίως στην Αφρική. Σε αυτό το ενδεχόμενο, καθίσταται αναγκαία η έρευνα και διάτρηση βαθύτερων και δυσκολότερων οριζόντων όπως στην περιοχή της ΝΑ Μεσόγειου.

Η ανακάλυψη κολοσσιαίων ποσοτήτων φυσικού αερίου και πετρελαίου στη λεκάνη της Λεβαντίνης είναι ευλογία, υπό τις δοσμένες δυσμενείς οικονομικές συνθήκες και την παγκόσμια κρίση. Ενδέχεται, όμως, να μετεξελιχθεί σε κατάρτα, αν προκληθεί κρίση και ίσως πολεμική ανάφλεξη εξαιτίας της επιβουλής της Τουρκίας και της εμπλοκής μεγάλων δυνάμεων και εταιρειών - κολοσσών με τρομακτικά ενεργειακά συμφέροντα. Είναι πια δεδομένο ότι η Μεσόγειος, από την Κρήτη μέχρι και τις ακτές του Ισραήλ και του Λιβάνου, ίσως και της Συρίας, συνιστά μια τεράστια λίμνη φυσικού αερίου και πετρελαίου.

Αυτή η ανακάλυψη, πρώτα σε ισραηλινά βυθοτεμάχια, που ενισχύθηκε πέρσι, με την επισημοποίηση της ανακάλυψης και ανάλογων ποσοτήτων σε κυπριακό βυθοτεμάχιο, ενέχει ύψιστες ενεργειακές, γεωπολιτικές και οικονομικές, στρατιωτικές και στρατηγικές διαστάσεις και προεκτάσεις. Δεν αποκλείεται, στο εγγύς ή στο προσεχές μέλλον, αυτό το ενεργειακό Ελντο-

ράντο ν' αποτελέσει τη θρυαλλίδα μιας πολεμικής σύγκρουσης για τον διαμοιρασμό ή την αρπαγή αυτού του αμύθητου πλούτου. Η Κυπριακή Δημοκρατία δικαιούται να επιχαίρει για την ανακάλυψη υδρογονανθράκων στα βυθοτεμάχιά της αλλά απαιτείται η ανάλογη σφύρων ενεργειακή πολιτική και στρατιωτική προστασία των κοιτασμάτων και της αξιοποίησής τους¹¹.

10. BP Statistical Review of World Energy, June 2011, <http://www.scribd.com/doc/70723576/BP-Statistical-Review-of-World-Energy-Full-Report-2011>, επ. 21 Μαρ 2012

11. Φώτης Παπαφώτης, "Κρίση στην Ανατολική Μεσόγειο", http://www.papaphotis.org/index.php?option=com_k2&view=item&id=10291, επ. 26 Μαρ 2012

Η περιοχή αυτή έχει μεγάλα αποθέματα ενεργειακών πόρων το οποίο δεν είναι ακόμα εξακριβωμένο πλήρως. Η αμερικάνικη Γεωλογική Επιθεώρηση (US Geological Survey) υπολόγισε ότι η Λεκάνη Λεβαντίνης (Levant Basin) κρύβει περίπου 1,7 δισεκατομμύρια βαρέλια ανακτήσιμου πετρελαίου και περισσότερα από 122 τρισεκατομμύρια κυβικά πόδια φυσικού αερίου (tcf), το μεγαλύτερο ίσως απόθεμα ενεργειακών πόρων στον κόσμο¹².

Ήδη από το 2004 στη θάλασσα του Ισραήλ λειτουργεί η πηγή φυσικού αερίου "Mari-B". Το έτος 2009 ανακαλύφθηκαν δύο νέα κοιτάσματα φυσικού αερίου το "Dalit" το οποίο εκτιμάται ότι περιέχει περίπου 500 δισεκατομμύρια κυβικά πόδια (bcf) φυσικού αερίου¹³ και το "Tamar" το οποίο με 8,4 (tcf), μπορεί, σύμφωνα με αναλυτές της HIS Global Insight του Λονδίνου, να καλύψει τις ενεργειακές ανάγκες του Ισραήλ, τουλάχιστον μέχρι το 2025. Επίσης έχουν γίνει έρευνες και έχουν εντοπισθεί τα κοιτάσματα "Leviathan" και "Cyprus A".

Το κοιτάσμα "Leviathan", βρίσκεται σε απόσταση 130 χλμ. από τη Χάιφα, σε κοντινή απόσταση από την Κυπριακή ΑΟΖ και με αποθέματα 16 tcf αερίου, όχι μόνο θα εξασφάλιζε ενεργειακή αυτάρκεια στο Ισραήλ, αλλά θα το μετέτρεπε και σε χώρα εξαγωγής ενέργειας. Το κοιτάσμα "Cyprus A", το οποίο βρίσκεται εντός της Κυπριακής ΑΟΖ, εκτιμάται ότι είναι της ίδιας χωρητικότητας.

III. Η γεωπολιτικές συνιστώσες της μεταφοράς ενέργειας

Πέραν όμως από τη σημασία του πετρελαίου και του φυσικού αερίου που βρίσκονται σε αυτήν την περιοχή, μια σημαντική παράμετρος της ενεργειακής ασφάλειας είναι και η απρόσκοπτη μεταφορά ενέργειας προς τη Δύση¹⁴. Ειδικότερα στην περιοχή της ευρύτερης Μ. Ανατολής, οι κύριοι άξονες μεταφοράς ενέργειας μπορούν να χωριστούν σε δύο βασικές κατηγορίες.

Στην πρώτη περίπτωση οι ενεργειακοί πόροι μεταφέρονται δια μέσου ενός χερσαίου συστήματος αγωγών προς τις αγορές της Δύσης και της Ανατολής. Η διαδρομή των αγωγών πετρελαίου και φυσικού αερίου έχει τεράστια γεωπολιτική σημασία για τις χώρες της περιοχής. Η χώρα από την

12. Assessment of Undiscovered Oil and Gas Resources of the Levant Basin Province, Eastern Mediterranean, <http://pubs.usgs.gov/fs/2010/3014/pdf/fs10-3014.pdf> , επ. 23 Μαρ 2012

13. Noble Energy Announces Flow Test Results From Dalit Natural Gas Discovery <http://investors.nobleenergyinc.com/releasedetail.cfm?releaseid=377298> , επ. 23 Μαρ 2012

14. Αλέξανδρος Κούτσης, "Μέση Ανατολή: Διεθνείς Σχέσεις και πολιτική Ανάπτυξη, Τόμος Α", Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα, σελ.19

οποία διέρχεται ο αγωγός αποκτά κατευθείαν τη δυνατότητα ελέγχου της ροής του πετρελαίου και κατ' επέκταση αποκτά και τη δυνατότητα επηρεασμού ή και ελέγχου της χώρας από την οποία προέρχεται το πετρέλαιο αλλά και το αντίστροφο¹⁵.

Παράλληλα υφίσταται και το θέμα της ασφάλειας των χερσαίων αγωγών. Οι κυβερνήσεις των χωρών που ενδιαφέρονται για την εκμετάλλευση κοιτασμάτων, αρνούνται να δαπανήσουν ποσά για αγωγούς που η λειτουργία και η βιωσιμότητά τους είναι αβέβαιη. Ιδιαίτερα στην περιοχή της Μ. Ανατολής οι δολιοφθορές σε αγωγούς είναι σχεδόν καθημερινό φαινόμενο ενώ η επισκευή τους είναι σε αρκετές περιπτώσεις δύσκολη και δαπανηρή. Γίνεται λοιπόν αντιληπτό πως η συνειδητή παράκαμψη περιοχών από τα σχέδια κατασκευής αγωγών, δεν είναι μόνο θέμα πολιτικό αλλά ταυτόχρονα υπολογίζεται και η παράμετρος της ασφάλειας¹⁶.

Στη δεύτερη κατηγορία η μεταφορά της ενέργειας γίνεται με δεξαμενόπλοια. Η διακίνηση πετρελαίου με δεξαμενόπλοια είναι μεγάλης στρατηγικής σημασίας καθώς τα 2/3 της παγκόσμιας παραγωγής πετρελαίου διακινούνται μέσω θαλάσσης. Αν κανείς συνδυάσει τη θαλάσσια μεταφορά ενέργειας με τη γεωστρατηγική θέση της ευρύτερης περιοχής της Μ. Ανατολής και ΝΑ Μεσογείου τίθεται ένα ζήτημα ζωτικής σημασίας. Πολλοί ερευνητές συμφωνούν ότι τα στενά θαλάσσια περάσματα πετρελαιοφόρων αποτελούν την αχίλλειο πτέρνα της παγκόσμιας οικονομίας¹⁷.

Στην περιοχή της ευρύτερης Μέσης Ανατολής, υπάρχουν τρεις ευαίσθητες και συγχρόνως σημαντικές θαλάσσιες περιοχές μεταφοράς υδρογονανθράκων, απ' όπου καθημερινά μεταφέρονται τεράστιες ποσότητες. Συγκεκριμένα¹⁸:

α. Στα στενά του Hormuz (στενά μεταξύ Ιράν-Ομάν, στο νότιο άκρο του Περσικού Κόλπου), η μέση ημερήσια θαλάσσια μεταφορά πετρελαίου ανέρχεται σε 15,5 εκατ. βαρέλια (million barrels per day - Mb/d). Δηλαδή, περίπου στο 18% της μέσης ημερήσιας παγκόσμιας κατανάλωσης πετρελαίου, η οποία υπολογίζεται σε 86,7 Mb/d. Για αρκετά χρόνια, η ενεργειακή ασφάλεια

15. Ηλίας Αλεξόπουλος, επ. Ιωάννης Σεϊμένης, "Εργαστήριο Μεσογειακής Πολιτικής", Εκδόσεις Ζητή, , Ρόδος, 2002, σελ.103-119

16. Γιώργος Δελαστικός, "Αποκάλυψη τώρα. Ο δρόμος προς την μονοκρατορία", Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 2001, σελ.156

17. Jean-Paul R. Straits,"Passages and Chokepoints: A Maritime Geostrategy of Petroleum Distribution", σ.357, <http://www.erudit.org/revue/cga/2004/v48/n135/index.html> , επ. 22 Mar 2012

18. GEO Strategy, "Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική...", <http://www.geostrategy.gr> , επ. 25 Mar 2012

στα στενά απειλείται από τις σχέσεις Ιράν-Ισραήλ και Ιράν-ΗΠΑ, ενώ, το τελευταίο χρονικό διάστημα, διαφαίνεται και μια πιθανή συγκρουσιακή σχέση μεταξύ Ιράν, Μπαχρέιν και Σαουδικής Αραβίας, λόγω των εξεγέρσεων της σιιτικής κοινότητας στο Μπαχρέιν και στα πετρελαιοπαραγωγά ανατολικά παράλια της Σαουδικής Αραβίας.

β. Στο Bab el-Mandab (στενά μεταξύ Υεμένης-Τζιμπουτί, στο νότιο άκρο της Ερυθράς Θάλασσας), η μέση ημερήσια θαλάσσια μεταφορά πετρελαίου ανέρχεται σε 3,2 Mb/d. Στην εν λόγω περιοχή, η ενεργειακή ασφάλεια απειλείται από το υφιστάμενο έλλειμμα ασφάλειας στο εσωτερικό της Υεμένης (διαδηλώσεις, δράση της Al-Qaeda και συγκρούσεις μεταξύ των δυνάμεων ασφάλειας και των Σιιτών Houthis), σε συνδυασμό με τα φαινόμενα πειρατείας στον Κόλπο του Άντεν.

γ. Στη Διώρυγα του Σουέζ και στον ενεργειακό αγωγό SUMED (Suez-Mediterranean Pipeline), η μέση ημερήσια θαλάσσια μεταφορά πετρελαίου ανέρχεται επίσης σε 3,2 Mb/d. Η εξέγερση στην Αίγυπτο, η απεργία των Αιγύπτιων εργατών στον ενεργειακό αγωγό SUMED (14 και 15 Φεβρουαρίου) και η έκρηξη σε δύο σημεία του αγωγού φυσικού αερίου El Arish-Ashqelon (5 Φεβρουαρίου), που καλύπτει το 43% των αναγκών του Ισραήλ σε φυσικό αέριο και επίσης καλύπτει μεγάλο ποσοστό των αναγκών της Ιορδανίας και της Συρίας, δημιούργησε ανησυχίες για την ασφαλή ροή των υδρογονανθράκων από την Ερυθρά Θάλασσα προς τη Μεσόγειο Θάλασσα.

Αν στις τρεις αυτές θαλάσσιες περιοχές μεταφοράς ενεργειακών πόρων προσθέσουμε και τα στενά του Βοσπόρου, γίνεται πλήρως αντιληπτή η γεωστρατηγική αξία της περιοχής καθώς και το συγκριτικό πλεονέκτημα που αποκτά αυτός που μπορεί να τις ελέγχει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ "Γ"

ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΠΑΙΚΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ ΚΑΙ ΝΑ ΜΕΣΟΓΕΙΟ

Ι. Οι ενεργειακοί στόχοι των ΗΠΑ στην περιοχή

Οι ΗΠΑ, με τη μεγαλύτερη οικονομία στο πλανήτη, χρησιμοποιούν γύρω στο 21,1 % πετρελαίου και στο 21,7 % φυσικού αερίου της παγκόσμιας παραγωγής. Επειδή όμως παράγουν μόλις 8,7 πετρελαίου της παγκόσμιας παραγωγής και αναγκάζονται να εισάγουν τα 2/3 των αναγκών τους. Η παραγωγή του φυσικού αερίου είναι στο 19,3 % της παγκόσμιας παραγωγής¹⁹. Οι βασικές πηγές προέλευσης των εισαγωγών ενέργειας της Αμερικής είναι ο Καναδάς, το Μεξικό, η Σ. Αραβία, η Νιγηρία, η Βενεζουέλα, και το Ιράκ.

Οι ΗΠΑ, μαζί με το NATO, το οποίο είναι σαφές ότι καθοδηγείται από τις ΗΠΑ και λειτουργεί ως εργαλείο στην επιπρόσθετη άσκηση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής στην περιοχή της Μεσογείου, θα εξεταστούν στην παρούσα εργασία ως ένας γεωπολιτικός παίκτης.

Η Ουάσιγκτον με την παρουσία της στη Μεσόγειο (πολιτική - στρατιωτική - οικονομική - κοινωνική) επιδιώκει να διαμορφώσει εξελίξεις

19. BP Statistical Review of World Energy, June 2011, <http://www.scribd.com/doc/70723576/BP-Statistical-Review-of-World-Energy-Full-Report-2011>, επ. 21 Μαρ 2012

ευνοϊκές προς τους ακόλουθους γεωπολιτικούς της στόχους:

- α. Έλεγχος τόσο των πηγών ενέργειας που βρίσκονται κατά προτεραιότητα στη ευρύτερη Μέση Ανατολή και ΝΑ Μεσόγειο, όσο και των γραμμών μεταφοράς της ενέργειας.
- β. Ανάσχεση του Ρωσικού παράγοντα από την πρόσβαση σε θερμές θάλασσες.
- γ. Περιορισμό της επιρροής των λοιπών γεωπολιτικών παικτών και ειδικά της Ε.Ε.
- δ. Παρέμβαση για στήριξη αμερικανικών ζωτικών συμφερόντων με στρατιωτικά μέσα στην ευρύτερη περιοχή όπως υποστήριξη επιχειρήσεων στον Κόλπο, την Αφρική και τη Μέση Ανατολή. Η σημασία των στενών του Σουέζ, Γιβραλτάρ και του διαδρόμου Εύξεινος - Αιγαίου είναι προφανής.
- ε. Για την υποστήριξη αυτών των επιλογών οι ΗΠΑ διατηρούν ειδικές σχέσεις με την Μ. Βρετανία (έλεγχος Γιβραλτάρ, βάσεις Κύπρου), το Ισραήλ (Μέση Ανατολή), την Τουρκία (Στενά Δαρδανελίων, Μέση Ανατολή, Κασπία, Ρωσία).

Η γεωστρατηγική θέση αυτών των σημείων απαιτεί πολλά μέτρα φύλαξης και εντατικές περιπολίες σκαφών προκειμένου να αποφευχθούν περιστατικά και τρομοκρατικές επιθέσεις που θα διαταράξουν την ομαλή ροή πετρελαίου. Η παρουσία του αμερικανικού πολεμικού στόλου σε όλη σχεδόν την θάλασσα της αραβικής χερσονήσου, εξυπηρετεί βέβαια την ομαλή λειτουργία του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος, αλλά ταυτόχρονα προστατεύει τα αμερικανικά συμφέροντα, ισχυροποιώντας τη θέση και τα γεωστρατηγικά ερείσματα των ΗΠΑ στην περιοχή. Η επιρροή της

τεράστιας ναυτικής ισχύος που διαθέτουν οι ΗΠΑ αυξήθηκε ακόμα περισσότερο μετά την 11η Σεπτεμβρίου. Χρησιμοποιώντας τους μηχανισμούς του ΝΑΤΟ, οι συμμαχικές ναυτικές δυνάμεις αύξησαν την παρουσία τους σε ολόκληρη τη Μεσόγειο μέσω της επιχείρησης Active Endeavor, εκτελώντας περιπολίες στην περιοχή, ενώ πιθανή είναι η επέκταση της επιχείρησης και στη Μαύρη Θάλασσα²⁰.

Φυσικά η προστασία των Θαλάσσιων Οδών Επικοινωνίας (Sea Lines Of Communication - SLOC) είναι πολύ σημαντική για λόγους κοινού συμφέροντος, αν όμως κάποιος χρησιμοποιήσει το "εργαλείο" της γεωπολιτικής θα καταλήξει και σε ένα ακόμη άλλο συμπέρασμα. Η εξάπλωση της ναυτικής επιρροής των ΗΠΑ, πλέον πραγματοποιείται σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από ότι στην περίοδο του Ψυχρού Πολέμου. Κατ' αυτόν τον τρόπο, εγκαθιδρύοντας την ναυτική παρουσία στην περιοχή, ελέγχοντας σημαντικά στρατηγικά σημεία και αποτρέποντας την ανάδυση κινδύνων (απειλητικών ή ανταγωνιστικών), οι ΗΠΑ καταφέρνουν να ισχυροποιήσουν τη θέση τους στην κορυφή του διεθνούς συστήματος, αφήνοντας πίσω τους την ΕΕ.

20. Bruce P. Jackson - Ronald D. Asmus, "The Black Sea and the Frontiers of Freedom", Policy Review No.125, June/July 2004, <http://digilib.lib.unipi.gr/ket/bitstream/ket/736/1/The%20Black%20Sea%20and%20the%20Frontiers%20of%20Freedom.pdf> , επ. 23 Μαρ 2012

II. Οι ενεργειακοί στόχοι της ΕΕ στην περιοχή

Η ΕΕ προσπαθεί και θέλει να ενισχύσει το ρόλο της στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής μέσα σε ένα επισφαλές και ρευστό πεδίο, που υφίσταται την καταλυτική επίδραση των στρατηγικών επιλογών και διάφορων παιγνίων της πολιτικής των ΗΠΑ και αποτυπώνεται κυρίως στο διεθνή έλεγχο της ροής και της τιμής του πετρελαίου²¹.

Μια βασική επιδίωξη της ΕΕ είναι η διατήρηση και συνέχεια των σφαιρών επιρροής και μετά το τέλος της αποικιοκρατίας στην περιοχή με διαφορετική, όμως μορφή. Είναι γνωστό ότι τα περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη είχαν αποικίες στην περιοχή της Μέσης Ανατολής, μερικά από τα οποία ακόμα και σήμερα έχουν κάποιο είδος ελέγχου και εμπορικές

σχέσεις. Είναι αναγκαίο να επισημανθεί ότι η Μ. Ανατολή τροφοδοτεί με πετρέλαιο την Ευρώπη, καθώς τα μεγαλύτερα αποθέματα ενεργειακών πόρων βρίσκονται στα κράτη της Μέσης Ανατολής, επομένως υπάρχει άμεση σχέση εξάρτησης στο ζήτημα αυτό της ΕΕ από την περιοχή. Ο έλεγχος των ενεργειακών πόρων αποτελεί στρατηγικό συντελεστή ισχύος και ως εκ τούτου η ΕΕ δε θα μπορούσε να μην ενδιαφέρεται για την περιοχή.

Σχετικά με αυτό, η μεγάλη εξάρτηση των χωρών της ΕΕ και ιδιαίτερα της Πορτογαλίας, της Ισπανίας, της Γαλλίας και της Ιταλίας σε φυσικό αέριο από τις χώρες της Βορείου Αφρικής αυξάνει το γεωπολιτικό ενδιαφέρον για την περιοχή, καθώς η απρόσκοπτη ροή ενέργειας προς τις ευρωπαϊκές αγορές είναι ζωτικής σημασίας, για την ομαλή λειτουργία της ευρωπαϊκής οικονομίας. Όπως αναφέρθηκε πριν, η συνεχής ροή ενεργειακών πόρων σε σταθερές τιμές αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ομαλή λειτουργία του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος. Στο παρελθόν, η λεγόμενη ενεργειακή ασφάλεια απειλήθηκε πολλές φορές από το ασταθές κλίμα της περιοχής ΜΕΝΑ.

III. Οι ενεργειακοί στόχοι της Τουρκίας στην περιοχή

Η Τουρκία βρίσκεται αποδεδειγμένα πολύ κοντά με τα παγκόσμια αποθέματα του φυσικού αερίου και πετρελαίου και ιδιαίτερα εκείνων της Μέσης Ανατολής και της Κασπίας λεκάνης. Αποτελεί μια φυσική ενεργειακή γέφυρα μεταξύ των αγορών και των πηγών και παίζει σημαντικό ρόλο στην ενεργειακή ασφάλεια σήμερα για την Δύση, μέσω της ποικιλίας των διαδρομών ανεφοδιασμού. Πολλά και σημαντικά προγράμματα κατασκευής αγωγών πραγματοποιούνται και όπως είναι φυσικό ενισχύουν το ρόλο της Τουρκίας ως σημαντική χώρα διέλευσης του ενεργειακού άξονα της Ευρασίας και ως κρίσιμου ενεργειακού κόμβου στην περιοχή.

Με μια αναπτυσσόμενη οικονομία η Τουρκία έχει γίνει μια από τις πλέον ελκυστικές αγορές μεταφοράς ενέργειας στον κόσμο. Ωστόσο οι

21. Βιβή Κεφαλά, επ. Παναγιώτης Τσάκωνας, "Σύγχρονη Ελληνική Εξωτερική Πολιτική, Μια συνολική Προσέγγιση", Τ. Β', Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2003, σελ.657-670

περιορισμοί των εσωτερικών πηγών ενέργειας της Τουρκίας, λαμβάνοντας υπόψη την αυξανόμενη ενεργειακή ζήτηση, την έχουν οδηγήσει στην εξάρτηση των ενεργειακών εισαγωγών, πρώτιστα του πετρελαίου και του αερίου. Αυτή τη στιγμή, περίπου 30% της συνολικής ενεργειακής απαίτησης ικανοποιείται από τους εσωτερικούς πόρους, ενώ το υπόλοιπο ικανοποιείται από ένα ποικίλο δίκτυο εισαγωγών. Η Τουρκία δίνει τη μέγιστη προτεραιότητα στην περαιτέρω διαφοροποίηση των εισαγωγών (και στον τύπο και στην προέλευση).

Από πλευράς ενεργειακής ασφάλειας, τα στενά του Βοσπόρου είναι ιδιαίτερα σημαντικά καθώς περίπου το 3.7% της παγκόσμιας καθημερινής κατανάλωσης πετρελαίου στέλνεται μέσω αυτών. Στο πλαίσιο αυτής της ενεργειακής ανασφάλειας αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον η γεωοικονομική - γεωστρατηγική αξία της Τουρκίας, λόγω της καίριας θέσης της και πλέον - όπως έχει αρχίσει να διαφαίνεται- λόγω των διεκδικούμενων ενεργειακών αποθεμάτων της.

Η Τουρκία προσπαθεί με κάθε δυνατό τρόπο να ανατρέψει το ισχύον καθεστώς της περιοχής, σε βάρος των νομίμως από τα εμπλεκόμενα κράτη κεκτημένων, προκειμένου να αναδειχθεί όχι μόνο ως η υπερδύναμη της ΝΑ Μεσογείου αλλά και ως η μοναδική αξιόπιστη χώρα, η οποία έχει όλες τις δυνατότητες να εκμεταλλευτεί και να διαχειριστεί ασφαλώς τις όποιες επενδύσεις στους ενεργειακούς πόρους. Ευρισκόμενη στο επίκεντρο αντιπαραθέσεων, λόγω θέσεως μα και αλαζονικής βούλησης η οποία προφανώς πηγάζει από τη στρατιωτική της ισχύ, έχει ήδη συγκεντρώσει τα περισσότερα στρατηγικά πλεονεκτήματα του ενεργειακού παιχνιδιού όπως:

α. Γειτνιάζει με τον Καύκασο, δηλαδή με τα τεράστια ενεργειακά αποθέματα της Κασπίας Θάλασσας.

β. Διαθέτει ένα ευρύ δίκτυο αγωγών και ένα μεγάλο κέντρο υποδοχής και διύλισης στο λιμάνι του Τσεϊχάν, ακριβώς απέναντι από την Κύπρο.

γ. Διαθέτει και επιδεικνύει στρατιωτική ισχύ φροντίζοντας πάντα να υπενθυμίζει εμπράκτως ότι όλες οι διεκδικήσεις της είναι ενεργές, αγνοώντας ή μεταφράζοντας όπως την συμφέρει, το Διεθνές Δίκαιο και το Δίκαιο της Θάλασσας.

δ. Εκμεταλλεύεται στο μέγιστο βαθμό τα αδιαμφισβήτητα πλεονεκτήματα που της προσδίδει σαφώς η γεωστρατηγική της θέση, προβάλλοντας το ρόλο της διεθνώς ως ενεργειακή γέφυρα μεταξύ Ανατολής - Δύσης.

IV. Οι ενεργειακοί στόχοι των άλλων μεγάλων δυνάμεων στην περιοχή

Η Ρωσία αποτελεί τη μόνη μεγάλη δύναμη που δεν εξαρτάται ενεργειακά από την ευρύτερη Μέση Ανατολή, και ως εκ τούτου έχει τη δυνατότητα να δημιουργεί οικονομικές σχέσεις με κράτη που βρίσκονται αποκλεισμένα (μέσω κυρώσεων) από τη Δύση, και στα οποία δεν υφίστανται ανταγωνισμοί για τις ρωσικές εξαγωγές, καθώς επίσης και με τις Τουρκία και Ισραήλ.

Τα ρωσικά ενεργειακά συμφέροντα στη περιοχή αυτή είναι εντελώς διαφορετικά από αυτά της Κίνας, της Ινδίας, της Αμερικής, και της ΕΕ. Την Ρωσία την ενδιαφέρει να παραμένουν υψηλές οι τιμές της ενέργειας, εμποδίζοντας παράλληλα τα υπόλοιπα κράτη που εξάγουν ενέργεια από το να απειλήσουν το μερίδιο της στην ευρωπαϊκή αγορά. Έτσι, ο μόνος κερδισμένος από τη κόντρα Δύσης - Ιράν για το πυρηνικό πρόγραμμα της Τεχεράνης, ήταν η Μόσχα.

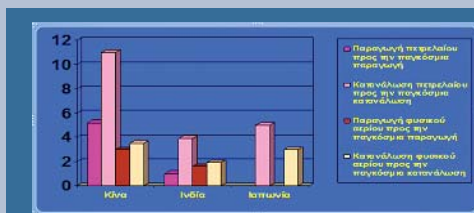
Οι σημερινές εντάσεις καθιστούν ευάλωτο το Ιράν απέναντι στη Ρωσία. Παράλληλα δίνουν πολύτιμα όπλα στη Μόσχα, στις σχέσεις της με την Αμερική. Να μη ξεχνάμε πως το Ιράν και η Ρωσία έχουν έναν σκληρό ανταγωνισμό όσον αφορά στην επιρροή τους στη κεντρική Ασία και πιο ειδικά στη Κασπία Θάλασσα. Παράλληλα, οι οικονομικές κυρώσεις στερούν το Ιράν από τις απαραίτητες ξένες επενδύσεις στον τομέα της ενέργειας, βοηθώντας έτσι τη Ρωσία να διατηρεί τη μονοπωλιακή της θέση στην ενεργειακή αγορά της Ευρώπης.

Οι σημαντικότεροι μελλοντικοί καταναλωτές, η Κίνα, η Ινδία και η Ιαπωνία, δεν διαθέτουν αξιόλογα αποθέματα και θα είναι αναγκασμένες να εισαγάγουν ακόμη μεγαλύτερες ποσότητες πετρελαίου και φυσικού αερίου στο μέλλον. Η κατανάλωση της Κίνας, της δεύτερης ισχυρότερης οικονομίας στο πλανήτη, ήταν το 11 % πετρελαίου και το 3,5 % φυσικού αερίου, της Ινδίας ήταν το 3,9 % πετρελαίου και το 1,9 % φυσικού αερίου και της Ιαπωνίας το 5,0 % πετρελαίου και το 3,0 % φυσικού αερίου της παγκόσμιας κατανάλωσης το 2010. Αυτές οι ποσότητες προβλέπεται να ανεβαίνουν πάνω από 20 % κάθε χρόνο²².

Η παραγωγή της Κίνας το 2010 ήταν το 5,2 % πετρελαίου και το 3,0 % φυσικού αερίου, της Ινδίας ήταν το 1,0 % πετρελαίου και το 1,6 % φυσικού αερίου της παγκόσμιας παραγωγής. Η Ιαπωνία δεν παράγει καθόλου ενέργεια και όλη την ποσότητα την εισάγει. Οι δικές τις πηγές είναι η Σ. Αραβία, το Ιράν, η Αγκόλα, η Ρωσία, το Ομάν, και το Σουδάν.

Υπολογίζεται πως μεταξύ 2030 και 2050, η Κίνα θα ξεπεράσει την Αμερική και θα αποτελεί την Νο 1 οικονομία του πλανήτη. Για να το πετύχει, θα πρέπει να εξασφαλίσει αρκετή ενέργεια που να καλύπτει τη βιομηχανική της ανάπτυξη. Για αυτό και η διασφάλιση της πρόσβασης σε πετρέλαιο και αέριο, αποτελεί τη βασική προτεραιότητα της κινεζικής εξωτερικής πολιτικής και ειδικότερα, ο τρόπος μεταφοράς αυτών. Σήμερα, το 80% μεταφέρεται μέσω θαλάσσης και μάλιστα μέσα από σημεία που ελέγχονται στενά από τις ΗΠΑ.

Η νευρική της Κίνας για την διασφάλιση των διόδων ενέργειας, είναι αυτό που την ώθησε στη ταχεία ανάπτυξη του ναυτικού της, στη κατασκευή νέων λιμένων και αγωγών. Παράλληλα, οι Κινέζοι προσπαθούν να αντιμετωπίσουν το γεγονός ότι ο κύριος προμηθευτής τους σε πετρέλαιο, το

22. BP Statistical Review of World Energy, June 2011, <http://www.scribd.com/doc/70723576/BP-Statistical-Review-of-World-Energy-Full-Report-2011>, επ. 21 Μαρ 2012 και Παράρτημα "Γ".

Ιράν, είναι υπό το καθεστώς διεθνών κυρώσεων, που έχουν ως αποτέλεσμα τη μείωση της παραγωγής. Το Πεκίνο έχει επενδύσει περίπου \$120 δισ. στην αναβάθμιση της πετρελαϊκής βιομηχανίας των Ιρανών, αλλά πρόσφατα σταμάτησε τις επενδύσεις επειδή οι κινεζικές τράπεζες κινδυνεύουν να υποστούν συνέπειες λόγω των διεθνών κυρώσεων.

Συμπεράσματα

Η ενέργεια με βάση το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο είναι το παγκόσμιο στρατηγικό όπλο, που η κατοχή του καθορίζει σε ύψιστο βαθμό την γεωστρατηγική, γεωπολιτική και γενικότερη πολιτική των μεγάλων δυνάμεων.

Όπως είπε και ο Κλαούζεβιτς "Τα μικρά κράτη έχουν τόση δύναμη, όση η ταύτιση τους με τα συμφέροντα των μεγάλων". Η αναφορά στα μικρά κράτη έχει τη σημασία της, όταν ασχοληθούμε με την Ελλάδα και την Κύπρο.

Οι βασικές αρχές που καθορίζουν τα ελληνικά εθνικά συμφέροντα στην διεθνή αγορά ενεργείας είναι²³:

α. Είναι μια χώρα κατανάλωσης ενέργειας, συνεπώς έχει συμφέρον από χαμηλές τιμές.

β. Ως καταναλώτρια χώρα, δεν επιθυμεί μονοπωλιακή δύναμη εκ μέρους οποιουδήποτε παραγωγού ενέργειας, είτε αυτός είναι ο ΟΠΕΚ είτε είναι η Ρωσία - είτε πρόκειται για πετρέλαιο είτε για φυσικό αέριο.

γ. Ως δυτική χώρα που βρίσκεται στη νοτιοανατολική απόφυση της Ευρώπης, έχει συμφέρον να γίνει "γέφυρα" ανάμεσα στην Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή. Και "γέφυρα", εν προκειμένω, σημαίνει πρωτίστως, διαμετακομιστικός σταθμός κίνησης εμπορευμάτων, κεφαλαίων, πρώτων υλών και επικοινωνιών.

δ. Έχει κάθε συμφέρον να υπάρξει σύγκλιση στρατηγικών συμφερόντων Δύσης-Ρωσίας και να αποτρέψει μια οπισθοχώρηση σε ψυχροπολεμικές συνθήκες. Η Ελλάδα βρίσκεται σε τριπλό μεταίχμιο: Ανάμεσα στο Βορρά και το Νότο, ανάμεσα στην Ανατολή και τη Δύση, ανάμεσα στην Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή. Οι χώρες "μεταίχμιου" κερδίζουν πρώτες, όταν ανοίγουν οι δίαυλοι επικοινωνίας κι εμπορίου. Και χάνουν πρώτες, όταν οι δίαυλοι αυτοί κλείσουν και αρχίζουν οι γεωπολιτικές "τριβές". Το εμπόριο και οι αυξημένες ανταλλαγές για μια χώρα "μεταίχμιου" σημαίνει αυξημένη ευημερία, ενώ αντίθετα ψυχροπολεμικό κλίμα, σημαίνει αυξημένη ανασφάλεια.

Η Άγκυρα επιδιώκει να καταστεί ουσιαστικός ενεργειακός κόμβος. Προς τούτο επιδιώκει τον έλεγχο των κοιτασμάτων στο Κιρκούκ εις βάρος του Ιράκ, τον έλεγχο των όποιων κοιτασμάτων στο Αιγαίο εις βάρος της Ελλάδας και τώρα τον έλεγχο των όποιων κοιτασμάτων στη γειτνιάζουσα με την Κύπρο θαλάσσια περιοχή της Μεσογείου εις βάρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, αλλά και των άλλων νομίμως εμπλεκόμενων χωρών της λεκάνης της Αν. Μεσογείου. Πέραν της οικονομικής διάστασης του θέματος που δεν είναι ευκαταφρόνητη, σημαντική είναι και η γεωστρατηγική αναβάθμιση της Τουρκίας και η εν δυνάμει μετατροπή της σε "κράτος-αφέντη" της περιοχής. Σε μία τέτοια

23. Research Institute for European and American Studies, "Τα εθνικά συμφέροντα της Ελλάδας", http://rieas.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=790&Itemid=83, επ. 26 Μαρ 2012

προοπτική δε χρειάζεται και ιδιαίτερος προβληματισμός για να καταλάβουμε γιατί ενοχλούν οι όποιες πρωτοβουλίες της Ελλάδας και της Κύπρου σε σχέση με τα πετρέλαια και το φυσικό αέριο. Εφαρμόζοντας την διαχρονική τακτική της, αμφισβητεί εμπράκτως τα κυριαρχικά δικαιώματα Ελλάδας και Κύπρου.

Από την πλευρά της η ΕΕ εάν αποφασίσει να παίξει πρώτο ρόλο στον έλεγχο των πηγών και των δρόμων της ενέργειας θα πρέπει αφενός να αποκτήσει σε θεσμικό επίπεδο ενιαία εξωτερική και αμυντική πολιτική και αφετέρου την αναγκαία στρατιωτική υποδομή. Αν αρκεστεί στο δεύτερο ρόλο που έχει σήμερα τότε, αν δεν θέλει να έχει προβλήματα στην παροχή ενέργειας, αλλά και στο κόστος αυτής, είναι αναγκασμένη σε ευρωατλαντική συνεργασία. Η περίοδος αυτή είναι κατάλληλη διότι φαίνεται ότι η Αμερική έχει διδαχθεί από την εμπλοκή της στο Ιράκ, γεγονός που δίνει περισσότερες δυνατότητες ελιγμών στην ΕΕ.

Επίλογος

Από τα παραπάνω συνάγεται η επείγουσα αναγκαιότητα για την Ελλάδα, μελέτης και χάραξης μακράς πνοής ενεργειακής πολιτικής. Είναι απαραίτητο να συνεχιστεί η συστηματική έρευνα υδρογονανθράκων με σκοπό την ανεύρεση και αξιοποίηση εκμεταλλεύσιμων κοιτασμάτων. Όλα τα παραπάνω προϋποθέτουν ισχυροποίηση των στρατιωτικών δυνατοτήτων, σωστή νομική στήριξη, περαιτέρω σύσφιγξη σχέσεων με τις γειτονικές χώρες σε όλους τους τομείς και ειδικά στον τομέα της ενέργειας, σταθερή ενημέρωση και συνεργασία με τους εταίρους στην Ε.Ε., στενή συνεργασία με ενεργειακούς κολοσσούς και δυνάμεις που ασχολούνται με την ενέργεια.

Στην περίπτωση της εξόρυξης των προϊόντων του υπεδάφους της περιοχής της Κύπρου αυτό θα της προσδώσει οικονομική και γεωπολιτική δύναμη όχι μόνο εξ εξαιτίας της θέσεως της αλλά και λόγω των οικονομικών πλεονεκτημάτων που αποφέρει η παροχή του φυσικού αερίου και των πετρελαίων.

Αναμένεται ότι στο εγγύς μέλλον τα πράγματα μάλλον θα εξελιχθούν σε έναν πλατύτερο ενεργειακό ανταγωνισμό με πολλούς παίκτες και πρωταγωνιστές.

Βιβλιογραφία

Βιβλία

1. Σ. Καργάκος, "Μεσόγειος η Υγρή Μοίρα της Ελλάδος και της Ευρώπης", Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα 2007
2. Αλέξανδρος Κούτσης, "Μέση Ανατολή: Διεθνείς Σχέσεις και πολιτική Ανάπτυξη, Τόμος Α'", Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα
3. Ι. Λουκάς, "Διακλαδική Επιθεώρηση ΑΔΙΣΠΟ", τεύχος 03, Απρ. 2005
4. Ηλίας Αλεξόπουλος, επ. Ιωάννης Σεϊμένης, "Εργαστήριο Μεσογειακής Πολιτικής", Εκδόσεις Ζητή, Ρόδος, 2002

5. Γιώργος Δελαστίκ, "Αποκάλυψη τώρα. Ο δρόμος προς την μονοκρατορία", Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 2001
6. Βιβή Κεφαλά, επ. Παναγιώτης Τσάκωνας, "Σύγχρονη Ελληνική Εξωτερική Πολιτική, Μια συνολική Προσέγγιση", Τόμος Β', Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα 2003

Διαδίκτυο - Άρθρα

7. GEO Strategy, "Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική...", <http://www.geostrategy.gr>
8. BP Statistical Review of World Energy, June 2011, <http://www.scribd.com>
9. R. L. Hirsch, "The Inevitable Pecking of World Oil Production", <http://www.acus.org>
10. ENERGIA.gr, <http://www.energia.gr>
11. Φώτης Παπαφώτης, "Κρίση στην Ανατολική Μεσόγειο", <http://www.para-photis.org>
12. Assessment of Undiscovered Oil and Gas Resources of the Levant Basin Province, Eastern Mediterranean, <http://pubs.usgs.gov>
13. Noble Energy, <http://investors.nobleenergyinc.com>
14. Jean-Paul R. Straits, "Passages and Chokepoints: A Maritime Geostrategy of Petroleum Distribution", σ.357, <http://www.erudit.org/>
15. Bruce P. Jackson - Ronald D. Asmus, "The Black Sea and the Frontiers of Freedom", Policy Review No.125, June/July 2004, <http://digilib.lib.unipi.gr/>
16. Research Institute for European and American Studies, "Τα εθνικά συμφέροντα της Ελλάδας", <http://rieas.gr/>

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Ζόραν Τρουμπάγιτς είναι αξιωματικός των Ενόπλων Δυνάμεων της Βοσνίας - Ερζεγοβίνης, Αποφοίτησε από τη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων το 2001 ως Ανθλγός Πυροβολικού - Αεράμυνας. Έχει αποφοιτήσει επιτυχώς από τη Σχολή Διοίκησης και Επιτελών της Ελλάδας (ΣΔΙΕΠ). Έχει υπηρετήσει σε Μονάδες Πυροβολικού - Αεράμυνας της χώρας του, στο Γενικό Επιτελείο Στρατού της Σερβικής Δημοκρατίας καθώς και σε Διοίκηση Υποστήριξης. Προήχθει στο βαθμό του Λοχαγού στις 29 Σεπτεμβρίου 2005. Είναι παντρεμένος και έχει μια κόρη 6 ετών.

Δραστηριότητες ΑΔΙΣΠΟ

Ο κ. Αρχηγός ΓΕΕΘΑ στην ΑΔΙΣΠΟ

Ο κ. Α/ΓΕΕΘΑ Στρατηγός Μιχαήλ Κωσταράκος επισκέφθηκε την ΑΔΙΣΠΟ, την 1η Ιουνίου 2012, συνοδευόμενος από τον κ. Α/ΓΕΣ και το Διοικητή του Γ΄ΣΣ/ΝDC-GR.

Ο κ. Α/ΓΕΕΘΑ παρακολούθησε τη διεξαγωγή της Άσκησης “ΤΑΑΣ Αγαμέμνων 2012”.

Στη συνέχεια στο αμφιθέατρο της Σχολής έδωσε κατευθυντήριες οδηγίες σ’ όλο το προσωπικό και τους σπουδαστές.

Ο κ. Αρχηγός ΓΕΣ στην ΑΔΙΣΠΟ

Επίσκεψη στη Σχολή του Αρχηγού Γενικού Επιτελείου Στρατού, Αντγου Κωνσταντίνου Ζιάζια, την 30η Μαρτίου 2012. Ο Α/ΓΕΣ παρουσίασε διάλεξη με θέμα: “Ελληνικές ΕΔ και Στρατιωτική Ηγεσία στη Σύγχρονη Εποχή”.

Ο κ. Υπαρχηγός ΓΕΝ στην ΑΔΙΣΠΟ

Επίσκεψη στη Σχολή του Υπαρχηγού Γενικού Επιτελείου Ναυτικού, Υποναύαρχου Λίτσα Παναγιώτης, την 6η Ιουνίου 2012. Ο Υ/ΓΕΝ παρουσίασε διάλεξη με θέμα: “Αποστολή - Οργάνωση - Δομή και Επιχειρήσεις του Πολεμικού Ναυτικού”.

Ημερίδα της ΑΔΙΣΠΟ

Θέμα Ημερίδας: "Η "Αραβική Άνοιξη" και οι Επιπτώσεις της για την Ελλάδα και την Ευρύτερη Περιοχή"

Το καλωσόρισμα, η εναρκτήρια ομιλία και η σύνοψη έγιναν από το Διοικητή της Σχολής, Ταξίαρχο Δημήτριο Κουτρουμάνη. Ο σχολιασμός των ενοτήτων έγινε από τον Καθηγητή του Πανεπιστημίου Μακεδονίας Ηλία Κουσκουβέλη και τον Διευθυντή της Έδρας Ασφάλειας και Στρατηγικής της Σχολής, Πλοίαρχο Χρήστο Παυλούδη ΠΝ. Οι σπουδαστές της Σχολής, όπως και αντιπροσωπεία σπουδαστών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας συμμετείχαν με γόνιμη συζήτηση.

Στις εργασίες της ημερίδας, η οποία διεξήχθη σε τρεις ενότητες, προσκλήθηκαν και συμμετείχαν οι παρακάτω:

1. Επίκουρος Καθηγητής ΑΠΘ Χάσαν Μπαντάουι με θέμα "Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική: Σύντομη Ιστορική ανάδρομή - Κατάσταση στην περιοχή πριν και μετά την έναρξη των εξεγέρσεων".
2. Αντιπλοίαρχος Κλεάνθης Κυριακίδης ΠΝ, Εκπαιδευτής ΑΔΙΣΠΟ/ΕΑΣ με θέμα "Ο ρόλος του Πολιτικού Ισλάμ στις εξεγέρσεις και στις εκλογές: Προοπτικές και Κίνδυνοι".
3. Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστημίου Μακεδονίας Σπυρίδων Λίτσας με θέμα: "Οι εξεγέρσεις στην Βόρειο Αφρική και στη Μέση Ανατολή" .
4. Λέκτορας Πανεπιστημίου Μακεδονίας Νικόλαος Ραπτόπουλος με θέμα: "Οι επιπτώσεις της 'Συριακής Άνοιξης' στη Μεσανατολική πολιτική της κυβέρνησης ΑΚΡ" .
5. Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστημίου Μακεδονίας Αριστείδης Μπιτζένης με θέμα: "Η οικονομική διάσταση των εξεγέρσεων" .
6. Καθηγητής Πανεπιστημίου Μακεδονίας Ηλίας Κουσκούβελης με θέμα: "Οι επιπτώσεις των εξεγέρσεων στην Ν. Ευρώπη και στο Διεθνές Σύστημα".

Στην ημερίδα παρευρέθησαν αντιπροσωπείες από το Γ΄ ΣΣ, τη Ναυτική Διοίκηση Βορείου Ελλάδος, την 113 ΠΜ, την 350 ΠΚΒ, το 1ο ΚΕΠ και τη ΣΥΔ. Επίσης προσκλήθηκαν και τίμησαν την Ημερίδα με την παρουσία τους Καθηγητές Πανεπιστημίων της Θεσσαλονίκης και έγκριτοι δημοσιογράφοι.

Επιμορφωτική Εκδήλωση του Ιδρύματος “Ελευθέριος Βενιζέλος” στην ΑΔΙΣΠΟ

Την ΑΔΙΣΠΟ επισκέφθηκε το Εθνικό Ίδρυμα “Ελευθέριος Βενιζέλος” στις 23 Μαΐου 2012.

Ο κ. Νικόλαος Παπαδάκης Γενικός Διευθυντής του Ιδρύματος, έδωσε διάλεξη στο αμφιθέατρο της σχολής, με θέμα: Όψεις της Αλυτρωτικής Πολιτικής του Ελευθέριου Βενιζέλου στο Κρητικό και Κυπριακό Ζήτημα. Ο κ. Βασίλειος Γούναρης Καθηγητής Φιλοσοφικής Σχολής ΑΠΘ Κοσμήτορας Σχολής Ανθρωπιστικών Επιστημών ΔΙΠΑΕ, έδωσε διάλεξη με θέμα: Ο Βενιζέλος και η Ενσωμάτωση των Νέων Χωρών. Ο κ. Ιάκωβος Μιχαηλίδης Επίκ. Καθηγητής Φιλοσοφικής Σχολής ΑΠΘ έδωσε διάλεξη με θέμα: Ο Βενιζέλος και το Μακεδονικό Ζήτημα και ο κ. Γιάννης Μουρέλος Καθηγητής Νεώτερης και Σύγχρονης Ιστορίας ΑΠΘ, Πρόεδρος Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας ΑΠΘ, έδωσε διάλεξη με θέμα: Η Κληρονομιά της Τετραετίας 1928-1932.

Διαλέξεις στην ΑΔΙΣΠΟ

Διαλέξεις Dr Aref Alobeid Καθηγητή της ΣΕΘΑ, με θέμα: α) Η Στρατηγική Σημασία της ΜΑ και η Ανάδειξη των Σύγχρονων Κρατών της, β) Ο Ψυχρός Πόλεμος και ο Ρόλος των Μεγάλων Δυνάμεων στο χώρο της Μέσης Ανατολής, γ) Οι Εξωτερικές Πολιτικές των Κρατών της ΜΑ και οι παράγοντες που τις Διαμορφώνουν και δ) Ελληνοαραβικές Σχέσεις, στις 6 Φεβρουαρίου 2012.

Διάλεξη Brigadier General Bayo Mariano DCOS OPS/NDC-GR με θέμα NRF 2012 Land Component Command (LCC) Command and Control, στις 22 Φεβρουαρίου 2012.

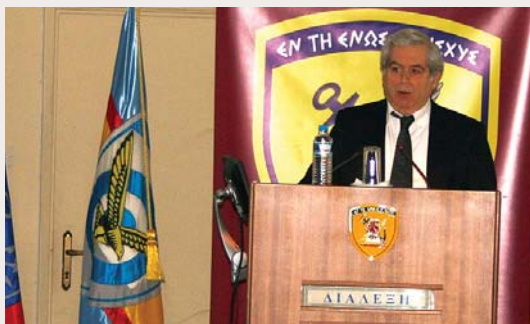
Διάλεξη κ. Σταύρου Μπαλογιάννη Καθηγητή Νευρολογίας ΑΠΘ, με θέμα: Ψυχολογικές Παρεμβάσεις κατά τη Διάρκεια των Επιχειρήσεων, στις 5 Μαρτίου 2012.

Διάλεξη κ. Νικόλαου Ραπτόπουλου Λέκτορα Παν/μίου ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ με θέμα Στρατηγικός Ρόλος Τουρκίας, στις 5 Μαρτίου 2012.

Διάλεξη κ. Γρηγορίου Πασχαλίδη Αναπληρωτή Καθηγητή Παν/μίου ΑΠΘ με θέμα: Το Διαδίκτυο ως Μέσο Διεξαγωγής ΨΕ και ανθελληνικής προπαγάνδας, στις 7 Μαρτίου 2012.

Διάλεξη Υπτχου ε.α Δημήτριου Κυριαζή Δρ. Ψυχιατρικής με θέμα: Ψυχολογία Ηγεσίας, στις 8 Μαρτίου 2012.

Διάλεξη Αντγου Στυλιανού Νάση Αρχηγού ΓΕΕΦ, με θέμα: Αποστολή - Προκλήσεις ΓΕΕΦ, στις 9 Μαρτίου 2012.

Διάλεξη Major General Mark W. Graper CAOC 7 Deputy Commander, με θέμα: Command and Control of Air Forces at the Operational Level of War και ταυτόχρονη επίσκεψη της Γενικής Προξένου των ΗΠΑ κας Catherine Kay στη Σχολή, στις 16 Μαρτίου 2012.

Διάλεξη Αντγου ε.α Ιωάννη Ζούκα Επίτιμου Διοικητή Γ΄ΣΣ/ΝDC-GR, με θέμα: Βαλκάνια, μια Γεωστρατηγική Προσέγγιση, στις 16 Μαρτίου 2012.

Διαλέξεις κ. Γεράσιμου Καραμπελιά Αν. Καθηγητή ΠΑΝΤΕΙΟΥ Παν/μίου, με θέμα: α) Στρατός Ισλαμ και Πολιτική Εξουσία στην Τουρκία - ΝΑ Ευρώπη και β) Πολιτιστικές Συγκρούσεις στο Νέο Διεθνές Περιβάλλον Ασφαλείας.

Διάλεξη Υπτιγου ε.α Ιωάννη Παρίση Διδάκτωρα Πολιτικής Επιστήμης, με θέμα: Παράγοντες Εθνικής Ισχύος, στις 9 Απριλίου 2012.

Διάλεξη κ. Ιωσήφ Δεμερτζή Δρ. ΠΑΜΑΚ, με θέμα: ΜΜΕ, Διαδίκτυο και Ασφάλεια στον Κυβερνοχώρο, στις 10 Απριλίου 2012.

Διάλεξη Υπνχου ΛΣ Μιχαήλ Λουκόπουλου Γενικού Επιθεωρητή ΛΣ, με θέμα: Αποστολή - Οργάνωση - Δομή - Επιχειρήσεις ΛΣ, στις 27 Απριλίου 2012.

Διάλεξη Αντγου Δημήτριου Παπαδόπουλου Γενικού Περιφερειάρχη Βορείου Ελλάδος, με θέμα: Αποστολή - Οργάνωση - Δομή - Επιχειρήσεις ΕΛΑΣ, στις 3 Μαΐου 2012.

Διάλεξη Αντγου Γεώργιου Μπασιακούλη Διοικητή Γ'ΣΣ/ NDC-GR, με θέμα: Αποστολή - Οργάνωση - Προοπτικές Γ'ΣΣ, στις 9 Μαΐου 2012.

Διάλεξη Αντγου Βασίλειου Τουλίκια Επιθεωρητή Βορείου Ελλάδος, με θέμα: Αποστολή - Οργάνωση - Δομή - Επιχειρήσεις ΠΣ, στις 11 Μαΐου 2012.

Διάλεξη κ. Βασίλειου Γιουλτσή Ομότιμου Καθηγητή ΑΠΘ με θέμα Θρησκευτικός Φανατισμός - Φονταμενταλισμός, στις 22 Μαΐου 2012.

Διάλεξη Ανχη Vittorio Guerriero Επιτελή της SEEBRIG Ελλάδας, με θέμα Οργάνωση - Δομή - Ρόλος - Δραστηριότητες και Έργο της SEEBRIG, στις 23 Μαΐου 2012.

Επισκόπηση μηνός Φεβρουαρίου

Επισκόπηση Μηνός Φεβρουαρίου στο Αμφιθέατρο της ΑΔΙΣΠΟ, με τη συμμετοχή των: Παντελή Σαββίδη Δημοσιογράφο, Φοίβο Αποστολόπουλο Διεθνολόγο και Αλέξανδρο Αλεξιάδη Σύμβουλο ΟΕΥ Α΄ Βαθμού, Επικεφαλής ΥΠΕΞ Γρ. Οικονομικών Εμπορικών Υποθέσεων Β. Ελλάδος, στις 2 Μαρτίου 2012.

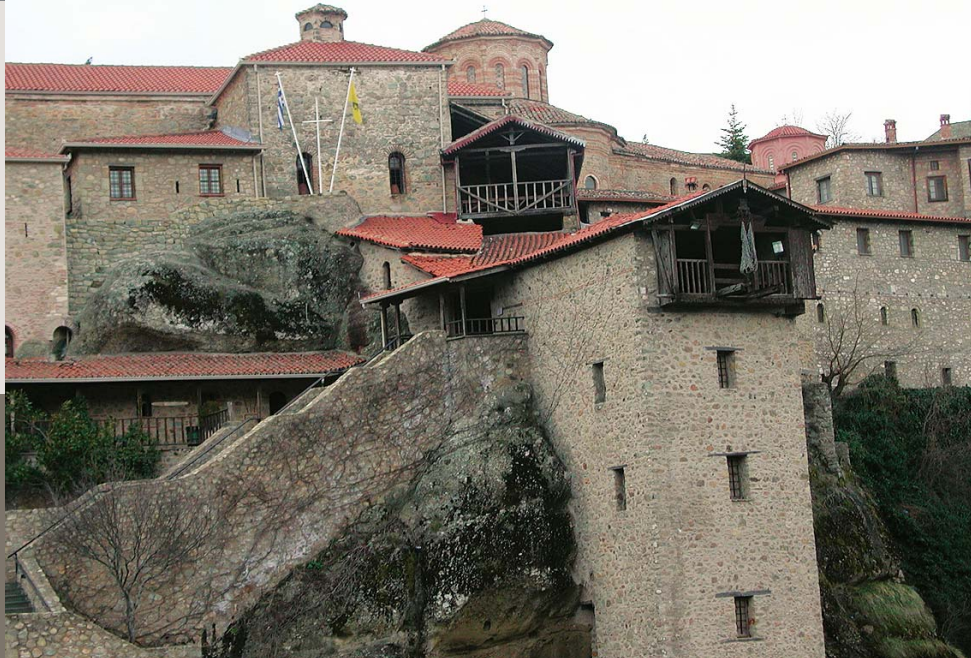

Εκπαιδευτικές Επισκέψεις της ΑΔΙΣΠΟ

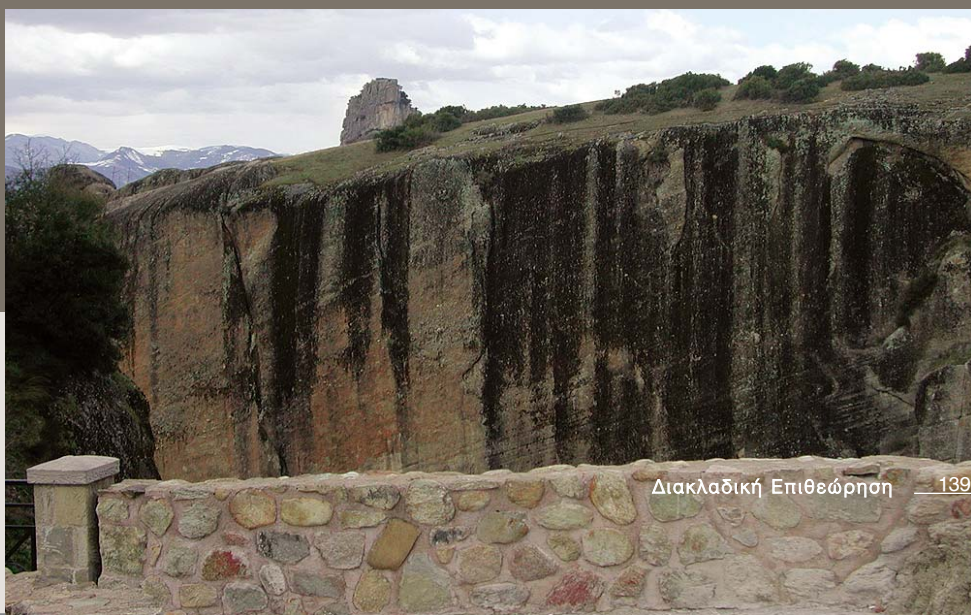

Εκπαιδευτική Επίσκεψη της 9ης Εκπαιδευτικής Σειράς της ΑΔΙΣΠΟ, στην 1η Στρατιά - ΑΤΑ - ΕΚΑΕ - ΣΑΟC-7, την 1η Μαρτίου 2012. (Φωτογραφία από την επίσκεψη στο γραφείο του κου Αρχηγού ΑΤΑ Απτχου (Ι) Φώτιου Κρεβάικα).

Εκπαιδευτική Επίσκεψη των αλλοδαπών σπουδαστών της 9ης Εκπαιδευτικής Σειράς της ΑΔΙΣΠΟ, στα Μετέωρα Καλαμπάκας, την 1η Μαρτίου 2012.

Εκπαιδευτική Επίσκεψη των σπουδαστών της 9ης Εκπαιδευτικής Σειράς της ΑΔΙΣΠΟ, στο Β'ΣΣ και στον αρχαιολογικό χώρο της Βεργίνας, στις 5 Απριλίου 2012.

Δραστηριότητες Κοινωνικής Προσφοράς της ΑΔΙΣΠΟ

Η ΑΔΙΣΠΟ στο Παπάφειο

Επίσκεψη και προσφορά υλικών αγαθών της ΑΔΙΣΠΟ προς το Παπάφειο Κέντρο Παιδικής Μέριμνας Αρρένων Θεσσαλονίκης “Ο Μελιτεύς”, στις 6 Απριλίου και 17 Μαΐου 2012.

Αιμοδοσία στην ΑΔΙΣΠΟ

Στα πλαίσια της κοινωνικής δραστηριότητας της ΑΔΙΣΠΟ, πραγματοποιήθηκε στο χώρο της Σχολής, εθελοντική αιμοδοσία, μια κίνηση ανθρωπιάς και αλληλεγγύης, με τη συμμετοχή τόσο της μόνιμης δύναμης όσο και των Σπουδαστών, στις 23 Φεβρουαρίου 2012.

Εθιμοτυπικές Επισκέψεις

Εθιμοτυπική επίσκεψη του Πρόξενου του Καναδά στη Θεσσαλονίκη κ. Robert Peck στην ΑΔΙΣΠΟ στις 19 Μαρτίου 2012.

Εθιμοτυπική επίσκεψη του Πρόξενου της Γαλλίας στη Θεσσαλονίκη κ. Christian Thimonier στην ΑΔΙΣΠΟ στις 6 Απριλίου 2012.

Εθιμοτυπική επίσκεψη του Πρόξενου της Κυπριακής Δημοκρατίας στη Θεσσαλονίκη κ. Κωνσταντίνου Ψευδιώτη στην ΑΔΙΣΠΟ στις 2 Μαΐου 2012.

Εθιμοτυπική Επίσκεψη του Διοικητή της ΑΔΙΣΠΟ Ταξχο Δημήτριο Κουτρουμάνη στην Ιερά Μητρόπολη Λάρισας και συνάντησή του με τον Σεβασμιότατο Μητροπολίτη Λάρισας κ. Ιγνάτιο, την 1η Μαρτίου 2012.

Εθιμοτυπική επίσκεψη της Διευθύντριας του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού Θεσσαλονίκης κ. Αγαθονίκης Τσιλιπάκου στην ΑΔΙΣΠΟ, στις 11 Ιουνίου 2012.

Εθιμοτυπική επίσκεψη της υποπρόξενου της Δημοκρατίας της Σερβίας κ. Jelna Srdanović στην ΑΔΙΣΠΟ, στις 12 Ιουνίου 2012.

ΑΔΙΣΠΟ

Αποστολή ΑΔΙΣΠΟ

Αποστολή της Σχολής είναι να παρέχει διακλαδική εκπαίδευση επιχειρησιακού και στρατηγικού επιπέδου, καθώς και επιμόρφωση σε βασικά θέματα γεωπολιτικής σε ανώτερους αξιωματικούς των τριών Κλάδων των Ενόπλων Δυνάμεων (ΕΔ) με σκοπό την προαγωγή της ικανότητάς τους στη σχεδίαση, διεύθυνση, διεξαγωγή διακλαδικών επιχειρήσεων, την κατάρτισή τους για τη στελέχωση εθνικών και συμμαχικών διακλαδικών στρατηγείων, στο εσωτερικό ή εξωτερικό και λοιπών εθνικών - συμμαχικών διεθνών θέσεων και για να τους καταστήσει ικανούς διοικητές και επιτελείς διακλαδικών στρατηγείων.

Η Σχολή λειτουργεί και ως επιστημονικός και επιτελικός φορέας στο χώρο των Ενόπλων Δυνάμεων για θέματα διακλαδικότητας, άμυνας, ασφάλειας και γεωπολιτικής - στρατηγικής εθνικού - συμμαχικού και διεθνούς ενδιαφέροντος.

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ
Επιθεώρηση

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΟΛΕΜΟΥ